

T. C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAMİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
KELAM BİLİMDALI

SEYYİD KUTUB'UN ESERLERİNDE ALLAH İNANCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlhan ABUKAN

VAN 2014

T. C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAMİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
KELAM BİLİMDALI

SEYYİD KUTUB'UN ESERLERİNDE ALLAH İNANCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

İlhan ABUKAN

Danışman

Prof. Dr. İsa YÜCEER

VAN -2014

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Bu çalışma, jürimiz tarafından.....ANABİLİM
DALI.....BİLİM Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan:.....

Üye(Danışman):.....

Üye:.....

Üye:.....

Üye:.....

ONAY: Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2014

Enstitü Müdürü

.....

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖNSÖZ.....	IV
KISALTMALAR.....	V
GİRİŞ.....	1
AMAC.....	3
YÖNTEM.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İSLAM DÜŞÜNCESİNDE ALLAH İNANCI.....	5
1. 1. ALLAH'A İMAN.....	5
1. 1. 1. ALLAH'IN ZATI KONUSU.....	7
1. 1. 2. ALLAH LAFZI.....	10
1. 2. ALLAH'IN İSİM VE SIFATLARI.....	12
1. 2. 1. ALLAH'IN İSİMLERİ.....	13
1. 2. 1. 1. "Allah" Özel İsmi.....	13
1. 2. 1. 2. İsm-i Azam.....	13
1. 2. 1. 3. Esmâ-i Hüsnâ.....	14
1. 2. 2. ALLAH'IN SIFATLARI.....	15
1. 2. 2. 1. Allah'ın Zati/Selbi Sıfatları.....	16
1. 2. 2. 1. 1. Vücut.....	16
1. 2. 2. 1. 2. Kıdem.....	16
1. 2. 2. 1. 3. Beka.....	17
1. 2. 2. 1. 4. Vahdaniyet.....	18
1. 2. 2. 1. 5. Muhalefetin li'l-havadis.....	19
1. 2. 2. 1. 6. Kıyam bi-nefsihi.....	19
1. 2. 2. 2. Allah'ın Sübuti Sıfatları.....	20
1. 2. 2. 2. 1. Hayat.....	20
1. 2. 2. 2. 2. İlim.....	21
1. 2. 2. 2. 3. Semi'.....	24
1. 2. 2. 2. 4. Basar.....	25
1. 2. 2. 2. 5. İrade.....	25
1. 2. 2. 2. 6. Kudret.....	28
1. 2. 2. 2. 7. Kelâm.....	29
1. 2. 2. 2. 8. Tekvin.....	31
1. 2. 2. 3. Allah'ın Fiili Sıfatları.....	33

II

1. 2. 2. 3. 1. Tahlik.....	33
1. 2. 2. 3. 2. İnşa.....	39
1. 2. 2. 3. 3. İbda'.....	41
1. 2. 2. 3. 4. İmate.....	42
1. 2. 2. 3. 5. İhya.....	43
1. 2. 2. 3. 6. Terzik.....	44
1. 2. 2. 3. 7. İnzal (vahiy İndirmesi).....	46
1. 2. 2. 3. 8. İb'as, İrsal.....	49
1. 2. 2. 3. 9. Ten'im ve Ta'zib.....	51
1. 2. 2. 4. Allah'ın Haberi Sıfatları.....	53
1. 2. 2. 4. 1. Yüz (Vech).....	53
1. 2. 2. 4. 2. El (Yed).....	54
1. 2. 2. 4. 3. Göz (Ayn).....	55
1. 2. 2. 4. 4. Yan (Cenb).....	55
1. 2. 2. 4. 5. Yönelmek, kurulmak (İstiva).....	56
1. 2. 2. 4. 6. Gelmek (İtyan ve Meci).....	56
1. 2. 2. 4. 7. Yakınlık (Kurb).....	57
1. 2. 2. 4. 8. Rahmet ve Gazabı (Acıma ve Cezalandırması).....	57
1. 2. 2. 4. 9. Avuç (Kabza).....	61
1. 2. 2. 4. 10. İnmek (Nüzul).....	61
1. 2. 2. 4. 11. Allah'ın Yakalaması.....	62

İKİNCİ BÖLÜM

2. SEYYİD KUTUB'UN ALLAH İNANCINI İZAHTAKİ YÖNTEMİ...62	
2. 1. İSLAMİYETİN TEVHİDİ BİLİNCİ İNŞA ETMESİ.....	65
2. 1. 1. FITRATTAKİ TEVHİD	68
2. 1. 2. ALLAH'IN AKLİ DELİLLERLE İSPATI.....	70
2. 1. 3. ALLAH İNANCININ İNSAN HAYATINA YANSIMALARI...77	
2. 1. 4. ALLAH'IN İPİNE SARILMA.....	79
2. 1. 5. ALLAH'IN KULLARIYLA OLAN İLİŞKİSİNİN DAYANDIĞI GENEL PRENSİPLER.....	82
2. 2. ALLAH'IN MÜ'MİNLERE YARDIM ETMESİ.....	83
2. 3. ALLAH'IN İNANANLARIN DOSTUOLUŞU VE ONLARA ÖĞÜT VERMESİ.....	85
2. 4. İNANÇSIZLIK SORUNU VE BUNUN GİDERİLMESİ GİRİŞİMLERİ	87
2. 5. ALLAH İNANCINI GÜÇLENDİRMEDE BAZI YÖNTEMLER.....	91
2. 5. 1. ALLAH'A GÜVENMEK.....	91
2. 5. 2. ALLAH'IN KANUNLARINDA DEĞİŞİKLİK OLMADIĞI.....	93
2. 5. 3. ALLAH'IN KULLARINA ASLA ZULMETMEDİĞİ.....	94
2. 5. 4. ALLAH'IN VA'DİNİ YERİNE GETİRMESİ.....	94
2. 5. 5. ALLAH'I SEVMEK VE ALLAH İÇİN SEVMEK.....	95

III

2. 5. 6. ALLAH İÇİN SAVAŞMAK.....	96
2. 5. 7. ALLAH'I HER ZAMAN VE ÇOKÇA ANMAK.....	97
2. 6. ALLAH'A KULLUKTA VE İTAAT ETMEDE ÖRNEK BİR ŞAHSİYET.....	98
2. 7. KÂFİRLERİN ALLAH İLE İLETİŞİM KURMA TALEPLERİNDEKİ AŞIRILIKLAR.....	99
2. 7. 1. KÂFİRLERİN ALLAH HAKKINDA HADDİ AŞAN İDDİALARI.....	100
2. 7. 2. ALLAH'A ŞİRK KOŞMAK.....	106
2. 7. 3. KÂFİRLERİN ALLAH'A İNANMAMALARINDAKİ ANLAMSIZ BİR GEREKÇE.....	108
...2. 8. İNANÇ SAVAŞLARI.....	108

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SEYYİD KUTUB'UN ALLAH'IN HÂKİMİYETİ KONUSUNA YAKLAŞIMI.....	110
3. 1. ALLAH'IN YÜCE ARŞIN SAHİBİ OLMASI.....	110
3. 1. 1. "ALLAH'IN KÜRSÜ'SÜ" (EGEMENLİĞİ).....	111
3. 1. 2. ALLAH'I DALGINLIK VE UYKU TUTMADIĞI.....	112
3. 1. 3. ŞEFAATİN ALLAH'IN İZNİYLE GERÇEKLEŞEBİLDİĞİ...112	
3. 1. 4. TÜM VARLIKLARIN ALLAH'I TESBİH ETMESİ.....	113
3. 2. ULUHİYYET VE RUBBUBİYET MESELESİ.....	114
3. 2. 1. GERÇEK DİNİN ALLAH'A AİT OLMASI.....	118
3. 2. 2. ALLAH'IN KULLARINA YETERLİ OLMASI.....	118
3. 3. İLAHİ SİSTEM OLARAK İSLAM.....	119

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ALLAH'I TENZİH.....	121
4. 1. ALLAH'IN ZATINI TENZİH.....	121
4. 2. ALLAH'IN MÜNEZZEH OLDUĞU DURUMLAR.....	124
4. 2. 1. "ALLAH'IN ÇOCUK EDİNDİĞİ" İFTİRASI.....	124
4. 2. 2. ALLAH'IN KÖTÜLÜĞÜ EMRETMEMESİ.....	126
4. 2. 3. ALLAH'IN VA'DİNDE DURMASI.....	127
4. 3. ALLAH'IN YAPTIKLARINDAN SORUMLU TUTULAMAYACAĞI	128
5. DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA.....	129
6. SONUÇ.....	133
7. KAYNAKLAR.....	134
8. ÖZET.....	138

IV

ÖNSÖZ

Allah inancı, kendisi de yaratılmış evrenin küçücük bir parçası olan insan için varlığının en anlamlı, olmazsa olmaz biricik değeridir. İnsanın var oluşuna bir anlam kazandıran, dünya hayatında başına gelebilecek olaylar karşısında onu teselli edip hayata bağlayan, onun için adalet ve mutluluk kaynağı olan Allah inancıdır. Bu inancın mahiyetini idrak etmek için evrende, tarihte, bilim âlemi ve fikir âleminde gezintiye çıkmak en önemli görev olsa gerektir.

İnanmak isteği insanda sonradan meydana gelmiş bir istek olmayıp, insanın yaratılışı gereği, yaratan tarafından insanın fıtratına konulmuş bir histir. İnananla inanmayanı birbirinden ayıran özelliklerden birisi de Allah'a imandır. İnsan olarak dünyaya gelen birey, varoluşunun anlamını kavradığı oranda hayata olumlu bakabilecek ve olayları daha rahat kavrayabilecektir. Peygamberler (a.s.) kervanının yürüttüğü inanç mücadelesini konu alan ve insanların zaman zaman ihmal ettiği kulluk yanlışlarını düzeltmeye yönelik çalışmalar yapan değerli âlimler, her zaman olagelmışlerdir.

Genelde İslam âleminde, özelde ise Türkiye'de bu konu üzerinde çalışmaların yapıldığı göz ardı edilemez bir gerçektir. Bu çalışmada Mısırlı değerli mütefekkir Seyyid Kutub'un eserlerinde Allah İnancı ile ilgili o kadar değerli bilgilere ulaştım ki, bunları burada paylaşmayı Yüce Allah'ın büyük bir lütfu olarak kabul ediyorum.

Allah inancı, insana dünya ve ahret saadetini kazandırması açısından araştırılması ve öğrenilmesi gereken en zaruri konulardan birisidir. Zira insan olarak dünyaya gelen birey, varoluşunun anlamını kavradığı oranda hayata olumlu bakabilecek ve olayları daha rahat kavrayabilecektir. İnsanın var oluşuna bir anlam kazandıran, dünya hayatında başına gelebilecek olaylar karşısında onu teselli edip hayata bağlayan, onun için adalet ve mutluluk kaynağı olan Allah inancıdır. Bundan dolayı biz de araştırmamızda, Yüce Allah'ın zat ve sıfatlarının anlamlarını da içeren Allah inancını ve bu inancın geçmiş ve günümüz insanlık hayatı üzerindeki etkilerini anlamaya ve anlatmaya çalıştık.

Araştırmayı hazırlarken, gerekli teşviklerinden ve yardımlarından faydalandığım, benden yakın ilgi, alaka ve yardımlarını esirgemeyen başta danışman hocam Prof. Dr. İsa Yüceer'e, katkılarından dolayı hocalarım Prof. Dr. Cemalettin Erdemci, Doç. Dr. Vecihi Sönmez, Yrd. Doç. Dr. Burhanettin Kıyıcı ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Keskin'e en içten teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İlhan ABUKAN
VAN 2014

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser.
a.g.m.	: Adı geçen makale.
a.s.	: Aleyhisselam.
a.y.	: Aynı yer.
AÜ	: Ankara Üniversitesi.
AÜİF	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
bkz.	: Bakınız.
CÜİFD	: Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
Çev.	: Çeviren.
DÜİFD	: Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı.
F.	: Fakülte.
h.	: Hicri.
Haz.	: Hazırlayan.
Hız.	: Hazreti.
İA	: İslam Ansiklopedisi.
İSAM	: İslami Araştırmalar Merkezi.
İst.	: İstanbul.
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı.
MÜİF	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
MÜİFD	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
MÜİFV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı.
Neşr.	: Neşreden.
ö.	: Ölümü.
r.a.	: Radiyallahu Anh.
S.	: Sayfa.
s.a.s.	: Sallallahu aleyhi ve sellem.
SÜİFD	: Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
TDK	: Türk Dil Kurumu.
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı.
T.D.V.Y.	: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
Thk.	: Tahkik eden.
ts.	: Tarihsiz.
Ü.	: Üniversite, üniversitesi.
Yay.	: Yayınları, yayınevi, yayıncılık.
YYÜ	: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

GİRİŞ

Allah İnancı, insanoğluna yaratıldığı günden ölümüne kadar en çok gerekli ve onsuz her şeyin anlamsızlaşacağı gerçek bir hakikattir. Öncelikle insanoğlunun hem kendisi hemde yaşadığı çevresi ve çevresindeki tüm varlıklar her şeylerini evreni yaratan Yüce Allah'a borçludurlar. İnsanlık, tarih boyunca bu koca evreni ve onu yaratan Yüce Allah'ı, O'nun zâtını fiillerini sıfatlarını merak etmiştir. Allah'ı tanıma isteği ile beraber böyle bir varlığa neden inanılması gerektiğini, O'na kulluk yapmasının şekil biçim ve gereklerini de araştırmak ihtiyacı içinde olmuştur. Tam burada devreye giren elçilerin Yüce Yaratıcı'dan ulaştırdıkları mesajlar, pek çok soru ve sorunlarına cevap elde etme imkânını getirmiştir. Ancak bu mesajı kabullenenler yanında ona muhalefet ederek sorumsuz davrananların da varlığı inkâr edilemez talihsiz bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır.

İnsanlığın kendi yaratıcısı karşısındaki bu ikircil tutumu şüphesiz imtihanın gereği olarak devam edecektir. Biz bu araştırmamızda, bir tarafta tarih boyunca Allah'a inanarak ve bu inancın nasıllığı ve keyfiyeti hakkında elçilerin getirdiği vahyi mesajlar çerçevesinde; kabullerini şekillendiren ve bunları nakli ve akli delillerle destekleyenlerin İslami birikimlerini değerli mütefekkir Seyyid Kutub'un eserlerinde ele alışı konu edindik. Diğer taraftan bu inancı gereksiz gören veya başta bu inanca bağlı oldukları halde sonradan bozulmaya yüz tutmuş çeşitli inanç yapıları, ideolojileri, felsefi, geleneksel, tahrif edilmiş veya böylelikle evrensel inancı sadece zihni bir kalıba sokarak daraltmaya çalışan çeşitli yaklaşımları araştırdık. Her iki tarafın da sunmaya çalıştığı ve tarihte bütün bu yaşananların örnekleri olan dönemlerin insanlığa neler kazandırdığı ve neler kaybettirdiğini görme şansını bulduk.

Seyyid Kutub'un üstün edebi anlatım üslubu ile canlandırdığı inancın hayata yansımalarını kendi orijinal ifadelerini tercüme ederek sunduk. Ayrıca dört ana başlık altında incelediğimiz bu araştırmanın en çarpıcı yanı, insanlığın zaman zaman islamiyetin taşıdığı Allah İnancının gücüyle erişilmez yüksek mertebelere ulaşmış olmasıdır. Bütün bunları insanın kişisel becerileri veya imkânları ile elde etmiş olması mümkün görülmemektedir. Kabul etmeliyiz ki insanlığın ulaştığı ve saadet devriyle zirveye eriştiği bu düzey; ancak insanüstü ilâhî elin ve kudretin yardımı ve desteği ile olabilmektedir. Bu mucizeler ile Allah'ın rahmeti ve yardımı sayesinde O'nun nelere kadir olduğunun gösterilerek insanın daha sağlam bir inanca sahip olması sağlanmıştır.

Diğer tarafta tarihin karanlık sayfalarında bu inancı inkâr edenlerin tutarsız, akıldan uzak, uydurma, yalan ve sahte tanrılık iddialarının var olduğunu görüyoruz. Seyyid Kutub'un ifadeleri ile bir tarafta Allah'a iman gerçeği ve mutluluk yani ebedi kuruluş, diğer tarafta ise karanlık, işkence, zulüm, sapkınlık ve helak olma gerçeği ile karşılaşmaktayız. Hakikaten bu ifade enteresan bir ibare olarak durumu izah etmede çok yerinde bir tespittir.

Bu karanlık dönemleri Fir'avunlar, Nemrutlar, Ebu Cehiller, tahrif edilmiş dinlerin taraftarları; günümüzdeki Kapitalizm, Komünizm, Ateizm kısacası yaşamlarına müdahale etme hakkını Allah'a vermeyenler yani Allah'ın ilâhlık ve rabliğini istemeyenler oluşturmaktadır. Bunlar zulümle oluşturdukları saltanatlarını kaybedecekleri korkusuyla, insanın ilâhi gerçeklerle karşılaşmasını istememektedirler. Her türlü yasaklarla ilmi çalışmaları engellemekte Allah'tan söz eden bütün değerleri silmeye kalkışmaktadırlar. Bunu özgürlük adına bilimsellik adına yaptıklarını, ellerindeki her türlü iletişim ve eğitim imkânları vasıtasıyla yürütmektedirler. Hak batıl savaşında insanlığı yeniden özgürleştirecek, onları bu tür bilinçli yönlendirmelerinden kurtaracak ve fitratları ile baş başa kalmalarını sağlayacak bir çalışma şüphesiz ki Allah'a sağlam bir şekilde yönelme sonucunu doğuracaktır.

Günümüz insanına Allah inancının aklın ve ilmin ışığında anlatılması zarureti vardır. İnsanların sadece kalplerinin değil, aynı zamanda akıllarının da ikna edilmesi gerekmektedir. Bilhassa Allah'ın vahyi ile aydınlanmış, pozitif ilimlerle desteklenen bir aklın, Allah'a iman esaslarını daha iyi anlayıp kavrayabileceği görülmektedir.

Allah inancı, ilk önce ve en mükemmel bir şekilde yine Kur'an tarafından tavsif edilmiştir. Böyle bir inancın insan hayatı için ne denli önemli olduğu, Allah'a inancın kabul edildiği zaman nasıl iyiliklere nail olunacağı, reddedildiği zaman ne denli pişmanlığa düşüleceği ilk önce Kur'an tarafından ifade edilmiştir. Yine aynı paralelde Hadis-i şerifleriyle Hz. Muhammed (a.s.) de Allah inancının bizim için faydalarını yaşayarak ve anlatarak ifade etmiştir. Bundan dolayı bu araştırmayı yaparken Seyyid Kutub'un eserleri dışında en çok istifade ettiğim kaynaklar; Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şerifler olmuştur.

Allah inancı bireysel mutluluğu ve toplumsal adaleti gerçekleştirir. İnsanın düşünce ufuklarını açarak onun doğru yolda ilerlemesini sağlar. Toplumsal dengeyi tesis ederek haksızlıklara engel olur. Allah inancı, insanlar için bu dünyada en büyük teselli ve mutluluk kaynağıdır. Allah inancının hâkim olduğu fert ve toplumların dünya hayatında refah içinde yaşadığı, inanmayanların ise çeşitli sıkıntı ve musibetlerle faydasız çarpışmalarla, hayatlarını acı içinde geçirdikleri bilinen bir gerçektir.

Bu gerçeğe iman eden bizler, tam olarak "Allah İnancı" konusuna bütün yönlerine vakıf olmak ve ayrıca bu konudaki ilmi ve akademik çalışmalara katkıda bulunmak için "Seyyid Kutub'un Eserlerinde Allah İnancı" adlı bu çalışmayı yapmayı uygun gördük.

AMAÇ

Amacımız Mısırlı mütefekkir Seyyid Kutub'un eserlerini inceleyerek, bu eserlerinde Allah inancını ve bu inancın ışığında oluşan fikir hayatını araştırmaktır.

Böylece Allah inancının insan için ne denli zaruri bir ihtiyaç olduğunu farklı bir bakış açısıyla bir kez daha ortaya koymaktır. Zira insanın gerek ferdi hayatının, gerekse sosyal hayatının sağlıklı ve huzurlu bir şekilde devam etmesi toplum açısından büyük önem taşımaktadır.

Biz inanıyoruz ki toplumun refah ve düzeni, toplumu oluşturan fertlerin sağlam bir fikri yapıya sahip olmasına ve bu fikri yapının tabii bir yansıması olan doğru davranışlara bağlıdır. Fert için bu fikri yapıyı oluşturacak tek sağlıklı mekanizma ise Allah inancıdır.

YÖNTEM

Çalışmamız giriş, dört bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Birinci bölümde İslam düşüncesinde Allah İnancı bütün yönleri ile incelenmeye çalışılacaktır. Allah'a imanın gerekli olduğunun ispatı, "Allah" lafzının anlam ve içeriği ile Allah'ın zâtının tartışma konusu olamayacağı, Allah'ın sıfatları, isim ve fiilleri konusunda İslam dünyasında her dönemde iftiharla anılan gerek ilk devir gerekse çağdaş âlimlerin görüşleri çerçevesinde, bu kavramlar incelenmeye çalışılacaktır. Seyyid Kutub'un bu konudaki bakış açısı, klasik kelimelerinde işlenen yönleriyle ele alınacaktır.

İkinci bölümde ise bilhassa asrımızda pek çok araştırmacının ilgi alanına giren ve bu konuda çalışmaların yoğunlaştığına şahit olduğumuz, Allah inancının, Seyyid Kutub'un eserlerindeki izah yöntemi ele alınacaktır. İslam'ın tevhide bilinci inşa etmesi ve bu bilincin insanlık hayatındaki bütün yönleri sağladığı insicam, insanın ruhi yapısı, kişiliği, davranışları, ahlakı ve insanda sorumluluk duygusunu geliştirmesi gibi konular ele alınacaktır. Allah'a inanan insanların dünya hayatında inanmayanlara oranla son derece mutlu, huzurlu, dert ve kederden uzak bir yaşam sürdükleri, inanmayan insanların ise kendilerini rahatlatmak için gayri insani hâl ve tavırlar içine girdikleri, batıl inanç ve ideolojiler içinde faydasızca çabaladıkları anlatılmaya çalışılacaktır.

Üçüncü bölümde ise Seyyid Kutub'un Allah'ın hâkimiyeti konusuna yaklaşımı ve Allah'ın yüce egemenliğinin sırlarla kaplı gaybi perdesinin hikmetleri üzerinde duruldu. Allah'ın bütün hayatı kuşatan güçlü bir irade ve hâkimiyetle, her şeyi yönettiği gibi dünyamızı ve yaşamımızı da yönetmesi noktasındaki davetinin ilahlığının gereği olduğunu takdir edebilen, tespith,

tahmid ve tekbirlerle bu davete icabetin şart olduğunun anlaşılması gerektiği ele alındı.

Dördüncü bölümde ise kemal vasıflara sahip olan Yüce Allah'ın her türlü itham, tutarsızlık, gaflet, tembellik, zulüm, vaadinde durmama, mahlûkatına benzerlik gibi noksanlıklardan uzak olduğu ve yaptıklarından sorumlu tutulamayacağı konuları üzerinde duruldu. Değerlendirme ve sonuç kısmında gerek bir bütün olarak toplum, gerekse toplumu oluşturan sınıflar arasında, Allah inanancının insanları huzur, güven, emniyet içinde yaşamalarına nasıl bir olanak sağladığı araştırılacak. Allah inancını taşıyan insanların dünyada bozgunculuk yapmadıkları, terör eylemlerine girişmedikleri, anarşi olaylarına karışmadıkları, insanlar arasında fitne fesat çıkarmadıkları, bilakis mensubu oldukları toplumun huzur ve sükûnunu sağlamaya çalıştıkları anlatılmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İSLAM DÜŞÜNCESİNDE ALLAH İNANCI

1. 1. ALLAH'A İMAN

Seyyid Kutub'a göre Allah inancı, Allah'ın zâtının gerçekliğiyle ilgili. Bu gerçeğe aykırı davranışların var olan tüm gerçeklikleri inkâr etme gibi büyük ve affedilmez bir suç olduğunu hatırlatmaktadır. Böylelikle Yüce Allah'ın hak olmasıyla yaratılan evren ve evrensel olguların O'nun özgür iradesi ile devam ettiğini ileri sürmektedir. Kur'an ise Yüce Allah'a inanmayı ve bu inancın yaşam üzerindeki belirleyiciliğini insana hatırlatmıştır. Konuyla alakalı eserindeki ifadelerini okuyalım: "Kâinat kuvvetleri insanların yaptıkları iyilik ve kötülöklere göre iyi ve kötü olarak bu hakka muvafık tarzda Allah'ın dilediği kimseler üzerinde cereyan eder. İşte buradan geliyor tevbe ve istiğfar ile gökten bol bol yağmur indirilmesi ve bolluk verilmesi arasında kurulan münasebet. Allah bu takdiri gereğince insanların sınav alanı olan dünyada işledikleri iyiliklere ve kötülöklere karşılık olarak iyiliğe ve kötölöğe ilişkin evrensel güçleri dilediği kullarının üzerine salar. Bu sıkı ilişkiden açıkça anlaşılıyor ki, inanç kaynaklı değerler ile insanın hayatındaki pratik değerler birbirinden kopuk değildirler. Her ikisi de bu hayatı etkilerler. Bu etki ya yüce Allah'ın mahiyetini bilmediğimiz takdiri yolu ile gerçekleşir ki, bu takdir insan bilgisinin ve emeğinin ötesinde sebepler âlemi ile bağlantılı olarak işler. Ya da bu etki insanın da görüp belirleyebileceği pratik ve algılanabilir sonuçlar yolu ile gerçekleşir. Her ikisi de Allah'ın oluru dairesinde gerçekleşir. Bunları ortaya çıkaran ve bu tesirleri belirleyen insanların imanlı olup olmamalarıdır."¹

Şimdi ise Allah inancının Müslümanlara özgün ayrıcalıklı güzelliği ve sağladığı sonsuz nimet anlatılmaktadır: "İslam'ın Allah akidesi ile öbür dinlerdeki ilah fikri arasında büyük farklar vardır. Bu, ancak İslam çerçevesi içersine girildiği takdirde kavranır. İslam'ın mücerret bir vasfı olan vahdaniyet görüşünün ifadesi olan Allah, sadece İslam'a has özel bir isimdir. Onu başka hiçbir terimle karşılamak veya başka dinlerin ilahlarıyla kıyaslamak mümkün değildir."²

"Gökler, yeryüzü ve her ikisi arasında yer alıp da hakkında çok az şey bildiğimiz, buna karşın çok şeyden de habersiz olduğumuz bu dehşet verici varlıklar... Bu, uzadıkça uzayan, göz alabildiğine geniş, insanı ürküten bir büyüklöğe sahip varlıklar âlemi. İnsanın; titiz ve güzel sanatı, ahenkli ve

¹ Kutub, Seyyid, *Fizilali'l- Kur'an*, (Çev. , M. Emin Saraç- Bekir Karlığa- İ. Hakkı Şengüler) , Birleşik Yayıncılık, İst. , 1984, VIII, 220.

² İbn Kesîr, Ebu'l Feda, *Tefsiru'l Kur'ani'l Azim*, (Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri), (Çev. , Prof. Dr. Bekir Karlığa, Dr. Bedrettin Çetiner) , Çağrı Yayınları, İst. , 1993, I, 189.

duyarlı düzeni karşısında adeta büyüldüğü, dehşete kapıldığı, hayran kaldığı görkemli evren... Göz kamaştırıcı bir uyum, çekici bir güzelliğe sahip yaratıklar... Hiçbir gözün, hiçbir duygunun, hiçbir kalbin kusur bulamadığı, tekrarın ve alışkanlığın çekiciliğinden, hiçbir şey kaybettiremediği ve her zaman tazeliğini koruyan, gerçek güzelliğe sahip varlık bütünü. Renkleri, cinsleri, hacim ve şekilleri, özellik ve görünüşleri, yetenek ve görevleri birbirinden farklı, ama hepsi de tek bir yasaya boyun eğen, tek bir kaynağa yönelik olan, sadece o kaynaktan direktif ve komut alan, itaat ve teslimiyetle O'na yönelen şu çeşit çeşit varlıklar... Evet, bütün bunları Allah yaratmıştır.”³

Bir kez daha Allah gerçeği ile karşılaşmamızı sağlayan yazar; bu kez son kararımızı vermemizi sağlayan ve adeta yaratıcı güce teslim olma gerekçelerini ayetlerin ışığında sıralamaktadır.⁴ Evet, göktekiler ve yerdekiler her şeyi O'ndan isterler. O'nun kapısı dilek kapısıdır. O'ndan başkasından hiç bir şey istenmez. Çünkü “başkası” kim olursa olsun, ölümlüdür, fânidir; dilek kapısı olmaya elverişli değildir. Sırf O'nun kapısını çalanın eli boş dönmez. O'ndan başkasına el açan kimse dilek kapısını şaşırmış, umut kulpunu elinden kaçırmış ve cevap alma şansını yitirmiştir. Çünkü ölümlü bir varlığın, başka bir ölümlü varlığa verecek nesi olabilir? Kendisi ihtiyaç içinde olan bir zavallı başka bir “muhtaç”ın derdine nasıl çare olabilir? Yüce Allah, her an yaratmaktadır. Sınırı olmayan bu evrenin tümü O'nun dileğine bağlıdır. O'dur bu evreni çekip-çeviren. Hatta her canlı organ, her hücre, her atom bu ortaksız yönetimin şemsiyesi altındadır. Her şeyi O yarattığı gibi her şeyin fonksiyonunu da O belirler. Sonra da her nesneyi, fonksiyonunu yerine getirirken gözetimi altında tutar. Bu kapsamlı ve ayrıntılı yönetimin yüce sahibini, hiçbir işi öbür işinden alıkoymaz; görünür-görünmez hiçbir şey O'nun bilgisinin kapsamı dışında kalmaz. Yeryüzünde yaşayan cinlerin ve insanların tüm işleri de O'nun gözetimi altındadır.”⁵

“O, ilktir, yani O'ndan önce olan hiçbir şey yoktur. O, sondur, yani O'ndan sonra kalacak olan hiçbir şey yoktur. O, açıktır; yani O'nun üstünde ötesinde olan hiçbir şey yoktur. O, gizlidir; yani O'nun gerisinde olan başka hiçbir şey yoktur. “İlk” ve “son” zamana ilişkin gerçeği, “açık” ve “gizli”de mekâna ilişkin gerçeği bütünü ile kapsar. Bu gerçekler sınırsızdırlar. Böyle olunca insan kalbi öteye beriye bakıp bütün yer ve zaman boyutlarını tarayınca yüce Allah'tan başka hiçbir varlık bulamıyor. Varoluşun tüm dayanakları sadece O'nun varlığında bir araya gelmiştir, böyle olan başka hiçbir “varlık” yoktur. Şu insan kalbi bile varoluşunu yüce Allah'ın varlığından alıyor. Kısacası yüce Allah'ın varlığı, diğer tüm varlıkların varoluşlarını kendisine borçlu oldukları gerçek varlıktır. Bu gerçek, diğer her şeye gerçeklik kazandıran “ilk gerçek”tir. Ne bu gerçeğin ötesinde başka bir “dolaysız gerçek” vardır ve ne de şu evrende “varoluşu bağımsız ve dolaysız” bir başka varlık vardır.”⁶

³ Kutub, *a.g.e.* , XI, 512-3.

⁴ *Secde*, 32/4; *Rahmân*, 55/29.

⁵ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 226-7.

⁶ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 284-5.

Böylece görülüyor ki Allah'tan başka hiçbir şeyin ne insanların ne de doğa kanunlarının üzerinde hiçbir etkisi yoktur. Yine Allah'ın dışında hiçbir varlığın idare ve hâkimiyeti söz konusu değildir. Canlı-cansız bütün eşyanın, tabiatın, Allah'a kulluğu ve bu kulluk ifadesinin bütün insanlığı içine alması söz konusudur. Peygamberler de dâhil olmak üzere hiçbir kimsenin, bu kulluğun dışına çıkmaması da bu gerçeklerdendir.⁷

Gerçekten Seyyid Kutub'un anlatımlarından Allah inancının, evrendeki tüm varlıklar ile insan ve hayatın tüm zamanlarını kuşatan zorunluluğun bir sonucu olduğunu görmekteyiz. İnsanoğlu böyle bir Allah'a iman etmesin de ne yapsın. O'nun koca evrende görüp gözetmediği bir yer yoktur ki, oraya kaçılsın. Böyle bir varlığın gözetimi altında O'na güven duyularak gerçekleşebilen bir iman asıl akıllıca olan bir karardır. Bunun aksini düşünmek ise insanın gerçeklere gözlerini tümüyle kapatması anlamında, sonucu değiştirmeyecek beyhude bir çabadır. Aynı zamanda varlığı yok sayma olarak anlaşılan bu tutarsızlığın insanın kendisini inkâr etmesi olarak sayılacağı bir kez daha Seyyid Kutub'un yukarıdaki özlü anlatımlarından anlaşılıyor. Ve böylelikle anlaşılıyor ki Allah'a iman etmek; mutluluk, barış ve huzur getiren bir kurtuluştur.

1. 1. 1. ALLAH'IN ZÂTİ KONUSU

Allah'ın zâtının kühünü öğrenmek beşer aklının erişmesinin mümkün olmadığı bir şeydir. Çünkü yaratan ile yaratılan arasında hiçbir karşılaştırma noktası mümkün değildir. “Allah'ın zâtını tefekkür etmek; beşerin güç yetiremeyeceği bir hedefe yönelmek demektir. Çünkü bu durum her türlü tanımın ötesinde olanı tanımlamaya ve her türlü sınırı aşanı sınırlamaya ve neticede inancın karışmasına götürür”.⁸

Allah'ın zâtı ve içeriği, ilahi iradenin yaratıklarla ilgili niteliği, ruhun hakikati ve bunlara benzer konular... Bütün bunlar her ne kadar kavranması mümkün olmayan gerçeklerden ise de, ilahi iradenin bir takım vasıfları vardır ki- Vücut, Kudret, Vahdaniyet, Yaratma, İrade, İdare gibi- bu vasıfları insanoğlu algılar ve bunların varlıklar arasındaki gereklerini anlayabilir. İşte İslam bütün, bu vasıfları kabul ettirici delillerle birlikte, insanlara sunuyor. İslam bunları öyle delillerle sağlamlaştırıyor ki, insan fitratı onu alır almaz kabulleniyor ve teslim oluyor. “O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. Duyan ve gören O'dur”⁹, “Allah'a birtakım benzerler icat etmeyin. Çünkü Allah (her

⁷ Kutub, *İslam Düşüncesi*, (Çev. , Hamid Şükrü, Resul Tosun, Mehmet Çelen) , Dünya Yay. , İst. , 2006, 69.

⁸ Abduh, Muhammed, *Risâletü't-Tevhîd*, Mısır, 1386/1966, 46.

⁹ *Şûra*, 42/11.

şeyi) bilir, siz ise bilemezsiniz”¹⁰, “Gözler O’nu görmez, O gözleri görür; O latif, her şeyi haber alandır”.¹¹

“İnsanoğlu öncelikle kendi yaradılışının esiridir. Onun tabiatı, yaratılmış olma ve sonradan meydana getirilmiş olmanın izlerini taşır. İnsan ne sonsuz bir geçmişe, ne de sonsuz bir geleceğe sahiptir. Bunun için de insanın anlayışı, yaratılışının sınırlarıyla sınırlandırılmış durumdadır. İnsanın yeryüzündeki işlevi; Allah’a kulluğun yerine getirilmesi için “hilafet” görevini yüklenmektir. Ancak bir takım meseleler vardır ki bu insanoğlunun görevinin dışındadır. İşte bunun için Allah, insana o tip konuları anlama yetkisi vermemiştir. Bunun içindir ki her şeyi kuşatan sonsuz gücün özelliklerini kavrayamaz insan. Allah’ın zâtının mahiyetini kavramak konusu buna örnektir. İnsan bünyesi hiçbir zaman için onu algılayamaz. Kafasında oluşturduğu şekillerden hiçbirisi ona uymaz ve onunla kıyaslanamaz.”¹²

“Allah’ın zâtı konusunda, Ebu Hanife (r.a.): “Allah’u Teâlâ mahlûkların sıfatı ile tavsif edilemez”der. Sünnet ve Cemaat Ehli’nin görüşü budur. Biz O’nu, kendisini tavsif ettiği gibi tavsif ederiz. O birdir, hiçbir şeye muhtaç değildir. Doğurmamış ve doğrulmamıştır, kendisine hiçbir şey denk değildir. Hay, kayyum, duyan, gören, bilen O’dur. O’nun eli kullarının elleri üzerindedir, fakat kulların eli gibi bir uzuv değildir. O ellerin yaratıcısıdır. O’nun yüzü yarattıklarının yüzü gibi değildir. O bütün yüzlerin yaratıcısıdır. O’nun nefsi yarattıklarının nefsi gibi değildir. Bütün nefislerin yaratıcısı O’dur.”¹³

Hiz. Peygamber (s.a.s.) de bir hadislerinde, “Siz Allah’ın yaratıklarını düşünün, zâtının hakikatini düşünmeyin. Çünkü siz O’nun hakikatini kavrayamazsınız”¹⁴ buyurarak Allah’ın zâtının mahiyetinin kavranılamayacağını açıkça ifade etmiştir. Hiz. Ebubekir’e (634), “Rabbini ne ile bildin, tanıdın?” diye sorulduğu zaman, “Rabbimi rabbimle tanıdım” demiş; “O’nu nasıl tanıdın? Denilince de, “Hakikatin idrakten aczini bilmek Allah’ı bilmeye yeterlidir” diyerek¹⁵ Allah’ın mahiyetinin bilinmeyeceğini belirtmek istemiştir. Böylece Hiz. Ebubekir Allah’ın terkip, tasvir ve kıyas yoluyla bilinmeyeceğini ifade etmiştir.¹⁶ Hiz. Ali’ye de Allah’ın keyfiyetinden sorulduğu zaman, “Yaratanın keyfiyetinden sorulmaz” diye cevap vermiştir.¹⁷

Bununla beraber, Allah’ın mahiyetinin bilinip bilinmeyeceği hususu tartışılmıştır. Kelamcıların cumhuru bunun aklen caiz olduğunu, zira mümteni

¹⁰ *Nahl*, 16/76.

¹¹ *En’âm*, 6/103.

¹² Kutub, *İslam Düşüncesi*, 46-7.

¹³ Öz, Prof. Dr. Mustafa, *İmam-ı Azam’ın Beş Eseri*, İst. , 2002, 43-4.

¹⁴ El-‘Aclûnî, İsmail b. Muhammed, *Keşfu’l Hafâ ve Muzilü’l-İlbâs*, (nşr. , Ahmed el- Kalaş), Beyrut, 1985, I, 377.

¹⁵ El- Hatîb, Abdulkerim, *Allah Zâten ve Mevdû’an*, Beyrut, 1975, 465.

¹⁶ El- İsferayânî, Ebu’l Muzaffer Şahfûr b. Tâhir, *Et-Tebîr Fi’d Dîn*, Mısır, 1955, 143.

¹⁷ El- İsferayânî, a.g.e. ,144.

olduğuna dair bir delil bulunmadığını söyleyerek derler ki; Allah'ın bazı peygamberlerine bunu zaruri bir ilim veya mükâşefe yoluyla öğretmiş olması mümkündür. Ancak bunun olup olmaması hususunda ihtilaf vardır.¹⁸ Muhakkik âlimler bunun vuku bulmadığını söylerken, Felasifenin cumhuru İle İmâmu'l Haremeyn el- Cüveynî (478/1085) ve el-Gazalî (505/1111) ile Sûfiyyeden bir cemaat bunu mümkün görmemiştir.¹⁹ Allah, kâinatı yaratan ve idare eden en yüce varlıktır.²⁰

İmam Gazalî Allah'ın varlığı konusunda, Kur'an delillerinin mantık ve felsefe delillerinden üstün olduğunu, her sınıf insana fayda verdiklerini, hâlbuki bunlar dışındaki delillerin sadece belirli bir kesime hitap ettiklerini belirterek hemen bütün konularda Kur'an'a müracaat etmenin zarureti ortaya koymuştur.²¹

Müfessirler, "Rabbin insanoğlunun sulbünden soyunu almış ve onlara: "Ben sizin Rabbiniz değilmiyim? demişti. Onlar da: Evet, şahidiz demişlerdi"²² ayeti kerimesinde söz konusu edilen Allah'ın varlığını bilme olayının, yani ruhların Allah'a inanmaları ve O'nu bilmelerinin bu dünyaya gelmeden çok evvel olduğunu, dolayısıyla insan dünyaya gelirken bu bilgi ile donatılmış olarak geldiğini söylemişlerdir.²³ Yine İbn Kesir (701-774), tefsirinde: "Selim fitratın Allah'ın varlığını itirafı zaruridir" demektedir.²⁴

Allahu Teâlâ, hiçbir resûl veya peygambere gerek kalmaksızın bilinir. Çünkü fitrat kendiliğinden var olduğuna inandığı ilaha tapınmaya resûlsüz, peygambersiz de yönelir. Bütün bunları şanı Yüce Allah insanın fitratına, insanlar henüz Hz. Âdem sulbünde oldukları zaman yerleştirmiştir.²⁵ Kur'an-ı Kerim'in: "Rabbinin adıyla oku"²⁶ ayetinde Allah'u Teâlâ Peygamberine (a.s.) vahiy suretiyle talim etmiştir. Bu edep düsturu İslam mefkûresinin temelini teşkil eden : "Evvel ve ahir, zahir ve batın odur."²⁷ Ayeti kerimesinin muktezasıdır. Her varlık, varlığının sırrını vacibül vücud olan Allahu Teâlâ'dan alır. Şu halde her şey O'nunla başlar ve her başlangıç, her hareket, her yöneliş O'nun ismiyle olur. Allah'ın mahiyeti hakkında insanın bilebileceği en doğru ve kapsamlı bilgi yine O'nun bilinmezliği bilgisidir.²⁸

Allah'ın gerçekliği ezeli ve ebedi olarak değişmeyen bir gerçekliktir. Bir

¹⁸ El- Karsî, Davud b. Muhammed, *Şerhu'l Kasîdetu'n- Nûniye*, İst. , 1317, 47-8.

¹⁹ Ed- Devvânî, Celaledin Muhammed b. Es'ad, *Şerhu'l Akâidu'l Adüdiyye*, İst. , 1314, 16.

²⁰ Topaloğlu, Bekir, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İst. , 1989, II, 471.

²¹ Gazali, *İlcâmu'l- 'Avâm an İlmi'l-Kelâm*, Mısır, 1309, 20.

²² *A'raf*, 7/172.

²³ İbn Kesir, *a.g.e.* , II, 261.

²⁴ İbn Kesir, *a.g.e.* , II, 525.

²⁵ Muhammed Kutub, *Çağdaş Fikir Akımları*, III, İst. 1986, 278; a.y. , " *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamberin Hayatı* ", (Çev. Ahmet Asrar) , I, İst. , 1983, 46.

²⁶ *Alak*, 96/1.

²⁷ *Hadîd*, 57/3.

²⁸ Özler, Mevlüt, "Allah'ın Zatının Mâhiyeti Ve Aklen İdrâki Meselesi", *Atatürk Ü. İlahiyat F. Dergisi*, sayı: 13, 101.

halden bir hale geçip durmaz. Her durumda mutlak kemal sahibidir. Doğum ise üremek ve devam etmektedir. Eksiklik veya yokluktan sonra fazla olan bir varlık halidir. Bu ise Allah için imkânsızdır. Sonra bu çift olmayı gerektirir. Çift olmak ise denginin bulunmasını gerektirir. Bunlar da O'nun hakkında imkânsızdır. Bu nedenle “tek” sıfatı baba ve çocuk anlayışını reddetmeyi de kapsamaktadır. “O doğurmamış ve doğmamıştır. Hiç bir şey O'nun dengi olmamıştır.”²⁹

Yani ne varlığının gerçekliğinde, ne Zâtî sıfatlarının herhangi birinde ne de faaliyetlerinin gerçekliğinde eşi ve benzeri yoktur. Bu da O'nun “tekdir” sıfatı ile ifade edilmiş olmaktadır. Bu anlayış düalizm inancını reddetmektedir. Çünkü düalizmde Allah, iyilik ilahı kabul edilir. Karşısında bu inanca göre bir de kötülük ilahı vardır. Bu kötülük ilahı O'nun iyilik işlerini tersi ile karşılar ve yeryüzünde bozgunculuğu yaymaya çalışır. Düalizm inanışlarının en yaygın olanı eski İran inancıdır. Bu inançta bir aydınlık ilahı, bir de karanlık ilahı var kabul edilirdi.”³⁰

Ehli Sünnet, Yüce Allah'ın kullara, kendini bilme mecburiyetini yüklediği ve onlara bunu emrettiği; aynı zamanda O'nun Resulleri ve Kitap'larını bilmelerini ve Kitap ve Sünnet'in gösterdiği şeyleri işlemelerini buyurduğu hususlarında ittifak etmişlerdir.³¹ Ancak İslam âlimleri Allah'ın isim, sıfat ve fiilleri hakkında zaman zaman tartışmışlardır. Fakat Allah'ın zâtı söz konusu olduğunda tartışmayı uygun görmemişlerdir. Yaratan ve yarattıklarının rızkını veren Allah'ı çağırdıkları, Allah'ın birliğini gösteren kanıtlar gözlerinin önünde olduğu halde; O'nun benzerlerinin ve O'na denk birilerinin olduğunu ileri sürmeleri hayret vericidir. Allah'ın bir benzeri yoktur ki, siz O'nun gibilerinden söz edebilesiniz, örnek veresiniz.³²

Yukarıda Allah'ın zâtı hakkında, Ehli Sünnet âlim ve mütefekkirlerinin görüşlerini verdik. Bu konudaki söylenecek en özlü söz, şüphesiz yine Yüce Rabbimizindir. “Allah'a benzerler yakıştırmaya kalkışmayınız. Çünkü Allah bilir, siz bilmezsiniz.”³³

1. 1. 2. ALLAH LAFZI

İslam, terminolojiye özel önem verir. Başka dinler ve inançlarla alakası bulunan kelimeleri kullanmamaya itina gösterir. Bunun için Lafzâ-i Celâl, yalnızca İslam'a mahsus bir isimdir. Hem başka bir kelimeden türetilmemiş hem de başka bir anlama kullanılırken, sonra bugünkü anlamına

²⁹ *İhlâs*, 112/3-4.

³⁰ Kutub, *a.g.e.*, XVI, 436-7.

³¹ el- Bağdâdî, Abdu'l- Kâhir b. Tâhir (429/1037), *el-Fark Beyne'l- Fırâk*, (Çev. , Ethem Ruhi Fıglalı) , T.D.V.Yay. , Ankara, 2008, 256.

³² Kutub, *a.g.e.*, IX, 216.

³³ *Nahl*, 16/74.

kullanılmamıştır. Allah lafzı, ulûhiyet ve ma'budiyyet sıfatlarından değil, bu sıfatlar Cenab-ı Allah'ın zâtından alınmıştır. Binaenaleyh O'nun zâtı her şeyden öncedir ve ilktir. Allah ibadete müstahak olduğu için Allah değil, biZâtîhi (kendiliğinden) ve liZâtîhi (kendisi için) Allah olduğu için ibadete layıktır. Dolayısıyla ibadet, onun zâtından sonra gelir. Bütün varlıklar bilerek veya bilmeyerek Allah'a ibadet ederler. Müminler bu ibadeti irade ve şuurlarıyla ifa ederken, mümin olmayanlar zorla, istemeyerek ve farkında olmaksızın Allah'a kulluk ederler. Kulluk ve ibadet için kendinin dışındaki bir güce doğru yönelen insanın zihninde, yaptığı şeyin kendisinde daha üstün, kuvvetli ve kendisinin ihtiyaçlarını giderecek birisine karşı itaat ve bağlılık olduğu gerçeği yer eder. Bu güç, onun ıstırap ve acılarını dindirmeye muktedir olduğu gibi, gerekirse onu koruyup emniyet ve selamete de çıkarır. Dolayısıyla insan, kendisinden daha zayıf ve daha güçsüz bir varlığa saygıyla yönelme gereği duymaz.³⁴

Ehli Sünnet şu hususlarda birleşmişlerdir; güçlü ve ulu Allah'tan başka her şey âlemdir.³⁵ Yüce Allah'tan ve ezeli sıfatlarından başka her şey; yaratılmıştır, yapılmıştır. Âlemin Yapıcısı (Sani'i), ne yaratılmıştır ne yapılmıştır. O, ne âlemin cinsindendir ve ne de âlemin parçalarından (cûzi) bir şeyin cinsindendir.³⁶

Fahreddin Razi "Allah" kelimesinin Arapça olduğu ve iddia olunduğu gibi Arapları bu kelimeyi Yahudi ve Hristiyanlardan almadığı veya Süryanicede meddin hazfedilmesiyle bu şekle getirilmediğini ifade etmektedir.³⁷ O'na göre Araplar puta tapmakla beraber bu âlemi yaratanın varlığını kabul ettikleri gibi onun ismini bilmemelerinin makul olamayacağıdır. Zira onlara, göklerin ve yerin yaratıcısı sorulduğunda elbette "Allah" derler.³⁸ İfadesi onların, âlemlerin yaratıcısını "Allah" olarak bildiklerinin delilidir.³⁹ Aynı zamanda "Allah" kelimesi Allah'ın zâtına ait bir isimdir.⁴⁰ Allah lafzının, "el-ilah" kelimesinden türediği ve mabut anlamına geldiği⁴¹ söylenmektedir. Bu görüş, Allah kelimesini bir vasıf olarak değerlendirmektedir. "Elahe - Lahe -Velehe" gibi kelimelerden türediğini söyleyenler de vardır.⁴²

Allah ismi, O'ndan başkasına verilmez. Bütün isimlerin toplayıcısıdır. Tam bir delaletle hak olan bir ilahı gösterir. Diğer isimleriyle Allah arasında

³⁴ İbn Kesîr, *a.g.e.* , I, 187.

³⁵ el- Bağdâdî, Abdu'l- Kahir b. Tahir (429/1037), *Kitabu Usuli'd- Din*, İst. , 1926, 17-20.

³⁶ el- Bağdâdî, *a.g.e.* , 33.

³⁷ Macit, Nadim, *Kur'an ve Hadise Göre Şirk ve Müşrik Toplum*, Konya, 1992, 363.

³⁸ Zümer, 39/38; Lokman, 31/25.

³⁹ er-Râzî, Muhammed b. Ömer Fahrüddin(606/1212) , *Levamiu'l Beyyinât Şerhu'l Esmâillâhi'l Hüsnâ*, Kahire, 1976, 107.

⁴⁰ er-Râzî, *a.g.e.* , 109; İbn Manzûr, Ebu'l Fadl Cemaluddin Muhammed b. Celaluddin (711/1311) , *Lisânu'l Arab*, Bulak Yay. , h.1300. , 384

⁴¹ İbn Kesîr, *a.g.e.* , I, 185; Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Tarihu'r Resul ve'l Müluk*, Mısır, 1969, I, 122-4.

⁴² İbn Kesîr, Ebu'l -Fedâ, *a.g.e.* , I, 185, Çağrı Yay. , İst. , 1993. ; Ragıb el Isfahânî, *el-Müfred fi Garibu'l Kur'an*, İst. , 1969, 25-6.

bir perde olabilir. Ancak, Allah lafzı zikredildiğinde, zihin hemen hak olan yaratıcıya yönelir. İşte bu sebepten dolayı Allah lafzına, “İsm-i Azam”⁴³ denilmiştir. Gerek Lafza-i Celal’in, gerekse onun türetildiği söylenen “ilah” veya “lah” lafzının lügat anlamlarından şu hususlar ortaya çıkıyor: Kulluk ve ibadet için, kendinin dışındaki bir güce doğru yönelen insanın zihninde, yaptığı şeyin kendisinden daha üstün, kuvvetli ve kendisinin ihtiyaçlarını giderecek birisine karşı itaat ve bağlılık olduğu gerçeği yer eder. Bu güç onun ıstırap ve acılarını dindirmeye muktedir olduğu gibi, gerekirse onu koruyup emniyet ve selamete de çıkarır. Dolayısıyla insan, kendisinden daha zayıf ve daha güçsüz bir varlığa karşı saygıyla yönelme gereği duymaz. Diğer milletlerin dilinde Allah lafza-i Celalini karşılayacak aynı anlam ve muhteva genişliğine sahip bir kelime yoktur. Zira İslam’ın dışındaki dinlerin ilah telakkisi İslam’dan tamamen farklıdır. Bu sebeple, diğer dinlerdeki ilahlara, ancak ilah, tanrı, rab, huda, çalab vs. ismi verilebilir. Allah ismi ise asla verilemez.⁴⁴

1. 2. ALLAH’IN, İSİM VE SIFATLARI

Müminin Allah’ı tanıması amacıyla ilâhî zâtı nitelendiren kavramlara isim veya sıfat denilir. Hay (diri), Âlim (bilen), Hâlik (yaratan) gibi dil açısından sıfat kalıbında olan kelimeler isim kabul edilirken, bunların mastarlarını oluşturan ve Allah’ın zâtına nispet edilen kavramlar sıfat olarak değerlendirilir.

Allah’ın sıfatları hakkında söylenenler, zâtı hakkında söylenenlerin aynı olmalıdır. Çünkü nasıl ki O’nun zâtı konusunda eşi ve benzeri yoksa sıfatları ve fiilleri konusunda da bir benzeri yoktur. Zâtlara benzemeyen gerçek bir zât olunca, zâtı da diğer sıfatlara benzemeyen gerçek sıfatlarla vasıflanmıştır. Şayet kişi: “Arş’a nasıl oturdu?” diye soracak olursa, Rabia b. Ferrûh et-Teymî (İmam-ı Malik’in hocası olup Medine fukahasıdır.), İmam-ı Malik (r.a.) ve başka selef âlimlerinin: “Oturma(istivâ) malumdur, ama nasıllığı (keyfiliği) meçhuldür. Buna iman etmek vaciptir ve nasıllığını sormak bidattir” sözleriyle cevap verilir. Çünkü böyle bir soru, insanın bilmediği bir şeyi sormaktır ve insanın böyle bir soruya cevap vermesi imkân dâhilinde bir şey değildir. O halde O’nun varlığına inandıktan sonra, mahiyeti hakkında,⁴⁵ Ziya Paşa’nın “ idrak-ı meali bu küçük akla gerekmez. Zira bu terazi o kadar sıkleti çekmez ”⁴⁶ deyip susmak herhalde en doğru davranış biçimi olacaktır.

⁴³ er-Râzî, Muhammed b.Ömer Fahrudin(606/1212) , *Mefatihü'l Gayb*, IV, Tahran, ts. , 199-200; Aliyyü'l-Kâri, *Şerhu'l Fıkhhü'l Ekber*, Mısır, h.1327.

⁴⁴ İbn Kesîr, *a.g.e.* , I, 188.

⁴⁵ İbn Teymiyye, Takiyüddin Ahmed, *Tevhîdu Esmâ ve's-Sıfât*, (Çev. , Heyet) , Tevhid Yay. , İst. , 1998, 31.

⁴⁶ Ziya Paşa, *Külliyât-ı Ziya Paşa*, (Terkîb-i Bend'den) , İst. , 1342/1924, 138.

1. 2. 1. ALLAH'IN İSİMLERİ

1. 2. 1. 1. “ALLAH” ÖZEL İSMİ

Kendisine ibadet edilen yüce varlığın özel ismidir. Özel isimler dillere tercüme edilmezler. Hatta Arapça olan bir başka kelimenin onun yerini tutması da mümkün değildir. Bu sebeple bilginler ister Arapça olsun, ister diğer herhangi bir dilden olsun, başka bir kelimenin “Allah” isminin yerini tutamayacağı konusunda fikir birliği içindedirler. Ancak Kur'an'da, Allah kelimesinin işaret ettiği zât için ilah, mevla, rab gibi isimler de kullanılmıştır. Bu sebeple Farsçadaki *huda* ve *yezdan*, Türkçedeki *tanrı* ve *çalab* gibi isimler her ne kadar “Allah” özel isminin yerine geçmezlerse de ilah, mevla, rab gibi ayet ve hadislerde geçen Allah'ın diğer isimlerinin yerine kullanılabilirler. Allah isminin kökü “ilah” sözcüğü olduğundan Araplar tarafından “Hakkıyla mabud, hakiki ilah, gerçek tanrı” manalarında kullanılmıştır. Bu manalardan dolayı Allah yüce ismiyle yine Allah'tan başka hiçbir ilah ve hiçbir kimse anılmamıştır. “هَلْ تَعْلَمُ لَهُ مِثْلًا” - Sen O'nun bir adaşı olduğunu biliyor musun?⁴⁷ Ayetinde görüldüğü gibi, O'nun adaşı yoktur. Allah bütün benzerlerden ve bütün eşlerden münezzehtir.⁴⁸ Bunun için Allah isminin tesniyesi (ikili), cemisi (çoğulu) yoktur. Meşhur dillerde buna eş anlamlı bir isim de bilmiyoruz. Mesela, dilimizdeki “tanrı”, Farsça'daki “hüdâ” kelimeleri, Allah ismi gibi birer özel isim değildir. Arapça'da “ilahın” çoğulu “âlihe”, “rabbin” çoğulu “erbab” olduğu gibi, Farsça'da “hüdânın” çoğulu “hüdâyân” ve dilimizde tanrılar, mabudlar, ilahlar, rablar denilir. Çünkü bunlar hem gerçek, hem de gerçek olmayan ilahlar için kullanılır. Hâlbuki “Allah'lar” denilmemiştir ve denilemez.⁴⁹

1. 2. 1. 2. İSM-İ AZAM

Bu tamlama, sözlükte “en büyük isim” anlamına gelmektedir. Terim olarak Allah'ın en güzel isimleri içersinde yer alan bazı isimleri için kullanılmıştır. Bir grup İslam âlimi, Allah isimlerinin hepsinin eşit derecede büyük ve üstün olduğunu söylemiş, birini diğerlerinden ayırmamışlardır. Bir grup ise hadisleri göz önünde bulundurarak, bazı isimlerin diğerlerinden daha büyük ve faziletli olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) *ism-i A'zam*'dan

⁴⁷ *Meryem*, 19/65.

⁴⁸ Kutub, *a.g.e.*, IX, 525.

⁴⁹ Yılmaz, Selahattin, “Arapça'da Allah (الله) İsmi'nin Etimolojisi ve O'nunla Yapılan Deyimlerin Filolojik Yapısı”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VII / 2, Sivas, Aralık-2003, 201-7.

bahsetmekte, bu isimle dua edildiği zaman, duanın mutlak kabul edileceği bildirilmektedir.⁵⁰

Ebu Hureyre'den Resulullah (s.a.s) buyurdular ki: "Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları ezberlerse cennete girer. Allah tektir, teki sever" (Bir rivayette: "Kim o isimleri sayarsa cennete girer" buyurmuştur. Buhari hadisi bu lafızla tahrir etmiştir. Müslim'de "tek" kelimesi yoktur) . Tirmizi'nin rivayetinde Resûlullah (s.a.s.) Allah'ın isimlerini şöyle yazdı: "O Allah ki O'nda başka ilah yoktur. Rahman'dır. Rahim'dir, El-Meliku'l-Kuddusu, es-Selamu, el-Mü'minu, el-Müheyminu, el-Azizu, el-Cebbaru, el-Mütekebbiru, el-Haliku, el-Bariu, el-Musavviru, el-Gaffaru, el-Kahharu, el-Vehhabu, er-Rezzaku, el-Fettahu, el-Alimu, el-Kabizu, el-Basitu, el-Hafidu, er-Rafiu, el-Muizzu, el-Müzillu, es-Semiu, el-Basiru, el-Hakemu, el-Adlu, el-Latifu, el-Habiru, el-Halimu, el-Azimu, el-Gafuru, eş-Şekuru, el-Aliyyu, el-Kebiru, el-Hafizu, el-Mukitu, el-Hasibu, el-Celilu, el-Kerimu, er-Rakibu, el-Mucibu, el-Vasiu, el-Hakimu, el-Vedudu, el-Mecidu, el-Baisu, eş-Şehidu, el-Hakku, el-Vekilu, el-Kaviyyu, el-Metinu, el-Veliyyu, el-Hamidu, el-Muhsi, el-Mubdiu, el-Muidu, el-Muhyi, el-Mümitu, el-Hayyu, el-Kayyumu, el-Vacidu, el-Macidu, el-Vahidu, el-Ahadu, es-Samedu, el-Kadiru, el-Muktediru, el-Muahhiru, el-Evvelu, el-Ahiru, ez-Zâhiru, el-Bâtinu, el-Vâli, el-Müte'âli, el-Berru, et-Tevvâbu, el-Müntekimu, el-Afuvvu, er-Raûfu, Mâliku'l-Mülki, Zü'l-Celâli ve'l-İkrâm, el-Muksitu, el-Câmi'u, el-Ganiyyu, el-Muğnî, el-Mânî, ed-Dârru, en-Nâfiu, en-Nûru, el-Hâdi, el-Bedî'u, el-Bâki, el-Vârisu, er-Reşîdu, es-Sabûru."⁵¹ Fakat Allah'ın en büyük isminin hangisi olduğunu kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Çünkü bu hadislerin bir kısmında Allah ismi, bir kısmında ise Rahman, Rahim, el-Hayyu'l-Kayyûm, Zül Celâli ve'l-İkrâm isimleri Allah'ın en büyük ismi olarak belirtilmektedir.

1. 2. 1. 3. ESMA-İ HÜSNA

İsmi'nin çoğulu olan esma kelimesi ile "en güzel" anlamındaki Hüsna kelimesinin oluşturduğu bir sıfat tamlaması olan Esmâ-i Hüsna (el-esmaü'l – Hüsna), Yüce Allah'ın bütün isimleri için kullanılan bir terimdir. "En güzel isimler O'na mahsustur."⁵² Güzellikleri kendilerindendir. İnsanların onları güzel görmelerine ihtiyaçları yoktur. Onların güzel görmelerine bağlı da değildir onların güzellikleri.

"Hüsna" kalplere güzellik mesajı veren ve üzerine güzellik bahşeden demektir. Bunlar, müminlerin üzerinde düşünüp kendilerini onların mesajlarına ve yönlendirmelerine göre şekillendirmeyi planladıkları sıfatlardır. Çünkü mümin, kendisinin bu sıfatlarla donanmasının Allah'ın hoşuna gideceğini

⁵⁰ Tirmizi, *Da'avât*, 65, (3471) ; Ebu Davut, *Salât*, (1493), 358.

⁵¹ Buhari, *Da'avât* 68; Müslim, *Zikr* 5, (2677); Tirmizi, *Da'avât* 87, (3502).

⁵² *Tâhâ*, 20/ 8; *Haşr*, 52/24.

bilmektedir. Bu güzel isimlerle oluşturulan bu uzunca takdisin, mesaj dolu derin anlamları ve hayrete düşürücü feyizleri ile beraber bu tenzihin sonu bütün bu evrenin dörtbir yanına yayılan ve her var olandan coşup gelen evrenin takdis sahnesidir.⁵³ “De ki; “Onu ister “Allah” diye çağırın, ister “Rahman” diye çağırın. Hangisiyle çağırırsanız çağırın, en güzel isimler O’nundur.”⁵⁴

“En güzel isimler Allah’inkilerdir. O’na o isimler ile dua ediniz. O’nun isimleri konusunda eğriliğe sapanları sapıklıkları ile baş başa bırakınız.”⁵⁵ Ayeti kerimenin metninde geçen “İlhâd” kavramı, sapmak veya tahrif etmek anlamına gelir. Arap Yarımadası’nda yaşayan müşrikler Allah’ın güzel isimlerini tahrif etmişler ve onları sahte ilâhlarına yakıştırmışlardı. “Allah” ismini değiştirerek bu ismi “Lat’a vermişlerdi. “Aziz” ismini değiştirip onu “Uzza”ya takmışlardı. Ayeti kerime bu isimlerin yalnız Allah’a ait olduğunu belirtmektedir. Ve yalnız müminlerin hiçbir tahrife ve sapmaya yer vermeden bunlarla kendisine çağırımlarını, bu konuda sapmış ve saptırılmış bulunanları kendi hallerine bırakmalarını, onlara aldırmamalarını, onların içinde bulundukları sapıklığa iltifat etmemelerini emretmektedir.⁵⁶

1. 2. 2. ALLAH’IN SIFATLARI

Sıfatlar konusundaki tevhide gelince, bu konuda takip edilmesi gereken esas, Allah’ın bizzât kendisi ve Resullerinin gerek ispat ve gerekse nefyetme açısından vasıflandırdıkları şeylerle vasıflandırılmasıdır. Kendisinin kendisi hakkında ispat ettiğinin kabul edilmesi ve nefyettiğinin de reddedilmesidir. Selef âlimleri de bu minvalde hareket etmişlerdir. Çünkü Yüce Allah, isim ve ayetleri hakkında küfre sapanları kınayarak şöyle buyurmaktadır.⁵⁷

“En güzel isimler, Allah’ındır. O halde O’na o güzel isimlerle dua edin. Onun isimleri hakkında eğri yola gidenleri bırakın. Onlar yapmakta olduklarının cezasına çarptırılacaklardır.”⁵⁸, “Ayetlerimiz hakkında doğruluktan ayrılıp eğriliğe sapanlar bize gizli kalmaz. Dilediğinizi yapın! Kuşkusuz O, yaptıklarınızı görmektedir.”⁵⁹ Sıfatlar konusunda yukarıdaki genellemeden sonra tasnif edilen bu sıfatları izah edebiliriz.

⁵³ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 399.

⁵⁴ *İsrâ*, 17/110.

⁵⁵ *A’râf*, 7/180.

⁵⁶ Kutub, *a.g.e.* , VI, 327.

⁵⁷ İbn Teymiyye, Takiyüddin Ahmed, *İbn Teymiyye Külliyyatı*, (Derleyenler: Abdurrahman bin Muhammed b. Kasım el-Aşimi el Necdî- Muhammed b. Abdurrahmân, Çev, Doç. Dr. M. Sait Şimşek- Doç. Dr. Ahmet Önkal- Dr. İ. Hakkı Sezer) , III, Tevhid Yay. , İst. , 1998, 12-3.

⁵⁸ *A’râf*, 7/180.

⁵⁹ *Fussilet*, 41/40.

1. 2. 2. 1. Allah'ın Zâtî/Selbî Sıfatları

Sadece Allahu Teâlâ'nın zâtına mahsus olan, yaratıklarından herhangi birine verilmesi caiz ve mümkün olmayan sıfatlardır. Zâtî sıfatların zıtları Allah hakkında düşünülemediği, bu sebeple noksanlık, sonluluk ve eksiklik ifade eden bu özelliklerden O'nun tenzih edilmesi gerektiğinden bu sıfatlara tenzihi sıfatlar ve selbi sıfatlar da denilmiştir. Zâtî sıfatlar şunlardır:

1. 2. 2. 1. 1. Vücûd

Allah Teâlâ'nın var olması demektir. Allah vardır, varlığı başkasından değil, zâtının gereğidir, varlığı zorunludur. Vücûdun zıddı olan yokluk Allah hakkında düşünülemez. Seyyid Kutub, bu konuda tefsirinde aşağıdaki yorumları yaparak durumu vüzuha kavuşturmaya çalışmıştır: “Kalpler evrendeki canlı-cansız tüm varlıklar arasındaki gezintisi sırasında Yüce Allah'tan başka hiçbir şey bulamıyor. O'ndan başkasını göremiyor. O'nun dışında bir güç algılayamıyor. O'nun gücünden ve bilgisinden kaçıp da sığınabilecekleri başka bir dergâha rastlayamıyor. O'na dönmekten başka çare bulamıyor. O'nun yüce kapısına yönelmenin zorunlu bir istikamet olduğunun bilincine varıyor. “Göklerdeki ve yerdeki tüm varlıklar Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederler. O üstün iradelidir ve her işi yerinde yapar.”⁶⁰

Belki de önemli olan gerçek şu ki evrendeki hiçbir nesnenin gerçek anlamda varolmadığı, gerçek anlamda sadece yüce Allah'ın varolduğunu, bu yüzden O'nun evrendeki her şeyi egemenliği ve bilgisi ile kuşattığını açıklıyor.⁶¹ İslâm, Yüce Allah'ın birliği gerçeğini yerleştirmeye büyük önem vermiştir. Ayrıca hiçbir şeyin Yüce Allah gibi olmadığını da belirtmeye önem vermiştir. Ne mahiyet, ne sıfat ne de özellik bakımından hiçbir şey O'na ortak olamaz.⁶²

1. 2. 2. 1. 2. Kıdem

“Ezeli olmak, başlangıcı olmamak” demektir. Allah Teâlâ'nın varlığının başlangıcı olmaması demektir. Hiçbir zaman düşünülemez ki, bu zamanda Allah henüz var olmamış olsun. Çünkü zaman denilen şeyi de o yaratmıştır. Ne kadar geriye gidersek gidelim O'nun var olmadığı bir zaman düşünülemez, bulunamaz. Allah sonradan meydana gelmiş bir varlık değildir. Ezeli(kadim) varlıktır. Kıdem sıfatının zıddı olan sonradan olma (hüdûs) Allah hakkında

⁶⁰ *Hadîd*, 57/3

⁶¹ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 283.

⁶² Kutub, *a.g.e.* , IV, 86.

düşünülemez. “O hem ilktir hem sondur; hem açıktır hem de gizlidir. O herşeyi bilir.”⁶³

O “ilk”tir, yani O’ndan önce olan hiçbir şey yoktur. O “son”dur, yani O’ndan sonra kalacak olan hiçbir şey yoktur. O “aşikâr”dır; yani O’nun üstünde ötesinde olan hiçbir şey yoktur. O “gizli”dir; yani O’nun gerisinde olan başka hiçbir şey yoktur. “İlk” ve “son” zamana ilişkin gerçeği, “aşikâr” ve “gizli”de mekâna ilişkin gerçeği bütünü ile kapsar. Bu gerçekler sınırsızdırlar. Varoluşun tüm dayanakları sadece O’nun varlığında biraraya gelmiştir, böyle olan başka hiçbir “varlık” yoktur. Şu insan kalbi bile varoluşunu yüce Allah’ın varlığından alıyor. Kısacası yüce Allah’ın varlığı, diğer tüm varlıkların varoluşlarını kendisine borçlu oldukları “gerçek varlık”tır. Bu gerçek, diğer herşeye gerçeklik kazandıran “ilk gerçek”tir. Ne bu gerçeğin ötesinde başka bir “dolaysız gerçek” vardır ve ne de şu evrende “varoluşu bağımsız ve dolaysız” bir başka varlık vardır.⁶⁴

1. 2. 2. 1. 3. Bekâ

“Varlığının sonu olmamak, ebedî olmak” demektir. Allahu Teâlâ’nın varlığının sonu olmaması demektir. Ezeli olanın ebedî olması da zorunludur. Bekânın zıddı olan, sonu olmak (fenâ), Allah hakkında düşünülemez. Ne kadar ileriye gidilirse gidilsin, Allah’ın olmayacağı bir an düşünülemez. Kur’an-ı Kerim’de Allah’ın ezeli ve ebedî oluşu hakkında şöyle buyrulur: “O, ilktir, sondur”⁶⁵, “O’nun zâtından başka her şey yok olacaktır.”⁶⁶ “Sadece kerem sahibi, yüce Rabbinin varlığı sürekli.”⁶⁷

Bu ifadenin gölgesi altında nefesler kesiliyor, sesler korkudan kısılıyor, el ayak hareketsiz kalıyor. Yok oluşun gölgesi, bütün canlıları kaplıyor. Yüce Allah’ın kalıcı ve kerem saçıcı varlığı vicdanları, vücudun tüm organlarını zamanı, mekânı gölgesi altına alıyor, tüm varlık âlemini ululuğun ve saygınlığın örtüsü altına alıyor. İnsanın dili ve kalemi bu tabloyu tasvir edemez. Bu ifade insan vücudunun bütün organlarına ürpertili bir sükûnet, kapsayıcı bir yücelik, korku dolu bir suskunluk dolduruyor. Gözlerimizin önünde her tarafı bomboş bırakan bir yok oluş, hareketten eser bırakmayan koyu bir ölüm tablosu canlandırıyor. Hareket ve hayatla dolup taşan şu evrende artık hiçbir kımıldama yoktur. Bu tablo aynı zamanda sürekli kalıcılık realitesini gözlerimizin önünde canlandırır. Bu realitenin damgası insan idrakine vurulur. Bu derin dokunuşun arkasından bildiğimiz değerlendirme ayeti ile yüz yüze geliyoruz. Yüce Allah bu realitenin evrene yerleşmesini, yani evrendeki her şeyin yok oluşunun arkasından sadece Allah’ın keremli ve yüce

⁶³ *Hadîd*, 57/3.

⁶⁴ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 284.

⁶⁵ *Hadîd*, 57/3.

⁶⁶ *Kasas*, 28/88.

⁶⁷ *Rahmân*, 55/27.

varlığının kalmasının pratiğe yansıtılmasını cinlere ve insanlara yönelik bir nimet sayarak onların dikkatlerini bu nimete çekiyor.⁶⁸

1. 2. 2. 1. 4. Vahdâniyyet

Allah Teâlâ'nın zâtında, sıfatlarında ve fiillerinde bir ve tek olması, eşi, benzeri ve ortağının bulunmaması demektir. Vahdâniyyetin zıddı olan birden fazla olmak (taaddüt), eşi ve ortağı bulunmak (şirk), Allah hakkında düşünülmesi imkânsız olan sıfatlardandır. İslâm'a göre Allah'tan başka ilâh, yaratıcı, tapılacak, sığınılacak, hüküm ve otorite sahibi bir başka varlık yoktur.

Seyyid Kutub konuyla ilgili şu açıklamaları yapmaktadır: “İhlâs ve Kâfirûn sureleri ile Kur'an'ın pek çok ayeti Allah'ın tek ve eşsizliğini ortaya koyarken, şirki reddeder. “Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar bulunsaydı, yer ve gök, (bunların nizamı) kesinlikle bozulup gitmişti. Demek ki Arş'in Rabbi olan Allah, onların yakıştırdıkları sıfatlardan münezzehtir.”⁶⁹ “De ki: Eğer söyledikleri gibi Allah ile birlikte başka ilâhlar da bulunsaydı, o takdirde bu ilâhlar, Arş'in sahibi olan Allah'a ulaşmak için çareler arayacaklardı.”⁷⁰ Bu muazzam kâinat içersinde en büyük birlik dini sadece İslam'dır. Kâinatın başlangıcı ile sonu, arzı ile seması, ahret ile dünya arasında birlik... İlk adım, Allah'ın; hayatın kaynağı ile tek hakiki hedefi olan mabudun vahdaniyetiyle başlar. Yukarıda belirtilen ayetlerdeki hakikat ile biricik ve esas kaynak hakkındaki ayrılık ve ihtilafın tüm sebepleri ortadan kaldırılmış, varlığın tabiatında bulunan çatışma ve düzensizlik bu suretle yok edilmiştir.

Anlaşıyor ki yaratıcının; tek ilah olması, kâinattaki kesreti ortadan kaldırmakta kesretin altındaki çatışmayı yok etmektedir. Bu hakikat Kur'an'da şöyle ifade edilmiştir: “Allah evlât edinmemiştir; O'nunla beraber hiçbir tanrı da yoktur. Aksi takdirde her tanrı kendi yarattığını sevk ve idare eder ve mutlaka onlardan biri diğerine galebe çalardı. Allah, müşriklerin yakıştırdıkları şeylerden münezzehtir.”⁷¹ “Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar bulunsaydı, yer ve gök, (bunların nizamı) kesinlikle bozulup gitmişti.”

Allahu Teâlâ, insan yaratılışının, aslının ve gelişmesinin menşeinin bir olduğunu ve büyük topluluklara, küçük küçük kabilelere ayrılış sebebinin sadece tanışma ve yardımlaşma esasına dayandığını, dolayısıyla bu farklılığın hiçbir zaman insanların birbirlerini boğazlama sebebi olmayacağını bildirmekle, kavmiyetçilik ve ırkçılıktan kaynaklanan ihtilaf nedenlerini ortadan kaldırmaktadır. Bir olan Allah, tüm insanlığa bir tek din göndermiştir ve bu tek dine inanan tüm insanlar da bir ümmettir.⁷² İlahın birliği; Rabbin

⁶⁸ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 225-6.

⁶⁹ *Enbiyâ*, 21/22.

⁷⁰ *İsra*, 17/42; *Zümer*, 39/4; *Yâsin*, 36/82.

⁷¹ *Mü'minûn*, 23/91.

⁷² Kutub, Seyyid, *Cihan sulhu ve İslam*, (Çev. , Ali Arslan) , Arslan Yay. , İst. , 1993, 16-23.

birliği; yönlendirici merciin birliği; yasa kaynağının birliği; hayat sisteminin birliği; insanların kapsamlı biçimde benimseyecekleri egemen merciin birliği; otoritenin birliği. İşte bunca peygamberlerin gönderilişine, uğrunda bunca zahmetli çabaların harcanmasına, tarih boyunca gerçekleşmesi için bunca işkenceye ve acıya katlanılmasına değen tek yüce amaç budur. Bütün bunlar, yüce Allah böyle bir sonuca -hâşâ- muhtaçtır diye yapılmamıştır. Çünkü O'nun hiçbir canlıya ve hiçbir şeye ihtiyacı yok. Bütün bu çabaların gerisinde yatan sebep şudur: İnsan hayatının dirlikli, düzenli, tutarlı, üst düzeyli ve “insana yaraşır” bir hayat tarzı olabilmesi için sosyal hayatı, her yanı ve yönü ile kesin etkisi altında tutan böylesine yaygın bir “birlik” sisteminin var olması şarttır.⁷³

1. 2. 2. 1. 5. Muhalefetin li'l-havadis

Sonradan olan şeylere benzememek, demektir. Allah'tan başka her varlık sonradan olmuştur. Allah, sonradan olan şeylerin hiçbirisine hiçbir yönden benzemez. Allah, kendisi hakkında bizim hatıra getirdiklerimizin de ötesinde bir varlıktır. Bu sıfatın zıddı olan, sonradan olana benzemek ve denklik (müşâbehet ve mümâselet) Allah hakkında düşünülemez. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: “ Göklerin ve yerin yaratıcı, size içinizden eşler, çift çift hayvanlar var etmiştir. Bu suretle, çoğalmanızı sağlamıştır. O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, işitendir, görendir.”⁷⁴, “ De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur.”⁷⁵

Demek ki Arş'ın Rabbi olan Allah, onların yakıştırdıkları sıfatlardan münezzehtir.”⁷⁶ Dikkat edilecek olursa, yaratan iradeyle, yaratılan varlık arasında bir vasıtanın bulunmadığı görülecektir. Allah bütün kâinatı tek ve mutlak iradesinin emriyle meydana getirmiştir. O'nun eşi ve ortağı yoktur.⁷⁷

1. 2. 2. 1. 6. Kıyam bi-nefsihi

Varlığı kendiliğinden olmak, var olmak için bir başka varlığa ihtiyaç duymamak, demektir. Allah kendiliğinden vardır. Var olmak için bir yaratıcıya, bir yere, bir zamana, bir sebebe muhtaç değildir. Başkasına muhtaç olmak (kıyam bi-gayrihî), Allah hakkında düşünülemez. Kur'an-ı Kerim'de bu sıfatla ilgili olarak şöyle buyrulur: “De ki: “ O Allah birdir O, sameddir.”⁷⁸

⁷³ Kutub, *a.g.e.* , VIII, 209-10.

⁷⁴ Şûra, 42/11.

⁷⁵ İhlâs, 1/4.

⁷⁶ Enbiyâ, 21/22.

⁷⁷ Kutub, *a.g.e.* , X, 120.

⁷⁸ el-İhlâs, 112/1-2.

“Ey insanlar, Allah’a muhtaç olan sizlersiniz. Zengin ve övülmeye lâyık olan ancak O’dur.”⁷⁹

1. 2. 2. 2. Allah’ın Sübûti Sıfatları

Varlığı zorunlu olan ve kemal yani kusursuzluk ifade eden sıfatlardır. Bu sıfatlar “Allah diridir, irade edendir, güç yetirendir, hayat, kelam, kudret ve irade sıfatları vardır.” gibi olumlu ifadelerle Allah’ı tanıttığı için Sübûti sıfatlar adını almıştır. Sübûti sıfatların zıtları olan vasıflar Allah hakkında düşünülmez. Bu sıfatlar ezeli ve ebedi olup, yaratıkların sıfatları gibi sonradan meydana gelmemiştir.

1. 2. 2. 2. 1. Hayat

Diri ve canlı olmak, demektir. Yüce Allah diridir ve canlıdır. Her şeye, kuru ve ölü toprağa can veren O’dur. O ezeli ve ebedi bir hayata sahiptir. Hayat sıfatının zıddı olan “ölü olmak” Allah hakkında düşünülmez. Kur’an’da bu sıfatla ilgili olarak şöyle buyrulur: “Ölümsüz ve daima diri olan Allah’a güvenip dayan”⁸⁰, “Bütün yüzler (insanlar), diri ve her şeye hâkim olan Allah için eğilip boyun bük müştür”.⁸¹

Seyyid Kutub’un konuyla ilgili açıklamaları şöyledir: Tek Allah’ın sıfatlarından biri olan hayat sıfatı O’nun kendinden kaynaklanır, hayatlarını yaratıcılarının başışına borçlu olan tüm yaratıkların hayatı gibi başka bir kaynaktan gelmez. Bu gerekçe ile bu anlamda bir hayat, sadece Allah’a özgüdür. Aynı zamanda bu hayat ezeli ve ebedidir, yani ne başladığı ve ne de bittiği bir nokta vardır. Başka bir deyimle bu hayat sıfatı, yaratıkların başka kaynaktan gelen, başlangıcı ve sonu sınırlı hayatlarının ayrılmaz niteliği olan zaman kavramından bağımsızdır. Bu gerekçe ile bu anlamdaki hayat da sadece Allah’a özgüdür. Bunların yanı sıra bu hayat, insanların görmeye ve bilmeye alışageldikleri hayat belirtilerinden, canlılık niteliklerinden de bağımsızdır. Çünkü hiçbir şey Yüce Allah’ın benzeri değildir. Bu gerekçe ile yaratıkların hayatta olduklarını kanıtlayan bütün canlılık belirtilerine ilişkin benzerlikler ortadan kalkarak insanların zihninde hayat kavramını tanımlayan bütün niteliklerden bağımsız, mutlak bir hayat sıfatı Yüce Allah ile özdeşleşiyor, böylece insanlığın hayalinde öteden beri dolaşan bu yoldaki bütün uydurma kavramlar gündemden çıkıyor.⁸²

⁷⁹ *Fâtır*, 35/15.

⁸⁰ *Furkân*, 25/58.

⁸¹ *Tâhâ*, 20/111; *Bakara*, 2/255.

⁸² Kutub, *a.g.e.* , II, 35-6.

Mutlak olarak hayatı kendisinden kaynaklanır. “ Hay’dır.”⁸³ O’nun hayatı her çeşit kayıttan uzaktır, sıfatlarında O’nun bir benzeri yoktur.⁸⁴ Evet, diri olan yalnız O’dur. Sonra elde edilmeyen, yaratılmayan, başlangıcı ve sonu olmayan, geçici ve perdeli olmayan değişme ve başkalaşım göstermeyen hayatın sahibi O’dur. Hayat kendisindendir. Hiçbir varlığın bu özelliklere sahip hayatı yoktur. O’nu eksik sıfatlardan tenzih ederiz. Yegâne hayat sahibi O’dur. İlahlıkta tek olan da O’dur. Zira yegane hayat sahibi yalnız O’dur. Öyleyse tek diri O’dur: Allah.⁸⁵

1. 2. 2. 2. 2. İlim

Bilmek, demektir. Allah her şeyi bilendir. Olmuşu, olanı, olacağı, gelmiş, geçmiş, gizliyi, açığı bilir. Allah’ın bilgisi yaratıkların bilgisine benzemez, artmaz, eksilmez O, her şeyi ezeli ilmiyle bilir Allah, her şeyi olacağı için bilir. Yoksa her şey Allah bildiği için meydana gelmez. Âlemde görülen bu güzel düzen, tertip ve şaşmaz ahenk, yaratıcısının engin ve sonsuz ilminin en büyük göstergesidir İlim sıfatının zıddı olan cehl (bilgisizlik), Allah hakkında düşünülmesi imkânsız olan bir sıfattır. Nitekim Allah’u Teâlâ kitabında bulunan birçok ayette olduğu gibi, şöyle buyurmaktadır⁸⁶: “ Göklerde ve yerde olanları Allah’ın bildiğini görmüyor musun? Üç kişinin gizli konuştuğu yerde dördüncüsü mutlaka O’dur. Beş kişinin gizli konuştuğu yerde altıncısı mutlaka O’dur. Bunlardan az veya çok olsunlar ve nerede bulunurlarsa bulunsunlar mutlaka O, onlarla beraberdir. Sonra kıyamet günü onlara yaptıklarını haber verecektir. Doğrusu Allah, her şeyi bilendir.”⁸⁷

Seyyid Kutub’un Allah’ın ilmini ilminin enginliği ve konuyla ilgili diğer açıklamalarını şöyle özetleyebiliriz: “İnsanlar, Yüce Allah’ın göklerde ve yerde olan her şeyi bildiğini ve Allah’ın bilgisinin her şeyi kuşattığını öğrensinler. Allah onların karakterlerini, ihtiyaçlarını, içlerinde gizlediklerini, ruhlarının seslerini bildiğini, yasalarını bu karakterlere ve ihtiyaçlara karşılık vermek, içlerinde gizli arzu ve isteklere cevap vermek için koyduğunu bilsinler. İnsanların kalpleri. Allah’ın rahmetini yasalarında gördüklerinde, bu yasalar ile kendi engin fitratları arasındaki uygunluğun güzelliğini tattıklarında, Allah’ın göklerde ve yeryüzünde olan her şeyi bildiğini ve O’nun bilgisinin her şeyi kuşattığını kavrayacaklardır.”⁸⁸

“İnsan evrende bulunan bütün dışileri... Bütün bu dışilerin rahimlerinde bulunanları, bu rahimlerin alıkoyduğu veya dışarıya attığı her damla kanı

⁸³ *Mü’min*, 40/65.

⁸⁴ Kutub, *a.g.e.* , III, 214.

⁸⁵ Kutub, *a.g.e.* , XII, 557.

⁸⁶ *En’âm*, 5/59-60; *Mâide*, 5/97-9; *Ra’d*, 13/8-9, 11; *Nahl*, 16/70-7; *Yunus*, 10/20; *Tevbe*, 9/78; *Neml*, 27/65; *Fâtır*, 35/38.

⁸⁷ *Mücadele*, 58/7.

⁸⁸ Kutub, *a.g.e.* , IV, 455.

kapsayan Allah'ın bilgisini tasavvur ediyor... İçinizden sözünü gizli tutanla açıkça söyleyen, geceye bürünüp saklanan ile gündüzleyin ortalıkta gezen arasında O'nun için hiçbir fark yoktur. İnsan bu evrende fısıldayan, yüksek sesle konuşan, şu müthiş evrende saklanan ve ortaya çıkan her canlıyı hayalinde canlandırıyor. Sonra da her kişiyi ardından ve önünden izleyen, gece ve gündüz yaptığı her şeyi bilen, gidip geldiği her yeri kaydeden Allah'ın bilgisini tasavvur ediyor.”⁸⁹

“Sürekli ve kuşatıcı ilim Allah'ındır. Zamandan etkilenmeyen, eksiksiz güç ve kudret Allah'ındır. İnsanın ilmi, eksiksiz güç ve kudret sahibi Allah'ındır. İnsanın ilmi gücü de belli bir zamanla sınırlıdır. Ayrıca her ikisi de eksik, sınırlı ve cüz'idir. Sınırsız bilgi Allah'a aittir. O kendi ilmiyle insanların her halini bildiği için kime merhamet edeceğini kime de azap edeceğini ona göre belirler. Mesajı ulaştırdıktan sonra peygamberin görevi biter. Yüce Allah'ın eksiksiz bilgisi, yerde ve göklerde var olan meleklerin peygamberlerin, insanların ve cinlerin hepsini kuşatır. Allah'dan başkasının ne olduklarını, değerinin ve derecesinin ne olduğunu bilemediği varlıkları da kapsamına alır.”⁹⁰

Yüce Allah göklerde ve yerde olanları gerçek anlamda bilir, dış görünüşleri ve neticeleri ile değil, onların asılları ve gerçek kimlikleri ile bilir. Hem de sınırlı ve süreli olmayan kapsamlı ve kuşatıcı bir bilgi ile bilir. Allah, her şeyi bilendir. O, göklerin ve yerin gizlisini, ruhların sırrını, vicdanların derinliğini ve duyguların iç yüzünü bilir. İnsanların yaptıklarını görür ve onlar hakkındaki bilgisi dillerinin söylediği sözlere dayanmaz. Aksine kalplerinden coşup gelen duygulara ve kalplerindeki duyguları doğrulayan amellere dayanır.”⁹¹

“Evet, Yüce Allah insanların önlerinde, arkalarında bulunan ve olup biten her şeyi bilir. Bu realite insanın ruhunu titretecek, sarsacak niteliktedir. Çünkü insan vicdanı her an için Rabbinin karşısında tüm çıplaklığıyla duruyor. O Allah ki, onun önünde ve arkasında bulunan her şeyi bilir... İnsan vicdanının sakladığı ve açığa vurduğu, bilebildiği ve bilemediği her şeyi bilir... Onun geçmişine ve geleceğine ilişkin bilmediği ve anlayamadığı her şeyi bilir. İnsan nefsinin, bütün sırları ile birlikte Kıyamet günü kendisini hesaba çekecek olan Rabbinin huzurunda çırlıçıplak durduğunun farkında olması, onun derinliklerinde sarsıntılar doğuracak nitelikte olduğu oranda kalbe, her şeyin açığını-gizlisini bilen Allah'a teslimiyet duygusu aşılacak karakterdedir de. Bu gerçeğin ikinci kanıtı ise insanların sadece Allah'ın bilmelerini dilediği şeyleri bilebilecekleridir. O, kulları tarafından bilgisinin bazı bölümlerinin keşfedilmesine izin verir. Fakat insanlar bu gerçeği unutarak Allah'ın edinmelerine izin vermiş olduğu bilgileri ile şımarırlar. Bu durum evrenin kimi ilke ve kanunlarına ilişkin edindikleri bilgilerde böyle olduğu gibi, geçici, bir

⁸⁹ Kutub, *a.g.e.* , VIII, 520-1.

⁹⁰ Kutub, *a.g.e.* , IX, 336.

⁹¹ Kutub, *a.g.e.* , XIII, 518-9.

an için ve ancak bir yere kadar edinebildikleri gayb bilgileri alanında da böyledir. Hem o alanda ve hem de bu alandaki bilgilerine güvenerek şımarırlar ve bunun sonucunda kendilerine bu bilgileri edinme imkânını bağışlamış olan ilk ilâhi müsaadeyi unuturlar, bunu hatırlamazlar, karşılığında şükretmezler; tersine pohpohlanırlar ve ilâhi bağışa karşı nankörce davranarak kâfir olurlar. Oysa Allah, yeryüzü halifeliğini insana yüklemeyi murat ettiği andan itibaren insana bilgi sunmaya başladı; ona dış dünya da ve kendi içindeki varlığına ilişkin belgeleri göstereceğini vaat etti. Bu vaadini gerçekleştirerek günden güne, kuşaktan kuşağa hemen hemen hep yükselen bir çizgi halinde, yeryüzü halifeliği sırasında kendisine gerekli olan bazı evrensel kanunları, enerjileri ve güçleri keşfetmesine imkân tanıdı, böylece onun bu niteliği belirli yolculuğunda kendisi için takdir edilen gelişmenin doruğuna ulaşmasının önündeki yolu açık tuttu.”⁹²

“Fakat Allah, insana bu kategoriye giren bilgileri keşfetme izni verdiği ve ona bu keşifleri yapma başarısını sunduğu oranda ondan, halifelik görevinde ihtiyaç duymayacağı başka birçok sırları da gizlemiştir. Meselâ hayat sırrını onun bilgisinden gizli tuttu. Bu olgu onun için çözüm olmayan bir sır olma niteliğini devam ettiriyor, bu konuda araştırma yapmak hâlâ uçsuz-bucaksız bir çölde kılavuzsuz olarak taban tepmeyi andıran boş bir çabadır. O’nun insan bilgisinden gizli tuttuğu bir başka sır da bir sonraki anda ne olacağı bilmecevidir. Bu bilmece varılacak yolu olmayan bir gayb alanıdır, önüne öyle kalın bir perde gerilmiştir ki, insanın onu kaldırma girişimleri yararsızdır. Zaman zaman Yüce Allah’ın özel izni ile aralanan bu perdeden tek tek bazı insanların kalplerine kimi ışınlar sızıyor, sonra perde iniyor, ortalığa karanlık çöküyor ve insan, aşamayacağı sınırın önünde durmak zorunda kalıyor. Böyle olmasına rağmen, Allah’ın izninden sonra edinebildiği bu sınırlı bilgisi yüzünden şımarıyor, akli başından uçuyor da kendisini yeryüzünün ilâhi sanıyor! Bu evrenin bir ilâhı, bir yaratıcısı olduğunu inkâr ederek kâfir oluyor! Gerçi yirminci yüzyılda bilim adamları ciddi oranda alçakgönüllülüğe ve hadlerini bilmeye yönelmeye başladılar, yavaş yavaş kendilerine çok az bilgi verilmiş olduğunu, edindikleri bilginin alabildiğine sınırlı olduğunu anlamaya başladılar ve böylece çok şey bildiklerini sanan, cahil bilgiçler ölçsüz şımarıklıkları ile baş başa kaldılar.”⁹³

“İnsanoğlunun en bilginleri dahi bir an sonra başına gelecek şeyleri bilememeye konumunu aşamazlar. İleriye dönük hesaplar insanı bütünüyle çıkmaza sokarken, onun kaderi gaybın perdesi arkasında gizlidir. Ne zaman ansızın kendisini yakalayacağını bilemez. Aslında insanoğlunun geleceğe ilişkin şeyleri bilmemesi, Allah’ın insana bir rahmetidir. İnsanlar bu sayede düşünebilir; çalışabilir, ürün kaldırabilir ve birtakım onarım ve inşaa işlerine girebilirler. Kendilerinin başlatmış oldukları çalışmaları, sonrakilerin gelip tamamlaması için ardlarında bırakabilirler. Kur’an-ı Kerim, anahtarlarını Allah’tan başka kimsenin bilmediği, bir gayb âleminin olduğunu

⁹² Kutub, a.g.e. , II, 40.

⁹³ Kutub, a.g.e. , II, 40-1.

bildirmektedir. Ayrıca insana bu konuda çok sınırlı bir bilginin verildiğini belirtmektedir. Bu az bilgi de insana, Yüce Allah'ın bildiği insanın gücü ve ihtiyacı oranında verilmiştir.”⁹⁴

Yaradılışın başından beri insan gayb perdesi önünde durmuş, onun perdesini kaldıramamış, bilgisiyle oraya nüfuz edememiştir. Gaybleri bilen Allah'ın açıkladığı gaybın sınırlarını aşamamıştır. Zâten insanın yararına olan da Allah'ın dilediği iştir. Eğer yüce Allah bu gerilen perdenin gerisinde kilerini açıklanmasının insanların yararına olacağını bilseydi, gayb perdesinin gerisinde neler olduğunu görmeye meraklı olan insanlara bunları açıklardı! Yüce Allah insana bu yeryüzünde halifelik görevini gerçekleştirmesi için gereken yetenekleri, imkânları, güçleri ve enerjileri vermiştir. Fazlasını vermemiştir. Böylece gaybın sırrı sadece Allah'ın katında kalır. Bu sırlar başkasına açılmaz.⁹⁵

Böylece burada Allah'ın göklerin ve yeryüzünün sırlarına vakıf olmasının yanında insan kalplerinin gizliliklerini de bildiği ve bu yaygın, kıvrak, ayrıntıları kucaklayıcı bilgisine dayanarak; açıklanan konulara ilişkin hükmünü verdiği anlaşılmış oldu.

1. 2. 2. 2. 3. Semi'

İşitmek, demektir. Allah işiticidir. İster fısıltı halinde yavaş sesle ve gizli, isterse yüksek sesle ve açık ne söylenirse Allah duyar ve işitir. Bir şeyi duyması o anda ikinci, üçüncü ve daha başka şeyleri işitmesine engel değildir. İşitmemek ve sağırlık Allah hakkında düşünülemez.

“O işiten ve bilendir”⁹⁶, “Yeryüzünün herhangi bir köşesinde geçen hiçbir gizli konuşma yoktur ki, Allah ondan haberdar olmasın”⁹⁷, “O söylenen sözü işitir ve sözün ardında gizlenen maksadı bilir. Ya da O işitir ve çağrılara olumlu karşılık verir”⁹⁸. Yüce Allah işitir ve bilir, bu yüzden de hem yarar hem de zarar dokundurma gücüne sahiptir. O kullarının kendisine yönelttiği çağrılar ve ibadetleri işittiği gibi, bu duaların ve ibadetlerin gerisindeki kalplerde saklı tutulan, açığa vurulmayan duyguları da bilir. Onun dışındaki sahte ilahlar ise, böyle gizli sırları ne işitebilirler ne bilebilirler ve ne de kendilerine yöneltilen çağrılara karşılık verebilirler.⁹⁹

⁹⁴ Kutub, *a.g.e.*, V, 250-4.

⁹⁵ Kutub, *a.g.e.*, X, 186-7.

⁹⁶ *Enbiyâ*, 21/4; *Mü'min*; 40/19; *En'âm*, 6/103; *Kehf*, 18/26; *Nisâ*, 4/58; *Bakara*, 2/244; *Mâide*, 5/76.

⁹⁷ Kutub, *a.g.e.*, X, 108.

⁹⁸ Kutub, *a.g.e.*, I, 543.

⁹⁹ Kutub, *a.g.e.*, IV, 368.

1. 2. 2. 2. 4. Basar

Görmek, demektir. Yüce Allah'ın her şeyi görmesi demektir. Hiçbir şey Allah'ın görmesinden gizli kalmaz Saklı, açık, aydınlık, karanlık ne varsa Allah görür. Görmemek (âmâlık) Allah hakkında düşünülemez. Allah'ın işitici ve görücü olduğuna dair pek çok ayet vardır. Bunlardan birinde şöyle buyrulur: “Allah, gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir. Allah, adaletle hükmeder. O’nu bırakıp taptıkları ise, hiçbir şeye hükmedemezler. Şüphesiz Allah, hakkıyla işiten ve görendir.”¹⁰⁰

Seyyid Kutub bu konuyla ilgili şu açıklamaları yapar: “Yüce Allah'ın insanlara emaneti yüklemesi ile “işitici ve görücü” olma sıfatı arasındaki münasebet ve uygunluk açıktır. Sebebine gelince Yüce Allah adalet ve emanete dair meseleleri işitir ve görür. Ayrıca adaletle ilişkin dinlemeler titiz bir dinleme ve görme duyarlılığını, olayları iyi bir değerlendirme yeteneğini, şartları ve olguları tutarlı bir biçimde göz önünde bulundurmaya, bunların yanı sıra şartların ve dış olguların derinine inen bir irdeleme çabasını gerektirir. Şüphesiz bütün bu özelliklerin sahibi Yüce Allah'tır.”¹⁰¹

1. 2. 2. 2. 5. İrade

İrade, Allah Teâlâ'nın bir şeyin olmasını dilemesi, istemesi demektir. Allah dileyicidir. Allah varlıkların konumlarını, durumlarını ve özelliklerini belirleyen varlıktır. Allah'ın dilediği olur, dilemediği olmaz. İrade sıfatının zıddı olan iradesizlik ve zorunda olmak (îcâb bizzât) Allah hakkında düşünülemez. Meşîet de irade anlamına gelen bir kelimedir. Kur'an'daki “De ki: Mülkün gerçek sahibi olan Allahım, sen mülkü dilediğine verirsin ve mülkü dilediğinden alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini de alçaltırsın.”¹⁰², “O, dilediğini yaratır.”¹⁰³ Ayetleri irade sıfatının naklî delillerindendir.

Allah'ın iradesi hangi şeye yönelik gerçekleşirse, o şey derhal meydana gelir. “Biz bir şeyin olmasını istediğimiz zaman ona sözümüz sadece “ol” dememizdir. Hemen olur”¹⁰⁴ anlamındaki ayette belirtildiği gibi. “Muhakkak ki Allah adaleti, iyiliği ve akrabaya yardım etmeyi emrediyor (irade ediyor).”¹⁰⁵ Allah'ın iradesi sadece hayra ve iyiliğe yönelik olarak gerçekleşir. Allah, hayrı da şerri de irade edip yaratır. Ancak O'nun şerre rızası yoktur. O şerri emretmez ve şerden hoşlanmaz. Kutub, Allah'ın iradesi karşısında mü'minlerin tutunmaları gerekli tavırlarını; konuyla ilgili ayetler

¹⁰⁰ *Mü'min*, 40/19-20; *Nisâ*, 4/58; *Bakara*, 2/244.

¹⁰¹ Kutub, *a.g.e.*, III, 389.

¹⁰² *Âl-i İmran*, 3/26.

¹⁰³ *Şûra*, 42/49.

¹⁰⁴ *Nahl*, 16/40.

¹⁰⁵ *Nahl*, 16/90.

çerçevesinde izah etmektedir ¹⁰⁶: “ Rabbimiz Allah dilemedikçe... Rabbimizin bilgisi her şeyi kapsamına almıştır... Kendisinin ve onu destekleyen Müslümanların geleceğe ilişkin tüm işlerini Rabbi olan Allah’a bırakıyor... O, sadece tağutların kendi dinlerine geri dönme önerisini reddedebilir, kendisinin ve yanındaki müminlerin dönmeme kararını bildirebilir, prensip olarak kendi somut hoşnutsuzluğuna ilân edebilir... Fakat kendisi ve müminler hakkındaki Allah’ın dileği karşısında hiçbir şey yapamaz... İş, bu dileğe bağlıdır. O ve beraberinde bulunan müminler, bilemez, Rableri ise her şeyi bilir. İlmine ve dileğine boyun eğilir ve teslim olunur. İşte, Allah dostlarının Allah’a karşı tavrı budur. Tavır, işlerini O’na bağlamaktır. Bunun ardından dileğine ve takdirine karşı koymazlar. Dilediği ve takdir ettiği herhangi bir şeye karşı hoşnutsuzluk göstermezler.”¹⁰⁷

“Kuşkusuz her hareket, her kıpırdama, daha doğrusu canlıların alıp verdikleri her nefes, yüce Allah’ın iradesine bağlıdır. Şu halde insan “yarın bunu yapacağım” dememelidir. Kuşkusuz bu insanın yerinde oturup geleceği düşünmemesi, gelecekle ilgili planlar kurmaması, günübürlük yaşaması, sadece içinde bulunduğu anı değerlendirmesi, hayatının geride kalan kısmı ile bugünü ve yarını arasında bir bağlantı kurmaması anlamına gelmez. Kesinlikle böyle bir şey söz konusu değildir. Bunun anlamı, insanın bir şey yaparken gayb gerçeğini ve onu yönlendiren iradeyi hesaba katmasıdır. Yine bir şeye karar verip bu kararından dolayı yüce Allah’ın iradesinden yardım dilemesidir. Yüce Allah’ın elinin kendi elinden üstün olduğunun bilincinde olmasıdır. Yüce Allah’ın takdir ettiği planın kendisinin öngördüğü plandan farklı olabileceğini göz ardı etmemesidir. Şayet yüce Allah onu verdiği kararında başarılı kılsa, bu onun açısından iyi bir sonuçtur. Yok, eğer yüce Allah’ın iradesi onun plânından farklı bir şekilde cereyan ederse o zaman üzülmemeli, karamsarlığa kapılmamalıdır. Çünkü işin başı da sonu da Allah’ın iradesinin kapsamındadır.”¹⁰⁸

İnsan gelecekle ilgili olarak dilediği gibi plânlar kurabilir. Ama yüce Allah’ın imkân tanınması sonucu düşünebildiğinin, O’nun yardımı ile plân kurduğunun ve yüce Allah yardım etmediği sürece düşünemeyeceğinin, herhangi bir plân kuramayacağının bilincinde olmalıdır. Kuşkusuz bu durum, tembelliğe, rahata, düşkünlüğe, zayıflığa yahut gevşekliğe yol açmaz. Tam tersine, insanın kendine güvenmesi, kendini daha güçlü hissetmesi, dirençli ve kararlı olması yönünde teşvik edici bir rol oynar. Bununla beraber gaybı örten perde açılıp yüce Allah’ın planının kendi planından farklı olduğu ortaya çıkarsa, insan yüce Allah’ın hükmünü hoşnutlukla, içtenlikle ve teslimiyetle karşılamalıdır.¹⁰⁹

¹⁰⁶ *A’râf*, 7/89; *Kehf*, 18/23-4; *İnsan*, 76/30; *Tekvîr*, 81/29; *Burûc*, 85/16.

¹⁰⁷ Kutub, *a.g.e.* , VI, 147.

¹⁰⁸ Kutub, *a.g.e.* , IX, 412.

¹⁰⁹ Kutub, *a.g.e.* , IX, 413.

İslâm'ın Müslüman kalbi ele alırken, onu eğitirken uyguladığı yöntem budur. Müslüman kalp düşünürken, herhangi bir konuda plân kurarken, kendini tek başına, yapayalnız hissetmez. Bu düşüncesi sonuç verir ve plânı başarıya ulaşırsa şımarmaz, gurura kapılmaz. Plânı sonuçsuz kaldığında, düşüncesi ile başarısızlığa uğradığında ise, üzülmaz, karamsarlığa kapılmaz. Müslüman kalp her durumda Allah'a bağlılığını korur, O'na dayanmanın kendisine güç verdiğinin bilincinde olur, kendisini başarıya ulaştırmasından dolayı O'na şükreder, O'nun kaza ve kaderine içtenlikle teslim olur. Hiçbir zaman şımarmaz, asla karamsarlığa kapılmaz."¹¹⁰

Yüce Allah özgür dileği ile kullarını doğru ile eğriyi birbirinden ayırt etme yeteneği ile donattı, onlara kalplerinin özünü bilen dileği uyarınca bu ikisinden birine yönelme iradesi sundu. Yine O kullarını kavrama gücü ile ve bilgi ile destekledi. Onlara Peygamber göndererek ve Kur'an'ı indirerek kendilerine gidecekleri yolu gösterdi. Yalnız bütün bunlar son aşamada varıp O'nun plânına dayanır. Herkesin tek sığınacağı merci O'nun dergâhıdır."¹¹¹

"Yaratıkların ve insanların iradelerinden söz edilmesinden sonra Kur'an'ın bu ayetlere yer vermesinden amaç imana dayalı düşüncüyü ve onun büyük gerçeği kuşatıcı şeklini oturtmaktır. Allah'ın insana bir seçme gücü vermesi onun bir bütün halindeki iradesinin bir parçasıdır. Bu da ayrı bir takdir, ayrı bir düzenlemedir. Tıpkı emredildikleri her işte kesin itaat etmeleri için meleklerle izin vermesi ve emredildikleri her görev için yeterli bir güç vermesi gibi. Bu da Allah'ın iradesinin bir yönüdür. Öğretme ve açıklamadan sonra iki yoldan birini seçme gücünü insanlara vermesi gibi. Bu gerçeğin müminlerin düşüncelerinde iyice yerleşmesi gerekir ki neyin dolaysız olarak hak olduğunu kavrayabilsinler ve en büyük iradeye yönelsinler, sığınsınlar. Yardımı ve başarıyı O'ndan dilesinler. Yol boyunca aldıklarını ve bıraktıklarını ona bağlı olarak belirlesinler!"¹¹²

"O sınırsız irade sahibi olup dilediğini seçer yine dilediğini ve seçtiğini yapar. Bu sürekli böyledir. Bu O'nun yüce sıfatıdır. Dilediği bir hikmetten dolayı bazen bu dünya da müminlerin üstün gelmelerini sağlar. Yine bir hikmet gereği fani bedenlerini feda edilerek, imanının imtihana ve işkenceye üstün gelmesini diler. Bazen yeryüzündeki zorbaları cezalandırmayı, bazen de onlara zamanı belirlenmiş gün gelinceye kadar mühlet vermeyi diler. Belirlediği kaderinin içinde hem bu yaptığının hem de diğer yaptığının birer hikmeti vardır. İşte bu da dilediğini yapmasının bir parçasıdır. Tüm olayların ötesinde, hayatın ve evrenin ötesinde özgür irade ve özgür kudret gerçeği olduğu gibi kalmakta ve bütün bir varlık içinde işlemeye devam etmektedir. Dilediğini kesinlikle yapandır... İşte dilediğini yapmasının örneğini görüyoruz: "Sana orduların haberi gelmedi mi? Firavun ve Semud'a ait orduların." Bunlar Kur'an-ı Kerim'de sık sık söz konusu edildiklerinden muhatapların artık bildiği

¹¹⁰ Kutub, *a.g.e.* , IX, 412-3.

¹¹¹ Kutub, *a.g.e.* , XV, 428.

¹¹² Kutub, *a.g.e.* , XVI, 59.

konular kabul edildikleri için sadece bir işaretle kendilerine değinilen iki uzun kıssadır. Kur'an onlara ordular adını vermektedir. Böylece onların kuvvetine ve hazırlığına işaret etmektedir. "Sana onların haberi geldi mi? Ve Rabbinin onlara dilediğini nasıl yaptığını bildiren haber gelmedi mi sana?"¹¹³

Bunlar yapılan, özellikleri ve sonuçları açısından iki ayrı olaydır. Firavun olayında yüce Allah onu ve ordusunu mahvetmiş, israiloğullarını kurtarmış ve onları bir süre yeryüzüne hâkim kılmıştır. Belirlediği ve dilediği bir hikmetini onlarla gerçekleştirmek için. Semud olayında ise yüce Allah onları toptan mahvetmiş, Hz. Salih'i ve onunla birlikte olan bir avuç inanmış insanı kurtarmıştır ve onların bundan sonra herhangi bir hâkimiyetleri ve egemenlikleri olmamıştır. Sadece sapık bir kavmin zulmünden kurtulmuşlardır. Bu iki olay irade ve dileme sıfatlarının işleyişinden birer örnektir. Ayrıca Allah'a çağırmanın ve bu yolda karşılaşılacak sürprizlerin, zorlukların tablolarından ikisidir. Bunun yanında üçüncü bir sınav biçimi Ashab-ı Uhdûd olayında meydana gelmiştir. Kur'an-ı Kerim bunların hepsini Mekke'deki mümin azınlık ve daha sonra gelecek tüm inanmış nesiller için birer moral kaynağı olarak takdim etmiştir.¹¹⁴

1. 2. 2. 2. 6. Kudret

Gücü yetmek, demektir. Allah sonsuz bir güç ve kudret sahibidir. Kudret sıfatının zıddı olan acizlik ve güç yetirememek (acz), Allah hakkında düşünülemez. O'nun kudretinin yetişemeyeceği hiçbir şey yoktur. Kâinatta her şey Allah'ın güç ve kudretiyle olmaktadır. Yıldızlar, galaksiler, bütün uzay, canlı-cansız tüm varlıklar, Allah'ın kudretinin açık delilidir. Kur'an'da Allah'ın kudreti ile ilgili olarak şöyle buyrulur: "Allah, gece ile gündüzü birbirine çeviriyor. Allah, her canlıyı sudan yarattı. İşte bunlardan kimi karnı üstünde sürünür, kimi iki ayağı üstünde yürür, kimi dört ayağı üstünde yürür... Allah dilediğini yaratır; şüphesiz Allah her şeye kadirdir."¹¹⁵

Kutub, burada Allah'ın kudretinin sınırsızlığını vurgularken, sadece dünyada değil ahiret günündeki kudretinin de insanlar tarafından hesap edilmesini vurgulamaktadır. "Siz Allah'ın elinde ve kontrolündesiniz. O'nun iradesinin ve takdirinin mahkûmusunuz."¹¹⁶ Başiboş ya da serbest değilsiniz. Toplanma günü bu andan itibaren sizi beklemektedir. Bugünün geleceğinden hiçbir kuşkuyla yer yoktur. O günden kaçmanız mümkün değildir. Son derece güçlü ve kuvvetli olan Allah'ın iradesinin önüne geçemezsiniz.¹¹⁷ Böylelikle Allah'ın sonsuz güç ve kudret sahibi olduğu en net şekilde anlaşılmış oldu.

¹¹³ *Burûc*, 85/17

¹¹⁴ Kutub, *a.g.e.* , XVI, 130.

¹¹⁵ *Nûr*, 24/44-5.

¹¹⁶ *En'âm*, 4/134.

¹¹⁷ Kutub, *a.g.e.* , V, 443.

1. 2. 2. 2. 7. Kelam

Söylemek ve konuşmak, demektir. Allah Teâlâ'nın konuşması demektir. Allah bu sıfatı ile Peygamberlerine kitaplar indirmiş, bazı Peygamberler ile de konuşmuştur. Ezeli olan kelâm sıfatının mahiyeti bizce bilinemez. Ses ve harflerden meydana gelmemiştir. Kelâmın zıddı olan konuşmamak ve dilsizlik, Allah hakkında düşünülemez. Allah kelâm sıfatıyla emreder, yasaklar ve haber verir. Bu sıfatla ilgili olarak Kur'an'da pek çok ayet vardır.¹¹⁸ Bu konuya açıklık getirmek için Seyyid Kutub şu açıklamaları yapmaktadır: “Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tur'a) gelip de Rabbi onunla konuşunca “Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!” dedi. (Rabbi): “Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!” buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti, Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim, dedi.”¹¹⁹

“ Bu, Hz. Musa'nın yüce Allah'ın sözlerini algıladığı, ruhen arzu ettiği manzaraya duyduğu aşk ve heyecanın doruk noktaya çıktığı sırada düştüğü gafletin bir ifadesidir. O, bu atmosferde kendisinin kim olduğunu unuttuğu gibi, ne olduğunu da unutmuş bulunmaktadır. Bu, yeryüzünde insanın elde edemeyeceği, güç yetiremeyeceği bir şeyi istemektedir. O, arzusun zorluklarına, umudun etkilerine, sevginin heyecanına, görmenin isteğine katlanmadan, “Büyük Görüşmeyi” arzu etmektedir. Nitekim şu kesin apaçık söz, onu anında uyarır: “Allah O'na “Sen beni göremezsin...” , “Rabbi dağa tecelli edince onu yerle bir etti ”. İşte o anda Musa, durumun dehşetini kavradı ve bu dehşet, onun zayıf olan beşeri yapısına sirayet etti. Musa da bayılarak yere düştü. Bayılıverdi birden, şuurunu kaybetti. Ayılınca. Kendisine gelince, gücünün sınırlılığını kavrayınca, bu sorusu ile haddini aştığını anladı. Sen her türlü noksanlıktan uzaksın. Ya Rabbi, sen gözle görülebilecek, duygularla kavranabilecek bir varlık olmaktan münezzehsin, yücesin, dedi. Tövbe edip sana yöneldim. Görmeye ilişkin sorum ile haddimi aştığımdan dolayı sana sığındım, dedi.”Ben müminlerin ilkiyim” dedi.”¹²⁰

O küçücük, güçsüz ve sınırlı zerre, gözlerin göremediği ululukla, gölgesi altında göklerin ve yerin küçülerek mikroskobik varlıklara dönüştükleri o yücelikle karşı karşıyadır ve O'ndan gelen mesajı algılayabilmektedir. Beşeri varlığının sınırlı duyarlılığı ile o yüce seslenişi algılayabilmektedir. Nasıl? Eğer yüce Allah'ın lütfu olmasa böyle bir şey nasıl olabilir? Tekrarlıyoruz: “Ateşin yanına gelince kendisine şöyle seslenildi; Ey Musa! Hiç kuşkusuz ben senin rabbinim.”Kullanılan fiil “edilgen” çatılıdır. Buna göre sesin hangi kaynaktan çıktığı, hangi taraftan geldiği belli değil. Seslenme olayının nasıl ve ne şekilde

¹¹⁸ *Tâhâ*, 20/11-4; *Kehf*, 18/27, 109; *En'âm*, 4/73; *Neml*, 27/7-8; *Lokman*, 31/27; *Âl'i İmran*, 3/77; *Nisâ*, 4/164.

¹¹⁹ *A'raf*, 7/143.

¹²⁰ Kutub, *a.g.e.* , VI, 253.

meydana geldiği belirsiz. Tıpkı bunlar gibi, Hz. Musa'nın bu çağrısı nasıl işitebildiğini, bu mesajı nasıl alabildiğini de bilmiyoruz. Kısacası Hz. Musa'ya bilmediğimiz bir şekilde seslenilmiş ve o da yine bilmediğimiz biçimde bu mesajı algılamıştır. Bu bir ilahi mucizedir. Gerçekleştiğine inanıyoruz, ama nasıl gerçekleştiğini sormuyoruz. Çünkü onun oluş biçimi, insan aklını, insana özgü kavrama kapasitesini aşar¹²¹

Kutub, Musa (a.s.)'in Allah ile konuşması kıssasına devam eder: “Musa, ateş gördüğü yere geldiğinde şöyle bir ses duydu: “Gerek ateşin yanındakiler ve gerekse çevresinde bulunanlar kutsanmıştır. Tüm varlıkların Rabb’i olan Allah her türlü noksanlıklardan münezzehtir. Ya Musa kesin olarak bil ki, ben üstün iradeli ve her işi yerinde olan Allah’ım.”¹²²

Bu, bütünü ile kâinatın kendisine karşılık verdiği âlemlerin ve göklerin kendisiyle ilişkide bulunduğu, bütün bir varlığın kendisine boyun eğdiği, ruhların ve vicdanların önünde tir tir titrediği bir çağrıdır. Yerin kendisi ile göğe bağlandığı, küçük atomun büyük olan yaratıcısının çağrısını onda bulduğu, zayıf ve fani olan insanın Allah’ın lütfü ile yalvarma ve yakarma makamına yükseldiği bir çağrıdır. Allah kendisini tenzih ederek âlemlerin Rabbi olduğunu ilan ediyor. Seslendiği kuluna, kendisinin üstün ve hikmet sahibi olduğunu açıklıyor. Ve bütün insanlık Hz. Musa'nın (a.s.) şahsında bu şerefli ve parlak ufuklara yükseliyor. Ve Hz. Musa gördüğü ateşin yanında yüce mesajı buluyor. Bu nedenle Rabbi Hz. Musa'yı peygamberliğe hazırlıyor, donatıyor ve onu dayanıklı hale getiriyor.”¹²³

“Allah’ın kelimeleri, bilgisinin sınırsız, iradesinin engellenemez ve dilemesinin kayıtsız olarak yerine gelir olmasının mantıksal gereği olarak tükenmezdirler. Ayrıca bir insanın yüce Allah ile yüz yüze konuşamayacağı konusunda Hz. Aişe'nin (r.a.) şöyle dediği aktarılır: “Kim Muhammed'in (a.s.)Rabbini gördüğünü ileri sürerse kuşkusuz Allah'a büyük bir iftira etmiş olur. Yüce Allah'ın bir insanla konuşması ancak şu üç yoldan biri ile mümkündür: “Vahiy yoluyla” İnsan ruhuna dolaysız hitap eder ve insan bu hitabın Allah'tan geldiğini bilir. “Veya perde arkasında konuşur.” Tıpkı Musa ile konuştuğu gibi. Hz. Musa yüce Allah'ı görmek isteyince, bu isteği yerine getirilmemiş ve Yüce Allah'ın dağa görünmesi karşısında da kendinden geçmişti.”¹²⁴

“Yüce Allah Hz. Musa ya önemli üstünlükler bağışlandığı belirtiliyor. O'na Tûr'un sağ yanından seslenilmiş ve konuşma mesafesine kadar Allah'a yaklaştırılmıştır. Bu yakın mesafeden yapılan konuşma Yüce Allah'a yakarma biçiminde olmuştu. Biz bu konuşmanın nasıl gerçekleştiğini ve Hz. Musa'nın onu nasıl anlayabildiğini bilmiyoruz. Acaba bu konuşma kulakların

¹²¹ Kutub, *a.g.e.* , X, 29-30.

¹²² *Neml*, 27/7-8.

¹²³ Kutub, *a.g.e.* , XI, 117.

¹²⁴ Kutub, *a.g.e.* , XIII, 144.

işitebileceği seslerden mi oluşmuştu, yoksa insan yapısının bütünü ile algılayamadığı dolaysız bir mesaj mıydı? Eğer öyle idi ise yüce Allah, Hz. Musa'nın insana özgü yapısını O'nun ezeli sözünü algılamaya nasıl yetenekli hale getirdi? Bunların hiçbirini bilmiyoruz. Fakat bu konuşma olayının gerçekleştiğine inanıyoruz. Yüce Allah'ın kullarından biri O'nunla iletişim kurabilir. Bu iletişim sırasında ne kul, kulluk niteliğinden soyutlanır ve nede yüce Allah'ın yüce sözü, yüceliğini kaybeder. Böyle bir iletişimi gerçekleştirmek Allah için basit bir iştir. Üstelik daha önce insan "insan" olma niteliğini, Allah'ın ruhundan yapısına üflenen bir soluk sayesinde kazanmıştı."¹²⁵

Günahkârlarla Allah arasındaki ilişki ise dünya menfaatlerinden oluşan az bir paha karşısında verilen söze ihanet edip, onu bozduklarından, ahirette Allah katında hiçbir payları kalmaz! Allah'ın onları ihmal etmesi ve onları korumaması Allah'ın onlarla konuşmaması, onlara bakmaması ve onları arındırmaması şeklinde ifade ediliyor.¹²⁶ Kelamı tükenmez olan Yüce Allah, yine ancak kendisinin bilebildiği şekilde iman etmiş kullarıyla konuşması şüphesiz gerçektir. Bu lütuf ise ancak iman eden kullara verilmiş sevinç ve şükür ile karşılanacak bir ikramdır.

1. 2. 2. 2. 8. Tekvin

Yaratmak, yok olanı yokluktan varlığa çıkarmak, demektir. Tekvin sıfatı Maturudî mezhebine göredir. İmam Eş'arî ise bu sıfatı müstakil bir sıfat olarak düşünmez. Yüce Allah yegâne yaratıcıdır. O, ezeli ilmiyle bilip dilediği her şeyi sonsuz güç ve kudretiyle yaratmıştır. Yaratmak, rızık vermek, diriltmek, öldürmek, nimet vermek, azap etmek ve şekil vermek tekvin sıfatının sonuçlarıdır. Bir ayette "Allah her şeyin yaratıcısıdır. O, her şeye vekildir." buyrulmuştur.¹²⁷

Seyyid Kutub Yüce Allah'ın kâinattaki kudret elini her vesileyle şöyle dile getirmektedir: "Tohumu ve çekirdeği çatlatan Allah'tır. O ölüden diriye ve diriden ölüyü çıkarır. İşte Allah budur. Nasıl olur da bu gerçeği görmezlikten geliyorsunuz?"¹²⁸

Hiç kuşku yok ki, bu bir mucizedir. Herhangi bir kişinin böyle bir mucizeyi meydana getirmesi bir yana, sırrını dahi kavraması mümkün değildir. Materyalistler, canlı bir organizmadaki reaksiyonların dışında elde edilmesi mümkün olmayan bazı maddeleri böyle bir ortamın dışında elde etme imkânının ortaya çıkmasından dolayı, büyük gürültüler koparıyorlar. Oysa

¹²⁵ Kutub, *a.g.e.* , IX, 518-9.

¹²⁶ Kutub, *a.g.e.* , II, 332-3.

¹²⁷ *Zümer*, 39/62.

¹²⁸ *En'âm*, 6/95; *Müddesir*, 77/50-1.

organik madde ile canlı madde arasındaki fark oldukça büyüktür. Üstelik elde edilen bu madde, yaratılmış maddelerden meydana getirilmiştir. Yoksa insan yaratmamıştır, yaratması da mümkün değildir. Bu hayat, meydana gelme ve hareket etme mucizesidir. Her an uyuyan bir bitkiden sessiz bir tane parçalanmaktadır, Donuk bir çekirdekten yükselen bir ağaç fişkırmaktadır. Tane ve çekirdekte gizlenen, bitki ve ağaçta gelişen hayat, gerçek mahiyetini ve kaynağını Yüce Allah'tan başka hiç kimsenin bilemediği gizli bir sırdır. Bugün insanlık görebildiği tüm hayat belirtilerine ve şekillerine, ortaya çıkardığı çeşitli özellik ve aşamalarına rağmen, ilk insan gibi bilinmez bir sırla karşı karşıyadır. Hayatın fonksiyon ve görünümünü algılıyor; ancak kaynağını ve özünü algılayamıyor. Ve hayat yoluna devam ediyor, bu mucize her an gerçekleşiyor.¹²⁹

Hayatın ilk oluşumundan beri Yüce Allah, diriye ölüden çıkarmıştır. Bu evren -en azından yeryüzü- meydana geldiği zaman henüz hayat yoktu. Hayat sonradan meydana geldi. Yüce Allah, hayatı ölüden çıkarmıştır. Ama nasıl? Bunu bilemiyoruz. O günden beri hayat hep ölüden ortaya çıkmaya devam etmektedir. Her an ölü atomlar, canlılar aracılığıyla canlı organizmalara dönüşmekte ve canlı cisimlerin bünyesine yerleşmektedir. Aslı ölü atomlar olduğu halde, canlı hücrelere dönüşmektedir. Allah'tan başka kimse yapamaz bunu. Ölüden hayatı çıkarmaya Allah'dan başka kimsenin gücü yetmez. İlk canlının oluşumundan beri hep böyledir bu. Canlı organizmayı, ölü atomları canlı hücrelere dönüştürme kabiliyetiyle donatan, Allah'tan başkası değildir. Aynı şekilde canlı hücreleri ölü atomlara dönüştürmeye Allah'tan başka hiç kimse güç yetiremez. Hayat mucizesini, Allah'ın yaratmasından başka bir temele dayandırarak açıklamaya ilişkin Avrupa'da, tıpkı aslandan kaçan yaban eşekleri gibi insanların kiliseden kaçmaya başlamalarından beri süren tüm çabalar fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Bu insanlar, evrenin ve hayatın meydana gelişini Allah'ın varlığını kabullenmeksizin açıklamaya çalışıyorlar. Ancak bütün çabaları fiyaskoyla sonuçlanmıştı. Geride içtenlikten çok, inatçılığı gösteren yirminci yüzyıldaki sonuçsuz direktmeler kalmıştır. Allah'ın varlığını kabul etmeksizin hayatın varlığını açıklamaktan aciz kalan bilginlerin sözleri, bizzât kendi bilimlerinin bu problem karşısındaki konumunu belirlemektedir. Bu sözleri, onsekizinci ve ondokuzuncu yüzyıllarda Avrupalıların attıkları kırıntıları kapıp bu dinden uzaklaşanlar için aktarıyoruz. Bu adamlar “gayb” gerçeğini kanıtladığı halde, bilgi kırıntılarıyla yetinenler “bilgiçlik” taslayıp, gaybı inkâr ediyorlar.”¹³⁰

“Sabahı açtıran O'dur. O geceyi dinlenme zamanı, güneş ile ayı zaman ölçme birimi yaptı. Bu, üstün iradeli ve her şeyi bilen Allah'ın düzenlemesidir. O ki, sizi bir tek nefisten oluşturdu. Arkasından sizin için bir barınma ve bir geçiş yeri belirledi. O ki, gökten suyu indirdi Her çeşit bitkiyi bu su aracılığı ile ortaya çıkardık, her bitkiden yeşil sürgün çıkardık, bu yeşil sürgünden taneleri üst üste binmiş başaklar, hurma tomurcuğundan yere sarkan salkımlar, üzüm

¹²⁹ Kutub, *a.g.e.* , V, 339.

¹³⁰ Kutub, *a.g.e.* , V, 339-40.

bağları, zeytin ve nar çıkarırız. Bu meyvelerin kimi birbirine benzer, kimi de benzemez. Bunların meyvelerine bir hamken ve bir de olgunlaşınca bakınız.”¹³¹

1. 2. 2. 3. Allah’ın Fiili Sıfatları

Cenab-ı Allah’ın zâtının muktezası olmayıp, meşietinin ve dilemesinin gereği olan kemal sıfatlardır. Dilediği zaman yapıp dilediği zaman yapmadığı yaratma, var etme, rızıklandırma, diriltme, öldürme, cezalandırma, affetme, nimet verme, merhamet etme, aziz ve rezil etme, tövbeyi kabul etme, razı olma gibi fiillerdir. Bunların hepsinin mercii tekvin sıfatıdır. Maturidiyye tekvini bir sıfat kabul ettiklerinden fiili sıfatları da ezeli kabul ederler. Buna mukabil Eş’ariyye ise, tekvini ayrı bir sıfat kabul etmediklerinden dolayı sıfat-ı fiiliyyeyi ezeli kabul etmezler. İmam Ebu Mansur el- Maturidi “ Bize göre aslanan şudur: O’nun benzeri bir şey yoktur. O, işitendir görendir”¹³² ayetiyle Allah, yaratıklarına benzemediğini açıklar. Nitekim biz de O’nun fiillerinde ve sıfatlarında benzeri olmadığını bildirmiştik. Bundan ötürü, “Rahman arş üzerine istivâ etti”¹³³ ayetini vahyin getirdiği ve akılda sabit olduğu gibi kabul etmemiz gerekir.

Öbür yandan zikretmiş olduğumuz şeyler içinden bir başkasının muhtemel olması veya mahlûklarına benzemesine meydan vermediği halde, bize ulaşmayan başka ihtimallerin de mümkün olması sebebiyle herhangi bir muayyen ihtimalin onun tevili olduğu hakkında kesin olarak hüküm vermeyiz. Allah’ın o tabirle kastettiği ne ise ona iman ederiz. Vahiyle sabit olan rü’yetullah vb. konularda da inancımız budur. Allah hakkında benzeyişi nefyetmek ve herhangi bir tevili tayin etmeksizin, O’nun muradına iman etmek vaciptir. Tefvik Allah’tandır.”¹³⁴

1. 2. 2. 3. 1. Tahlîk

Yaratma ile ilgili Kur’an’da pek çok ayet vardır.¹³⁵ Seyyid Kutup bunları konu edinen pek çok yorum geliştirmiştir: “Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretilen yayan Rabbinizden sakının.”¹³⁶

¹³¹ *En’âm*, 6/96, 98-9.

¹³² *Şûra*, 42/11.

¹³³ *Tâhâ*, 20/5.

¹³⁴ el-Mâturidî, Ebû Mansûr Muhammed, *Kitbu’t Tevhîd*, (Nşr. Fethullah Hulayf) , Beyrut, 1970, 74.

¹³⁵ *Burûc*, 85/13; *Mû’min*, 40/68; *Yunus*, 10/31, 56; *A’raf*, 7/11; *Tâhâ*, 20/50; *A’raf*, 7/57;

En’âm, 6/12; *Hadîd*, 57/2; *Bakara*, 2/28, 258, 260; *Ra’d*, 13/16; *Hicr*, 15/26-8.

¹³⁶ *Nisâ*, 4/1.

1- Öncelikle “insanlara çıktıkları kaynağı hatırlatmakta ve onları şu yeryüzünde var eden yaratıcılarına bağlamaktadır. Bu, insanların unuttuğu, böylece her şeyi unuttukları, bundan sonra da hiçbir işte istikamet bulamadıkları bir gerçektir. İnsanlar, daha önce bulunmadıkları bu dünyaya sonradan gelmişlerdir. Peki, onları kim getirmiştir? Çünkü buraya kendi istekleriyle gelmemişlerdir. Buraya gelmeden önce iradeleri olmayan yokluktan ibarettirler. Bu yüzden, gelmeyi ya da gelmemeyi belirleyecek bir iradeye sahip değillerdi. O halde kendi iradeleri dışında onları buraya getiren bir başka irade söz konusudur. Kendi istekleri dışında onları yaratmayı kararlaştıran bir başka irade vardır. Yollarını çizen, hayat çizgilerini seçen istekleri dışında bir başka irade söz konusudur. Onlar istemeden varlıklarını ve varlık özelliklerini bahşeden, onlara birtakım yetenekler ve kabiliyetler veren ve kendi iradeleri olmaksızın ancak kendilerine, dilediğini yapabilen iradeyi bahşeden irade tarafından bilmedikleri bir yerden geldikleri bu evrenle birlikte hareket etme gücünü veren bir başka irade vardır. Bu irade, onların hayat kaynaklarını belirlemek, düzenlerini ve kanunlarını koymak, değerlerini ve ölçülerini yerleştirmek yetkisine tek başına sahiptir. Bu işlerden birinde ihtilafa düştüklerinde sadece O’na, O’nun hayat metoduna, değer ve ölçülerine, böylece âlemlerin Rabbi olan Allah’ın istediği biricik metoda başvurmalarıdır.

2- Nitekim bu gerçekler tüm beşeriyetin bir tek iradeden doğduğunu, akrabalık noktasında birleştiklerini, biricik hidayette buluştuklarını bir tek asıldan fişkırdıklarını ve bir soya dayandıklarını ilham ettirmektedir. Bu gerçeğin yerleşmesi, Hint putperestliğinde yaygın olan sınıfsal kulluğun ve komünist ülkelerde uğrunda oluk oluk kan akıtılan sınıfsal mücadelenin hayattan uzaklaşması için bir güvencedir. Modern cahiliye, herkesin bir tek nefisten doğduğunu ve herkesin başvuracağı bir rububiyetin varlığını unutarak bir tek sınıfın egemenliğini sağlamak için bunu dinsel felsefesinin temeli ve diğer tüm sınıfları ezmek için hareket noktası yapmaktadır.

3- Bir diğer gerçek de, bu tek nefisten “eşinin yaratılmış” olduğuna ilişkin işaretlerdir. İnsanlık bunu kavrayacak olursa bu, içinde yüzdükleri acı hatıraları önlemesi için kefildir. İnsanlık kadın hakkında birtakım iğrenç düşüncelere sahip bulunmaktadır. Onu pislik ve necasetin kaynağı, kötülük ve belaların temeli olarak görmektedirler. Oysa fitrat ve tabiat bakımından ilk nefistendir kadın. Yüce Allah onu ilk nefse eş olması, böylece onlardan birçok erkek ve kadın türetmek için yaratmıştır. Asıl ve fitrat bakımından kadın, erkek arasında hiçbir fark yoktur. Fark, yetenek ve görevlerde söz konusudur.

4- Aynı zamanda ayet-i kerime insan hayatının temelini aile olduğunu ifade etmektedir. Yüce Allah bu tohumun yeryüzünde bir tek aile ile başlamasını dilemiştir. Bu yüzden ilk başta bir tek nefis yaratmıştır, ondan da eşini... Böylece aile iki eşten meydana gelmiş oldu. “Sonra bu çiftten çok sayıda erkek ve kadın meydana getirdi.”¹³⁷

¹³⁷ Nisâ, 4/1.

5- Son olarak, asırlar boyu içinde iki kişinin birbirine tam anlamıyla benzemediği ve her nesilden gelen fertlerin sayısını kimsenin bilmediği şu geniş alanda (yeryüzünde) tüm fertlerin özelliklerinin ve yeteneklerinin farklılığına... Şekillerde, yüzlerde ve karakterlerdeki ayrılığın... Tabiatlarda, mizaçlarda, ahlâk ve duygulardaki başkalığa... Yeteneklerde, ilgilerde ve görevlerdeki farklılığa... Evet, bu birliktelikten fişkıran başkalığa bir kere bakmak, bir ilim ve hikmetle idare eden eşsiz bir yaratıcı gücün varlığını kavramayı sağlayacaktır. Bundan sonra kalp ve göz canlı, olağanüstü müzede dolaşacak, bitmek nedir bilmeyen, sürekli yenilenen, Allah'tan başka kimsenin güç yetiremediği, hiç kimsenin Allah'tan başkasına dayandırmaya cüret edemediği örnekler topluluğunu seyre dalacaklardır. Sadece dilemesinde herhangi bir sınırlama söz konusu olmayan ve dilediğini yapan irade, bir tek asıldan bu sonsuz farklılığı meydana getirebilir.”¹³⁸

“ İlk yaratan ve tekrar yaratacak olan da O'dur.”¹³⁹ İlk yaratma ile tekrar yaratma genel anlamda. İlk yaratılışı ve ahiretteki dirilişi çağrıştırmakla birlikte bunlar, gecenin ve gündüzün her anında sürekli meydana gelen iki olaydır. Bu sürekli devam eden yenilenme ortamında tekrar diriliş için başlangıç ve bir başlangıç için yeni bir diriliş gereklidir.¹⁴⁰ Hayat ve ölümün Allah'ın elinde olduğu, hayattan sonra her şeyin O'na kalacağını şu ayet vurgulanmaktadır: “Dirilten de öldüren de yalnız biziz.”¹⁴¹, “Kimlerin önceden canlarının alınacağını, kimlerin bir süre ertelenip canlarının alınacağını bildiği, en sonunda herkesi bir araya toplayacağı, dönüşün O'na olduğu bildirilmektedir”¹⁴²

Kur'an-ı Kerim'de hayat ve ölüm mucizelerine çokça işaret edilir. Zira bu iki gerçek insanın kalbini sert bir biçimde ve derinden sarsar. Hayat ve ölüm gerçeklerinden yaratma gerçeği ve yoktan var etme aracına geçilmektedir. Herhangi bir şeyin yaratılması “ol” kelimesine bağlı. Onun ardından bir de bakmışsın ki, varlık “oluvermiş”. En güzel yaratıcı olan Allah'ın şanı ne yücedir!¹⁴³

Bugün hâlâ insanlar, ölümün hayatın, ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkarmanın sırlarını keşfetmeye, elementlerin ölüme veya hayata dönüşme aşamalarında olduğunu tespit etmeye çalışmaktadır. Bu konuda bilim ilerledikçe, insanın hayreti deha da artmaktadır. Gerçekten hayat, insanın bütün varlığına soru işaretleri yönelten, insanları etkisi altına alan kapalı muammadır. Bu soruların hepsine ancak hayatı veren bir ilahın varlığı kabul edildiğinde sağlıklı cevap verilebilir!¹⁴⁴

¹³⁸ Kutub, *a.g.e.* , III, 54-8.

¹³⁹ *Burûc*, 85/13.

¹⁴⁰ Kutub, *a.g.e.* , XVI, 129.

¹⁴¹ *Hicr*, 9/23.

¹⁴² Kutub, *a.g.e.* , IX, 113.

¹⁴³ Kutub, *a.g.e.* , XII, 560.

¹⁴⁴ Kutub, *a.g.e.* , VII, 554-5.

Yaratma; yapma, meydana getirme anlamına tasvirde, biçim verme ve özelliklerle donatma anlamına gelebilir. Yaratma ve tasvir meydana geliste iki aşama değil, iki basamaktır. Çünkü buradaki “sonra” kavramı, zaman sıralamasını değil de, manevi yükseliş sıralaması için kullanılmış olabilir. Nitekim başka bir ayette: “Her şeye yaratılışını veren sonra da yol gösteren O’dur”¹⁴⁵ deniyor.

“Çünkü bütün varlıklara özellikler ve fonksiyonlar verilmiş ve yaratılışı esnasında bu görevlerini yerine getirmesi için ona yol gösterilmiştir. Eğer buradaki yol gösterme, O’nun Rabbine yol bulması dahi olsa, yine anlam değişmez. Çünkü her şey yaratıldığı andan itibaren Rabbine yol bulmuştur. Aynı şekilde Âdem’e de yaratılışı sırasında insanî özellikleri verilmiş ve “Sonra” da ise manevi yönden yükselmeye yöneltildi.”¹⁴⁶

“Her canlı varlığın hem hayat sahnesine çıkışını ve hem de ölmesini O planlamıştır. Hayat olgusu gerek mahiyeti gerek kaynağı açısından hâlâ bir sırdır. Hiç kimse onun ne nereden geldiğini ve ne de nasıl geldiğini açıklıyor. Dahası hiç kimse onun özü itibarı ile ne olduğunu da anlayamıyor. Hiç kimse onun ne olduğunu bilmediği gibi hiç kimse onu meydana getiremez.”¹⁴⁷

İnsanlar, yaratıcı bir gücün varlığından başka hiçbir açıklaması olmayan bu, gerçeğe karşı karşıya gelmekten kaçamazlar, onu yok sayamazlar. Onlar şimdi canlıdırlar. Yapılarında, hayat denen bir realite taşıyorlar. Acaba onlarda ki bu Hayat denen realiteyi var eden kimdir? Yeryüzündeki cansız varlıklarda bulunmayan bu yeni görüntüyü hiç yoktan meydana çıkaran kimdir? Hayat, cansız varlıkları kuşatan ölümden apayrı bir şey, karakteri de onunkinden tamamen farklı. Peki, bu nereden geldi? Görüldüğü gibi insanlığın tablosu yaratıcının kabzası altında birkaç fırça darbesi ile gözler önüne seriliyor. Yüce Allah, insanlığı ilk önce ölümün sessizliğinden sıyrıp yeryüzüne salıyor, sonra onu ölümün eli aracılığı ile yakalıyor, arkasından onu tekrar diriltiyor. İnsanın ilk yaratılışı nasıl O’ndan kaynaklandı ise Ahrette yine O’nun huzuruna dönecektir.¹⁴⁸

Yüce Allah benzeri bulunmayan bir hayat yaratmayı dilemiş, hayatı kendi ruhundan bir nefha ile fakat özgür iradesine uygun bir biçimde bu hayatı yaratmıştır. Biz bu hayatın sonuçlarını kavrayabiliyor niteliğini bilmiyoruz. Aslında onu bilmememiz gerekir. Çünkü hayatı yaratma, halife olma görevinin kapsamına girmiyor.¹⁴⁹

“Hani İbrahim, “Rabbim! Bana ölüleri nasıl dirilttiğini göster” demişti. (Allah ona) “İnanmıyor musun?” deyince, “Hayır (inandım) ancak kalbimin tatmin olması için” demişti. “Öyleyse, dört kuş tut. Onları kendine alıştır.

¹⁴⁵ *Tâhâ*, 20/50.

¹⁴⁶ Kutub, *a.g.e.* , VI, 29.

¹⁴⁷ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 283.

¹⁴⁸ Kutub, *a.g.e.* , I, 107.

¹⁴⁹ Kutub, *a.g.e.* , II, 285-6.

Sonra onları parçalayıp her bir parçasını bir dağın üzerine bırak. Sonra da onları çağır. Sana uçarak gelirler. Bil ki, şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.”¹⁵⁰

Hiz. İbrahim’in dile getirdiğı bu arzu, Allah’ın yaratma sanatının esrarını görme beklentisine ve özlemine ilişkin olarak Allah’ın önde gelen kullarının bile kalplerinde ne gibi çırpıntılar meydana geldiğini ortaya koyar! Hiz. İbrahim, işte sırrın gözleri önünde meydana gelişini gördü. Canları çıkmış, parçalanmış organları birbirinden uzak yerlere atılmış kuşların vücutlarına yeniden hayat sunuluyor ve koşarak yanına geliyorlar! Peki nasıl? İnsan idraki bunu Hiz. İbrahim örneğinde olduğu gibi kimi zaman görür, ya da bütün müminlerin yaptığı gibi ona inanır. Fakat karakteristiğini kavrayamaz, yordamını bilemez. O, Allah’a özgü işlerden biri olup insanlar, Allah’ın bilgisinin sadece O’nun dilediğı kadarını kavrayabilirler. Allah, bilgisinin bu kısmının insanlarca kavranmasını dilemedi. Bu sır, sırf Allah’ı ilgilendiren, sırf O’na özgü bir olgu. Yaratıklarının bilgisi buna erişmez.”¹⁵¹

Şimdi bir başka öldürme ve diriltme sahnesi ile karşılaşyoruz. “İbrahim, Benim Rabbim diriltebilen ve öldürebilendir, dedi.”¹⁵² Hiz. İbrahim, “öldürmekten” ve “diriltmekten” söz ederken, hiç kuşkusuz, bu olguları hiç yoktan var etmeyi kastediyordu. Bu da Yüce Allah’ın elinde bulunan bir eylemdi, yaratıklarından hiçbirisi bu eylemde O’na ortak olamazdı. Fakat Hiz. İbrahim ile Allah konusunda tartışmaya girişen hükümdar, halkı üzerindeki egemenliğini, yönetimi altındakilere ilişkin ölüm-kalım fermanları verip bunları yürürlüğe koyma gücünü bir ilâhlık tezahürü, göstergesi gibi görerek Hiz. İbrahim’e şöyle demek istedi; “Ben bu toplumun efendisiyim, onlar arasında olup biten her şey benim tasarrufumun sonucudur. O halde ben, önünde boyun eğmek zorunda olduğun, egemenliğini onaylamakla yükümlü olduğun bir Rabbim!” Söz bu noktaya gelince Hiz. İbrahim, bu dehşetli gerçeğı, can alıp can verme realitesini, insanlığın şu güne kadar hakkında hiçbir şey öğrenememiş olduğu bu korkunç sırrı hafife alan, onu ucuz bir polemik konusu yapmaktan çekinmeyen bu şımarık adamla arasındaki tartışmayı hayatın ve ölümün ne anlama geldiğı konusuna kaydırarak uzâtmak istemedi. Hiz. İbrahim, Allah’ı inkâr eden, haddini aşarak O’nun varlığını ve gücünü tartışma konusu yapan bu küstah adamdan Allah’ın koyduğu bir kanunu değiştirmeyi istemeye karar verdi. Böylece bu adama, Yüce Allah’ın sadece dünyanın ücra bir köşesinde yaşayan bir topluluğun hükümdarı olmadığını, tüm evrenin hâkimi olduğunu, böyle olmasının kaçınılmaz bir sonucu olarak insanların Rabbi ve onların yasa koyucusu olması gerektiğini göstermek istiyordu: “Bunun üzerine İbrahim, Allah güneşi doğudan getiriyor, sen de onu batıdan getir bakalım, dedi. Bunun üzerine o kâfir adam şaşırıp kaldı, söyleyecek söz bulamadı.” Meydan okuma, hedefine varmıştı. Bu durumda yapılabilecek en iyi şey, teslim

¹⁵⁰ Bakara, 2/260.

¹⁵¹ Kutub, a.g.e. , II, 69-70.

¹⁵² Bakara, 2/258.

olmak, iman etmekti. Fakat şımarıklık ve büyüklük kompleksi kâfiri; gerçeğe dönmekten alıkoyar.”¹⁵³

Evet, öldüren de, diriltten de O’dur. Yalnız gözlerimizin önünde sürekli biçimde yinelendiği için onu kanıksıyoruz. Oysa bu olay insan hayalinin canlandırabileceği en müthiş acayıplıktır. Dışa fışkıran bir meni damlasını düşünelim. İnsan vücudunun ter gibi, gözyaşı gibi sümük gibi çok sayıdaki salgılarından birinin damlası İşte bu salgı damlasına, yüce Allah’ın tasarlayıp belirlediği bir sürenin sonunda ne oluyor? İnsan oluyor. Bir süre sonra da bu insandan erkek ve dişi cinsleri türüyor. Bu çarpıcı olay nasıl meydana geliyor? Son derece karmaşık yapıya sahip olan şu “insan” bir damlacık meninin, hatta milyonlarca hücreden oluşan bu damlanın bir tek hücresinin neresinde gizleniyor? İnsan denen canlı eti ile kemiği ile derisi ile damarları ile saçları ile tırnakları ile vücut hatları ile parmak izleri ile yüz çizgileri ile huyları ile karakteristik özellikleri ile yetenekleri ile bu tek hücrede nasıl saklanıyor? Milyonlarca benzeri ile birlikte bir damla meni içinde yüzen bu mikroskobik hücre bunca ayrıntıyı nasıl bünyesinde barındırıyor? Özellikle ilerdeki “cenin” evresinde ortaya çıkacak olan erkeklik ve dişilik karakteristikleri bu hücrenin neresinde saklanıyor?¹⁵⁴

Hangi insan kalbi bu müthiş, bu çarpıcı gerçek karşısında şaşkınlıktan donakalmaz da şımarık ve inkârcı bir tavırla şöyle sözler gevelemeye kalkışabilir? Bu iş böyle oldu, o kadar. Doğal olay yolunu izledi, o kadar. Canlı hücre belirli süreci boyunca gelişti, o kadar. Aynı kalbin bir de bilgiçlik taslayarak şöyle sözler söylemesine ne buyrulur? Efendim, bu hücre bünyesinde taşıdığı soyunu sürdürme yeteneği sayesinde bu süreci izledi. Tıpkı aynı yetenekle donanmış olan diğer canlı türleri gibi. Bu defa bu açıklamanın kendisi açıklanmaya muhtaçtır. Peki, hücreyi bu yetenekle donatan kimdir? Bu hücreye soyunu sürdürme, soyunun yeni bir dölünü meydana getirme arzusunu kim aşılarmıştır? Bu minik, bu zayıf canlı tohumuna yeni bir döl meydana getirme gücünü kim vermiştir? Bu gizli amacını gerçekleştirebilmesi için izleyeceği doğru yolu kim çizmiştir? Bu hücreciğin bünyesine sürdüreceği soyun karakteristik niteliklerini kim yerleştirmiştir? Bu hücreciğinin aynı karakteristik nitelikleri taşıyacak bir döl vererek soyunu sürdürmekteki amacı ve çıkarı nedir? Eğer o hücreciğin arkasında tasarlayıcı güçlü bir irade olmasa, bu iradenin belirli ve plâna bağlanmış bir dileği olmasa, yine bu üstün irade dileğine vardırarak yolu çizmemiş olsa bu süreç kendi kendine gerçekleşebilir mi?¹⁵⁵

“De ki, her şeyin yaratıcısı Allah’tır.”¹⁵⁶ Allah’tan başka dost edindikleri bu sahte tanrıların Allah’ın yarattıkları gibi bir şeyler yarattıklarını hiç gördün mü? Aslında bu, her şeyin yüce Allah tarafından yaratıldığını, sahte tanrıların

¹⁵³ Kutub, *a.g.e.* , II, 60-2.

¹⁵⁴ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 142.

¹⁵⁵ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 142-4.

¹⁵⁶ *Ra’d*, 13/16.

hiçbir şey yaratmadıklarını, hiçbir zaman herhangi bir şey yaratamayacaklarını, üstelik kendilerinin yaratılmış olduklarını gören, buna rağmen onlara ibadet eden, tereddütsüz buyruklarına boyun eğen kimselere yönelik acı bir alayın ifadesidir.”¹⁵⁷

“Gerçekten biz insanı kara çamurdan oluşmuş kuru balçıktan yarattık. Cinni de daha önce dumansız alevden yarattık. Hani Rabbin, meleklere dedi ki; “Ben kara çamurdan oluşmuş kuru balçıktan bir insan yaratacağım”¹⁵⁸, “Sizi topraktan yaratması O’nun delillerindendir.”¹⁵⁹ Toprak ölü ve durgundur. Bu yapısına karşın insan ondan oluşmuştur. Kur’anda başka bir yerde, “Andolsun ki, biz insanı süzme çamurdan yarattık”¹⁶⁰ biçiminde geçmiştir, yani insanın uzak kökü çamurdur. Durgun, dengesiz toprak görünümünden, hareketli yüce insan görünümüne geçiş; bu eylemi Allah’ın gerçekleştirdiği konusunda düşünceyi hareketlendiren, insanın içyapısını Allah’a hamd etme ve O’nu eksikliklerden uzak görmeğe özendiren ve kalbi, keremli, faziletli yaratanı yüceltmeye yönelten bir geçiştir.”¹⁶¹

“Ey insanlar! Sizin yaratılmanız ve tekrar dirilmeniz tek bir kişinin yaratılması ve tekrar dirilmesi gibidir”¹⁶², “Bu Rabbin için çok kolaydır”¹⁶³, “O hanginizin daha güzel iş yapacağınızı denemek için, ölümü ve hayatı yarattı”¹⁶⁴. Ölüm ve hayat, yüce Allah’ın bilgisinin kapsamında gizli bulunan insanların yeryüzündeki davranışlarının ortaya çıkması, böylece insanların yaptıkları amellere göre karşılık almaları amacına dönük bir sınav aracıdır. Bu gerçeğin insan vicdanında yer etmesi, onun sürekli uyanık, sakınan, günah işlemekten çekinen, gerek gizli niyetlerde gerekse görünür amellerde büyük-küçük her şeye karşı bilincini koruyan bir insan olmasını sağlar. Gafil olmasına veya oyun ve eğlenceye dalmasına izin vermez. Aynı şekilde onun kendine güvenip de hiçbir sorumluluk duymadan, rahat davranmasına da müsaade etmez.”¹⁶⁵

1. 2. 2. 3. 2. İnşâ

İnşâ, dağınık ve bağımsız parçaları birbirine bağlayarak anlamlı bir bütün oluşturmaktır. İnşa, yıkılanı yapmayı da kapsar. Zıddı imha’dır ki, “yıkarak, dağıtmak, parçalamak” demektir. Cüz’iyat ve temel unsurları bir araya getirerek ondan yeni şeyler icat etme manasındaki inşâ, madde-i asliyesi daha

¹⁵⁷ Kutub, *a.g.e.* , VIII, 530.

¹⁵⁸ *Hicr*, 15/26-8.

¹⁵⁹ *Rûm*, 30/20.

¹⁶⁰ *Mü’minun*, 23/12.

¹⁶¹ Kutub, *a.g.e.* , XI, 414.

¹⁶² *Lokman*, 31/28.

¹⁶³ Kutub, *a.g.e.* , XI, 487.

¹⁶⁴ *Mülk*, 66/2.

¹⁶⁵ Kutub, *a.g.e.* , XV, 89-90.

önce var edilmiş bulunan nesneleri bir araya getirerek farklı farklı şeyler ortaya koyma manasında bir fiilî sıfattır. Yüce Allah Kur’ân’da şöyle buyurmaktadır: “Asmalı-asmasız bağ ve bahçeleri, onlardaki çeşit çeşit hurma ve ekinleri, renk ve şekil bakımından birbirine benzeyen ve benzemeyen zeytin ve narı icat edip size sunan O’dur.”¹⁶⁶

Seyyid Kutub bu konuda şu açıklamaları yapar: “İnsanı baştan yaratıp koruyan Allah öldükten sonra onu tekrar hayata kavuşturabilir. Çürüdükten sonra yeniden yaratabilir. Zâten ilk yaratılış onun takdirine ve tedbirine tanıklık ettiği gibi gücüne de şahitlik etmektedir. Son derece ince hesaplarla ve hikmetlerle donatılmış olan bu yaratılış gizli olan her şeyin ortaya çıkarılması ve ortaya konan her eylemin adil bir şekilde karşılığını bulabilmesi için ahirette yeni bir dönüş olmadığı zaman bütün bu güzel sistem boşa gitmiş olur.”¹⁶⁷ “Tekrar diriltecek olan da O’dur.”¹⁶⁸ Yeniden diriliş” insan bilgisine kapalı bir “gayb” olgusudur. Fakat “ilk yaratılış” olgusu bu ikinci olgunun ön göstergesidir, onun olabileceğini gösteren bir kanıttır. Sebebine gelince vücuddan fişkırmış bir damla meniden erkekli-dişili insan çiftlerini yaratan yüce Allah, hiç kuşkusuz kemik kırıntılarını yeniden canlı insan haline getirmeye muktedirdir.”¹⁶⁹

“Ölülere gelince onları Allah diriltebilir.”¹⁷⁰ “Dilerse de bu dünya hayatı süresince onları diriltmez, Ahirette O’nun huzuruna dönecekleri güne ölmüşlüklerini, cansızlıklarını devam ettirir.”¹⁷¹ Dönüş; kullarını olgunlaştırmak, gözetip kollamak ve sonunda yaptıklarına göre karşılık vermek için ilk yaratmayı da son yaratmayı da var eden âlemlerin Rabb’inadır.¹⁷² Her mezar yarıyor. Her mezardan dağılmış cesetler, kemikler, dağılmış ve yeryüzünün dağ, tepe toprağına karışmış ve Allah’tan başka nerede olduklarını kimsenin bilmediği zerrelere, küçük küçük parçalar ortaya çıkıyor. Bu öyle bir tablo ki öyle hayret verici bir manzara ki hayal onu kavrayamıyor ve kuşatamıyor.¹⁷³

“O ki, size yeri döşek, göğü tavan yaptı ve gökten su indirip onun aracılığı ile size rızık olarak topraktan çeşitli ürünler çıkardı.”¹⁷⁴ Yani bu evrenin bir parçası olan yeryüzü, insan için döşenmiş ve onun bir başka parçası olan gök de belirli bir düzene göre kurulmuş ve canlılar rızıklansın diye çeşitli ürünlerin yetişmesini sağlayan su ile donatılmıştır. Bütün bunların bağışlayıcısı tek yaratıcı olan Allah’tır.”¹⁷⁵ Evet, kâinatın inşası ve hayatın yeniden inşa edilerek

¹⁶⁶ *Rahmân*, 55/11-2, 68.

¹⁶⁷ Kutub, *a.g.e.*, XVI, 141.

¹⁶⁸ *Târık*, 86/8.

¹⁶⁹ Kutub, *a.g.e.*, XIV, 142-4.

¹⁷⁰ *En’âm*, 6/36; *Rûm*, 30/11; *Kâf*, 50/43.

¹⁷¹ Kutub, *a.g.e.*, V, 174.

¹⁷² Kutub, *a.g.e.*, XI, 409.

¹⁷³ Kutub, *a.g.e.*, XIV, 37.

¹⁷⁴ *Bakara*, 2/21-2.

¹⁷⁵ Kutub, *a.g.e.*, I, 93-4.

tekrarlanan bu eylemler, adeta kulların yüce Yaratıcıya olan hayranlıklarının teslimiyete dönüşmesi için bir davet özelliği taşırlar.

1. 2. 2. 3. 3. İbda

İbda' mutlak manada yoktan var etmeye denir. İbda ile yaratılanın, o yaratılmadan önce bir örneği, bir proto tipi var olamaz. İbda'nın orijinali yaratmadır. Zıddı ifna'dır ki, "tümünden yok etmek" anlamına gelir. Seyyid Kutup konuyla ilgili tefsirinin çeşitli yerlerinde şu açıklamaları yapar: "De ki: "Ey gökleri ve yeri yoktan var eden."¹⁷⁶ Bu, bilinçli bir biçimde yere ve göğe bakan ve bunlar için göklerin ve yerin yaratıcısı olan Allah'tan başka bir yaratıcı bulamadığı için O'nun varlığını itiraf ve kabul eden ve O'nu, göklerin ve yerin yaratıcısına yakışacak nitelikleriyle tanıyan fitratın niyazıdır, yakarışıdır.¹⁷⁷

"Gökleri ve yeri, yerli yerince yaratan O'dur. Bir şeye "ol" dediği gün hemen olurur."¹⁷⁸ Yüce Allah, yaratan, yarattığına sahip olan, egemen olan, hükmeden ve dilediği gibi tasarrufta bulunandır. O, gökleri ve yeri Hakk'a göre yaratmıştır. Bu yaratılışın dayanağı haktır. Bu ayet, felsefenin, özellikle de Eflatunculuk ve idealizmin evren hakkında söyledikleri "algılanan bu âlem, aslında bir kuruntudan ibaretti ve gerçek bir varlığı söz konusu değil" gibi saçma fikirlerini çürütüp bu tür düşünceleri düzelttiği gibi, evrenin yapısında ve hareketlerinde aslolanın "hak" olduğunu da bildirmektedir. İşte bu, her şeye gücü yeten otoritedir. Dilediği gibi yaratan, yoktan var eden, istediğini ortadan kaldırıp yerine başkasını getiren, dilediği gibi değişiklik yapan serbest iradedir. Bu gerçeğin burada sunulması, mümin gönüllerde inanç yapısının oturtulması operasyonunun bir parçası olmakla beraber, her şeyi Hakk'a göre yaratan, bir şeye "ol" dediğinde hemen 'oluveren' âlemlerin Rabbine teslim olmaya çağırılanların gönüllerinde de duygulandırıcı etkiler bırakmaktadır¹⁷⁹.

Göklerin ve yerin yoktan var edicisi olan. Gökler ve yer, bozulmamış fitratla kendilerini yoktan var edenin, yeniden inşa edenin yüce Allah olduğunu söyledikleri halde Allah hakkında şüphe olur mu hiç? Peygamberleri böyle söylemişlerdi çünkü.¹⁸⁰ "İbrahim dedi ki; hayır, Rabb'ınız göklerin ve yerin Rabb'ıdır, onları yoktan var eden O'dur. Ben bu gerçeğin tanıklarından biriyim."¹⁸¹

Yaratılışın varlığı hiç kimsenin inkâr edemeyeceği gözler önündeki bir gerçektir. Allah'ın varlığı ve birliği ile ilgi kurmadan bu meseleyi açıklamak

¹⁷⁶ Zümer, 39/46.

¹⁷⁷ Kutub, a.g.e. , XII, 467.

¹⁷⁸ En'âm, 6/73.

¹⁷⁹ Kutub, a.g.e. , V, 293-4.

¹⁸⁰ Kutub, a.g.e. , IX, 36.

¹⁸¹ Enbiyâ, 21/56; İbrahim, 14/10.

mümkün değildir. Mesele Allah'ın varlığı ile ilintilidir. Çünkü bu evrenin varlığı, O'nun varlığını kabul etmeyi zorunlu kılmaktadır. Her şeyin amaçlı ve planlı bir biçimde gerçekleştiği bu evrenin varlığını, Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmeye yanaşmadan izah etmeye çalışan bütün çabalar mantıksal açıdan iflas etmiştir. “Canlıları ilk kez yaratan ve ölüleri yeniden diriltecek olan, Allah'tır.”¹⁸² Zira sanatının eserleri onun birliğini kabul etmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu eserlerin üzerinde planlama birliğinin, idare birliğinin izleri apaçık görünmektedir. Aralarında sınırsız bir ahenk vardır. Bu da değişmez yasayı belirleyen bir iradeyi kabul etmemizi zorunlu kılmaktadır.”¹⁸³

1. 2. 2. 3. 4. İmâte

Canlının canını alma, hayatını söndürme, öldürme ve yok etme diyebileceğimiz imâte de Allah'ın fiilî sıfatlarından. Canlı bir mahlûkun ölümünü yaratan Allah, yarattığı her canlıya muayyen bir ömür takdîr etmiştir. Canlı varlıklar için ölüm mukadder ve muhakkaktır. Hayatı yaratan Allah olduğu gibi, ölümü yaratan da yine O'dur. Ancak bu ölüm, yok oluş, hiçliğe gidiş değil, bilakis fâni hayattan bâkî hayat geçiştir. Bu sıfat, Kur'ân-ı Kerim'de değişik fiil kipleriyle zikredilirler. Allah'u Teâlâ onlarca ilâhî beyanla da imâte hakikatini aynı âyet içinde dikkatimize sunmakatadır. “Sizi geceleyin ölü gibi uyutan, sonra ölüm ânı gelinceye kadar gündüzleri sizi uyandırıp kaldıran O'dur. Sonunda birinize ölüm gelince, elçilerimiz hiçbir görev kusuru yapmaksızın onun canını alırlar. Sonra o canlar gerçek sahipleri olan Allah'a götürülürler”¹⁸⁴

İnsanın alıp verdiği her nefes bir kadere bağlıdır. Bünyelerinde meydana gelen her hareket, Yüce Allah'ın içlerine yerleştirdiği kanun uyarınca meydana gelmesi bakımından Allah'ın otoritesine boyun eğmektedir. Bu otoriteye karşı çıkmaları mümkün değildir. Kuşkusuz bu kanun, her defasında, hatta bir nefes alış verişinde ve ufak bir harekette bile bir kader doğrultusunda hareket etmektedir. Ancak ecel, Yüce Allah'ın bilgisi dâhilinde bir plana göre belirlenmiştir. Geriye ya da ileriye alınması mümkün değildir. Hiç kimse tarafından hesaba çekilmeksizin haklarında hükmünü vermek için, dilediği zaman onları yanına döndürecekler.¹⁸⁵

“Müşrikleri öldüren siz değildiniz, fakat Allah öldürdü onları. Onlara doğru toprak atarken, sen atmadın, fakat Allah attı.”¹⁸⁶ Bu ayet, Peygamber'in (a.s.) ve Müslüman kitlenin görülen davranışlarının ötesinde tüm işleri yönlendiren Allah'ın tedbirini ifade etmektedir.”¹⁸⁷

¹⁸² *Neml*, 27/64.

¹⁸³ *Kutub, a.g.e.* , XI, 182.

¹⁸⁴ *En'âm*, 6/50, 60-1; *Bakara*, 2/28, 73.

¹⁸⁵ *Kutub, a.g.e.* , V, 268-9.

¹⁸⁶ *Enfâl*, 8/17.

¹⁸⁷ *Kutub, a.g.e.* , VI, 507.

1. 2. 2. 3. 5. İhya

Allah Teâlâ her daim diridir ve ölmez. Yaşayan mahlûkatın hayatını veren de O'dur. O, olmasaydı hayattan eser olmazdı. O, daima fenâdan, zevalden, hatâdan münezzehtir. Seyyid Kutub bu konuyla ilgili olarak aşağıdaki açıklamaları yapar: “Yüce Allah gökleri ve yeri nasıl yarattı ise insanı da öyle yarattı. İnsan temel yapı bakımından yerin çamurundan yaratılmıştır. İnsan biyolojik yapısı itibarı ile istese de istemese de Yüce Allah'ın koyduğu evrensel yasalara boyun eğer. İlk başta yaratılması, var olması ne kendi isteğinin ve ne de ana-babasının dileğinin sonucudur. Ana-babası aralarında birleşirler, ama birleşmelerinin ürünü olarak cenin var edemezler. Canlı bir embriyo'ya varoluş kazandırmazlar. İnsan, Yüce Allah'ın koyduğu gebelik süresini ve doğum şartlarını düzenleyen evrensel kanunlar uyarınca doğar. İnsan, Yüce Allah'ın yarattığı şu havayı, yine Yüce Allah tarafından belirlenen şu sentetik yapısına ve gaz oranlarına bağlı olarak teneffüs eder. Çünkü insanın soluyacağı havanın bileşimini ve miktarını belirleyen O'dur. Bu konuyu aydınlatan Kur'an'da da pek çok ayet vardır.”¹⁸⁸

İnsan kendi iradesi ve tercihi dışında, Yüce Allah'ın yarattığı evrensel kanunlar uyarınca hisseder, acı duyar, acıkır, susar, yer, içer, kısacası yaşar. İnsanın bu bakımdan durumu göklerin ve yerin durumu gibidir, onlar ile aynı evrensel kanunlara bağlıdır.¹⁸⁹ “Sûr'a üfürülmüştür, bir de ne baksınlar kabirlerinden Rablerine doğru akın ediyorlar.”¹⁹⁰ Bu günde insanların mahiyetini bilmediği bir şekilde diriliş ve meydana gelme olayları gerçekleşecektir. Bunlar, Yüce Allah'ın kendine özgü kıldığı gayb'ın kapsamına girmektedirler. Sur, bir melek tarafından üflenene nurdan bir borudur. Kabirlerde olan herkes işitir ve dirilmeye başlar. Bu, ikinci üflemedir. Birincide ise, Yüce Allah'ın dilediklerinin dışında göklerde ve yerde bulunan her şey yok olur. Nitekim bir ayette,¹⁹¹ Sur'a üflenince Allah'ın dilediğinin dışında, göklerde ve yerde bulunanların hepsi düşüp ölür. Sonra sur'a bir daha üflenince hemen ayağa kalkıp bakışıp dururlar, denmektedir.”¹⁹²

Allah Teâlâ, cansız maddelere hayat ve can verir. Her gün, her saat, her saniye yeryüzünde milyonlarca varlık hayat bulup dünyaya gelmektedir. Bütün bunlar, Allah'ın emr ü fermanıyla, yaratmasıyla ve müsaadesiyle olmaktadır. Allah yoğun var edip hayat verdiği gibi, ölüyü de tekrar canlandırabilir. Buna ihyâ, yani, diriltme denir. Hayatı hiç yoktan veren zâtın, ölümlere yeniden hayat verip diriltmesi elbette son derece kolaydır.

¹⁸⁸ *Kıyâmet*, 75/38-40, *Hâc*, 22/7.

¹⁸⁹ Kutub, *a.g.e.* , V, 67-8.

¹⁹⁰ *Yâsin*, 36/51; *En'âm*, 6/73.

¹⁹¹ *Zümer*, 39/68.

¹⁹² Kutub, *a.g.e.* , V, 295.

1. 2. 2. 3. 6. Terzik

Yaratılmışlara, faydalanacakları şeyleri ihsân eden, Allah'tır. Rızık, Allah Teâlâ'nın bilhassa yaşayan mahlûkatına faydalanmalarını nasib ettiği her şeydir. Rızık yalnız yenilip içilecek şeylerden ibaret değildir. Kendisinden faydalanılan herşeye rızık denir. Maddi rızık, her türlü yiyecek ve içecek, giyilecek ve kullanılacak eşya, para, mücevher, çoluk-çocuk, vücudun çalışma kudreti, bilgi, mal-mülk, servet v.s. gibi şeylerdir. Mânevi rızık ise, ruhun ve kalbin gıdası olan şeylerdir. Başta îman olmak üzere insanın mânevi hayatına ait bütün duygular ve o duyguların ihtiyacı olan şeyler, hep mânevi rızıktır. Seyyid Kutub bu konuyu ayetlerin ışığında inceleyerek, konuyla ilgili şu açıklamaları yapmaktadır.¹⁹³

“Allah'ın helal kıldıklarının tertemiz olduğunu, haram kıldıklarının ise, pis olduğunu belirttiği, insanın Allah'ın kendisine seçtiğinden başkasını seçmeye iki yönden hakkı olmadığını bildirdiği görülecektir: Birincisine göre: Helâl ve haram kılma yetkisi sadece rızık veren Allah'ın özelliklerindendir. Zira rızık verme özelliği, rızık helâlını ve haramını belirlemeyi de kapsamaktadır. İkincisine göre: Yüce Allah tertemiz, güzel nimetleri helâl kılar. Bu nedenle hiç kimse, bu tertemiz, güzel nimetleri kendisine haram kılamaz. Bunlar hem kendisinin hem de hayatın yararınadır. Zira insanın, kendisini ve hayatı, bu tertemiz ve güzel nimetleri ile helal kılan Yüce Allah'ın bildiği ve tanıdığı ölçüde tanınması mümkün değildir. Eğer Allah'ın helâl kıldığı bu nimetler, kullarına zararlı ve kötü olsaydı Allah onlardan kullarını korurdu. Bu dinin amacı, beşer hayatının bütün güçleri arasında tam bir uygunluk, mutlak bir denge sağlamak, onları iyiye ve yararlı olana kavuşturmadır. Bu din, insanın doğuştan gelen ihtiyaçlarından hiçbirini ihmal etmez. İnsanın, sağlıklı biçimde işleyen ve kendisi için belirlenen yoldan ayrılmayan yapıcı güçlerinden hiçbirini bastırmaz. Bu nedenle ruhbanlıkla savaşı. Çünkü ruhbanlık insanın fitratını bastırmak, enerjisini boşa harcamak, Allah'ın gelişmesini istediği hayatın gelişmesini önlemeye çalışmaktır. Ayrıca bu din, Allah'ın tertemiz nimetlerinin herhangi birini haram kılmayı da yasaklamıştır. Zira bunlar, hayatın oluşması, gelişmesi ve yenilenmesine etki eden faktörlerdir. Yüce Allah bu hayatı, gelişsin, yenilensin ve Allah'ın yasasına bağımlı olan gelişme ve yenilenme yoluyla yükselsin diye yaratmıştır. Ruhbanlık ve tertemiz şeyleri haram kılma ise, Allah'ın hayat için öngördüğü nizam ile çelişmektedir. Çünkü bunlar, hayatı Yücelme ve yükselme bahanesiyle belli bir noktada dondurmaktadır. Hâlbuki yücelme ve yükselme de, Allah'ın, hayat için belirlediği yasanın kapsamına dâhildir.¹⁹⁴

“O eli açık bir bağışlayıcıdır. Dilediğine verir, istediğine bol bol akıtır. O'nun bağış ambarının ne bekçisi var ve ne de kapıcısı! O belirli bir hikmete

¹⁹³ *Mâide*, 5/87-8; *Ankebût*, 29/62; *Bakara*, 2/212; *Meryem*, 19/62; *Nûh*, 71/15-20; *En'âm*, 6/14; *Fâtır*, 35/3; *Zâriyat*, 51/58.

¹⁹⁴ Kutub, *a.g.e.*, IV, 427-8.

bağlı olarak, kâfirlere dünya hayatının güzelliklerini verebilir. Fakat kâfirlere verilen bu güzellikler, onlara üstünlük sağlamaz, erdem kazandırmaz. O kendi seçtiği kullarına ya dünya da ya Ahirette dilediğini verir. Yani verdiği her şey kendi katındandır. Fakat onun iyi kulları hesabına yaptığı bağış seçimi en kalıcı ve en yüksek düzeyli tercihtir.¹⁹⁵ Cennetteki rızık teminat altına alınmıştır. Onu istemeye ve onu almak için zahmet çekmeye ihtiyaç yoktur.¹⁹⁶ “Yeryüzündeki bütün canlı türlerinin beslenmelerini ve geçinmelerini sağlamak Allah’ın garantisi altındadır.”¹⁹⁷

“Hani havariler ey Meryem oğlu İsa, senin Allah’ın bize gökten bir sofrayı indirebilir mi? Diye sordular da İsa onlara, eğer mümin iseniz Allah’tan korkunuz, demişti. Havariler O’na dediler ki, “İstiyoruz ki, o sofranın yemeklerinden yiyelim, kalplerimiz güven bulsun, bize doğru söylediğini kesinlikle bilelim ve olayın tanıklarından olalım.” Bunun üzerine Meryem oğlu İsa şöyle dedi; Allah’ım, ey Rabbimiz, bize gökten bir sofrayı indir ki bu gün hem öncekilerimiz hem de sonrakilerimiz için bir bayram ve senin bize gösterdiğin bir mucize olsun. Bize rızık ver. Sen rızık verenlerin en hayırlısıdır. Allah dedi ki; Ben o sofrayı size indireceğim, ama ondan sonra kim kâfir olursa onu hiç kimseyi çarptırmadığım bir azaba çarptırırım.”¹⁹⁸ Şu kadar var ki, bu ümmetin selefi çoğunlukla kutsal sofranın indiği kanısındadır. Çünkü Allah: “Ben onu size indireceğim” buyurmuştur. Ve Allah’ın vaadi doğrudur. Kur’an’ın kutsal (mâide) sofraya ilişkin verdiği bilgiler bizim için esastır, başka kaynakların verdikleri bilgiler değil...”¹⁹⁹

“Yüce Allah yeryüzünde hareket eden bu korkunç kalabalığı beslemeyi özgür iradesi ile üstlenmiştir. Yeryüzünü bütün bu canlıların ihtiyaçlarını karşılayabilecek imkânlarla donatmış, ayrıca bu canlıları söz konusu imkânlardan çeşitli biçimlerde yararlanarak besinlerini sağlayacak yetenekte yaratmıştır. Bazı insanlar sanıyorlar ki, herkes için önceden belirlenmiş, kişiye özel bir rızık vardır. Bu rızık çalışmaya bağlı değildir, hiçbir engel onun ele geçmesini erteleyemez, ferdin ne yanlış davranışı ve ne de tembelliği onun kaybedilmesine yolaçamaz. Biz yukarıdaki açıklamalarımız ile böyle bir şey söylemek istemiyoruz. Öyle olsaydı, yapışmamızı emrettiği ve evrensel yasal sisteminin bir parçası saydığı sebeplerin ne fonksiyonu kalırdı? Sözünü ettiğimiz yetenekleri ve enerjileri canlı varlıklara sunmasının ne anlamı kalırdı? Sosyal hayat düzeyi, yüce Allah’ın bilgisinde belirlenen doruğuna nasıl ulaşabilecek? Oysa insan bu alandaki fonksiyonunu yerine getirsin diye, yeryüzünde Allah’ın halifesi, temsilcisi olarak görevlendirilmedi mi?

Her canlı yaratığın bir rızık vardır. Bu doğru. Fakat bu rızık bu evrenin çeşitli yerlerinde saklıdır. Yüce Allah’ın evrensel yasaları uyarınca emek

¹⁹⁵ Kutub, *a.g.e.* , I, 444-5.

¹⁹⁶ Kutub, Seyyid, *Kur’an’da Kıyâmet Sahneleri*, (Çev: A. Faruk Haznedaroğlu) , Ravza Yay. , İst. , 2011, 171.

¹⁹⁷ *Hûd*, 11/6.

¹⁹⁸ *Mâide*, 5/112-5.

¹⁹⁹ Kutub, *a.g.e.* , IV, 497.

harcanarak üretilmesi, kullanılır hale getirilmesi planlanmıştır. Hiç kimse boş oturup bu rızkın kendiliğinden ayağına gelmesini beklememelidir. Herkes biliyor ki, gökten ne altın ve ne de gümüş yağar. Fakat gökler ve yeryüzü bütün canlılara yetecek miktardaki besin kaynaklarını yapılarında taşırlar. Bu canlı varlıklar, yüce Allah'ın yasaları uyarınca sözkonusu besin kaynaklarının peşinden koştukları takdirde, hiç kimse eli boş dönmez, emeği havaya gitmez, rızkının uzağına düşmez. İnsanlar ile yaratıcıları arasında sağlıklı bir ilişkinin kurulabilmesi için, insanların kulluklarını yaratıcı, rızık verici, her şeyi bilen ve her şeyi avucunun içinde tutan Allah'a sunmaları için onların yüce Allah'ı bu nitelikleri ile tanımaları gereklidir.”²⁰⁰

Çevrelerini kuşatan gök ve yer insanlara oluk oluk nimet akıtmakta, gürül gürül rızık yağdırmaktadır. Her adımda, her an yüce Allah'ın gökten yağın ve yerden biten yeni bir nimeti, yeni bir bağıışı ile karşılaşyoruz. Yüce Allah, kullarına böylesine nimet yağdırıyor. İnsanlara bu yaygın nimetleri bağıışlayan, bu ardı arkası gelmez rızıkları sunan Allah'dan başka bir yaratıcı mı var? Asla.²⁰¹

“O halde bir mü'min amel ederken, halifelik görevinde güç sarfederken onu itici gücü, rızık elde etme hırsı değildir. Aksine, onu iten güç, insanın olanca enerji ve çabasını sarfetmesi ile gerçekleşen ibadet kavramını hayata geçirmektir. Dolayısı ile insanın kalbi, çabalarının sonuçlarına takılıp kalmaktan kurtularak, tüm amellerinde ibadet kavramını hayata geçirmek noktasına eğilmiştir, yönelmiştir. Bu şerefli ve yüce hisler ancak bu yüce islam düşüncesinin gölgesi altında filizlenebilir. Eğer bugün insanlık bu duyguları anlayamıyor ve onlardaki tadı alamıyorsa, bu onların hayatlarını şu Kur'an'ın ışığı altında yaşamamalarından ve hayatlarının prensiplerini bu büyük anayasadan almamalarından ileri gelmektedir.”²⁰²

1. 2. 2. 3. 7. İnzâl (Vahiy İndirmesi)

Allah'ın kitap indirmesi, insana en büyük lütuftur. Seyyid Kutup bu konunun ciddiyeti, faydaları ve sonsuz nimetlerini ayetler ışığında²⁰³, şöyle açıklar: “Bunlar hiç Kur'an'ı incelemiyorlar mı? Eğer Allah'tan başkası tarafından gelmiş olsaydı içinde birçok çelişkiler bulacaklardı.”²⁰⁴ Mutlak, kapsamlı ve eksiksiz ahenk; bu Kur'an'ı inceleyen herkesin farkına varacağı bir olgudur. Ancak akıllar ve nesiller seviyeleri ve imkânları oranında bunu algılayabilirler. Bununla beraber her akıl ve nesil; gücü, kültürü, tecrübe ve takvası oranında bir yönünü kavrayabilirler. Öncelikle bu mucize... Kur'an'ın ifade tarzında ve sanatsal yöntemlerinde belirginleşmektedir. İnsan sözünde,

²⁰⁰ Kutub, *a.g.e.*, VIII, 117-9.

²⁰¹ Kutub, *a.g.e.*, XII, 172.

²⁰² Kutub, *a.g.e.*, XIV, 77-82.

²⁰³ *En'âm*, 6/155-7; *A'râf*, 7/196; *Yunûs*, 10/37; *İbrahim*, 9/52.

²⁰⁴ *Nisâ*, 4/82.

üstünlük ve düşüklük, başarı ve başarısızlık, sağlamlık ve zayıflık, boşluk ve bayağılık, hafiflik ve ağırlık, parlaklık ve sönüklük gibi insanların özelliklerini gösteren birçok nitelik yer alır. Bütün bunlar, insanların sözünde; bir edebiyatçının, bir düşünürün, bir sanatçının, bir politikacının veya bir askerî komutanın yaptıklarına yahut açıkça insan damgası taşıyan herhangi bir sanata bakıldığında hemen görülebilecek özelliklerdir. Bunlar; “değişkenlik” ve “farklılık”tır.²⁰⁵

Bu dinin Yüce Allah’ın katından geldiği gerçeği. Bu büyük temel bu şekilde kabul edilince bu idrakin mantıksal sonucu olarak, bu dinde yer alan her şey de kabul edilir. Çünkü emir Allah katından geldiği sürece hikmeti kesinlikle ortaya çıkacaktır. İnsan aklı da Allah’ın şeriatına denk değildir. Çünkü insan aklı, sınırlı bir boyutta eksik şeyler kavrayabilir ancak. Sorunlara her açıdan bakması ve her çıkarı göz önünde bulundurması ne şimdi ne de bütün tarih boyunca mümkün değildir. Oysa Allah’ın şeriatı her şeyi kuşatmaktadır. O halde şeriat konusunda hüküm vermeyi ve şeriatın değişmez ve kesin hükümlerini değerlendirmeyi insan idrakine bırakmak doğru değildir. Ancak insan aklının araştırma imkânı, hakkında hüküm bulunmayan; fakat hükmü gerektiren konularda doğmaktadır. Bunun yöntemi de konuyu Allah’a ve O’nun resulüne havale etmektir. Hükmü anlamaya çalışmanın, üzerinde durmanın yanında içtihadın gerçek sahası burasıdır. Yoksa ayetin anlamında bir hikmet var mıdır yok mudur diye araştırmak insan aklına verilen bir yetki değildir. İnsan aklının esas sahası evrensel kanunları öğrenip maddî âlemde yeni harikalar bulmaktadır. Bu da yeterince geniş bir alandır.”²⁰⁶

“Ayetlerde Kur’an’ın asıl kaynağı ortaya konmak sureti ile onun uydurulmuş olmasını mümkün görme anlayışı, bir kere daha reddediliyor ve pekiştiriliyor... Onlar hâlâ Kur’an, Muhammed’in uydurduğu bir eserdir mi diyorlar? Hâlbuki Muhammed bir insandır. Kendilerinin konuştuğu dili konuşmaktadır. Kendilerinin de sahip olduğu harflerden başka bir şeye sahip değildir. “Elif, Lam, Mim...” , “Elif, Lam, Ra...” , “Eli, Lam, Mim, Saad...” vesaire gibi. Mademki bunda ısrar ediyorlar, öyleyse hodri meydan! İşte harfler ve işte toplayabildikleri kadar adam! Haydi, uydursunlar, Muhammed’in uydurduğunu söylediklerini! Üstelik de, tam bir Kur’an’ı değil, yalnız bir tek sureyi!”²⁰⁷

“Bu Kur’an’ın, bu duyurunun ve bu uyarının temel hedefi: İnsanların yüce Allah’ın tek ilah olduğunu öğrenmeleridir. Allah’ın dininin başlıca ilkesi budur ve bu dinin hayat sistemi de bu ilkeye dayanır. Doğal olarak amaç sadece bilmek değildir. İnsanların günlük hayatlarını bu bilginin öngördüğü ilkeye göre düzenlemeleridir hedeflenen. Amaç, Allah’dan başka ilah olmadığına göre, insanlar sadece ona boyun eğmelidirler ilkesini yerleştirmektir. Çünkü Rabblık yani egemenlik, efendilik, uygulama, kanun koyuculuk ve

²⁰⁵ Kutub, a.g.e. , III, 357-8.

²⁰⁶ Kutub, a.g.e. , III, 359-61.

²⁰⁷ Kutub, a.g.e. , VII, 561.

yönlendiricilik sıfatı olanın hakkıdır.”²⁰⁸ Şu halde onlar için hayırlı olan Kur’an’a yönelmeleridir. Çünkü Kur’an kalıcı olan, korunan, dağılmayan ve değişmeyendir. Kur’an’a batılın bulaşmış olması, tahrif edilmesi mümkün değildir. Kur’an onları Allah’ın gözetimi ve koruması altında gerçeğe yöneltecektir, eğer gerçeği istiyorlarsa. “Hiç kuşkusuz bu kitap önceleri, çeşitli çekişmelerin ortaya çıktığı, fitnenin yaygınlaştığı, olayların peşpeşe geliştiği dönemler yaşadı. O dönemlerde her grup, Kur’an’dan ve Hz. Peygamber (s.a.s.)’in sözlerinden kendisi için dayanaklar aramaya koyulmuştu. Bu fitnelere özellikle dinin değişmez düşmanları olan yahudiler ve bir de Şuubiler diye adlandırılan ve halkı milliyetçiliğe çağıran ırkçılar katılıp gelişmeleri yönlendirmişlerdir. Buna rağmen bütün bu gruplar Allah tarafından korunan bu kitabın ayetlerine yeni bir şey ekleme imkânını bulamamışlardır. Onun ayetleri, değiştirilemeyeceğinin, her türlü yanlış yorumdan korunacaklarının, aynı şekilde bu korunmuş kitabın Allah katından gelişinin kanıtı olarak indikleri gibi kalmışlardır. Bu akıllara durgunluk veren mucize, onun üstün iradeli ve her yaptığı bir hikmete dayanan yüce Allah tarafından indirildiğini kanıtlamıştır.”²⁰⁹ Hiç kuşkusuz doğru söylüyor yüce Allah... “Bu kur’an’ı gerçekten biz indirdik ve onu koruyacak olan da biziz.”²¹⁰

“Şüphesiz, biz onu (Kur’an’ı) Kadir gecesinde indirdik.”²¹¹ Bu gecenin adı “Kadir gecesı”dir. Bu gece insanların hayatında binlerce aydan daha hayırlıdır. Bu ışık yağmurunu bütün varlık âlemine akıtmak için insanın vicdanına ve hayatına Allah’ın nurundan çağlayan esenliği eksiksiz tamamlamak için seçtiğinden dolayı büyük bir gecedir. Bu gece melekler ve özellikle de Cebrail yanlarına bu gecede inen şu Kadir suresinin bir cinsi olması bakımından Kur’an’ı alarak indikleri için ve şu surenin kelimelerinin olağanüstü bir ifade ile canlandırdığı kâinat çapındaki şenlikte yeryüzü ile gökyüzü arasına dağılıp yayıldıkları için büyük bir gecedir. O gecede her iş hikmet uyarınca açıklanmıştır, yazılmıştır. Değerler, prensipler ve değer ölçüleri o gece konulmuştur. O gece kişilerin kaderlerinden daha büyük kaderler, milletlerin, devletlerin ve halkların kaderleri hatta daha da büyüğü ve daha çoğu gerçeklerin, sistemlerin ve kalplerin kaderleri belirlenmiştir. Resûlullah bizlere her yıl bu mübarek geceyi kutlamamızı, Ramazanın son on gecesinde bu geceyi bekleyip araştırmamızı teşvik ederek bu yolu çizmiştir bizlere. Yine Rasûlullah’ın “Kim Kadir Gecesini imanla ve sevabını Allah’tan bekleyerek ihya eder değerlendirirse geçmiş günahları bağışlanır” buyurduğunu görmekteyiz.”²¹²

²⁰⁸ Kutub, a.g.e. , IX, 86.

²⁰⁹ *el-Hicr*, 15/9.

²¹⁰ Kutub, a.g.e. , IX, 104-6.

²¹¹ *el-Kadir*, 97/1.

²¹² Kutub, a.g.e. , XVI, 297-8.

1. 2. 2. 3. 8. İb'âs, İrsâl

Bu sıfat (el-bâ'is), ruh vermek, bedenleri yeniden diriltmek, peygamber göndermek ve akla düşünceler vermekle ilgili bir isimdir. Bu haliyle anlamı; ortaya çıkaran, gönderen ve yaratan sözcüklerine yakındır. Bâ'is ismi, Allah'ın fiili sıfatları arasında yer alır. “ Ümmîlere içlerinden, kendilerine ayetlerini okuyan, onları temizleyen, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderen O'dur.”²¹³

Seyyid Kutup eserlerinde Yüce Allah'ın bu sıfatı hakkında dipnotta belirlediğim ayetler ışığında aşağıdaki açıklamaları yapmıştır:²¹⁴

“Gün geçtikçe bilim adamları nesnel bilgiler alanında şu evrendeki birlik ilkesine uzaktan işaret eden birçok bulgular keşfediyor. Peygamberler bu evrensel birliğe ilişkin belgeleri ve kanıtları bilimsel deneyler yolu ile toplamadılar. Fakat onlara mükemmel ve dolaysız iletişim kurabilen bir cihaz bağışlandığı için aynı ilkenin mesajını iç iletişim yolu ile direkt olarak almışlar ve bu tek tip mesajın mutlaka aynı kapsamlı ilkedен gelmiş olması ve aynı kaynaktan çıkmış olmasının kaçınılmaz olduğunu kavramışlardır. O özel ve karakteristik yapılara bağışlanmış olan bu ledünni (Allah vergisi) cihaz, son derece duyarlı, mükemmel ve geniş kapasiteli idi. Çünkü söz konusu mesaj birliğinin arkasındaki kaynak birliğini, şu evrene egemen olan irade ve etkinlik birliğini anında fark ederek şu evreni çekip çeviren Yüce Allah'ın Birliği”ni iman olarak belirlemiştir... Yüce irade, zaman aralıkları içinde peygamber göndermeyi diledi. Amaç, insanlığa mutlak gerçeği iletmektir. O mutlak gerçek ki, insanlar akıl yürütme ve deney yolu ile bunun bir kısmını ancak yüzlerce asır sonra kavrayabilmişler ve gelecekteki çağlar boyunca bu araçlarla bu gerçeğin tümünü hiçbir zaman kavrayamayacaklardır. İnsanlar hesabına bu ilişkinin değeri, attıkları adımları evren ile paralel hale getirmek, evrenin hareketi ile kendi hareketleri arasında yön birliği sağlamak, evrenin yaratılışı ile kendi fitrî yapıları arasında uyum temin etmektir. Bu hayat sistemi insan ile evren arasında, insanla evrenin yaratılışının doğal uzantısı olan kendi öz fitratı arasında; dünya da insan soyu için imkânları hazırlanmış çalışma, girişim, büyüme, gelişme ve ilerleme alanlarında insanların kendileri arasında “barış” sağlar.²¹⁵

Allah'tan gelen tek kaynak, peygamberlerin getirdiği vahiy kaynağıdır. Bunun dışındaki kaynaklar sapık ve batıldır. Çünkü bu diğer kaynaklar, sözünü ettiğimiz bütünleşmiş tek kaynakla iletişim halinde değildirler, ondan mesaj almamaktadırlar. İnsana sunulan diğer bilgi edinme araçları, evrenin bazı görüntülerini, bazı kanunlarını, bazı güçlerini yeryüzündeki halifelik görevinin üstesinden gelmesine, hayatı geliştirip evrimleştirmesine yetecek derecede

²¹³ Cuma, 62/2.

²¹⁴ Bakara, 2/56; Ra'd, 13/19; Şûra, 42/51; Necm, 53/10; En'âm, 6/130; Talak, 65/11.

²¹⁵ Kutub, a.g.e. , II, 21.

sınırlı olarak keşfedebilmesi için kendisine kısıtlı olarak verilmiştir. İnsan bu alanda gerçekten ileri adımlar atabilir. Fakat bu adımlar ne kadar ileri olurlarsa olsunlar, insanı hiçbir zaman mutlak gerçeğin düzeyine ulaştıramazlar... Ardarda gelen peygamberler insanlığın elinden tutup onu hidayete ulaştıran aydınlık yolda ileriye doğru yürütüyor. Oysa insanlık bu yol boyunca ikide bir kervandan ayrılıyor, rotadan sapıyor, kılavuzun yol gösterici çağrısını umursamıyor, yeni bir kılavuzun gelişine kadar sapıtmışlığını sürdürüyor. Her defasında biricik gerçek, yenilenen tecrübeleri ile uyumlu bir şekilde daha olgunlaşmış olarak zihninde belirginleşiyor.²¹⁶

Böylece son peygamberlik dönemine sıra gelince insan aklı olgunluk çağına eriyor. Bu gerekçe ile son peygamber, insan aklına geçerli gerçeklerin tümü ile sesleniyor. İnsanların bu nihaî ve geniş hatların, çizgilerin kılavuzluğunda sürekli adımlarla ilerlemesini istiyor. Büyük gerçeğin çizgileri artık yeni bir peygamberin gelmesini gerektirmeyecek derecede belirginleşmiştir. Bundan sonra insanlık ya her zaman gerek kendisine gerekse ilerici ve yenileyici atılımlarına yetecek genişlikte olan bu şeridin içinde kalarak ilerleyecek ve bu yoldan, başka hiçbir yolla ulaşamayacağı mutlak gerçeğe erecek ya da yolunun işaretlerinden uzak düşerek belirsizlik çölünde şaşkın, sapıtmış ve başıboş bir biçimde taban tepecektir!²¹⁷

“Allah, müminlere kendi içlerinden bir peygamber göndermekle onlara karşı lütufta bulundu. Bu peygamber onlara Allah’ın ayetlerini okuyor, onları arındırıyor, kendilerine kitabı ve hikmeti öğretiyor.”²¹⁸ Kuşkusuz, müminler peygamberle kurdukları bu bağa ve Allah’ın bahsettiği yüce ufka iman sayesinde ulaşp yükselebilirler. Bu da müminlere büyük bir lütuftur. Peygamberin gönderilmesi, ruhlariyla peygamberlerin ruhu, kendisiyle peygamber arasında bu sevimli bağın olmasına da somutlaşan bu iyilik böyle daha da artmaktadır. Yüce Allah, âlemlerden müstağnidir. Zayıf insan ise fakir ve muhtaçtır. Ancak Yüce Allah, bu zayıf yarattığı kuşatıyor, iyiliğiyle sarıyor ve davetiyle destek oluyor. İşte bu zengin zât, fakire hitap ediyor, onu davet ediyor ve davetini tekrarlıyor. İkrama bakın... İlâhi lutufa bakın... Şükür ve ifa ile ödenmeyen şu ihsana şu iyiliğe bakın. Onları arındırıyor. Onları; çirkin putperestliğin, hurafe ve efsanelerin pisliğinden insanı ve insanlığın anlamını alçaltan tören, arma, alışkanlık ve gelenekler gibi sosyal hayattaki kirli izlerinden temizlemektedir. Cahiliye hayatından ve onun bulaştığı duygulardan, sembollerden, geleneklerden, değer ve kavramlardan temizlemektedir.”²¹⁹

“ Kim bu yolu iyice tanıdıktan sonra, peygambere zıt düşer de müminlerin yolundan başka bir yola koyulursa, kendisini koyulduğu yolla baş başa bırakır, sonra da cehenneme atarız.”²²⁰ Yüce Allah’ın insanlara yönelik rahmeti;

²¹⁶ Kutub, *a.g.e.* , II, 22.

²¹⁷ Kutub, *a.g.e.* , II, 23.

²¹⁸ *Al-i İmran*, 3/164.

²¹⁹ Kutub, *a.g.e.* , II, 515-6.

²²⁰ *Nisâ*, 4/115.

kendilerine bir peygamber göndermeden, onlara doğru yolu açıklamadan, kendileri iyice tanımadan sonra da sapıklığı seçmeden insanlara, azap etmemeyi ve onları en kötü dönüş yeri olan cehenneme atmamayı gerektirmiştir.²²¹

Yüce Allah, her ulusa kendi dillerini konuşan bir peygamber göndermeyi dilemiştir. Peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (a.s.) birlikte en son risaleti gönderene kadar durum bu şekilde sürmüştür. O, Allah tarafından insanlığa gönderilen son peygamberdir. Bu yüzden bütün insanlara gelmiş bir peygamber olmasını uygun görmüştür. Böylece Yüce Allah, Araplar'ın şu mazereti ile sürmelerine engel olmuştur: “Musa ve İsa'nın her biri kendi uluslarına gönderilmişlerdir. Biz de onların kitaplarını öğrenmekten habersizdik. Bu konuda hiçbir bilgimiz olmadığı gibi, ilgimiz de yok. Şayet bize anadilimizde bir kitap gelseydi, bize hitap etseydi, biz de uyarılsaydık, ehli kitaptan daha sıkı doğru yola sarılırdık.” Oysa onlara bu peygamber gelmiştir. Üstelik kendisinin doğruluğuna bir belge oluşturan kitapla gelmiştir. Bu peygamber onlara içinde hiçbir karışıklık, hiçbir kapalılık bulunmayan apaçık gerçekler getirmiştir. Bu gerçekler onları içinde bulundukları sapıklıktan kurtarıp doğru yola yöneltir. Ayrıca bu, hem dünya da hem de ahirette onlar için rahmettir.²²²

Peygamberler silsilesinin bir üyesi olan Hz. Peygamber, kendisine inzal olunan Kur'an'ın içerdiği gerçeklerin canlı bir tercümesidir. Doğrusu Peygamberimiz böyleydi. “Nitekim Hz. Aişe onu şu şekilde tanıtmaktadır: “O'nun ahlâkı Kur'an'dı.” Peygamberimiz hayatın sorunları karşısında Kur'an'ı bu şekilde algılamıştı.²²³

1. 2. 2. 3. 9. Ten'im Ve Ta'zib

Ten'im, nimet vermek, ta'zib de azab etmek demektir... Rabbimiz Allah Teâlâ, kullarından dilediğine bol bol nimetler ihsan eder, günah işleyerek cezayı hak etmiş olan kullarından dilediğine de azab eder.²²⁴

Seyyid Kutub'un bu konudaki düşünceleri şunlardır: “O size kendisinden isteyebileceğiniz her şeyi verdi. Eğer Allah'ın nimetlerini sayacak olursanız, onları bitiremezsiniz.”²²⁵ Hiç kuşkusuz bu bir mucizedir. Bu dehşet verici evren bütünüyle insan denen şu küçük yaratığın hizmetine mi sunulmuştur? Su indiren gökler, bu suyu emen toprak ve ikisinin arasında biten meyveler. Allah'ın emri ile insanın hizmetine verilen gemilerin yüzdüğü deniz, şaşırmadan, sağa sola sapmadan kendileri için belirlenen yörüngede dönen

²²¹ Kutub, *a.g.e.* , III, 448-9.

²²² Kutub, *a.g.e.* , V, 502.

²²³ Kutub, *a.g.e.* , XV, 38.

²²⁴ *En'am*, 6/15-17, 22-4.

²²⁵ *İbrahim*, 14/34.

güneş ve ay, birbirini izleyen gece ve gündüz... Bütün bunlar insan için mi yaratılmışlardır? Buna rağmen insan Allah’a şükretmiyor mu? Onu anmıyor mu? İnsanlar “rızk” kelimesini duyduklarında mal kazanma olayından başka bir şey gelmez akıllarına. Oysa “rızk” kelimesinin anlamı bundan daha geniş ve daha derindir. İnsan denen varlığın şu evren içinde elde ettiği en az bir rızık bile, evrenin yapısında yeralan tabii güçlerin, birbiriyle uyum oluşturan yüzbinlerce elementin uyumunu kapsayan evrensel yasa uyarınca harekete geçmesini gerektirmektedir. Bir insanın bu ayetlerde, insanın hizmetine verildikleri vurgulanan tabiat kuvvetlerini ve gök cisimlerini gereği gibi düşünmesi, kendisinin nasıl yüce Allah’ın gücünün güvencesinde, O’nun himayesinde olduğunu kavraması için yeterlidir.²²⁶

Azaba gelince bu konudaki ayetlere²²⁷ baktığımızda şu tabloyla karşılaşırız: “Adamlar cehennem ateşinin yanı başında durdurulmuşlar, hiçbir tarafa doğru adım atmalarına izin verilmiyor. Ateş tüyler ürpertici akıbetlerinin dehşet saçan somut sembolü olarak karşılarında çıtırdıyor! Onlar ise çaresizlikten birbirlerine abanmış, pişmanlıktan dizlerinin dermanı kesilmiş durumda tekrar dünyaya gönderilmeyi ve o andaki akıbetlerinden daha iyisine ermelerini sağlayacak daha iyi bir konuma kavuşmayı temenni ederler. Fakat bu arzuları horlayıcı ve alçaltıcı bir dille reddediliyor.²²⁸ “Yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmazlar mı? Allah onları yere geçirmiştir; inkârcılara da onların başına gelenin benzerleri vardır.”²²⁹

Bu dehşet saçan çok şiddetli bir uyarıdır. İçinde patlama, içinde gürültü vardır. Çevrelerinde olan herşeyi, neleri varsa hepsini başlarına geçirmiştir Allah. Kendileri de o yığınların altında çırpınıp durmaktalar. Daha önce geçen kâfirlerin köklerinin kazınması, yerlere yıkılıp enkaz altında kalmaları sahnesinde, Kur’an’ın indiği esnada yaşayan kâfirleri ve hâlâ inkârcılık niteliğini taşıyan herkesi bu akibetin, herşeyi başlarına geçirip kendilerini yok ettiği ve enkaz yığınları arasına gömdüğü bu acı akibetin, kendilerini beklediği görülüyor. İnkâr edenlerin payı ise “hayvanların yediği gibi” yiyip eğlenmektir... Bu kendilerinden insanlık karakterini ve nişanlarını silip süptüren rezil edici bir ifadedir. Hayvanlık yemede ve eğlencede ortaya çıkar. İnsanın amaç edinip peşinden koşacağı nimetten yararlanma biçimi bu değildir. Amaç nefesine ve iradesine hâkim olan ve hayat için özel değerleri olan insanın duyarlılığıdır. Böyle bir insan şehvetin baskısına boyun eğmeyen, lezzetin gevşemediği bir iradenin ürünü olarak, Allah katındaki hoş olan şeyleri tercih eder. Hayatın tamamı yemek sofrası ve eğlence fırsatı olarak değerlendirilemez. Böyle görülüp de bundan sonra hedefsiz yaşayarak Allah tarafından izin verilenlerle yasak edilenler konusunda aldırış etmeksizin, hayat sürülemez.”²³⁰

²²⁶ Kutub, *a.g.e.* , IX, 72-3.

²²⁷ Muhammed, 47/12.

²²⁸ Kutub, *a.g.e.* , V, 145.

²²⁹ Muhammed, 47/10.

²³⁰ Kutub, *a.g.e.* , XIII, 383-5.

1. 2. 2. 4. Allah'ın Haberi Sıfatları

Haberi sıfatlar, Kur'an-ı Kerim ve hadislerde yer alan ve Allah'ın yaratılmış varlıklara benzerliğini çağrıştıran sıfatlardır. Kaynağı nakil ve haber olmasından ötürü bunlara haberi sıfatlar denilmiştir. Haberi sıfatlar konusunda izlenmesi gereken tutum, onların varlığına iman edip, mahiyet ve keyfiyetleri hakkında bir şey söylememek, bunun bilgisini Allah Teâlâ'ya havale etmektir. İmam el-Eş'arî'den gelen iki görüşten diğerine ve İmam el-Mâturîdî'ye göre ise burada tafsilî tevile gidilir. Müteahhirun'dan çoğunun benimsediği bu görüşün gerekçesi şudur: Eğer bu kelimeler makul ölçüler içinde anlamlandırılmazsa, manası bilinmeyen ve muhatap tarafından anlaşılmayan kelimeler olarak nitelendirileceklerdir. Oysa bunların hem zahirine hamledilmeyen, hem de makul biçimde tevili mümkün olmayan kelimeler olması mümkün değildir. Şu halde onları delile dayalı olarak makul şekillerde tevil etmek gerektiği açıktır.

Seyyid Kutub bu konuyu şöyle izah eder: “Allah'ın zâtı ve fiillerinin niteliği hakkında insan düşüncesine herhangi bir alan bırakılmamıştır. Allah'ın benzeri gibisi yoktur... Bu nedenle, insan düşüncesinin Allah'ın zâtı hakkında bir fikir ileri sürmesi doğru olmaz. Her türlü insan düşüncesi, ancak insan aklının, kendisini çevreleyen nesnelerden oluşturduğu çevrenin sınırları içerisinde oluşur. Yüce Allah'ın benzeri gibi bir şey olmadığına göre, insan düşüncesinin Allah'ın zâtının nitelikleri hakkında fikir yürütmeye kalkışmaktan kesinlikle kaçınması gerekir. O yüce zâtın niteliği hakkında fikir yürütmeye kalkışmamak, yanısıra tüm fiillerinin niteliği hakkında fikir üretmekten de kaçınmayı gerektirir. Bu durumda, düşüncenin önünde yalnızca, etrafını çevreleyen evren üzerindeki bu fiillerin etki alanı kalmaktadır... İşte bu, insan düşüncesinin alanıdır.”²³¹ Seyyid Kutub Allah'ın haberi sıfatları ile ilgili ihtiyatlı bir tavır sergilemekte ve ilgili ayetlerin zahirleri ile yetinmektedir. Biz de sadece konuyla ilgili izahlarını vererek yetineceğiz.

1. 2. 2. 4. 1. Yüz (Vech) Sıfatı

“Yeryüzündeki her canlı yok olacak. Ancak ikram ve azamet sahibi Rabbinin yüzü baki kalacak.”²³² Allah'ın zâtından başka baki kalacak bir şey yoktur.²³³ Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tur'a) gelip de Rabbi onunla konuşunca “Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!” dedi. (Rabbi): “Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!” buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti, Musa

²³¹ Kutub, *a.g.e.* , VI, 95-6.

²³² *Rahmân*, 55/26-7; *Kasas*, 28/88.

²³³ Kutub, *a.g.e.* , XI, 311.

da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tövbe ettim.”²³⁴

Seyyid Kutub Allah’ın vechi ile ilgili olarak her faninin yapması gerekeni yapıyor ve Yüce Allah’ın bu konuda müsaade ettiği şekilde Ayette tarif edildiği gibi bir tutum sergiliyor. Aşağıdaki sözler onun tefsirinden alıntıdır. “Peki, bu tecelli nasıl olmuştu? Biz onu anlatamayız ve onu kavrayamayız. İşte bu nedenle biz de bu tecelliyi sözlerle tasvir etmeye, anlatmaya çalışmıyoruz. Ve ben şahsen bu konuda, tefsir niteliğini taşıyan bütün rivayetlerin bir tarafa itilmesi gerektiği kanısındayım. Çünkü bu konuda Hz. Peygamberden herhangi bir rivayet yoktur. Kur’an-ı Kerim de bu konuda herhangi bir açıklama yapmış değildir. Rabbi dağa tecelli edince onu yerle bir etti. Dağın katlıkları eridi yerle bir oldu, düzlük haline geldi. İşte o anda Musa, durumun dehşetini kavradı ve bu dehşet, onun zayıf olan beşeri yapısına sirayet etti. Musa da bayılarak yere düştü. Bayılıverdi birden, şuurunu kaybetti. Ayılınca. Kendisine gelince, gücünün sınırlılığını kavrayınca, bu sorusu ile haddini aştığını anladı. Sen her türlü noksanlıktan uzaksın. Ya Rabbi, sen gözle görülebilecek, duygularla kavranabilecek bir varlık olmaktan münezzehsin, yücesin, dedi. Tövbe edip sana yöneldim. Görmeye ilişkin sorum ile haddimi aştığımdan dolayı sana sığındım, dedi.”²³⁵

1. 2. 2. 4. 2. El: (Yed)

Kutub, Allah’ın haberi sıfatlarını tarif ile ilgili daha önceki tutumunu burada da sürdürerek, ayetlerin belirlediği sınırlar içerside hareket etmiş ve Allah’ın konuyla ilgili verdiği bilgilerle yetinmiştir. “Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah’a biat etmektedirler. Allah’ın eli onların ellerinin üzerindedir.”²³⁶

“Resûlullah biat için elini onların elleri üstüne koyunca, bunu ancak ve ancak Allah adına yapmaktadır. Sana biat edenler ancak Allah’a biat etmektedirler. Allah’ın eli onların ellerinin üstündedir. Bu anlatım Resûlullah ile aralarındaki biatı canlandıran çok ürpertici ve yüceltici bir anlatımdır. Biata katılan her kişi, elini Resûlullah’ın eline koyarken, Allah’ın elinin kendi elinin üstünde olduğunu ve yüce Allah’ın bu biatta hazır olduğunu, biatın asıl sahibinin O olduğunu ve onu yüce Allah’ın aldığını ve O’nun elinin mü’minlerin elleri üstünde olduğunu hissedecektir. Kimin? Yüce Allah’ın. Aman Allah’ım. Bu ne müthiş, ne hoş ve ne yüce bir olaydır. İşte bu manzara, insanın aklından, biatı bozma düşüncesini kökünden söküp atmaktadır. Çünkü

²³⁴ A’râf, 7/143.

²³⁵ Kutub, a.g.e., VI, 253.

²³⁶ Feth, 48/10.

Resûlullah kişi olarak ortadan kalksa bile yüce Allah mevcuttur ve diridir. Allah almakta bu biatı ve O vermektedir. Biatı gözetleyen de kendisidir.”²³⁷

1. 2. 2. 4. 3. Göz (Ayn)

“Onun benzeri hiçbir şey yoktur, O hiçbir şeye benzemez.”²³⁸ Ayetinde belirtildiği üzere mahlûkatına benzemekten münezzeh olan Allah’ın bu sıfatı ile ilgili olarak Kutub, Ehl-i Sünnetin yolunu takib etmiş ve tefsirinde konuyla ilgili aşağıdaki açıklamaları yapmıştır. “İnkâr edilmiş olana (Nuh’a) bir mükâfat olmak üzere gemi, gözlerimizin önünde akıp gidiyordu.”²³⁹

Mesajı inkâr edilen kulumuza ödül olarak bu gemi gözetimimiz altında yüzüyordu. Sonra bu taşıma aracı “mesajı inkâr edilen” fonksiyonu reddedilen ve görevden alıkonan “kulumuza ödül olarak” Allah’ın gözetimi altında, gözleri önünde yüzüyor. Bu ödül O’nu gördüğü eziyetlere karşı şefkatle okşuyor, uğradığı alaylara ve aşağılamalara karşı onurlandırıyor. Bu ifade aynı zamanda Allah yolunda tüm gücünü harcadıktan sonra yenik düşen dava adamının çarelerin tükendiği bu noktada davayı asıl sahibine teslim edince, davasını zafere erdiren diye O’na el açınca ne büyük bir güce kavuşacağını tasvir ediyor. Bu durumda evrenin bütün karşı durulmaz güçleri o dava adamının hizmetine girer, yardımına koşar. Yüce Allah da bütün gücü ve baş edilmez iradesi ile bu güçlerin arkasında olur.”²⁴⁰

1. 2. 2. 4. 4. Yan (Cenb)

Kutub’un konuyla ilgili açıklamaları şöyledir: “(O günden sakının ki günahkâr) nefis şöyle diyecektir: “Allah’ın yanında yaptığım kusurlardan dolayı yazık bana! Doğrusu ben alay edenlerdendim.”²⁴¹ Çabuk gelin! Fırsatı kaçırmadan, Çabuk gelin! Rabb’inizden size indirilen en güzel söze, Kur’an’a uyun Allah hakkında asılsız görüşlere saplanmadan ve Allah’ın sözüyle alay etmeden önce gelin Kişinin, Allah’a karşı aşırı gitmemden dolayı bana yazıklar olsun! Gerçekten ben alay edenlerdendim, diyeceği günden sakının.”²⁴²

²³⁷ Kutub, *a.g.e.* , XIII, 445-6.

²³⁸ *Şûrâ*, 42 /11.

²³⁹ Kamer, 54/14.

²⁴⁰ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 175.

²⁴¹ *Zümer*, 39/56.

²⁴² Kutub, *a.g.e.* , XII, 474.

1. 2. 2. 4. 5. Yönelmek, Kurulmak (İstivâ)

Rahman, Arş'a kurulmuştur.”²⁴³ Arş üzerine istivâ; sabit, köklü, üstün egemenlik makamından kinayedir. Bu, insanın anlayabileceği, kavramları kendileri ile sembolize edebileceği bir dildir.²⁴⁴ Sonsuz üstünlük ve sınırsız egemenlik yanında kayıtsız mülk sahibi olmak ve bilgisi ile her şeyi kuşatmak da O'nun sıfatları arasındadır.²⁴⁵

Arş'a çıkmak tüm yaratıklardan üstün olmayı, onlara egemen olmayı sembolize eden bir ifadedir. Arş'ın kendisine gelince, ona ilişkin herhangi bir şey söylemek mümkün değildir. Ve adını söylemekle yetinmekten başka seçenek yoktur. Ayetin orjinalinde geçen “istivâ” kelimesi için de aynı şeyler geçerlidir. Öyle anlaşıyor ki, bununla üstünlük kastedilmiştir.²⁴⁶

Allah Arş'a nasıl kuruldu? Yüce Allah'ın kurulduğu bu Arş nasıl bir şeydir? Bu ve benzeri İslâm inançlarının temeline aykırı, yararsız sorulardır. Bu inanç temelini anlamamakta ısrarlı kimselerin bu sorulara cevap vermeye kalkışmaları ise, öncelikle daha da yararsızdır.²⁴⁷

“Sonra duman halinde bulunan göğe yöneldi, ona ve yeryüzüne: İsteyerek veya istemeyerek buyruğuma gelin. Dedi. İsteyerek geldik. Dediler.”²⁴⁸...Bu ayet, evrenin Allah'ın koyduğu yasalara boyun eğişini çok çarpıcı bir ifade ile ima etmektedir. Bu evren gerçeğinin yaratıcısına bağlılığını vurgulamaktadır. Bu bağlılık onun sözlerine ve iradesine uymak ve teslim olmak şeklinde kendini göstermektedir.²⁴⁹

1. 2. 2. 4. 6. Gelmek (İtyan ve Meci)

“Onun benzeri hiçbir şey yoktur, O hiçbir şeye benzemez.”²⁵⁰ Ayetinde belirtildiği üzere mahlûkatına benzemekten münezzeh olan Allah'ın bu sıfatı ile ilgili olarak Kutub, ehli-sünnetin yolunu takib etmiş ve tefsirinde konuyla ilgili aşağıdaki açıklamaları yapmıştır.“Rabbin geldiği ve melekler saf saf dizildiği zaman.”²⁵¹ Ancak meleklerin sıra sıra dizilip Rabbin gelmesi hususu

²⁴³ *Tâhâ*, 20/5; *A'râf*, 7/54; *Yunûs*, 10/3; *Secde*, 32/4.

²⁴⁴ Kutub, *a.g.e.* , VII, 516.

²⁴⁵ Kutub, *a.g.e.* , X, 23-4.

²⁴⁶ Kutub, *a.g.e.* , XI, 513.

²⁴⁷ Kutub, *a.g.e.* , VI, 95-6.

²⁴⁸ *Fussilet*, 41/11.

²⁴⁹ Kutub, *a.g.e.* , XIII, 33.

²⁵⁰ *Şûrâ*, 42 /11.

²⁵¹ *Fecr*, 89/22.

gaybla ilgili bir konudur. Biz yeryüzünün sakinleri onun mahiyetini kavrayamıyoruz.²⁵²

1. 2. 2. 4. 7. Yakınlık (Gurb)

Biz ona şah damarından daha yakınız.²⁵³ Peygamber’e yardım etmezseniz, biliniz ki, kâfirler O’nu Mekke’den çıkardıklarında iki kişiden biri olarak mağaradayken Allah O’na yardım etmişti. Hani O arkadaşına “Üzülme, Allah bizimle beraberdir” diyordu.”²⁵⁴

Kutub’un tefsirinde konuyu ele alışına bakalım: “Ayetin akışı içinde Peygamberimiz ile dostu Ebu Bekir’in Mekke’den Medine’ye yolculukları, somut bir sahne aracılığı ile gözlerimizin önüne getiriliyor. Kureyşliler de peşlerine düşmüş, izlerini sürüyorlardı. Hz. Ebu Bekir, o kritik saatlerde endişelidir. Endişesinin konusu kendisi değil, arkadaşısıdır. Allah düşmanları, varlıklarının farkına varacaklar ve sevgili dostunun canına kıyacaklar diye korkuyor. O sırada endişe dolu bir sesle Peygamberimize şöyle fısıldıyor; “Eğer kapıdakilerden biri ayağının ucuna baksa bizim ayaklarının altında olduğumuzu görüverecek!” Peygamberimiz (a.s.) yüce Allah’ın kalbine indirdiği huzurun rahatlığı içindedir, dostunun korkusunu dağıtmak ve gönlüne güven serpmek üzere ona şu karşılığı veriyor; “Ya Ebu Bekir, sen bu iki kişiyi ne sanıyorsun? Onların üçüncüsü Allah’tır.” Peki, en sonunda ne oldu? Maddi gücün tümü karşı tarafta, Peygamberimiz ile dostu bu güçten tamamen yoksun oldukları halde nasıl bir akıbetle karşılaşıldı? Zafer, yüce Allah’ın, insan gözü ile görünmez askerlerle desteklendiği tarafın oldu; kâfir ise bozguna, utandırıcı ve onur kırıcı bir yenilgiye uğradılar.”²⁵⁵

1. 2. 2. 4. 8. Rahmet ve Gazab (Acıma ve Cezalandırması)

Yüce Allah, bu mülkün kesin malikidir. O kendi bağışlayıcılığının, kendi kereminin sonucu olarak merhameti üzerine görev yazdı. Bunu ona hiç kimse zorla benimsetmedi, hiç kimse önermedi ve hiçbir zorunluluk dikte etmedi. Öte yandan O’nun kendi üzerine görev olarak yazdığı bu rahmet, O’nun yaratıklarına ilişkin takdirinin, dünyada ve Ahirette onlara karşı takındığı tavrın temel kuralıdır. Buna göre bu kurala inanmak, İslâm düşüncesinin temel ilkeleri arasında yer alır. Seyyid Kutub konuyla ilgili görüşlerine şöyle devam

²⁵² Kutub, *a.g.e.* , XVI, 205.

²⁵³ Kâf, 50/16.

²⁵⁴ *Tevbe*, 9/40.

²⁵⁵ Kutub, *a.g.e.* , VII, 290.

etmektedir: “Muhakkak ki iyilik edenlere Allah’ın rahmeti çok yakındır.”²⁵⁶
Rabbimiz merhametliliği üzerine görev yazdı”²⁵⁷

Yüce Allah’ın kullarına yönelik merhameti her konuda ve her olayda geçerli bir prensiptir. Yüce Allah kullarının bir bölümünü, emanetini taşımaya elverişli düzeye çıkarmak için onları böyle sınavlardan geçirmektedir. Böylelikle kulların içtenliğini, bağlılığını, kendini tanımasını, bilincini, hazırlığını ve yatkınlığını geliştirmek istemektedir; özleri itibarı ile kimlerin temiz, kimlerin kirli olduklarını ortaya çıkarmayı dilemektedir; mahvolanların da hayat bulanların da hak ettikleri sonuçlarla bile bile karşılaşmasını uygun görmektedir. Bunların hepsinin ayrı birer rahmet türü oldukları açıktır.

İkinci bağış, Yüce Allah’ın merhametli olma görevini üzerine yazdığını kullarına bildirmesidir. Yüce Allah’ın rahmet yağmuru tüm kulların üzerine yağar, onları tümü ile etki alanı içine alır. Onların varoluşları ve hayatları bu engin kaynaktan beslenir. Yüce Allah’ın insanlara bu onurlu varoluşu sunması, onları diğer birçok canlılar karşısında üstün kılan karakteristik niteliklerle donanmış olarak yaratması, ilâhi rahmetin insan soyuna yönelik en önemli göstergesidir. İlâhi rahmetin diğer bir tecelli alanı, insan soyunun emrine ve yararına sunulmuş bunca evrensel gücün ve enerji kaynağının yaratılışıdır. Bu evrensel güçlerin ve enerji kaynaklarının insan yararına sunulması, geniş anlamı ile “rızk” teriminin kapsamını oluşturur. İlâhi rahmetin diğer bir somut yansıma alanı Yüce Allah’ın insana verdiği “bilgi” alanıdır. Yüce Allah insana bu alanda her şeyden önce “bilgi edinme” yeteneğini ve bu bilgiye yönelik yetenekleri ile evrenin mesajları ve verileri arasındaki uyumunu kavrama sezgisi sunmuştur.²⁵⁸

İlâhi rahmetin bir başka tecelli biçimi Yüce Allah’ın insanları yeryüzü halifesi sıfatı ile dünyaya yerleştirmesinden sonra kendini gösterir. Bu da insanoğlunun her doğru yolu unutup eğri yollara sapışında onu doğru yola iletecek bir peygamber göndermesi ile ısrarlı sapıklıklarına, uyarılarına kulak asmazlığına, doğru yol çağrılarını dinlemezliğine karşı yumuşak ve toleranslı davranması ile ortaya çıkar. Oysa bu durumlarda insana hak ettiği cezayı vermek Yüce Allah için son derece basittir. Fakat sırf rahmeti sayesinde bu tür sapık kullarına mühlet tanır, sadece Yüce hoşgörüsünün eseri olarak onlara meydan verir. İlâhi rahmetin bir başka tecelli biçimi bilmeyerek kötülük işleyip de arkasından tövbe eden günahkâr kulların affında somutlaşır. Yüce Allah bu durumlarda işledikleri kötülüklerden vazgeçen kullarına merhameti ile karşılık vereceğini üzerine görev olarak yazmıştır. Yüce Allah kötülüğe sadece hak ettiği cezayı verirken iyiliğe, karşılığının on katı kadar, hatta dilediğinde daha yüksek katlarda ödül veriyor, bunun yanı sıra kötülükleri iyilikler aracılığı ile siliyor, hesaptan düşürüyor. Bütün bunlar Yüce Allah’ın ayrı birer bağışıdır. Yoksa hiç kimse sırf kendi iyi amelinin karşılığında cennete girmeyi hak

²⁵⁶ A’raf, 7/56.

²⁵⁷ En’am, 6/54.

²⁵⁸ Kutub, a.g.e. , V, 110.

edemez. Ancak Yüce Allah'ın rahmetinin kapsamı altına aldığı bahtiyar kullar cennete girebilirler.²⁵⁹

Yine Seyyid Kutup, Buhari ve Müslim'den geçtiğini söylediği ve Ebu Hureyre'nin bildirdiği bir hadise göre Peygamberimiz (a.s.) şöyle buyurmuştur: Yüce Allah rahmetini yüz bölüme ayırmış, bunun doksan dokuzunu yanında alıkoyarak sadece bir tanesini yeryüzüne indirmiştir. İşte yavrusuna basmamak için ayağını yukarı kaldıran ana hayvana varıncaya kadar bütün canlılar bu bir tek rahmetten aldıkları pay sayesinde birbirlerine karşı merhamet gösterirler. Peygamberimiz bu ölçüler-üstü büyüklükteki ilâhi rahmeti arkadaşlarına anlatmak için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu.²⁶⁰

Seyyid Kutup Buhari ve Müslim'den geçtiğini belirttiği bir hadiste; Hz. Ömer, bize bu sürekli çabanın şöyle bir kanıtını sunuyor: Bir keresinde Peygamberimizin huzuruna bir grup savaş tutsağı getirilmişli. O sırada memelerini ovalaya ovalaya bir yere doğru koşan bir esir kadın dikkatimizi çekti. Kadın esirler arasındaki bir çocuğu buldu, onu tutup bağına bastı ve emzirmeye başladı. Bunu gören Peygamberimiz bize, bu kadının çocuğunu ateşe atacağını düşünebiliyor musunuz? Diye sordu. Kendisine hayır, Allah'a yemin ederiz ki, onu ateşe atmamak elindeyken böyle bir şey yapmaz, diye cevap verdik. Bunun üzerine bize şöyle buyurdu; Yüce Allah'ın kullarına yönelik merhameti bu kadının yavrusuna karşı beslediği şefkatten daha güçlüdür, dedi.²⁶¹

Peygamberimizin bu Kur'an kaynaklı gerçeği bu duygulandırıcı üslupla arkadaşlarına öğretmesinin sonucunda sahabiler, Yüce Allah'ın merhamet ahlâkı ile ahlâklanmak yolunda her gün yeni bir adım atıyorlar, hem kendi aralarında ve hem de tüm canlılara karşı merhametliliği benimsiyorlardı. Nasıl ki daha önce Yüce Allah'ın kendilerine yönelik merhametinden haz duymuşlar ise kalpleri bu uygulamanın sonucunda merhametli davranışlarının hazzı ile besleniyordu. İşte Peygamberimiz sahabilere Kur'an'ın eğitim metodunu böyle öğretti. Onları merhametli davranmaya alıştıırken Yüce Allah'ın rahmetinin tadına vardırdı. Öyle ya, onların birbirlerine karşı gösterdikleri bu merhamet Yüce Allah'ın çok sayıdaki rahmet dilimlerinden birinin eseri değil miydi? Bu güven duygusu müminin kalbini dayanma gücü ve sabırla, umut ve iyimserlikle, rahatlık ve huzurla doldurur. Bu gerçeğin bu düzeyde bilincinde olmak müminin duygu dünyasında Allah'tan utanma hissini kamçılar. Yine bu gerçeğin bu düzeyde bilincinde olmak, müminin ahlâk anlayışını güçlü bir biçimde etkiler. Çünkü mümin, Yüce Allah'ın ahlâkını kendi ahlâkı haline getirmekle, Allah'ın huylarını huy edinmekle görevlidir. Bunun yanı sıra bütün kusurlarına, günahlarına ve yanlışlarına rağmen ilâhi rahmet tarafından çepeçevre kuşatılmış olduğunu görüp duruyor. Bütün bunlar kendisine nasıl

²⁵⁹ Kutub, *a.g.e.* , V, 110.

²⁶⁰ Kutub, *a.g.e.* , V, 112.

²⁶¹ Kutub, *a.g.e.* , V, 113.

merhametli olacağını, nasıl hoşgörü göstereceğini, nasıl başkalarının kusurlarını bağışlayacağını somut örnekler halinde öğretiyor.²⁶²

Allah'ın insanlara açtığı bir rahmeti hiç kimse alıkoyamaz. O'nun alıkoyduğunu da O'nun dışında hiç kimse salamaz.²⁶³

Geniş bilgi, uzun ömür, iyi mevki de öyle. Bunların hepsi yüce Allah'ın rahmetinin eşliğinde başka, yüce Allah'ın rahmetinden yoksun kaldıklarında başka olurlar. Az bilgi meyve verebilir, yararlı olabilir. Kısa ömür bereketli ve verimli olabilir. Az gelir, Allah'ın rahmeti sayesinde, insana mutluluk sağlayabilir. Allah'ın bir rahmeti de insanın Allah'ın rahmetini algılayabilmesidir. Yüce Allah'ın rahmeti insanı sarabilir, kuşatabilir, üzerine oluk oluk akabilir. Fakat insanın onun bilincine varması, onu umması, onun geleceğine güvenmesi, şartlar ne olursa olsun onu beklemesi başlı başına bir rahmettir. Yüce Allah'ın rahmetini isteyen herkes her yerde ve her durumda onu yanı başında bulur. Hz. İbrahim bu rahmeti ateşin içinde buldu. Hz. Yusuf onu kuyunun dibinde ve zindanda buldu. Hz. Yunus onu üç katlı karanlığın altında, balığın karnında buldu. Hz. Musa onu her türlü güçten ve korumadan yoksun olduğu bebeklik döneminde nehrin dalgaları arasında ve pusuda bekleyen, her yerde kendisini arayan azılı düşmanı Firavun'un sarayında buldu. Mağaraya sığınan genç mü'minler onu bir mağaranın kuytu köşesinde buldular. Oysa onlar onu önce köşlerde ve evlerinde aramışlardı da sonra birbirlerine şöyle demişlerdi: "Öyleyse mağaraya sığınınız, Rabb'iniz engin rahmetinden size bir pay göndersin ve şu işinizde size kurtuluş yolu göstersiz."²⁶⁴

Peygamberimiz ile yakın dostu Ebu Bekir bu rahmeti Kureyşlilerin iz süren yoğun kovalamaları altında bir mağarada buldu. O'nu O'na sığınan herkes bulur. Yalnız bunun için diğer insanın her şeyden ümidini kesmiş olması, başka hiçbir yerde güç vehmetmemesi, başka hiçbir yerden rahmet beklememesi, bütün kapılardan yüz çevirerek tek Allah'ın kapısına yönelmiş olması gerekir. Şunu da unutmamak gerekir ki, yüce Allah rahmetinin kapılarını açınca bu rahmetin akışını hiç kimse durduramaz. Buna karşılık yüce Allah rahmetinin akışını durdurunca onu kimse salamaz. Öyleyse hiç kimseden ve hiçbir şeyden korkamaya gerek yok; hiç kimseye ve hiçbir şeye umut bağlamaya da ihtiyaç yok.²⁶⁵

Şimdi de Yüce Allah'ın gazap etmesinin hikmetlerine biraz bakmamız yerinde olur. "O, size üstünüzden ya da ayaklarınızın altından azap göndermeye veya düşman gruplara ayırarak size birbirinizin hıncını, birbirinizin terörünü, acısını tattırmaya kadirdir."²⁶⁶ Kâfirler Allah'ın gazabına uğramışlar ve miskinliğe mahkûm edilmişlerdir.²⁶⁷

²⁶² Kutub, *a.g.e.* , V, 109-18.

²⁶³ *Fâtır*, 35/2.

²⁶⁴ *Kehf*, 18/16.

²⁶⁵ Kutub, *a.g.e.* , XII, 165-72.

²⁶⁶ *En'âm*, 6/65.

²⁶⁷ *Âl'i İmran*, 3/112.

Kutub, konuyu kısaca şu şekilde ele almıştır: “Bu kalıcı, uzun ve sürekli bir azaptır. İnsanlık her ne zaman Allah’ın sisteminden sapmış, hayatın yönlendirilmesini insanların arzularına, çekişmelerine, ihtiras ve bilgisizliklerine, zaaf ve eksikliklerine bırakmışsa, uzun tarihinin birçok döneminde bu tür bir azapla hep karşı karşıya kalmıştır.²⁶⁸ Buna karşılık insanın Allah’ın rahmetini kafasından silmesi, ondan umut kesmesi, onun geleceğinden kuşku duyması, başlı başına bir azaptır. Yüce Allah, hiçbir zaman mü’minleri bu azaba çarptırmaz. “Allah’ın lütfundan sadece kâfirler ümitsiz olur”²⁶⁹

1. 2. 2. 4. 9. Avuç (Kabza)

Burada Allah’ın azamet ve kudretinden bahsediliyor. Bu konuda Kur’an ayetinde Kıyamet gününün ve bütün yeryüzünün Allah’ın avucu içinde olduğu,²⁷⁰ buyurulmaktadır.

Seyyid Kutub ayetin tefsirinde Allah’ın avucu için şöyle yorumlamaktadır: “Allah’ın azamet ve kuvvetine misal veriliyor. Külli hakikatleri basit şekiller içinde, mahdut ilimlerin kavrayabileceği biçimde insanlara kolaylaştırmak, Kur’an’ın edebi tasvirde takip ettiği yoldur... Kur’an ve hadiste var olan bu gibi benzetmeler, anlaşılabilir bir tabir, kavranabilecek bir şekle konmadıkça, idrak edemeyecekleri hakikatleri seviyelerine yaklaştırmak ve kolaylaştırmak için takip edilen bir anlatım yoludur. Mutlak kudret, bir şekille bağlanmaz, bir yere sığmaz ve çevresi tehdit edilmez.”²⁷¹

1. 2. 2. 4. 10. İnnek (Nuzül)

“Rabbinin emri gelip melekler sıra sıra dizildiği zaman.”²⁷² Kutub konuyu şöyle değerlendirmiştir: “Meleklerin sıra sıra dizilip Rabbinin gelmesi ise bizim bilgi sınırlarımızın ötesinde bir olgudur. Bizler bu dünyada olduğumuz sürece içyüzünü asla kavrayamayız. Ancak şu kadarını söylemek mümkündür ki, bu ayetlerin gerisinden, bölümleri keskin etkisi güçlü namelerinin ardından bir tablo ortaya çıkıyor. Bu öyle bir tablodur ki, kalpler karşısında korkudan tir tir titrer, gözler korkudan donakalır. Yeryüzü bir uçtan bir uca dümdüz edilmiştir. Yüceliğine sınır olmayan ulu Allah tecelli edip görünür. Hesaba çekmeyi ve gerekli hükmü vermeyi artık kendi üzerine almıştır. Melekler saf saf dizilmişlerdir. Bu konuda ayrıca bir hadiste Resûlullahın şöyle dediği de rivayet olunur. “Gecenin yarısı yahut üçte ikisi geçtiği zaman Yüce Allah alt

²⁶⁸ Kutub, *a.g.e.* , V, 273-6.

²⁶⁹ *el- Yusuf*, 12/87.

²⁷⁰ *Zümer*, 39/67.

²⁷¹ Kutub, *a.g.e.* , XII, 481.

²⁷² *Fecr*, 89/22.

semaya nüzul eder de: Var mı isteyen? Kendisine verilecek! Var mı dua eden? Duası kabul edilecek! Var mı af dileyen? Affedilecektir! Buyurur. Bu sabah aydınlanıncaya kadar böyle devam eder.”²⁷³

1. 2. 2. 4. 11. Allah’ın Yakalaması

Doğrusu Rabbinin yakalaması şiddetlidir.²⁷⁴ ...Asıl şiddetli yakalama, yüce Allah’ın kısıkvrak yakalamasıdır. Göklerin ve yerin maliki olan Cebbar’ın yakalaması. Belli bir zaman diliminde, dünyanın belli bir bölgesine egemen olan basit ve zayıf kulların yakalaması değil. “Doğrusu Rabbinin yakalaması...” şeklindeki ifade, bu söze muhatab olan Hz. Peygamber ile sözün sahibi olan Allah arasındaki bağı da dile getirmektedir. Rabb lığına teslim olduğun yaratıcın. Yardımına sığındığın, dayandığın denmiş oluyor. Azgınların müminlere işkence ettiği böyle bir ortamda bu bağın, çok büyük bir değeri vardır.”²⁷⁵

İKİNCİ BÖLÜM

2. SEYYİD KUTUB’UN ALLAH İNANCINI İZAHTAKİ YÖNTEMİ

Seyyid Kutub burada, Allah İnancının bazı esaslarını açıklamaktadır. Daha sonra da islam inancını zaafa uğratıp gerçek kimliğinden uzaklaştırmaya çalışan günümüz tehlikelerinden ve kurulan tuzaklardan sözeder. Bunun dışında Müslümanları bekleyen bu tehlikelerden kurtulma yöntemini şöyle izah eder: “Kur’an’ın ana meselesi “Allah’ın varlığı”nı kanıtlamak değildir. Çünkü tarih boyunca karşı karşıya kalınan temel problem, Allah’ın varlığına inanmamak olmamıştır. Allah’ı gerçek nitelikleri ile gerçek anlamda tanımamak olmuştur... Tersine Allah’ın varlığını, yaratıcılığını, rızık verici, mülk egemenlik sahibi, hayat veren ve diriltiren bir güç kaynağı olduğunu kabul ediyorlardı. . Fakat onların sapıklıklarının ve müşriklikle damgalanmalarının sebebi şu idi: Onlar bu inançlarının gerektirdiği sonucu onaylamaktan kaçınıyorlardı. Bu inançlarına göre her işlerinde, her meselelerinde Yüce Allah’ın ortaksız hakemliğine başvurmaları gerekirdi. Pratik hayatlarının yönlendirilmesinde O’na koşulan bütün ortakları reddetmeleri, sadece Allah’ın şeriatını yasa edinmeleri gerekirdi. Hayatın herhangi bir alanını Allah’tan başkasının egemenliğine devretme girişimine ilke olarak karşı çıkmaları gerekirdi. Gerçekten günümüzde Allah’ın varlığını kökten inkâr eden ateistlerin söylediklerine inanıp inanmadıkları konusunda yoğun kuşklar

²⁷³ Kutub, *a.g.e.* , XVI, 205.

²⁷⁴ *Burûc*, 85/12.

²⁷⁵ Kutub, *a.g.e.* , XVI, 128.

vardır. Bu iğrenç saplantının başlangıcında hristiyan kilisesine karşı bir manevra olarak ortaya çıkmış olması ve sonradan yahudiler tarafından insanlığın temel dayanağını yıkmak amacı güden bir silâh olarak kullanılmış olması güçlü bir ihtimaldir. “Siyon Protokolleri” adlı belgelerde itiraf ettikleri bu muhtemel hesaplara göre, yeryüzünde kendileri dışında başka inançlara dayanan hiçbir toplum kalmayacak, böylece de inanç bunalımına düşüp çökecek olan insanlık kolayca kendilerinin egemenlikleri altına düşecekti. Çünkü inanç sisteminin sağladığı güç kaynağına sadece onlar sahip olacaklardı.²⁷⁶

Yahudi tuzaklarının, siyonist komploların çapı ne kadar geniş olursa olsun bunlar insan fitratını, kıvrımlarının en kuytu bucaklarında Allah’ın varlığı inancını taşıyan insan fitratını yenilgiye uğratamazlar. Gerçi bu fitrat Yüce Allah’ın sıfatlarını gerçek anlamları ile tanıma hususunda başarısız kalabiliyor, ayrıca insan hayatı üzerinde Allah’ın kesin egemenliğini tanımazlıktan gelerek sapıklığa düşüyor ve bu yüzden kâfirlikle, müşriklikle damgalanmayı hak ediyor. Ama temelde Allah’ın varlığına inanmaktan da geri kalmıyor. Fakat fitratları yozlaşan, doğuştan getirdikleri algılama ve karşılık verme cihazları dumura uğrayan, iletişim aygıtları işlemez hale gelen bazı insanlar vardır. İşte insan vicdanının derinliklerinde kök salan Allah inancını silmeyi amaçlayan yahudi plânları, sadece bu tür vicdanlar üzerinde başarıya ulaşabilir. Fakat bu tür fitri duyarlılığı dumura uğramış vicdanlar, insanlık camiası içinde her zaman kural dışı, küçük bir azınlık olarak kalacaktır. Fakat yahudinin başarısı başka bir alanda gerçekleşebilir. Bu alan dini, sırf duygulara ve ibadet şekillerine dönüştürme, indirgeme alanıdır. Bu alanda başarılı olabilirlerse insanlara hayatlarını düzenleyici yasaları, Allah dışında başka ilâhların koymasına razı olmalarına rağmen yine de Allah’a inanmışlıklarını sürdürebilecekleri vehmini aşılayacaklar ve böylece hâlâ Allah’a inandıklarını zannederek tüm insanları fiili yıkıma uğratabileceklerdir.²⁷⁷

Yahudiler bu sinsi plânları ile her dinden önce İslâm’ı hedef seçiyorlar. Çünkü onlar tüm tarihlerinin birikiminden şunu öğrenmişlerdir. Kendilerini yenilgiye uğratacak tek güç, hayata egemen olmak şartı ile İslâm’dır. Buna karşılık eğer Müslümanlar dinlerini hayatlarına egemen kılmazlarsa, istedikleri kadar Allah’a inanan müminler olduklarını sanmaya devam etsinler, Yahudilere yenik düşmeye mahkûm olurlar. İnsanların hayatında var olmayan dinin yine de varolabileceğine inanan bu zehirli saplantı, o sözünü ettiğimiz yahudi komplosunun başarısını kaçınılmaz kılar. Kurtuluş çaresi Yüce Allah’ın izni ile Müslümanların bu gafletten uyanmalarıdır. Allah bilir, ama benim görüşüme göre gerek siyonist Yahudiler ve gerekse haçlı Hristiyanlar Afrika’nın, Asya’nın ve Avrupa’nın geniş alanlarında kök salmış olan bu dinin bağlılarını, materyalist ideolojiler aracılığı ile Ateistliğe sürüklemekten, Müslümanların kalblerindeki Allah inancını tamamen söküp atmaktan umut kesmişlerdir. Tıpkı bunun gibi, Müslümanları gerek misyonerlik faaliyetleri

²⁷⁶ Kutub, *a.g.e.* , V, 69.

²⁷⁷ Kutub, *a.g.e.* , V, 70.

aracılığı ile ve gerekse emperyalist baskılar altında başka bir dine döndürmekten de umutlarını kesmişlerdir. Çünkü bizzât insan fıtratı, değil İslâm inancı altında, putperestlik inancı altında bile ateistliği tiksinti ile reddetmektedir. Bunun yanısıra hiçbir din, İslâm'ı tanımış, hatta onun sadece mirasçısı olabilmış bir kalbi pençesi altına almaya cüret bile edemez.²⁷⁸

Allah bilir ama kişisel kanaatime göre siyonist yahudiler ve haçlı Hristiyanlar bu ümitsizliğin sonucu olarak komünist ideoloji ya da misyonerlik faaliyeti aracılığı ile bu dine açıkça karşı çıkma yönteminden vazgeçerek, bunun yerine daha iğrenç, daha sinsi yollara başvurmışlardır. Bu daha sinsi ve aldatıcı, tuzaklı yollardan biri İslâm ülkelerinin başına kendilerine bağımlı rejimler, ajan yönetimler getirme yoludur. Bu rejimlerin ve yönetimlerin hepsi İslâm kılığına bürünürler, İslâm inancına bağlı görünürler, hiçbir zaman dini kökünden inkâr etmezler. Fakat bu aldatıcı perde arkasında misyonerlik kongrelerinin karara bağladıkları, “Siyon Protokolleri”nin öngördüğü fakat bunca zamandır yürürlüğe koyamadıkları plânların ve projelerin tümünü yürürlüğe koyarlar.²⁷⁹

Bu arada iyi niyetli, saf Müslümanlar bu amansız savaşı bazı kişilere ya da gruplara yönelik basit bir savaş sanırlar. Bu savaşın, İslâm'a yöneltilmiş top yekûn savaşın bir parçası olduğunun farkına varmazlar. Bunların bazıları din gayretine ya da ahlâkça sahip çıkma gayretine kapılabilirler. O zaman aptallık derecesine varan bir saflıkla basit ahlâk ihlâllerine, küçük kötülöklere karşı çıkmaya koyulurlar. Böyle yapınca, bu kısıp cıgıllıkları basınca görevlerini yerine getirdiklerini sanırlar. Öte yandan da din tümü ile ayaklar altına alınmış ve temelinden çöktürülmüşken, Yüce Allah'ın tekelinde olması gereken egemenliği birtakım yetki hırsızları gasb etmişken ve emirlerine karşı çıkmakla yükümlü oldukları tağutlar, zorbarlar sosyal hayatın hem bütününe hem ayrıntılarını keyfi egemenliklerinin altına almışken, bütün bunlar bu iyi niyetli aptalların umurlarında değildir! Siyonist yahudiler ile haçlı Hristiyanlar bu gelişmeler karşısında plânlarının başarıya ulaştığını, aldatmacalarının geçerlilik kazandığını görmenin sevinci ile ellerini oğuştururlar.²⁸⁰

Oysa gerek Allah tanımazlık-ateistlik silâhı ile bu dini doğrudan doğruya yıkabilmekten ve gerekse misyonerlik kampanyaları aracılığı ile Müslümanları dinlerinden çıkarıp başka bir dine döndürmekten çoktandır umutlarını kesmişlerdi. Yalnız iş bitmiş değil. Yüce Allah'a yönelik umudumuz büyük ve bu dine beslediğimiz güven köklüdür. Evet, onlar entrikacılıkta ve tuzak kurmakta ustadırlar, ama Yüce Allah tuzak Kur'anların en üstünüdür. Nitekim bu konuda O, bize şöyle buyuruyor. “Onlar tuzaklarını kurdular. Oysa bu hileleri dağları yerlerinden oynatacak güçte olsa bile hep Allah'ın eli ile gerçekleşti. O halde sakın Allah'ın, Peygamberine vermiş olduğu sözü

²⁷⁸ Kutub, *a.g.e.*, V, 71.

²⁷⁹ Kutub, *a.g.e.*, V, 72.

²⁸⁰ Kutub, *a.g.e.*, V, 73.

tutmayacak diye sanma.”²⁸¹ Sözümlü Yüce Allah’ın konuyla ilgili şu ayetiyle bitirmemiz yerinde olur: “Hiç kuşkusuz Allah üstün, güçlü ve öc alıcıdır.”²⁸²

2. 1. İSLAMİYETİN TEVHİDİ BİLİNCİ İNŞA ETMESİ

Seyyid Kutup Allah İnancının tevhid temelli, hayatın tamamını kuşatan evrensel ve tek nizam olduğunu belirterek bu konuda oldukça teferruatlı araştırmalar ve açıklamalarda bulunmuştur: “Apaçık ve tertemiz Tevhit inancının yanında Allah’tan başkasına kulluğa yer yoktur. Ne hukuk ve düzende, ne eğitim ve ahlâkta, ne de ekonomik ve sosyal alanda Allah’tan başkasından yardım dilemeye ve O’na şirk koşmaya yer yoktur İslâm’da. Gerçeğinden saptırılmış, doğru ve açık olmayan temeller üzerine kurulmuş bulunan düşüncelerde ise, ne hukuk ve düzende, ne eğitim ve ahlâkta ve ne de sosyal ve ekonomik alanda... Bunların tamamında... Ama tamamında ne bağlanılacak taraf ve ne de durulabilecek bir yerden söz edilebilir. Bu düzenlerde ne helal ve haramın, ne de doğru ve yanlışın sınırı belirlenmiştir. Emirlerin kendisinden alındığı, yönelmenin kendisine doğru olduğu, itaat, kulluk ve teslimiyetin yalnız kendisine yapıldığı otorite açıklık kazanıp tek olarak kabul edildiğinde her şey netleşir ve ahenk kazanır. Bu nedenle bu yol ayırımında kesin bir tavırla karşılaşıyoruz: “O, kendinden başka bir ilah bulunmayan, diri ve yarattıklarını gözetip yöneten Allah’tır.”²⁸³

Onun için Tevhid, yalnız bir inanç ilkesi değil, İslâmî hayatın yapısını ortaya koyan, Onu diğer yaşam biçimlerinden ayıran temel ilke olmuştur. İslâmî hayat, bütün ilke ve kurallarıyla İslâm düşüncesinin bu net ve kesin olan Tevhit inancından kaynaklanır. Tevhit, pratik hayata tesiri olmadığı sürece gönüldeki inanç olarak da gerçekleşemez. Allah’tan gelen hukuk düzeni ve Tevhit inancı hayatın her alanında kendini gösterdiği an, Tevhit, anlam kazanır. Allah’ın zâtı ve sıfatlarında tek olduğu ilan edilip diğer hayat düzenleriyle bu dinin ayrılış noktaları açıklandıktan sonra, bütün insanlık tarihi boyunca beşeri hayatın düzenlenmesi için gönderilen peygamberlerin, kitapların ve dinlerin de bu tek kaynaktan geldiği açıklanıyor.²⁸⁴

İslâm sisteminde tüm yasal düzenlemeler ve tüm direktifler tek kaynağa dayanır.²⁸⁵ Söz konusu tek kaynak Yüce Allah’a inanmak ve söz konusu ağırlık merkezi de bu inancın karakteristik göstergesi olan kayıtsız-şartsız Tevhit ilkesidir... Evren, hayat ve insanlar ile ilişkileri düzenleyen bütün temel kavramlar, bütün temel düşünceler yüce Allah’a inanma ilkesinden kaynaklanır. Sosyal, ekonomik, siyasi, ahlâkî ve evrensel bütün sistemler bu temel kavramlara dayanır. Bu temel kavramlar insanların birbirleri ile olan

²⁸¹ Kutub, *a.g.e.* , V, 74-5.

²⁸² *İbrahim*, 14/46-7.

²⁸³ *Âl’i İmran*, 3/2.

²⁸⁴ Kutub, *a.g.e.* , II, 217-8.

²⁸⁵ *Âl’i İmran*, 3/3-4,102-7; *Nisâ*, 4/ 36, 136.

bütün ilişkilerini etkilerler. Yeryüzündeki bütün insani faaliyetlere yön ve biçim verirler; hem fertlerin vicdanlarına ve hem de toplumsal pratiğe damgalarını basarlar. Böylece insanlar arasındaki ilişkilere ibadet niteliği kazandırırılar. Çünkü bu ilişkiler Yüce Allah'ın sistemine ve denetimine uymayı içerir. İbadetleri, insanlar arası ilişkilerin dayanağı yaparlar. Çünkü bu ibadetler insanın vicdanını ve davranışlarını arındırır. Yine bu temel kavramlar hayatı son çözümde, sırf Allah tan kaynaklanan, sırf O'ndan alınmış talimatlara dayanan, dünyada ve Ahretteki tek merci Yüce Allah olan kenetlenmiş bir bütüne dönüştürürler.²⁸⁶

Tüm kitapların kaynağı birdir, o Yüce Allah'tır. Temelleri aynıdır. Tamamen Allah'a teslim olmak, bütün özellikleriyle; ilahlıkta Yüce Allah'ı birlemek, hayatta uyulup uygulanması gerekenin sadece, Yüce Allah'ın belirlediği sistemin olduğunu kabul etmektir bu temel. Bu birlik, tüm kitapların Yüce Allah'tan geldiğinin doğal ve kesin gereğidir. Çünkü Yüce Allah'ın hayat için belirlediği sistem birdir. İnsanlara yönelik iradesi ve yolu birdir. Çevresindeki yollar ayrılrsa da o dosdoğrudur ve hedefine varır. Çünkü bu ümmetin, bir olan yüce Rabbi, onun biricik sistem ve yolu hakkındaki düşüncesi, ulûhiyet gerçeği ve insanlığın birliği ile uyuşmaktadır. Birkaç çeşidi olmayan ve ötesinde sapıklıktan başka bir şey bulunmayan hakla aynı doğrultudadır: "Hak'tan sonra sapıklıktan başka ne var ki?"²⁸⁷

İslâm, Yüce Allah'ın birliği gerçeğini yerleştirmeye büyük önem vermiştir. Öyle ki bu birliğe şirk ya da herhangi bir şekliyle müşahebet (benzerlik) kuşku bulaşmamıştır. Ayrıca hiçbir şeyin Yüce Allah gibi olmadığını da belirtmeye önem vermiştir. Ne mahiyet, ne sıfat ne de özellik bakımından hiçbir şey O'na ortak olamaz. Nitekim aralarında tüm canlılarda olmak üzere evrende yer alan her şeyle Yüce Allah arasındaki bağın gerçeğini de belirlemeye büyük önem vermiştir. Bu, ilahlık ve kulluk bağıdır. Ayrıca Kur'an, tüm peygamberlerin, bu gerçeği getirdiklerini bildirmektedir. Her peygamberin hayatında ve davet sürecinde bu gerçeği öne çıkarır. Bunu Nuh (a.s.)'ın zamanından Muhammed (s.a.s.)'in zamanına kadar ki risaletlerin eksenini kılar. Her peygamberin dilinden bu gerçeği tekrarlar: "Ey kavmim Allah'a kulluk edin, sizin ondan başka ilahınız yoktur."²⁸⁸

Esas şaşırtıcı olan, bu gerçeğin yerleşmesi konusunda bu kadar kesin ve katı olan semavi dinlere mensup olanlardan kimisinin bu gerçeği bozması, Yüce Allah'a oğul ya da kız yakıştırması ya da cahiliye toplumlarında yaşayan putçuluktan esinlenerek Yüce Allah'ın uknumlar şeklinde yarattıklarından biriyle sentez oluşturduğunu söylemesidir. İlahlık ve kulluk, bu temelin dışında bir temelin varlığı söz konusu değildir. İlahlıkla kulluk ya da kullukla ilahlık arasındaki bağın dışında bir bağ mevcut değildir. Bu gerçek, her türlü bulanıklıktan, şüphe ve gölgeden kurtulmadığı sürece insanların düşünceleri

²⁸⁶ Kutub, *a.g.e.*, III, 226.

²⁸⁷ *Yunûs*, 10/32.

²⁸⁸ *A'râf*, 7/59.

istikrara kavuşamaz. Evet, Rableriyle aralarındaki bağı gerçek mahiyetini iyice kavramadıkları sürece insanların, düşünceleri istikamet bulamaz, bilinçleri yerine oturamaz. O, ilahlardır, onlar da O'nun kulu. O, yaratıcılarıdır onlar da yaratık. O, sahipleridir, onlar da O'nun mülküdür. Hiç kimsenin oğulluğu söz konusu değildir. Yüce Allah'ın herhangi biriyle birleşmesi de mümkün değildir. Bu yüzden herkesin sahip olduğu ve istediği zaman yönelip elde edebildiği bir şeyin dışında, herhangi birinin O'na yakınlık kurması mümkün değildir. Bu da, takva ve salih ameldir. Bu ise, herkesin gücü dâhilindeki bir şeydir. Sorun sadece bu sağlam temel üzerinde kalbin huzurunu sağlayan soyut bir inanç sorunu değildir. Bunun yanında, hayat düzeni, toplumsal bağlar, uluslar ve nesiller olarak insanların birbiriyle ilişkileri sorunudur da. Bu, İslâm'ın eliyle gerçekleşen insanlık için bir yeniden doğuştur. Kulların Rabbine kul olmak suretiyle, kullara kul olmaktan kurtulmuş özgür insanın doğuşu. Bu yüzden İslâm tarihinde Allah'ın oğlu ya da tanrısal uknumların tamamlayıcısı uknum adına insanları ezen, kendine kul-köle edinen bir "kilise" olayı yaşanmamıştır. Aynı şekilde İslâm tarihinde, egemenlik ya da kanun koyma hakkının, Allah'a yakınlığından ve O'nun onayından kaynaklandığını iddia ederek "tanrısal hak"la egemenlik sürdüren kutsal bir otoritenin de izine rastlanmamıştır.²⁸⁹

Yüce Allah, kulluklarına ve ibadetlerine muhtaç olduğundan ya da mülkünde bir artma veya eksilme söz konusu olduğundan kullarının içtenlikle kullukta bulunmalarını ve sadece kendisine ibadet etmelerini istemiyor. Aksine, hayatları ve konumları gibi düşünce ve duygularının da doğrulması için ilahlık ve kulluk gerçeğini bilmelerini istemektedir. Çünkü düşüncelerin, duyguların, hayat ve konumların istiklal bulması ancak, bu sağlam temele dayanmakla mümkün olur. Bu gerçeği bilmek; ardından kabullenmek, sonra da hayata geçirmekle mümkündür. Yüce Allah, bu gerçeğin açıkladığımız tüm boyutlarıyla insanların gönüllerinde ve hayatlarıyla yerleşmesini dilemektedir. Bu evrende ve yeryüzünde gerçek otoritenin kime ait olduğunu bilmelerini istemektedir. Böylece sadece O'na ve O'nun hayat sistemine ve şeriatına bir de, hayatlarına sadece onun sistemi ve şeriatıyla hükmedene boyun eğler. Herkesin O'na kul olduklarını bilmelerini istemektedir. O'na yakınlık kurmanın hısımlık ya da soy bakımından olmadığını aksine, takva ve salih amelle mümkün olduğunu bilmelerini istemektedir. Böylece Allah'a yaklaşmak için yeryüzünü bayındır hale getirip salih ameller işlemiş olurlar. İlahlık ve kulluk gerçeğini gereği gibi bilmelerini istemektedir. Bu sayede yeryüzünde Allah'ın otoritesini korumuş olurlar. Allah adına bu otoriteyi ele geçirmek isteyenlere karşı çıkıp, her işi Allah'a döndürmüş olurlar. Böylece hayatları düzelir, bu temel üzerinde yücelir, onurlanırlar.²⁹⁰

²⁸⁹ Kutub, *a.g.e.* , IV, 79-81.

²⁹⁰ Kutub, *a.g.e.* , IV, 82-6.

2.1.1. FITRATTAKİ TEVHİD

Seyyid Kutup Fi Zilali'l- Kur'an adlı eserinde insan fitratının tevhid üzerine yaratılması ile ilgili olarak, Kur'an'ın bazı ayetleri ışığında,²⁹¹ uzunca bir açıklamada bulunmuştur: “Hani Rabbin, Âdemoğullarından onların bellerinden soylarını dışarı aldı ve “Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Diyerek kendilerini birbirine şahit tutmuştu da onlar da “Evet şahidiz “ demişlerdi.”²⁹²

Bu gerçekten son derece parlak ve üstün bir yaradılış sahnesidir. İnsan bütün hayal gücü ve enerjisiyle ona yöneldiğinde, bir araya toplanan, bir nokta etrafında kümelenen sayılamayacak derecedeki hücreleri düşündüğünde eşsiz yaratıcı ve yoktan var edici olan Allah'ın kendi bünyelerine yerleştirdiği özelliklerden dolayı onlara akıllı varlıklarmış gibi cevap verdiklerini anlayacaktır. Daha atalarının sulbünde iken, Allah'ın ilâhlığını, O'na tapacaklarını ve O'nun birliğine tanıklık ettiklerini ve bu ilkelere bağlılık üzere kendisinden söz alındığını göz önünde bulundurduğunda, bu sahnenin eşsizliğini ve şaşılacak bir üstünlüğe sahip olduğunu daha iyi kavrayacaktır! İbn-i Abbas diyor ki, “Yüce Allah Âdem'in belini sıvazladı. Bunun sonunda kıyamete kadar yaratacağı ruhlar ortaya çıktı. Onlardan söz aldı. Ve onları kendilerine şahit tuttu: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Diye sordu. Onlar da “Evet” dediler. Bu rivayeti İbn-i Cerir ve başkaları Ravi zinciri ile beraber olarak verirler. Bu hadis Peygamber sözü olarak da İbn-i Abbas'ın sözü olarak da rivayet edilmiştir. İbn-i Kesir der ki: İbn-i Abbas'ın sözü olduğunu söyleyen rivayetler daha çok ve daha sağlamdır. Buna göre yüce Allah'ın Âdemoğulları'nın zürriyetinden almış olduğu bu söz, fitrat sözüdür. Yani yüce Allah, insanları Allah'ın ilâhlığını ve birliğini kabul etmeye müsait ve eğilimli yaratmıştır. Onların fitratlarına bu duyguyu yerleştirmiş ve insanın bu fitrata bağlı olarak gelişmesine yolaçmıştır. İnsan fitratının temizliğini bozan ve onu fitratının doğrultusundan saptıran bozucu etkenle karşılaşmadığı surece, bu istikametten sapmaz.”²⁹³

İbn-i Kesir tefsirinde diyor ki, gerek eski kuşağın bilginleri (Selef) gerekse daha sonraki nesillerin bilginlerinden (Halef) bazıları derler ki, buradaki “şahit tutma”dan amaç, onların Tevhid üzere yaratılmış olmalarından ibarettir. Nitekim Ebu Hureyre ve Eyad b. Surey'den aldığı rivayette böyle deniyordu. Hasan-ı Basri de ayeti bu şekilde yorumlamıştır. İbn-i Kesir'in bu bölümün başında Buhari ve Müslim'den aktardığı hadisler ise şunlardır: Ebu Hureyre (Allah ondan razı olsun) Peygamberimizin (a.s.) öyle buyurduğunu anlatıyor: “Her doğan çocuk, fitrat üzere doğar.” Başka rivayete göre ise, “Bu din üzere doğar. Sonra annesi ve babası onu ya yahudileştirir ya da hristiyanlaştırır ya da

²⁹¹ *Fâtır*, 35/39; *Neml*, 27/62; *el- Ena'm*, 6/133.

²⁹² *A'râf*, 7/172.

²⁹³ Kutub, *a.g.e.* , VI, 306-7.

mecusileştirir. Tıpkı her yönü ile mükemmel doğan hayvan yavrusu gibi... Siz onda bir sakatlık görür müsünüz?”²⁹⁴

Yine Müslim’den İyad b. Hımar Peygamberimizin (s.a.s.) şöyle buyurduğunu aktarıyor: “Allah buyuruyor ki: Ben kullarımı tek ilâh inancına yatkın yarattım. Sonra şeytanlar kendilerine geldiler ve onları dinlerinden saptırdılar. Kendilerine helâl kıldıklarımı haram kıldılar.” Biz yüce Allah’ın: “Hani Rabbin Âdemoğulları’ndan, onların bellerinden soylarını dışarı aldı ve kendilerini birbirinin üzerine şahit tutmuştu” ayetindeki sözünün hal dili ile gerçekleşen bir şey olarak değil de, olduğu gibi gerçekleşmiş olmasını uzak bir ihtimal olarak görmüyoruz. Bizim düşüncemize göre bu olay, Allah’ın haber verdiği biçimde gerçekleşebilir. Allah diledikten sonra bunun meydana gelişini engelleyecek hiçbir şey de olamaz... Fakat biz aynı şekilde İbn-i Kesir’in tercih ettiği bu yaklaşımın da uzak bir ihtimal olduğunu söylemiyoruz. Bunlardan hangisinin daha doğru olduğunu en iyi bilen Allah’tır.²⁹⁵

Her iki durumda da öz olarak bize anlatılmak istenen, yüce Allah fitrattan kendisini birlemesi için kesin bir söz almıştır. Tevhid gerçeği bu fitratın önüne yerleştirilmiştir. Varlık dünyasına gelen her çocuk onunla birlikte ortaya çıkar. Dışardan herhangi bir etken onun fitratını bozmadığı müddetçe insanın ondan sapması söz konusu olmaz! İnsanın hem doğru yola, hem de sapıklığa yönelme yeteneğini kötüye kullanan bir etken. Burada söz konusu olan zeminin ve şartların durumlarına göre su yüzüne çıkan potansiyel bir yetenektir. Tevhid gerçeği yalnız “insan”ın fitratına yerleştirilmiş değildir. İnsanın etrafını kuşatan varlığın fitratına da yerleştirilen bir gerçekliktir. Varlığın tümüne hükmeden yasalar sistemine beşerin fitratı da bağlıdır. Bununla beraber insanın fitratı, yankılarını ve dokunuşlarını büyük evrenin sözü edilen gerçeğinden etkilenecek, onun gerçekliğini kabul ederek algılamaya çalışır.²⁹⁶

Gün geçtikçe insanlar bu evrenin tabiatına yerleştirilen birlik ilkesine ve tabiat olaylarına hükmeden yasaların yapısına ışık tutan birtakım keşifler yapıyorlar. Evrenin bu yasaları kesin ve otomatik bir şekilde işlemez. Sürekli olarak Allah’ın özgür iradesine göre yenilenen Allah’ın kaderine uygun biçimde işlerler. Evrenin herhangi kesin bir gerçeğini tesbit ederken başlıca dayanağımız, yarattığı her şeyi en iyi bilen yüce yaratıcı olan Allah’ın bize verdiği mesajdır. Kur’an-ı Kerim bu evrene hükmeden yasal sistemin tek bir irade ve tek bir yüce yaratıcı tarafından belirlenen birlik anayasası olduğu konusunda hiçbir şüpheye yer vermeyecek kesin bilgiler veriyor. Yine Kur’ana Kerim bu evrenin yüce Allah’a boyun eğdiğini, birliğini kabul ettiğini, Allah’ın kendisine bildirdiği şekilde O’na ibadet ettiği konusunda da herhangi bir kuşkuyla yer bırakmamaktadır. Biz evrenin düzeninde, hareketinde ve süresinde bu kulluğun ancak etkilerini görebiliyoruz.²⁹⁷

²⁹⁴ Kutub, *a.g.e.* , VI, 308.

²⁹⁵ Kutub, *a.g.e.* , VI, 309.

²⁹⁶ Kutub, *a.g.e.* , VI, 310.

²⁹⁷ Kutub, *a.g.e.* , VI, 311.

Allah'ın özgür iradesine uygun biçimde sürekli olarak yenilenen Allah'ın kaderi ile evrenin tümüne hükmeden bu yasal sistem, bu evrenin içinde yer alan varlıklardan biri olan insanın yapısında da geçerlidir. Onun fitratına yerleştirilmiş bulunmaktadır. Onu algılayabilmek için ayrıca rasyonel bir kavrayışa ve duygusal algılamaya ihtiyaç yoktur. Normal bir fitrat ile algılanabilir ve fitratın temeline yerleştirilmiştir. İnsanın fitratı herhangi bir bozukluk ve sapıklığa düşmemişse, bu yasaya rahatlıkla uyum sağlayacaktır. Böyle bir sapıklık ve bozukluğa düştüğünde ise, kendi öz algılamasından sapar, öze yönelik sağlam yasasına göre hareket edeceğine, kendisini gelip-geçici arzu ve isteklerin akışına bırakır.²⁹⁸

Bizzât bu yasalar sisteminin kendisi de, fitrat ile yaratıcısı olan Allah arasında gerçekleşen bir anlaşmadır. Bu anlaşma insanın yapısına yerleştirilmiştir. Yaradılışından itibaren insanın her canlı hücresine yerleştirilmiştir. Bu anlaşma peygamberlerden ve peygamberlerin misyonlarından çok eskilere dayanmaktadır. Bu anlaşmada, insanın her hücresi tek bir iradeye sahip olan, kendisine hükmeden ve onu tasarrufu altında bulunduran tek yasal sistemi belirleyen Allah'ın ilâhlığına şahitlik etmiştir. Fitratın bu anlaşması ve şahitliğinden sonra delil getirmeye gerek yoktur. Hiç kimse kalkıp Allah'ın insanı Tevhid'e ileten kitabından habersiz olduğunu, bu Tevhid'e çağıran Allah'ın peygamberlik misyonlarından haber alamadığını söyleyemez. Yahutta, ben varlık âlemine geldiğimde atalarımın Allah'a ortak koştuklarını gördüm. Tevhid'i tanıyabilmem için önümde hiçbir yol yoktu. Ben atalarımın sapıklığa düşmeleri nedeniyle sapıklığa düştüm. Bu işten yalnız onlar sorumludur. Ben sorumlu değilim demesi asla tutarlı olmaz.²⁹⁹

İşte bu nedenle sözü edilen şahitlikten sonra Yüce Allah şu açıklamayı yapıyor: “Allah, kıyamet gününde şöyle diyemeyesiniz diye bunu böyle yaptı. Bundan haberimiz yoktu, ya da şöyle diyemeyesiniz diye, vaktiyle atalarımız müşrik olmuşlardı, biz onlardan sonra gelen kuşaklardık, bizi eğri yola sapanların yaptıklarından dolayı mı mahvedeceksiniz?”³⁰⁰

2. 1. 2. ALLAH'IN AKLİ DELİLLERLE ISPATI

Bu deliller bir tarafta kâinata serpilmiş kevni ayetler iken, diğer tarafta insan fitratı gereği aklederek ulaştığı ve peygambeler rehberliğindeki eşsiz ispatlar içeren ayetlerdir. Seyyid Kutub bu konuda şu açıklamalarla konuya açıklık getirmiştir: “Bu evrenin şu gördüğümüz kendine özgü düzen içinde hiç yokken ilk kez varlık sahnesine çıkışı, arkasında bir yaratıcı gücün var olmasını gerektirir. Bu hem yalın fitratın ve hem de mantığın gereğidir. Varlık ile yokluk kutupları arasındaki mesafe o kadar büyüktür ki, insan idraki bu

²⁹⁸ Kutub, *a.g.e.* , VI, 312.

²⁹⁹ Kutub, *a.g.e.* , VI, 313.

³⁰⁰ *A'râf*, 7/172-3.

korkunç uzaklığı ancak şu evreni yoktan var eden, yaratan, icat eden bir ilâhın varlığını düşünerek açıklayabilir... Sırf şu evrenin varoluşunu gerekçeye bağlayabilmek için, sırf onun varoluşuna bir neden bulabilmek için bile evreni yaratan bir yaratıcı olduğunu düşünmek zorundayız. Oysa evren sadece basit biçimde var edilmiş değil ki! Tersine o hiç şaşmayan kanunlara ayarlı bir biçimde yaratılmış ve onun her zerresi ölçülere bağlıdır. Evrenin varlığının yanı sıra hayatın ve canlılık olgusunun doğuşu da öyledir. Canlılık olgusu ile cansız madde arasındaki korkunç mesafeyi yaratıcı ve yönlendirici bir ilâhın varlığını düşünmeden açıklamak mümkün değildir. Maddeye hangi anlamı verirsek verelim, istersek onu radyasyon (ışın) anlamında kabul edelim bu yine böyledir. Bu yaratıcı ilâh evreni, hayatın doğuşuna ve doğduktan sonra da varlığını sürdürmesine elverişli olabilecek nitelikte yaratmış olması zorunludur. Üstelik insan canlılığı, taşıdığı çarpıcı özellikler ile sıradan bir canlılık değildir, sıradan canlılığın düzeyini aşan bir olgudur. Kökeni çamurdur. Yani şu yeryüzünün hammaddesinden kaynaklanmaktadır. Buna göre bu çamura bilerek ve isteyerek canlılık sunan, insan özelliklerini sunan bir iradenin var olması gerekir.³⁰¹

Allah tanımazların ateistlerin hayatın doğuşunu açıklamak için harcadıkları bütün çabalar, giriştikleri bütün denemeler bizzât insan aklı açısından başarısızlığa uğramıştır. Bu konuda en son okuduğum deneme Amerikalı filozof taslağı Will Dywrante'nin girişimidir. Bu adam söz konusu denemesinde canlılık olgusunun belirli bir derecesi diye nitelediği atomsal hareket ile canlılarda varlığı bilinen gerçek canlılık olgusu arasında yakınlık kurmaya kalkışmıştır. Bu ümitsiz ve inatçı girişimin amacı cansız madde ile kimildayan canlılık olgusu arasındaki korkunç boşluğu doldurmaktır. Böylece adam aklısıra, cansız maddelere hayat vererek canlılık olgusunu sahneye çıkaran bir ilâhın varlığını düşünmeye gerek kalmayacağını ortaya koymaya çalışıyor. Fakat bu girişim ne o adama ve ne de materyalist yoldaşlarına bir şey kazandırmaz. Çünkü eğer hayat, cansız maddenin yapısında saklı bir nitelik ise ve canlılığı var eden irade sahibi bir başka güç yoksa maddenin yapısında saklı olduğu ileri sürülen bu canlılık olgusunun değişik düzeylerde ortaya çıkmasını sağlayan, yani bazı canlılıkları diğer bazı canlılıklardan daha gelişmiş ve daha karmaşık yapan faktör nedir? Niye bu canlılık atomda bilinçten yoksun, basit bir otomatik hareket olarak belirirken bitkilerde organik bir nitelik kazanıyor ve bildiğimiz canlılarda bileşimi ve işleyişi daha karmaşık bir organiklik biçiminde ortaya çıkıyor?³⁰²

Hayat içerdiği ileri sürülen maddenin bazı elementlerinin, diğer bazı elementlere göre hayat unsurundan daha fazla pay almalarını sağlayan ve önceden tasarlayıcı bir iradeye bağlı olmayan güç nedir? Maddenin yapısında saklı olduğu ileri sürülen hayatı, farklı gelişmişlik evrelerine ayıran faktör nedir? Cansız madde ile canlılık olgusu arasındaki bağdaşmazlığı iyice kavrayabilmemiz için canlılık olgusunu önceden tasarlama gücüne sahip bir

³⁰¹ Kutub, *a.g.e.* , V, 75-6.

³⁰² Kutub, *a.g.e.* , V, 77.

iradenin bilerek ve isteyerek yarattığını kabul etmeliyiz. Ama canlılık içerdiğini varsaysak bile tek başına maddenin bu olguyu ortaya çıkardığını ileri sürecektir olursak, insan aklının bu cansız-canlı bağdaşmazlığını kavrayıp açıklayabilmesi imkânsız olur. Farklı aşamaları ile hayat olgusunun yayılışına İslâm'ın getirdiği açıklama tarzı, bu olguya ilişkin tek çözüm şeklidir. Uğursuz maddeci girişimlerin bu olguyu açıklamaları mümkün değildir... Allah tanımazlık akımına “yaratıcılık” “önceden tasarlayıcılık” ve “canvericilik kanıtları” ile karşı koymayı yeterli sayıyor, bu kanıtların ötesine geçmek istemiyoruz. Çünkü Kur'an-ı Kerim, Yüce Allah'ın varolup olmadığını tartışma konusu yapmıyor. Çünkü Yüce Allah biliyor ki, insan fitratı bu tartışmayı körükleyen ateist akımı tiksinererek reddediyor. Asıl mesele Yüce Allah'ın birliğini onaylama ve kulların hayatı üzerindeki ortaksız egemenliğini tanıma meselesidir.³⁰³

Şu kitabın sayfaları ve şu yapının “plân”ı bir Yaradanı işaret eder.³⁰⁴ Bu gerçeği duyumsamakla sağlam fitratta bir coşku ve şu evreni var eden, ona bu gerçeği yerleştiren yaratıcıya her an sevgi ve korku beslemekle beraber O'nun çağrısına karşılık verme iştiağını da harekete geçirir. Akıl sahipleri, sağlam bir idrake sahip bulunanlar. Evet, onlar Yüce Allah'ın varlıklar âlemindeki ayetlerini karşılamak için gözlerini açarlar. Aralarına engeller koymazlar. Kendileriyle şu ayetler arasındaki geçitleri kapatmazlar. Ayakta iken, otururken ve yanları üzerinde yatarken kalplerini Allah'a yöneltirler. Böylece gözleri açılır, idrakleri aydınlanır, insan kalbi ile şu varlık âlemindeki yasaların arasını birleştiren ilham sayesinde Yüce Allah'ın varlık âlemine yerleştirdiği gerçeğe ulaşır varlık amacını, meydana geliş nedenini ve fitratın özünü kavrarlar.

Gökler ve yer sahnesi. Gece ve gündüzün değişim sahnesi... Evet, gözlerimizi, kalplerimizi ve idraklerimizi O'nun için iyice açsak, gözlerin ilk defa gördüğü yeni bir sahne gibi algılasak, duygularımızı alışkanlığın verdiği donukluktan ve tekrarın neden olduğu sönüklükten kurtarsak; bakışlarımız titreyecek, duygularımız sarsılacaktır. Göz, kalp ve idraklerimiz, buradaki ahengin ötesinde bu uygunluğu bahşeden bir elin; bu düzenin ötesinde, planlayıcı bir aklın; bu yönetimin ötesinde değişmez bir yasanın varlığını duyumsayacaktır. Bütün bunların hile, rast gele ve boş olmasının mümkün olmadığını algılayacaktır.

Gece ve gündüzün, güneş karşısında dünyanın kendi eksenini etrafında dönmesinden kaynaklanan iki görüntü olduğunu ve gökler ve yerdeki uyumun “çekim” ya da çekim dışı bir şeyden kaynaklandığını bilmemiz olağanüstü varlık sahnesi karşısındaki heyecanımızı azaltmaz. Bunlar doğrulanmış ya da doğrulanmamış varsayımlardır. Ve o, her iki halde de şu varlık harikasını ve kendisine hükmeden ve kendisini koruyan harikulâde ince yasaları karşılamada

³⁰³ Kutub, a.g.e. , V, 78.

³⁰⁴ Âl'i İmran, 3/190-1.

öne atılmaz, geride de kalmaz. Bu yasalar, göklerin ve yerin yaratılışında ve gece ile gündüzün ardarda gelişindeki güç ve hakkın işaretidirler.³⁰⁵

Kur'an'ın üslubu, akıl sahiplerinin şuurlarında; yer ile göklerin yaratılış sahnesi ile gece ve gündüzün değişimi ile karşılaşmanın neden olduğu ruhsal hareketlenmenin adımlarını ince bir tasvirle tablolastırmaktadır. Bu aynı zamanda evrenle birlikte hareket etmede, onunla kendi diliyle konuşmada, fitratı ve hakikati ile cevaplaştırmada, işaret ve ilhamlarıyla şekillenmede kalplere sağlıklı bir metod gösteren duyguları barındıran bir tablodur. Böylece açık kâinat kitabından, Allah'a, yarattıklarına bağlı mümin insan için bir "marifet" kitabı meydana getirmektedir. Bu tasvir öncelikle kalbin Allah'ın zikrine ve O'na ibadet etmeye yönelişi ile göklerin ve yerin yaratılışını, gece ile gündüzün ardarda gelişini düşünmeyi birleştirmektedir. Böylece bu, tefekkürü ibadet konumuna getirir ve onu zikir sahnesinin bir parçası kabul eder. İki hareketin arasının birleştirilmesiyle iki önemli gerçeğe işaret edilmiş oluyor.

Birincisi, Allah'ın yarattıklarını düşünmek, açık evren kitabını incelemek ve evreni harekete geçiren ve bu kitabın sayfalarını değiştiren Yüce Allah'ın yaratıcı elini araştırmanın, samimi bir ibadet ve içtenlikli bir zikir olduğu gerçeğidir. Evrenin projesini, kanun ve sünnetlerini; güçleri, potansiyelleri ile sır ve enerjilerini araştıran varlık bilimleri, şu evrenin yaratıcısını düşünüp O'nun üstünlük ve lütfunu kavrayacak düzeye ulaşırlardı; hemen şu evrenin yaratıcısına kulluk etmeye ve O'na dua etmeye başlardı. Hayat böylece bu bilimlerle istikamet bulur ve Allah'a yönelirdi. Ancak materyalist kâfir eğilim, evrenle yaratıcısının, varlık bilimleriyle ezeli ve ebedi hakikatlerin arasını kesmektedir. Bu yüzden bilim, kâfirler tarafından insana musallat olan zorba bir saldırgan gibi onu ruhsal bir boşluğa düşürmektedir.

İkincisi, Allah'ın evrendeki işaretleri, O'nu zikreden ve O'na kullukta bulunandan başkasına ilham verici gerçeklikleriyle görünmeyeceklerdi. Göklerin ve yerin yaratılışını, gece ve gündüzün değişimini düşünerek Allah'ı ananların bakışlarına; göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün değişiminde gizli büyük gerçeklerin açıldığı ve bunun ötesinde onların kurtuluş, iyilik ve esenliğe ulaştırıcı ilahi metoda bağlı oldukları gerçeğidir. Ey Rabbimiz, sen bu evreni boşuna yaratmadın, aksine hak üzere yarattın. Kuşkusuz şu evrenin bir gerçekliği vardır. Bazı filozofların dediği gibi, "yokluk" değildir. Bir kanuna göre hareket etmektedir. Başıboşluğa bırakılmış değildir. Bir amaca göre hareket etmektedir. Rastlantıya terk edilmiş değildir. Varlığı, hareketi ve amacı bakımından batılın bulaşmadığı Hakk'a tabidir. Kuşkusuz evrenin özünde ve görünüşündeki hakkın anlamı -akıl sahipleri yanında- burada bir ölçünün, planın, hikmet ve amacın ve şu gezegendeki insan hayatının ötesinde bir hak ve adaletin varlığıdır. O halde insanların yaptıklarından dolayı hesaba çekilip cezalandırılması kaçınılmazdır. İçinde

³⁰⁵ Kutub, *a.g.e.* , II, 290.

hak, adalet ve cezanın gerçekleştiği bu yurttan başka bir yurdun varlığı da zorunludur.³⁰⁶

İowa Üniversitesi'nden doktora sahibi, bitkilerin kalıtsal özellikleri konusunda uzmanlaşmış Michigan Üniversitesi Fen Bilimleri profesörü İrwing William, aynı kitapta yer alan “Materyalizm Tek Başına Yetmez” adlı makalesinde şunları söylemektedir: “Bilim, sayılması mümkün olmayan son derece küçük atomların nasıl meydana geldiğini açıklayamıyor. Oysa tüm maddeler bunlardan meydana gelmektedir. Aynı şekilde bilim, bize sadece tesadüf düşüncesine dayanarak bu atomların hayatı meydana getirmek için ne şekilde bir araya geldiklerini de açıklayamaz.”³⁰⁷

Texas Üniversitesi'nden doktora sahibi Bailore Üniversitesi'nden biyoloji profesörü, uzman biyolog Albert Mocamb Windester, adı geçen kitapta yer alan “Bilim Allah’a Olan İncancı Güçlendirdi” adlı makalesinde şunları söylemektedir: Biyoloji bilimi üzerine çok incelemeler yaptım. Bu bilim dalı, hayatı incelemeyi ilgilendiren oldukça geniş bilimsel bir alandır. Çünkü şu evrende yer alan Allah’ın yarattıkları arasında, canlılardan daha üstün bir varlık söz konusu değildir. “Basit yonca bitkisine bakın. Yolun bir kenarında yeşerir. Acaba insanların yaptıkları üstün alet ve gereçler arasında ona benzer üstünlükte birine rastlayabilir misin? Bu, canlı bir makinedir. Gece gündüz kesintiye uğramaksızın binlerce kimyasal ve doğal reaksiyon gerçekleştirir. Bütün bu işlemler protoplazmanın kontrolünde gerçekleşir. Protoplazma da tüm canlıların bileşiminde yer alan bir maddedir.”³⁰⁸

“Bu karmaşık canlı makina nereden geldi? Yüce Allah, onu bu şekilde tek başına yaratmamıştır. Ayrıca hayatı da yaratmıştır. O’nu kendisini koruyabilecek kapasitede ve nesilden nesile sürecek nitelikte kılmıştır. Bu arada kendisini diğer bitkilerden ayırmamıza yardımcı olan tüm özelliklerini ve ayrıcalıklarını da kaybetmez. Bu durum, canlılar arasındaki üreme konusunu inceleyen biyoloji bilimi alanında yapılan incelemelerin en üstünü sayılmaktadır. Aynı zamanda bu alan, Yüce Allah’ın gücünün en çok belirginleştiği bir alandır da. Yeni bir bitkinin oluşmasını sağlayan üreme hücresi oldukça küçüktür. Öyle ki, mikroskop olmaksızın görülmesi mümkün değildir. Hayret verici bir şeydir ki, bitkinin vasıflarından her biri, damarları, otları, gövde üzerinde uzanan dalları, kökü ve yaprakları, hacimleri oldukça küçük, mühendislerin kontrolü altında tamamlarlar oluşumlarını. Bunlar bitkiyi meydana getiren hücrenin içinde yaşamlarını sürdürebilirler. Bu mühendisler topluluğu gen taşıyıcıları kromozomlardır. Her şeyi yaratan sonra da doğru yolu gösteren Allah’ın izniyle ve varlık âlemindeki bu hareketi meydana getiren O’nun kaderiyle hareket ederler.”³⁰⁹

³⁰⁶ Kutub, *a.g.e.* , II, 289.

³⁰⁷ Kutub, *a.g.e.* , II, 290.

³⁰⁸ Kutub, *a.g.e.* , II, 290.

³⁰⁹ Kutub, *a.g.e.* , V, 343.

Almanya Frankfurt Üniversitesi profesörlerinden biyolog ve botanikçi Russel Charles Ernest şöyle der: “Cansızlar âleminden hayatın nasıl meydana geldiğine ilişkin birçok teoriler geliştirilmiştir. Kimi araştırmacılar hayatın proteinden ya da virüsten yahut proteinin büyük parçalarının bir araya gelmesinden meydana geldiği sonucuna varmışlardır. Bazı insanlar bu teorilerin canlılar âlemi ile cansızlar âlemini bölen boşluğu kapattığını düşünebilir. Ancak kabul etmek zorunda olduğumuz realite gösteriyor ki, cansız bir maddeden canlı bir madde meydana getirmek için harcanan tüm çabalar, beklenmeyen bir başarısızlık ve bozgunla sonuçlanmıştır. Bununla beraber Allah’ın varlığını inkâr eden biri, sonradan meydana gelen âlemin, atomların ya da parçaların rastlantı sonucu bir araya gelmesinden oluştuğuna ilişkin doğrudan bir kanıt ileri süremez. Canlı hücrede gördüğümüz şekilde hayatın ortaya çıkışını, korunmasını ve yönlendirilmesini bu şekilde izah edemez. Kişi hayatın ortaya çıkmasına ilişkin bu yorumu kabul etmekte serbesttir. Bu onu ilgilendiren bir şeydir. Ancak bunu kabul ettiği zaman, Allah’ın varlığına, her şeyi yaratıp yönlendirdiğine inanmanın akla getirdiği zorlukların ve çaresizliklerin çok daha şiddetlisini yaşayacaktır. Canlı hücrelerden her birinin son derece karmaşık bir yapıya sahip olduğuna bu yüzden anlaşılmasının oldukça güç olduğuna inanıyorum. Yeryüzünde bulunan milyarlarca canlı hücre Allah’ın gücüne, düşünce ve mantığa dayalı bir şahitlik yapmaktadırlar. Bu yüzden ben Allah’ın varlığına bütün içtenliğimle inanıyorum.”³¹⁰

İnsan aklıyla Yüce Allah’ın varlığı ve Yaratıcı egemenliğini ispat eden bir başka sahne ise kuşkusuz İbrahim (a.s.)’in kıssasında cereyan eden ibretlik sahnedir. Seyyid Kutub’un edebi üslubuyla sahneyi izleyelim: “Hani İbrahim, babası Azer’e dedi ki; “Sen putları ilâh mı ediniyorsun? Ben gerçekten gerek senin ve gerekse kavminin açık bir sapıklık içinde olduğunuzu görüyorum.” Biz İbrahim’e göklerin ve yerin görkemli egemenlik mekanizmasını böylece gösteriyorduk ki, o kesin inançlılardan olsun. Gece karanlık basınca bir yıldız gördü ve “Rabbim budur” dedi. Fakat yıldız batınca “Batanları sevmem” dedi. Arkasından ayı doğarken görünce “Rabbim budur” dedi. Fakat o da batınca “Eğer Rabbim beni doğru yola iletmeseydi, kuşkusuz sapıklardan biri olurum” dedi. Daha sonra güneşi doğarken görünce “Rabbim budur, bu daha büyüktür” dedi. Fakat o da batınca “Ey kavmim, ben sizin Allah’a ortak koştuğunuz putlardan uzağım. Ben yüzümü, dosdoğru bir şekilde, gökleri ve yeri yoktan var edene yönelttim, ben O’na ortak koşanlardan değilim” dedi.”³¹¹

Bu, İbrahim’in diliyle konuşan fitratın kendisidir. Çünkü İbrahim henüz idrakiyle, kavrama yeteneğiyle ilâhını bulmamıştı. Ancak onun bozulmamış fitratı daha baştan kavminin kullukta bulunduğu putların ilâh olabileceklerini reddetmişti. -Irak Keldanileri olan İbrahim’in kavmi, putlara kullukta bulundukları gibi gezegenlere, yıldızlara da taparlardı.- Çünkü kullukta bulunan, zorluk ve rahatlıkta kulların kendisine yöneldiği, insanları ve tüm

³¹⁰ Kutub, *a.g.e.*, V, 260-1.

³¹¹ *En’âm*, 6/74-9.

canlıları yaratan ilahın... Evet, İbrahim'in fitratına göre bu ilahın taştan bir heykel ya da ağaçtan bir put olması mümkün değildi. Mademki yaratan, yarattıklarının rızkını veren, her şeyi işiten ve karşılık veren bu heykeller değildir. O halde, kullukta bulunulmayı hak etmemişlerdir ve gerçek ilâh ile kulları arasında aracı şeklinde de olsa ilâh edinilemezler. O halde daha ilk karşılaşmada İbrahim'in (a.s.) fitratının hissettiği açık bir sapıklıktır bu. Ayrıca bu, Yüce Allah'ın insanları yarattığı fitratın eksiksiz bir örneğidir. Sonra bu, açık bir sapıklıkla yüzyüze geldiğinde onu reddedip tiksinen, sorun inancı ilgilendirince de gerçek sözü açıklayıp duyuran mükemmel fitrata da bir örnek oluşturmaktadır. O'nun kalbi ve fitratı ile şu olağanüstü evrende yer alan imana yönelik mesajlarla doğru yolu gösteren kanıtları birbirine bağladık. Böylece O'nu, sahte tanrılara kulluk yapmayı reddetme aşamasından gerçek ilahı benimseme aşamasına yükselttik.³¹²

İşte fitratın derin ve yalın yöntemi budur. Bu, birikintilerin yozlaştıramadığı bilinçtir. İşte İbrahim (a.s.) bu şekilde yoluna devam edip Allah'ı bulmuştur. Daha önce fitratında ve vicdanında bulduktan sonra düşünce ve bilincinde de bulmuştur. Düşünce ve bilincinde bulduğu ilâhlık gerçeği fitrat ve vicdanda yer eden gerçeğe bir uyum arzetmiştir. Bu noktada Yüce Allah, halk kitlelerini sadece akılları ile başbaşa bırakmamıştır. Peygamberlerin getirdiği mesajlarla açıklama yönüne gitmiştir. İnsan fitratını veya insan aklını değil de, peygamberliği insanlar için bir gerekçe kılmıştır. Hesaba çekilmenin ve cezalandırılmanın nedeni budur. Bu, Yüce Allah'ın adaletinin, rahmetinin, insanlardan haberdar olmasının, onları bilmesinin gereğidir. Fitrat ile ilâhın arasındaki bağ, sevgi bağıdır. Aradaki ilişki, kalp ilişkisidir. Bu nedenle İbrahim'in (a.s.) fitratı, batanları sevmiyor, onlardan ilâh edinmiyor. Çünkü fitratın sevdiği ilâh, kaybolmaz, batmaz...³¹³

İbrahim (a.s.) burada ilâhını buluyor. Ancak, parlayan yıldızda, doğan ayda ya da yükselen güneşte değil. Gözlerin görebildiği, duyu organlarının algıladığı hiçbir şeyde bulmuyor. Gözlerin gördüğü, duyu organlarının algıladığı ve aklın kavradığı her şeyin yaratıcısı olarak görüyor. O'nu gönlünde, fitratında, aklında, bilincinde ve çevresindeki tüm varlıklarda görüyor. Gözlerin gördüğü duyu organlarının algıladığı ve akılların kavradığı her şeyin yaratıcısı olarak buluyor. Bu durumda, kullukta bulundukları sahte ilâhlardan ötürü kendisiyle kavmi arasında içinde kesin bir ayrılığın farkına varıyordu. "Ey kavmim, ben sizin Allah'a ortak koştuğunuz putlardan uzağım." Ben yüzümü, dosdoğru bir şekilde, gökleri ve yeri yoktan var edene yönelttim, ben O'na ortak koşanlardan değilim. Bu, gökleri ve yeri yaratana yöneliştir. Şirke sapmayan tevhidi bir yöneliştir. Bu, kesin bir söz, pürüzsüz bir inanç ve son yöneliştir. Bundan sonra, vicdanda yer alan gerçeğe uygun düşen bu gerçeğin akılda iyice belirginleşmesinden sonra, kararsızlığa, tereddüte yer yoktur.³¹⁴

³¹² Kutub, *a.g.e.* , V, 305-6.

³¹³ Kutub, *a.g.e.* , V, 307.

³¹⁴ Kutub, *a.g.e.* , V, 308.

İbrahim'in (a.s.) kavmi putlara, gezegenlere ve yıldızlara kullukta bulunuyor. İbrahim'in gönlünde gerçekleşen bu dehşet verici yolculuğu düşünüp değerlendirmiyorlardı. Bu olay onları sırf düşünüp incelemeye bile yöneltmemiştir. Üstelik düşünce ve sapıklıklarındaki gözle görülür çaresizliklerine rağmen, gelip onunla tartışmaya ve inkâra kalkışıyorlar.³¹⁵

Ancak, Allah'ı gönlünde, aklında ve çevresindeki varlık âleminde bulan mümin İbrahim (a.s.) onları, büyük bir güven ve kararlılıkla tiksinererek karşılıyor. Allah beni doğru yola erdirmişken, basiretimi açarken, beni kendisine yöneltirken ve kendisini bana tanıtırken; bulduğum Allah hakkında benimle tartışmaya mı kalkışıyorsunuz? Yüce Allah elimden tutmuş bana yol göstermiştir. O halde vardır. Bana göre bu, varlığının kanıtıdır. O'nu, çevremdeki evrende gördüğüm gibi vicdanımda ve bilincimde de gördüm. O halde, içimde bulduğum ve bunun için bir kanıt da ihtiyaç duymadığım bir şey hakkında benimle tartışmanızın bir anlamı yoktur. O'nun beni kendisine iletmesi yeterli bir kanıttır. Ancak, derin imanı ve içten teslimiyeti nedeniyle İbrahim (a.s.) Allah'ın serbest iradesine ve her şeyi kapsayan bilgisine dayanmadan kestirip atmıyor. Meğerki Rabbim hakkında bir şey dilemiş olsun. Rabbimin bilgisi her şeyi kuşatmıştır. Hâlâ düşünmüyor musunuz?³¹⁶

“Sizler Allah'ın haklarında size hiçbir kanıt indirmemiş olduğu putları O'na ortak koştaktan korkmazken, ben sizin O'na koştüğunuz ortaklardan nasıl olur da korkarım? Eğer biliyorsanız, söyleyin bakayım, bu iki gruptan hangisi güvenli olmaya daha lâyıktır? Bu, kendisine güvenen ve şu varlıkta yer alan gerçekleri kavrayan müminin mantığıdır.”³¹⁷

Sonuç olarak Yüce Allah kendi zâtının dışında insanların uydurdukları ilahlarının kaybolduklarını, zâten hakikaten var olmayan uydurmalar olduğunu beyan ediyor. “O gün Allah onları çağırarak: Benim ortaklarım olduklarını iddia ettikleriniz hani nerede? Diyecektir. (O gün) her ümmetten bir şahit çıkarır, (kâfirlere): Kesin delilinizi getirin! Deriz. O zaman bilirler ki hakikat Allah'a aittir ve uydura geldikleri şeyler (putlar) da kendilerinden ayrılıp kaybolmuşlardır.”³¹⁸ Durumun tabiatı gereği delilleri de yoktur. Maksat onları zelim etmektir. Çünkü uydurulmuş şeyler gerçekler karşısında erir ve hiç olmamış gibi kaybolur.³¹⁹

2.1.3. ALLAH İNANCI'NIN İNSAN HAYATINA YANSIMALARI

İnsanlığın bildiği ilk inanç sisteminin İslâm olduğunu ve bu inanç sistemini insanlığın ilk babası Hz. Âdem'den (a.s.) sonra insanlığın ikinci

³¹⁵ Kutub, *a.g.e.* , V, 310.

³¹⁶ Kutub, *a.g.e.* , V, 311.

³¹⁷ Kutub, *a.g.e.* , V, 312-3.

³¹⁸ *Kasas*, 28/74-5.

³¹⁹ Kutub, *Seyyid, Kur'an'da Kıyâmet Sahneleri*, 209.

babası Hz. Nuh'dan (a.s.) daha sonra da gelen tüm peygamberlerden öğrendiğini belirtelim. Yine İslâmın; inanç, düşünce; kulluk ve sembolik davranışlara ilişkin direktifler açısından ilahlığın birliğini, itaat etme, uyma, otoritesine girme ve boyun eğme açısından Rabblığın birliğini öngördüğünü vurgulamıştık. İslâmın otorite, hâkimiyet, yönlendirme ve yasama birliği olduğunu açıklamıştık.³²⁰ Yüce Allah'a inancın farklı yansımalarından birisi de İnananların şahit tutulmasıdır.³²¹

Yüce Allah'ın kimlerin mümin olduklarını belirlemesi için aramızdan bazılarını şahit tutmuş, onlar da şahitliklerini yerine getirmişlerdir. İçinde bir kuşku, üzerinde bir itiraz ve çevresinde bir tartışmaya girmeden, ölene kadar, bu hakkın gerçekleşmesi ve insanların hayatında yer etmesi uğrunda cihat etmek suretiyle yerine getiriyorlar şahitliklerini. Yüce Allah onlardan, O'nun katından kendilerine gelen şeyin gerçek olduğunu bilmek, buna kesinlikle inanmak, O'nun için her şeyden soyutlanmak, O'nun dışındaki her şeyin değersiz olduğunu kavrayıp onurlanmalar için şahitler seçmişti. Bu şahitler, bu hak olmadan insan hayatının ıslah olup istikrar bulamayacağına kesinlikle inanmak, batılla savaşmak ve onu insan hayatından kovmak, dünyalarında hakkı yerleştirmek ve insanların üzerindeki hâkimiyette Allah'ın metodunu gerçekleştirmek için cihattan kaçınmamak suretiyle şahitlik yapmışlardı. Evet, Yüce Allah, bunların tümüne şahit olmalarını istemekte, onlar da şahitliklerini hakkıyla yerine getirmektedirler. Onların şahitlikleri ölene kadar sürdürdükleri şu cihattır. Bu da münakaşa ve hile götürmeyen kesin bir şahitliktir.³²²

Yüce Allah'a inanma ve bu inancın farklı yansımalarından birisi de İnananların bu inançlarının gereğini bihakkın yerine getirmeleridir ve her konuda Allah'a başvurmaktır. “Lâ ilahe illallah, Muhammed ün Resûlullah” şahadet cümlesini diliyle söyleyen herkese, bu şahadetin anlamını ve gereklerini yerine getirmediği şahadet getirdi denemez. Şahadetin anlamı; Allah'tan başka ilah edinmemektir. Dolayısıyla Allah'tan başkasına şeriat için başvurmamaktır. Çünkü ulûhiyetin en belirgin özelliği kullar için kanun koymaktır; aynı şekilde kulluğun en belirgin özelliği de her konuda Allah'a başvurmaktır. Bu şahadetin bir diğer anlamı da, Allah'ın elçisi olduğundan her konuda Allah'a başvurmayı Hz. Muhammed (s.a.s.) kanalıyla yapmak ve bu kaynağın dışında başka bir kaynağa dayanmamaktır.³²³

Bu şahadetin gereği; Hz. Muhammed'in (s.a.s.)bildirdiği şekilde veryüzünde ulûhiyetin, tek başına Allah'ın olması ve Hz. Muhammed'in; örnek olduğuna imandır. Bunun yanında Allah'ın insanlar için dilediği metodun; egemen, galip ve itaat edilen metot olması, istisnasız bütün insanların hayatını düzenleyen düzenin bu olması için cihat etmektir. İşte bu uğurda ölmeyi gerektiriyorsa, bu dereceye yükselen şehittir. Yani Yüce Allah şehitten bu

³²⁰ Kutub, *a.g.e.* , VIII, 298-9.

³²¹ *Âl'i İmran*, 3/140-2.

³²² Kutub, *a.g.e.* , II, 464.

³²³ Kutub, *a.g.e.* , II, 465.

şahitliği dilemiş o da hakkıyla yerine getirmiştir. Yüce Allah onu şahit edinmiş ve bu yüce makamla onurlandırmıştır.³²⁴

Namaz ile bayraklaştırılan ibadetlerdeki inancın kullar üzerindeki rahmet yansımalarını ise Seyyid Kutub şu açıklamaları ile dile getirmektedir: Ebu Hüreyre (r.a.) den mervi ve Müslim'in, Âlâ b. AbdurRahman yolu bildirdiğine göre Peygamber efendimiz şöyle buyuruyor: “Yüce Allah şöyle buyurur: “Ben namazı kendim ile kulum arasında ikiye böldüm. Yarısı bana ve öbür yarısı kuluma aittir. Kulum istediğine kavuşacaktır.” Kul, “رَبِّ اللَّهِ الْحَمْدُ الْعَالَمِينَ” dediği zaman, Allah, “Kulum bana hamd etti” der. Kul, “الرَّحِيمَ الرَّحْمَنَ” dediği zaman, Allah, “Kulum bana övgü sundu” der. Namaz kılan kul, “الدِّينَ يَوْمَ مَالِكٍ” dediği zaman, Allah “Kulum benim şanımın yüceliğini ifade etti” der.³²⁵

Namaz kılan kul, “سَتَعِينُ وَإِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ” dediği zaman, Allah, “Bu söz hem bana ve hem de kuluma aittir. Kuluma istediği verilecektir” der. Kul, “الضَّالِّينَ” dediği zaman, Allah, “اهْدِنَا الصِّرَاطَ مَتَّ الدِّينَ صِرَاطَ الْمُسْتَقِيمِ وَلَا عَلَيْهِمَا الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ أَنَّهُ” dediği zaman, Allah, “Bu söz tamamen kulumla ilgilidir, ona istediği verilecektir” der.³²⁶

Aman Allahım ne büyük bir rahmet, nekadar muazzam bir karşılama ve sevgi.

2.1.4. ALLAH'IN İPİNE SARILMA

Evet, Allah'a sarılmak kurtuluştur. Çünkü Yüce Allah bakidir, daima diri ve yarattıklarının üzerinde mutlak otorite sahibidir. Resûlullah (s.a.s.) ashabıyla birlikte, imani düşünce, sosyal düzen ve insan hayatını düzenleyen konularla ilgisi bulunmayan, ziraat, savaş taktikleri vb. gibi pratik hayatta daha çok deneye ve bilgi edinmeye bırakılan konularda görüş bildirme ve tecrübe edinmede son derece hoşgörülü olmuştur. Bununla beraber, akide ve hayat metodu için başvurulacak merci konusunda son derece titizdir. “Kim Allah'a sınıksız sarılırsa doğru yola iletilmiş olur.”³²⁷

Ayeti Kerimelerde söylendiği gibi Allah'ın ipine sarılmak,³²⁸ Seyyid Kutub'un konuyla ilgili açıklamaları devamlı; kalpteki her çarpıntıda, hayattaki her harekette, namazda, ibadette, hayatta, ölümden, kulluk davranışlarında, pratik hayatta, ölümden ve onun ötesinde eksiksiz bir şekilde Allah için her şeyden soyutlanmadır. Bu, mutlak tevhit ve eksiksiz kulluktan kaynaklanan bir tesbihtir. Allah'ı eksikliklerden uzak saymadır? Namazı, ibadeti, dirilişi ve ölümü birleştirip tek başına Allah'a özgü kılmadır. Âlemlerin üzerinde eksiksiz otorite ve egemenlik sahibi, eğiten, yönlendiren ve hükmeden Allah'a... Tam bir teslimiyetle, gönülde ve hayatta Allah'tan başkasına kulluk

³²⁴ Kutub, *a.g.e.* , II, 465.

³²⁵ Kutub, *a.g.e.* , I, 45.

³²⁶ Kutub, *a.g.e.* , I, 45.

³²⁷ *Âl'i İmran*, 3/101.

³²⁸ *En'âm*, 6/161-4.

eden bir şey bırakmadan... Vicdanda ve realiteler dünyasında O'na kulluk yapmaktan başka bir şeye yer vermeden...³²⁹

Bana böyle emredildi. Ben de duydum ve itaat ettim. Dolayısıyla ben Müslümanların ilkiyim. Allah gökleri, yeri ve her ikisinde bulunan her şeyi içine alan, insanın bildiği bilmediği tüm yaratıkları kapsayan, gizli-açık olan ve meydana gelen her şeyi toplayandır. Şu dehşet verici evrende bulunan her şey üzerindeki Allah'ın kapsamlı Rabblığıyla; inanç, ibadet ve şariat açısından Allah'ın mutlak hâkimiyetine boyun eğdiren bir ifadedir bu. Sonra red amaçlı bir hayret ifadesi... Ben, niyetim ve yaptıklarımın sorgulanacağım, itaat etmek ve karşı çıkmakla kazandığım şeylerden hesaba çekileceğim halde, Allah'tan başka hayatıma hükmeden, işlerimi düzenleyen, buna egemen olan, beni idare eden ve beni yönlendiren bir Rabb mı arayayım?³³⁰

Bütün bu evren O'nun kontrolünde olduğu ben ve siz O'nun Rabblığı kapsamında olduğumuz halde Allah'tan başka bir Rabb mı arayayım? Her kişi kendi günahının cezasını çekeceği, kimsenin günahının bir başkası tarafından yüklenilmeyeceği halde, Allah'tan başka bir Rabb mı arayayım? Hepiniz O'na döneceğiniz ve ayrılığa düştüğünüz şeylerden sizi hesaba çekeceği halde Allah'tan başka bir Rabb mı arayayım? İnsanları yeryüzüne yerleştirdiği, şükür mü nankörlük mü ediyorlar diye sınamak için kimisini akıl, beden ve rızık bakımından üstün kıldığı halde Allah'tan başka bir Rabb mı arayayım? Ortada bunca kanıt ve işaret bulunduğu, tümü de tanıklık ettiği ve hepsi Yüce Allah'ın tek ve yegâne Rabb olduğunu gösterdiği halde bir başkasının yasasını yasa, buyruğunu buyruk, hükmünü hüküm edinmek suretiyle Allah'tan başka bir Rabb mı arayayım? Bu engin ve son derece tatlı tevhidi arınmadır, her türlü şirk lekesinden uzak saymadır.³³¹

Seyyid Kutup tefsirinde konuyla ilgili İmam Ahmed'den bir hadisi ele alır: Hz. Ömer, Resûlullah'a (s.a.s.) gelerek şöyle dedi: Ya Resûlullah, ben, Beni Kureyza'dan bir yahudi kardeşe Tevrat'tan bazı parçalar yazmasını söyledim. Görmek ister misiniz? Bunun üzerine Resûlullah'ın rengi değişti. Abdullah b. Sabit diyor ki: Ya Ömer, Resûlullah'ın yüzünü görmüyor musun? Dedim. Bunun üzerine Hz. Ömer; rab olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan ve resûl olarak Muhammed'den razıyım, dedi. Bundan dolayı Peygamberimiz neşelendi ve şöyle buyurdu: "Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, Musa (a.s.) aranızda olsaydı ve siz de beni bırakıp ona uysaydınız şüphesiz sapıttırınız. Ümmetlerden benim payıma siz, nebilerden de sizin payınıza ben düştüm."³³²

Yine Seyyid Kutup, Hâfız Ebu Ya'lâ'nın şöyle rivayet ettiğinden sözeder: Dedi ki, "Resûlullah şöyle buyurdu: Ehl-i Kitaptan bir şey sormayın. Onlar sapık olduklarından sizi doğruya iletemezler. Bu durumda siz ya batılı

³²⁹ Kutub, *a.g.e.*, V, 507.

³³⁰ Kutub, *a.g.e.*, V, 508.

³³¹ Kutub, *a.g.e.*, V, 509.

³³² Kutub, *a.g.e.*, II, 375

doğrulayacaksınız ya da gerçeği yalanlayacaksınız. Allah’a yemin ederim ki şayet Musa aranızda sağ olsaydı bana uymaktan başka bir şey yapamazdı.” Başka hadislerde de şöyle dediği rivayet edilir: “Musa ve İsa (a.s.) sağ olsalardı bana uymaktan başka seçenekleri olmazdı.” İşte Ehl-i Kitap ve işte Resûlullah’ın inanç, düşünce, şeriat ve metotla ilgili bir konuda onlara başvurma hususundaki tavırları. Bununla beraber, İslâm’ın ruhuna ve hedefine uygun olduğu sürece, Yüce Allah’a kulluk yapmak ve bu bilgiyi insanlığın iyiliğine kullanmak suretiyle şükredildiği müddetçe inanç, düşünce, şeriat ve metot gibi konuların dışında, teorik ve pratik olarak pozitif bilimler gibi bütün insanlığın her türlü çabasından yararlanmanın herhangi bir sakıncası yoktur...³³³

Seyyid Kutub insanlığın içersine düştüğü buhranlı durumu, ilkesizliği İslam’dan uzaklaşma sonucunda Allah’ın ipine sarılmamaktan kaynaklandığını aşağıdaki örneklerle açıklamaya devam etmektedir. “İşte bunlar Yüce Allah’ın Müslüman ümmetine yönelik direktifleridir. Ve işte O’nun yüce Resulünün pratik önderliği... Ancak kendi kendini Müslümanlar zanneden bizler, bütün samimiyetimizle Kur’an ve hadis anlayışımızı müsteşriklerden ya da talebelerinden alıyoruz. Bir de bakıyoruz ki varlık ve hayat hakkında felsefemizi ya da düşüncelerimizi şundan bundan veya Yunan, Roma, Avrupa ve Amerikan felsefe ve filozoflarından almışız. Ya da hayat düzenimiz, yasalarımız ve kanunlarımız o kaynaklardan gelme. Bakıyorsunuz ki, tavırlarımız, davranışlarımız ve ahlâkımız İslâm ruhundan soyutlanmış ve madde uygarlığının zirvesi bu kokuşmuş bataklıktan alınma... Hâlbuki biz, Müslümanlanlık iddiasında bulunmayanın yaptığından daha fazla bu dini zayıflatıp ona kötü örnek oluyoruz. Şüphesiz insanlık, varlık âlemindeki güçleri hizmetine sokmak için girdiği mücadeleden büyük başarılar kazanmış, sanayi ve tıp alanında geçmişe göre olağanüstü sayılacak aşamaları gerçekleştirmiş ve bu gidişle de birçok mesafe elde edebileceği kesindir. Ancak, bütün bunlar onun hayatına nasıl bir etkide bulundular? Ruhsal hayatı üzerindeki etkisi ne oldu? Acaba mutluluğu bulabildi mi? İnsanoğlu tatmin olabildi mi? Barış sağlandı mı? Bütün bunlara verilecek cevap: Kesinlikle hayırlıdır. Bula bula bataklık, sıkıntı, korku, sinirsel ve ruhsal hastalıklar, parçalanmışlık ve korkunç boyutlara varmış geniş bir suç ortamı buldu insanlık... Nitekim insan varlığının gayesi ve insan hayatının hedefine ilişkin düşünce alanında da herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır.³³⁴

Çağdaş uygar insanın zihnindeki insan varlığının gayesi ve insan hayatının hedefi ile ilgili oluşan düşünce ile İslâm düşüncesi arasında bu yönde bir karşılaştırılma yapıldığında; çağdaş uygarlığın son derece bayağı olduğu görülecektir. İnsanın kendisi ve varlık âlemindeki konumu hakkındaki düşüncesinin melun bir şekilde alçaldığı, değerleri ve istekleri noktasından da gittikçe küçüldüğü gözlemlenecektir. Binaenaleyh manevi boşluk insanlığın bitkin kalbini kemirmekte ve şaşkınlık yorgun ruhunu tehdit etmektedir. Çağdaş insan Allah’ı bulamadığı gibi birçok faktör de onun gittikçe Allah’tan

³³³ Kutub, *a.g.e.* , II, 376.

³³⁴ Kutub, *a.g.e.* , II, 377.

uzaklaşmasına neden olmaktadır. Özellikle Allah'ın metodu doğrultusunda kullanıldığı sürece, elde ettiği her başarı, insanı daha çok Allah'a yaklaştırması gereken bilim bile, ruhunun sönüp yozlaşması nedeniyle insanı gittikçe Allah'tan uzaklaştıran bir hale gelmiştir.³³⁵

İşte bu durumda olan insanlığı, bazı insanlar Allah'ın doğru yola ileten metodundan yoksun bırakmaya çalışarak; bu metodu anlamaya çalışmayı, geçmiş bir tarihî döneme özlem olarak değiştirip “gericilik” diye isimlendiriliyorlar. Böylece onlar cahilliklerinin veya kötü niyetlerinin ürünü bu davranışlarıyla insanlığı, gelişme ve ilerlemeye sevk edecek, barış ve huzur ortamına götürecek biricik hayat metoduna sahip olmaktan yoksun bırakıyorlar. Ancak bu hayat metoduna inanan bizler, neye çağırdığımızı çok iyi biliyoruz. Bizler insanlığın içinde bulunduğu kötü durumu görüyor ve içinde yüzdüğü kokuşmuş bataklığın iğrenç kokusunu duyuyoruz. Evet, görüyorsunuz... Şuracıkta, kızgın çölde bitkin düşenler için yüce ufuklarda açılan kurtuluş sancağını ve bu çirkef bataklıkta boğulanlar için beliren parlak ve temiz yücelikleri fark ediyorsunuz. Aynı zamanda, şayet insanlığa önderlik bu ilahî metoda devredilmezse insanlığın bütün tarihi ve değerleriyle korkunç bir uçuruma doğru yuvarlandığına da şahit olunacaktır.³³⁶

Bu yolda atılacak ilk adım, Yüce Allah'ın tekrar insanlığa önderlik yapmasına izin verene kadar, bu metodun temiz ve sağlam kalması için diğer metotlardan ayrılıp ortaya çıkmasıdır. Bu hayat metoduna inananların da çevrelerindeki cahiliye belasına hiçbir konuda yönelip başvurmamaları gerekir. Yüce Allah kullarını, şurada burada cahiliyyeye çağıran insanlık düşmanlarının eline bırakmayacak kadar merhametlidir. İşte Yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'inde Müslümanlar cemaate telkin etmeye irade buyurduğu ve Hz. Peygamberin de sağlam öğretisiyle öğretmeye özen gösterdiği hakikat budur.³³⁷

2.1.5. ALLAH'IN KULLARIYLA OLAN İLİŞKİSİNİN DAYANDIĞI GENEL PRENSİPLER

Yüce Allah kullarıyla olan ilişkisinin dayandığı genel prensipleri şu üç ayette şöyle belirlemektedir: “Kim bir kötülük işler ya da kendine zulmeder de Allah'tan af dilerse Allah'ı bağışlayıcı ve esirgeyici olarak karşısında bulur. Kim bir suç işlerse onu kendi aleyhine işlemiş olur. Kuşkusuz Allah bilir ve hâkimdir. Kim bir kusur ya da bir suç işler de onu bir masumun üzerine atarsa açık bir iftira, bir günah yükünün altına girmiş olur.”³³⁸

³³⁵ Kutub, a.g.e. , II, 378.

³³⁶ Kutub, a.g.e. , II, 378-9.

³³⁷ Kutub, a.g.e. , II, 379.

³³⁸ Nisâ, 4/110-2.

Kullar da birbirleriyle ilişkilerinde bu prensiplere uyabilirler. Allah ile olan ilişkilerinde bunlara uymuş olsalar hiçbir zarara uğramazlar. Birinci ayet, tövbe kapısının iki kanadını ve bütün genişliğiyle bağışlanma kapısını sonuna kadar açıyor. Böylece tövbe eden her günahkârda bağışlanma ve kabul görme ümidi doğuruyor. Tövbe edip bağışlanma dileyerek Allah'a yönelenler onu bağışlayıcı ve merhamet edici görürler. Kuşkusuz bir kötülük işleyen başkasına ve kendisine haksızlık eder. Her iki durumda da bağışlayıp esirgeyen Yüce Allah her an için bağışlanma dileyenleri kabul eder, ona tövbe ederek yöneldikleri sürece onları bağışlar, merhamet eder. Bu şekilde kayıtsız, şartsız, engelsiz ve kapıcısız...³³⁹

İkinci ayet, bireyin sorumluluğunu yerleştirmekte ve ceza konusunda İslâm düşüncesi bu kurala dayanmaktadır. Bu da her kalbe, korku ve güven duygusunu bahşetmektedir. İşlediğinden ve kazandığından dolayı da kendisini güvencede hissetmesini sağlamaktadır. Kilise düşüncelerinde sözü edildiği gibi, İslâm'da, miras kalan bir suç anlayışı yoktur. Kişinin kendi cezasını çekmesi dışında, başkası adına ceza çekmesi söz konusu değildir. Bu durumda her kişi, yaptığı şeyden sakınmak ve yapmadığı şeyden dolayı sorgulanmayacağından emin olmak üzere özgürdür. İşte bu eşsiz düşüncede yer alan olağanüstü denge. Kuşkusuz bu, İslâm düşüncesinin özelliklerinden ve ilkelerinden biridir. Çünkü İslâm, fitratı tatmin eder, insanoğlunun davranışları için mihenk edinmesi istenen mutlak adaleti gerçekleştirir.³⁴⁰

Üçüncü ayette bir suç işleyip sonra da onu suçsuz birine yükleyenin sorumluluğunu belirlemektedir. Bu durum söz konusu grubun durumuna uygun düşmektedir. Hem masum birine iftira atmanın günahını, hem de o suçu bizzât işlemenin yükünü birlikte taşıyacaktı. Manayı iyice öne çıkarıp güçlendiren Kur'an'ın tasvirli ifadesinin somutlaştırdığı gibi bunlar, taşınacak yükler sanki. Kur'an-ı Kerim belirlediği bu üç kural ile her ferdin yaptıkları ile hesaba çekileceği adalet terazisini tablolaştırmaktadır. Bu terazi, suçunu başkasının üzerine atmakla hiçbir suçlunun yakasını bırakmaz. Aynı zamanda tövbe ve mağfîret kapısını sonuna kadar açık tutmaktadır. Kapıları çalıp duran şu bağışlanma dileyen tövbe-kârılar, her an Allah'la buluşabilirler. Hatta izin istemeden bile huzura girip rahmet ve bağışlanma dilerler.³⁴¹

2. 2. ALLAH'IN MÜ'MİNLERE YARDIM ETMESİ

Kur'an-ı kerim gerçek âlemde olduğu gibi, kul ile Rab, mümin kalp ile Allah'ın takdiri arasında perdesiz, engelsiz, araçsız ve aracısız direkt bir bağ kurmaya önem vermiştir. Yine bu kuralı İslâm düşüncesine yerleştirmeye ve her türlü şaibeden arındırmaya, ayrıca zahiri sebep araç ve aletlerin

³³⁹ Kutub, *a.g.e.* , III, 438.

³⁴⁰ Kutub, *a.g.e.* , III, 439.

³⁴¹ Kutub, *a.g.e.* , III, 440.

kendiliğinden bir faaliyetlerinin olmadığı gerçeğini yerleştirmeye dikkat etmiştir. Kutup konuyla ilgili sözlerine aşağıda olduğu gibi devam etmektedir. Kur'an-ı kerimde, çeşitli te'kid yöntemleriyle tekrarlanan: "...İndirilen üç bin meleklerle Rabbinizin sizi takviye etmesi, sizin için yeterli değil midir? Evet, siz sabır gösterir ve Allah'tan sakınırsanız, onlar (düşmanlarınız) hemen şu anda üzerinize gelseler, Rabbiniz, nişanlı beş bin meleklerle sizi takviye eder. Allah, bunu size sırf bir müjde olsun ve kalpleriniz bu sayede rahatlasın diye yaptı. Zafer, yalnızca mutlak güç ve hikmet sahibi Allah katındandır."³⁴² Ve benzeri direktifler, bu gerçeği son derece parlak, yol gösterici, derin ve aydınlatıcı şekilde Müslümanların gönüllerine yerleştirmektedir.³⁴³

Böylece Müslümanlar, yalnızca Yüce Allah'ın gerçek anlamda faaliyet sahibi olduğunu anlamış oldular. Kendilerinin de Allah tarafından, araç ve sebeplere sarılmaya, çaba sarf etmeye ve yükümlülüklerini yerine getirmeye emrolunduklarını kavramış oldular. Bu sayede gerçekten ikna olup emredilene itaat ederek bilinç ve davranış arasındaki şaşırtıcı dengeyi sağlamış oldular. Onlara zaferi veren Yüce Allah'tır. Şu ayetler grubunda belirtilen hikmete binaen galip gelmişlerdir. Yoksa ne kendileri ne de başka bir şey onları galip getirmez. O halde sakınıp korkarlarsa, zafer ve yenilgiyi elinde bulunduran, bütün güç ve otoriteye sahip olan Allah'tan sakınıp korksunlar. Olabilir ki bu sakınma onları şükretmeye sevk eder de her durumda Allah'ın üzerlerindeki nimetine layık şükürü ifa ederler."³⁴⁴

Yüce Allah ise kendisini destekleyenlerin destekçisidir. Nitekim O bize "Allah dinini destekleyenleri kesinlikle destekler." buyuruyor."³⁴⁵ Yüce Allah bu ayette kendisine inanmış, sistemine uyan ve şeriatının hakemliğini benimseyen bir ümmete sesleniyor. Yine Yüce Allah bu ümmete yardım etmeyi, destek sağlamayı vaad ediyor. Yüce Allah o günkü Müslümanlara karşı vaadini, fiilen gerçekleştirdi. Onun vaadi ancak gerçek Müslümanlar hakkında gerçekleşebilir, ancak gerçekten inanmış bir kitle varolunca bunların eli ile bu durum pratiğe yansıyabilir.³⁴⁶

Son olarak, Yüce Allah, " Biz peygamberimize ve inananlara hem dünya hayatında hem de şahitlerin şahitlik edecekleri günde (kıyamette) elbette yardım ederiz,"³⁴⁷ gibi pek çok ayeti kerimede kendi dinine yardımcı olanlara yardım ettiğini tahhüt ediyor ki, şüphesiz bu; biz Müslümanlar için eşsiz bir mutluluktur.

³⁴² *Âl'i İmran*, 3/124-6, 150.

³⁴³ Kutub, *a.g.e.* , II, 444.

³⁴⁴ Kutub, *a.g.e.* , II, 445.

³⁴⁵ *Hâc*, 22/40.

³⁴⁶ Kutub, *a.g.e.* , III, 272.

³⁴⁷ *Mü'min*, 23/51; *Muhammed*, 47/7.

2. 3. ALLAH'IN İNANANLARIN DOSTU OLUŞU VE ONLARA ÖĞÜT VERMESİ

Gerçekten iman, müminin vicdanına akar akmaz bütün varlığını aydınlatır.³⁴⁸

Müminin ruhu iman sayesinde parlar, şeffaflaşır, arınır ve çevresine aydınlık, parlaklık ve belirginlik ışıkları saçar. İman nesnelerin mahiyetini, değerlerin mahiyetini ve düşüncelerin içyüzünü gözler önüne seren bir aydınlıktır. İmanın aydınlığı sayesinde mümin, bunları algı yanılığısına meydan vermeyen bir belirginlikle; karışıklığa meydan vermeyen bir açıklıkla ve titreşimsiz bir netlikle görebilir ve bunlar içinden soğukkanlılıkla, gönül huzuru ile güven içinde ve titreşimsiz bir kararlılıkla alacağını alır, bırakacağını bırakır. İman, evrensel kanunlar sistemine giden yolu meydana çıkaran bir aydınlıktır. İmanın aydınlığı sayesinde mümin kendi hareketini, çevresindeki ve özündeki evrensel kanunlar sisteminin akışı ile ahenkleştirir; Allah'a ulaştıran ya da yavaş yavaş yumuşak adımlarla, gerginlikten uzak bir rahatlıkla, öteye-beriye çarpmadan, orada-burada tökezlemeden ilerler. Çünkü gittiği yol fitratının bilmediği, yabancı, acemisi olduğu bir yol değildir. Seyyid Kutup yukarıdaki düşüncelerine ek olarak, konuyla ilgili açıklamalarına devam etmektedir. İman, tek yola ileten tek bir aydınlıktır. Allah'ın yalnızca Müslümanların dostu olduğu, İbrahim (a.s.)'i de dost edindiği gibi çeşitli ayet grupları vardır.³⁴⁹

Yahudi ve Hristiyanlar “Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz”³⁵⁰ diyorlardı. “Sayılı günlerden başka katiiyen bize ateş dokunmayacak”³⁵¹ iddiasında bulunuyorlardı. Yahudiler, Allah'ın seçtiği halk olduklarını da iddia ediyorlardı. Bazı Müslümanlar da insanlar arasında seçilmiş ümmet olmaları düşüncesinden hareketle, Müslümanlar olmalarından dolayı Yüce Allah'ın kendilerinden kaynaklanan hataların hesabını sormayacağını düşünmüş olabilirler.³⁵²

Bunun üzerine ayetler, onları ve şunları amel yapmaya, ama yalnız amel yapmaya yöneltiyor. Tüm insanları bir tek ölçüye döndürüyor. Allah'a güzellikle teslim olmaktan, Allah'ın dost edindiği İbrahim'in yolu olan İslâm'a uymaktan ibarettir bu ölçü. Kuşkusuz dinlerin en güzeli İslâm dinidir. Amellerin en güzeli de “ihsan”dır. İhsan; Allah'ı görür gibi ona ibadet etmendir. Her ne kadar sen onu göremiyorsan O, seni görür. Her şeyde ihsan gereklidir. Ayet-i kerimede insan ruhunun, amel ve karşılığına ilişkin iki şıkkı arasında bir denge göze çarpmaktadır. Aynı şekilde amelin kabul olmasının

³⁴⁸ Bakara, 2/257.

³⁴⁹ Mâide, 5/54-6; Nisâ, 4/125; En'âm, 6/14.

³⁵⁰ Mâide, 5/18.

³⁵¹ Bakara, 2/80.

³⁵² Kutub, a.g.e. , III, 457.

iman şartına bağlı olduğu yani Allah’a iman etmenin gerektiği de belirtilmektedir.³⁵³

Allah’ın mümin grubu seçmesi, yeryüzünde Allah’ın dininin yürürlüğe koyulması bağlamında “takdir-i ilahi”nin gerçekleşmesine vesile olmalarından, insanların yaşamlarında Allah’ın otoritesini egemen kılmaları, tavır ve düzenleri O’nun sistemine göre belirlemelerini sağlamak içindir. Her meselede, her sorunda O’nun şeriatını uygulamaları ve de bu sistem bu şeriat sayesinde yeryüzünde kurtuluşu, iyiliği, temizliği ve gelişmeyi sağlamaları içindir. Bunları gerçekleştirmek üzere müminlerin seçilmiş olması, Allah’ın bir lütfu, bir bağışdır. Allah kendilerinin bu yüce lütfu layık olduklarını bilen kullarını, elbette ki seçecektir.³⁵⁴

Yüce Allah’ın, kullarından birini sevmesi; O’nu, kendisine vasfettiği biçimde tanıyan, sıfatlarıyla birlikte bilen, bir de bu sıfatların melodisini; duygusunda, benliğinde, bilincinde ve varlığında hissedenden başka hiçbir idrakin değerini ölçmediği bir şeydir. Evet, bu lütfun gerçek değerini, onu bağışlayanın hakikatini bilen takdir edebilir. Kimdir Allah? Bu dehşet verici evrenin yaratıcısı kimdir? Küçücük bir bedene sahip olduğu halde koca evrenin bir özeti sayılan insanı kim yaratmıştır? Bu yüceliğe, bu güce ve bu birliğe sahip olan kimdir? Kimdir tek başına egemen olan? Kimdir O ve sevgisinden lütfettiği kul kimdir? Evet, bunları kavrayan üstün, ulu, daima diri, öncesiz ve sonrasız ilk ve son, açık ve gizli olan Allah’ın yarattığı bu kula bağışladığı nimetin değerini de bilir. Kulun Rabbini sevmesi de ancak tadına varan birinin algılayabileceği bir nimettir. Yüce Allah’ın kullarından herhangi birine yönelik sevgisi, olağanüstü ve büyük bir olgudur. İnsanı bürüyen bol bir lütuf olduğu gibi, Yüce Allah’ın kuluna doğru yolu göstermesi, kendini sevdirmesi ve hiçbir sevgide eşi ve benzeri bulunmayan bu güzel ve eşsiz lezzeti tattırması da, olağanüstü ve büyük bir nimet, insanı bürüyen bol bir lütuftur.³⁵⁵

İşte İslâm düşüncesi, müminle Rabbini, bu harikulade ve sevimli bağla birbirine bağlamaktadır. Bir kereye özgü geçici bir duygu değildir bu. Aksine bu sağlam yapıllı düşüncede yer alan bir öz, bir gerçek ve bir öğedir. “Kuşkusuz Rabbim merhametlidir, sevendir, Müminler en çok Allah’ı severler. Eğer kullarım sana benden sorarlarsa, onlara de ki; ben kendilerine yakınım, bana dua edenin duasını, dua edince kabul ederim.”³⁵⁶

Benzeri ayetler çoktur. Bütün bunları gördükleri halde, “İslâm düşüncesi, kuru ve katı bir düşüncedir. Allah ile insan arasındaki ilişkiyi, baskı, zor, azap, ceza, kabalık ve kopukluk şeklinde tasvir etmektedir. İsa-Mesih’i Allah’ın ve tanrısal unsurlardan biri kabul eden ve böylece sentezle Allah ile insanı birbirine bağlayan düşünce gibi değildir” diyenlere şaşmamak elde değildir.

³⁵³ Kutub, *a.g.e.* , III, 456.

³⁵⁴ Kutub, *a.g.e.* , III, 457.

³⁵⁵ Kutub, *a.g.e.* , III, 457.

³⁵⁶ Bakara, 2/165, 186; Al’i İmran, 3/31.

Kuşkusuz İslâm düşüncesinde, ilahlığın gerçeği ile kulluğun gerçeğinin başkalığına ilişkin netlik, Allah ile kul arasındaki sevimli yumuşaklığı kurutmaz. Bu, adalete dayalı bir ilişki olduğu gibi merhamete dayalı bir ilişkidir. Bu şefkate dayalı ilişkidir, soyutlanmaya dayalı olduğu gibi. Ve o sevgi ilişkisidir, Allah'ı tenzih etmeye dayalı bir ilişki olduğu gibi. İşte bu, insan bünyesinin âlemlerin Rabb'iyle ilişkisinde ihtiyaç duyduğu, her şeyi kapsayan eksiksiz bir düşüncedir.³⁵⁷

Bu dine inanmış seçkin müminler topluluğunun sıfatları sıralanırken, şu olağanüstü ifade yer almaktadır! “Allah onları sevdiği gibi onlar da O’nu severler.” Bu ifade, ağır yükün altında bükülen mümin gönlün ihtiyaç duyduğu bir hava estiriyor. Artık, mümin nimetleri veren Yüce Allah tarafından seçildiğini, kendisine lütfedildiğini ve Rabbine yaklaştırıldığını anlıyor.³⁵⁸

Böylelikle basit bir varlık ile yüce varlığın dostluğuna imkân tanıyan Cenabı Allah'ın, mü'min kullarına tanıdığı bu iman imtiyazının ne derece önemli olduğu birkez daha ortaya çıkmış oluyor.

2. 4. İNANÇSIZLIK SORUNU VE BUNUN GİDERİLMESİ GİRİŞİMLERİ

“Öncelikle geçmişten günümüze batıl inançların insanlığa ne tür tuzaklar hazırlayıp kiskacına aldığını şu örneklerle ele alalım: Tevhit temeline dayanan Yahudi şeriatı ile birlikte tek bir Allah inancına davet eden en büyük peygamberleri Hz. Musa gelmiştir. Ancak Yahudiler zamanla Yahudilikten çıkmışlar ve böylece putperest seviyeye düşmüşlerdir. Kutsal kitapların Allah ile ilgili yığınlarca efsanevi düşünce ve hurafeler katmışlardır.³⁵⁹

İsrail oğullarının dini -Yahudilik- putperest düşüncelerle dolu olduğu kadar ırkçılık ile de dolmuştur. İsrail oğullarından İsrail, İshak(a.s.) 'ın oğlu Yakup Peygamberin adıdır. İshak ise İbrahim Peygamberin oğludur. Gelen peygamberler tamamen ataları İbrahim'in öğrettiği gerçek tevhit akidesini getirmişlerdi. Hz. Muhammed(a.s.) gönderildiği zaman Arabistan'da özellikle Medine(Yesrib) ve civarında oldukça kalabalık bir Yahudi topluluğu yaşamakta idi. Ahir zaman peygamberi gönderilmeden önce bir peygamber geleceğini etrafa yayan Yahudiler, peygamberimiz gelince ağız değiştirdiler. Zira onlar gelecek peygamberi Yahudilerden bekliyorlardı. Araplardan gelince onu kışkırdılar. Ahir zaman peygamberi, sonunda hıyanetleri yüzünden onlarla savaşmak ve onları yurtlarından sürmek zorunda kalmıştır. Yahudiler hâlâ Müslümanlara olan düşmanlıklarını devam ettirmektedirler.³⁶⁰

³⁵⁷ Kutub, *a.g.e.* , IV, 299-300.

³⁵⁸ Kutub, *a.g.e.* , IV, 301-4.

³⁵⁹ Kutub, *İslam Düşüncesi*, 25-7.

³⁶⁰ Kutub, *a.g.e.* , I, 178.

Hâlbuki Yüce Allah daha önceden onlardan imanlarında sebat edeceklerine dair söz almıştı: “(Ey İsrail oğulları!) Birbirinizin kanını dökmeyeceğinize, birbirinizi yurtlarınızdan çıkarmayacağınıza dair sizden söz almıştık. Her şeyi görerek sonunda bunları kabul etmiştiniz. Bu misakı kabul eden sizler, birbirinizi öldürüyor, aranızdan bir zümreyi yurtlarından çıkarıyor, kötülük ve düşmanlıkta onlara karşı birleşiyorsunuz. Onları yurtlarından çıkarmak size haram olduğu halde (hem çıkarıyor hem de) size esirler olarak geldiklerinde fidye verip onları kurtarıyorsunuz. Yoksa siz Kitabın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? Sizden öyle davrananların cezası dünya hayatında ancak rüsvalık; kıyamet gününde ise en şiddetli azaba itilmektir. Allah sizin yapmakta olduklarınızdan asla gafil değildir.”³⁶¹

Ayrıca Yüce Allah’a sayısız iftiralarda bulunmuşlardı: Allah’ın eli bağlıdır (sıkıdır), Ey Musa! “Biz Allah’ı açıkça görmedikçe asla sana inanmayız”, peygamberlerinin canlarına kıymaları ve Allah’ın kelimini değiştirmelerini³⁶² sayabiliriz.

Burada sözü edilen Yahudi grubu, Yüce Allah’ın kendilerine indirmiş olduğu gerçeklerden haberdar olan bilginler kesimi yani hahamlar ve din bilginleridir. O din bilginleri ki, Yüce Allah’ın peygamberleri Hz. Musa’ya indirmiş olduğu Tevrat’taki kelâmını işittikten sonra tahrif ederler ya da onu asıl anlamından uzaklaştıracak biçimde yorumlarlar. Bu tahrifçiliği, okuduklarını anlayamadıkları için değil, bilerek yaparlar. Bu işe onları sürükleyen faktör, şahsî ihtirasları, menfaat beklentileri ve sapık amaçlarıdır! Yahudilerin diğer bir kesimi halkın bu cahilliğini, bu okuma-yazma bilmemesini istismar eden kimselerdir. Bunlar Yüce Allah’ın kitabına iftira atarlar, Allah’ın kelâmını maksatlı yorumlara tabi tutarlar, kitabın, istedikleri hükmünü saklı tutup işlerine gelen taraflarını açıklarlar, kendileri tarafından yazılmış sözleri halk arasında Yüce Allah’ın kitabından alınmış diye yayarlar... Bütün bunları da kâr, maddi kazanç sağlamak, sahip oldukları mevkileri ve liderlik konumunu korumak için yaparlar.³⁶³

Yahudiler Hz. İsa’nın, namuslu ve bakire bir hanımdan doğduğuna inanmayıp, onun anasına iftira eder, gayrimeşru bir birleşmeden doğduğunu ileri sürerler. Kur’an-ı Kerim daha önce Hz. İsa’nın mucizevî bir şekilde nasıl yaratıldığını anlatıp burada da anasının doğru dürüst ve namuslu olduğunu zikretmek suretiyle bu iftirayı reddetmektedir. Ayrıca Hristiyanların ona ve anasına tanrılık vasfı vermelerini de elle tutulur, gözle görülür bir delil ile reddedip çürütmektedir: Zira her ikisi de yemek yerlerdi, tanrı olsalardı yemeye, içmeye ihtiyaç duyarlar mıydı?³⁶⁴

³⁶¹ Bakara, 2/83-5.

³⁶² Mâide, 5/64; Bakara, 2/55, 75; Âl’i İmran, 3/181.

³⁶³ Kutub, a.g.e. , I, 179-80.

³⁶⁴ Kutub, a.g.e. , II, 215.

Hristiyanlığın durumu da Yahudilikten pek farklı değildi. Amerikalı yazar Draper “İlim ve Din” adlı eserinde bu konuda şöyle diyor: Putperestlik ve Allah’a şirk koşmak Hristiyanlığa ikiyüzlülerin etkisiyle girdi. Bu ikiyüzlüler Roma devletinde önemli yerlere getirilmiş, yüksek makam sahibi kimselerdi. Bunlar dışarıdan bakıldığında Hristiyan olarak görülüyor idiyeler de dini tamamen kabullenmiş değillerdi. Bir gün olsun tam bir Hristiyan olamamışlardı. İmparator Konstantin de bunlar arasındaydı... Hristiyanlık putperestliğin kökünü kazıyamamış ve şirk mikrobunu temizleyememişti. Bunun sonucu olarak da Hristiyanlık ile putperestlik birbirine karışmış ve bu karışımından yeni bir din doğmuştu. İşte bu yeni doğan dinin içinde Hristiyanlıkla putperestlik atbaşı gidiyordu. “Andolsun ki “Allah, kesinlikle Meryem oğlu Mesih’tir” diyenler kâfir olmuşlardır. Hâlbuki Mesih “Ey İsrail oğulları! Rabbim ve Rabbiniz olan Allah’a kulluk ediniz. Biliniz ki kim Allah’a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti haram kılar; artık onun yeri ateştir” demişti.”³⁶⁵

Kur’an onların bu inançlarından; Allah, üç ilahın üçüncüsüdür, Allah Meryem oğlu Mesih’tir sözlerinin yanında, Mesih’i ve annesi Meryem’i Allah’ın dışında iki ilah olarak benimsediklerini, keşişleri ve rahiplerini de kendilerine Rab’ler olarak kabul ettiklerini haber vermektedir.³⁶⁶

İşte Hristiyanlığa sapıklığın nasıl girdiğini ve ne şekilde geliştiğini görüyoruz. Tarihi karışıklıklardan ve asırlar boyu devam eden çekişme ve ayrılıklardan sonra varılan sonuç “efsanevi putperestlik”. Kur’an-ı Kerim’in nazil olduğu Arap yarımadasına gelince oralar da sapık inanç ve düşüncelerle kaynayıp duruyordu. Bir kısmı İranlılardan gelmiş bazı sapık inançlar, değişime uğramış Yahudilik ve Hristiyanlıktan sızmıştı. Bununla beraber Arapların tertemiz aldıkları fakat daha sonra bozdukları “İbrahim”(a.s.)’in gününden kalma sapıklılarla birlikte Arapları kendilerine özgü putperestliklerini anmak gerekir.³⁶⁷ Kur’an, onların cinlere, meleklerle, güneşe, aya ve putlara taptıklarını bildiriyor. Onların inançlarında en hafif sapıklık olarak değerlendirilebilecek sözleri de şöyledir: “Biz, putlara ancak bizleri Allah’a yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz.” İşte birkaç örnekle değindiğimiz bu bozuk ve sapık düşüncelere İslâm şiddetle karşı çıkmış ve onların tutarsızlığını açık ve kesin bir biçimde ortaya koymuştur.³⁶⁸

“Ama onlar, kullarından bir kısmını, O’nun bir cüzü kıldılar.” Burada Yahudilerden bir bölümünün Uzeyr’i Hristiyanların da İsa’yı Allah’ın oğlu saydıklarına, müşriklerin ise melekleri, Allah’ın kızları kabul ettiklerine işaret edilmiştir. Allah’ın bu iftiralara asılsızlığı ile ilgili cevabı bir hayli sert olmuştur.³⁶⁹ “Putperestlere sor: Kızlar Rabbinin de erkekler onların mı? Yoksa biz melekleri onların gözü önünde kız olarak mı yarattık? Dikkat edin,

³⁶⁵ Mâide, 5/72.

³⁶⁶ Kutub, a.g.e. , II, 215.

³⁶⁷ Kutub, İslam Düşüncesi, 35-6.

³⁶⁸ Kutub, a.g.e. , II, 216.

³⁶⁹ Zührûf, 43/15-20; Zümer, 39/3-4.

kesinlikle yalan uydurup söylüyorlar ki; “Allah doğurdu” diyorlar. Onlar şüphesiz yalancılardır. Allah, kızları oğullara tercih mi etmiş! Ne oluyor size? Nasıl hükmediyorsunuz? Hiç düşünmüyormusunuz? Yoksa sizin açık bir deliliniz mi var? Doğru sözlülerden iseniz, kitabınızı getirin! Allah ile cinler arasında da bir soy birliği uydurdular. Andolsun, cinler de kendilerinin hesap yerine götürüleceklerini bilirler. Allah, onların isnat ede geldiklerinden yücedir, münezzehtir.”³⁷⁰

Araplar arasında puta tapınmak çeşitli şekillerde yaygınlaşmıştı. Bir kısım Araplar putları, meleklerin sembolü olarak kabul ediyordu. Bir kısmına göre ise bu putlar kendilerinin ve atalarının sembolüydü... Kâbe putlarla dolup taşmıştı. Böylece tek bir Allah’a ibadet etmek için kurulan Kâbe’ye tam üç yüz altmış tane put dikilmiştir. Araplarda puta tapınmak o kadar düşük bir seviyeye inmişti ki, taptıkları taşların da belirli çeşitleri vardı. İmam Buhari Ebu Reca el Utari’den rivayet ederek diyor ki: “Biz taşlara tapınırdık. Eğer daha iyi bir taş bulursak tapındığımız o taşı atar, onu alırdık. Taş bulamadığımız zaman da bir parça toprak toplar, yağar sonra, koyunu getirir üzerine süt sağardık. Ve çevresini tavaf etmeye başlardık.”³⁷¹

İranlılarda olduğu gibi Araplar arasında da yıldıza tapınmak yaygındı. Said “Tabakatü’l Ümem” adlı kitabında diyor ki: “Himyer kabilesi güneşe tapınırdı. Lahm ve Cüzam kabilesi Müşteri yıldızına tapınırdı. Tay kabilesi Süheyl yıldızına tapınırdı. Kays kabilesi Büyük Ayı’ya, Esat kabilesi Utarit’e tapınırdı. Eğer Allah’a ibadet etmek istiyorsanız, güneşe de aya da secde etmeyin. “Onları yaratan Allah’a secde edin”!³⁷² “Doğrusu Şira yıldızının Rabbi de O’dur”³⁷³.

Araplar arasında en çok garipsenen düşünce; tevhit inancıyla, ölümden sonra dirilme inancıydı. Bununla beraber Allah’ın varlığını kabul ediyorlar. O’nun göklerin ve yerlerin yaratıcısı olduğunu itiraf ediyorlardı. Ancak kendilerini tevhidin bütün gerekleriyle yükümlü saymıyorlardı. Günlük hayatlarının her türlü sorunlarında hüküm makamının sadece Allah’a ait olduğunu kabul etmiyorlardı. Helal ve haram konusunda bütün yetkilerin Allah’a ait olduğunu, dünya ve ahrette her şeyin varıp O’na dayanacağını kabullenmiyorlardı. Her şeye Allah’ın kanunlarına ve düzenine uymanın gerekliliğini ve O’nun kurallarına uymanın zorunluluğunu benimsemeden, din ve imandan söz edilmeyeceğini bilemiyorlardı.³⁷⁴

İslam’ın geldiği günlerde doğuda ve batıda bu sapıklıklar hâkimdi. O gün insanlık terbiye ve ahlakını, düzen ve sistemini işte bu esaslardan almaktaydı. Bundan dolayıdır ki, İslam akide konusunu hürriyete kavuşturmak için çok

³⁷⁰ *Saffat*, 37/149-59.

³⁷¹ el-Buhari, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail, *-el-Camiu’s-Sahih*, Kitabu’l Megazi, İst. , 1987; Kutub, *İslam Düşüncesi*, 25-7.

³⁷² *Fussilet*, 41/37.

³⁷³ *Necm*, 53/49.

³⁷⁴ Kutub, *İslam Düşüncesi*, 28.

büyük gayret göstermiştir. İnsan vicdanının huzurlu kabul edeceği ulûhiyet gerçeğini... Yaratıkların Onunla, O'nun da yaratıklarıyla ilgisini sağlam bir şekilde belirtmek için son derece gayret etmiştir İslam. Çünkü ancak bu sağlam düşünce tarzı üzerine düzen ve sistemler kurulabilir; siyasi, ekonomik, sosyal düzenlilik sağlanabilir, terbiye ve ahlak yeşerebilirdi... Ulûhiyet gerçeği kesin bir şekil almadıkça, bütün özellikleriyle açığa kavuşmadıkça hiçbir sorunun çözülmesi mümkün değildir.³⁷⁵

Ayrıca İslam özellikle Allah'ın sıfatlarını; yaratma, yönetme, hâkimiyet ve tedbir ile ilgili özelliklerinin önemini açıklamak için dikkat etmiştir. Daha sonra, Allah ile insan arasındaki ilişkilerin önemini açıklamak için ayrı bir çaba göstermiştir. Çünkü eskiden beri bütün inanç ve felsefi sistemlerin varıp çöktüğü bataklığın en büyük bölümünü bu önemli konu oluşturmaktaydı. Tıpkı "Nietsche "Böyle diyordu Zerdüşť"adlı eserinde yüce insanın doğuşuyla her şeye kadir olan Tanrının öldüğünü haykırarak ve bazılarının ise buna felsefe diyerek karanlık düşüncelerini inanca dair saldırılara dönüştürmeleri gibi. Böylelikle bu karanlığı görenler İslam'ın kudretini anlayabilirler. Tıpkı Hz. Ömer (r.a.) 'in "İslam devresinde doğmuş olup da cahiliye devrini görmemiş olanları İslam, iliklerine kadar temizledi" sözündeki anlamı da kavramış oluruz. Gerçekten, ancak cahiliye devrini yaşayanlar, İslam'ın oluşturduğu ilahi rahmetin ve İslam'la gerçekleşen ilahi nimetin değerini bilebilirler.³⁷⁶

Gerçekten de bu akidenin güzelliğini, uygunluğunu ve mükemmelliğini... Ortaya koyduğu hakikatin sadeliğini... İslam'dan önce ve İslam'ın geldiği dönemlerdeki cahiliye bataklığı iyice görülmeden kavranılmaz. O bataklıklar araştırıldığı zaman İslam inancının bir rahmet olduğu... Hem de gerçek anlamıyla bir rahmet... Kafalara ve gönüllere ulaşan bir rahmet... Güzel, sade, açık ve uygun, insanın yaratılışı ile uyuşan ve onunla derinlemesine ilişki Kur'an ilahi rahmet olduğu görülür.³⁷⁷

2. 5. ALLAH İNANCINI GÜÇLENDİRMEDE BAZI YÖNTEMLER

2. 5. 1. ALLAH'A GÜVENMEK

Yüce Allah'a kulluk etme ve Rabbi kendi nefesine tercih etme, İlahi nazarda övgüye değer büyük bir olaydır. Bu itaati gerçekleştiren kulların zaman zaman sınava tabi tutulacağı imanlarında sabredenlerin ve sabırsızlık gösterenlerin birbirlerinden ayırd edileceği de Yüce Allah'ın bize bildirilen muradıdır (İyi bilin ki, Allah'ın yardımı yakındır).³⁷⁸ Seyyid Kutub iman

³⁷⁵ Kutub, *İslam Düşüncesi*, 23.

³⁷⁶ Kutub, *İslam Düşüncesi*, 24.

³⁷⁷ Kutub, *İslam Düşüncesi*, 35-38.

³⁷⁸ Bakara, 2/214.

edenlerin inancını kuvvetlendiren bu ilahi taahhüdü şu şekilde yorumlamaktadır: “İşte mü’min kulları her şeye rağmen gösterdikleri bu sabır sonucunda hak ettikleri yardım onu hak edenler için hazır bekletiliyor. Fakat onu ancak sonuna kadar direnmeye devam edenler, sebat edenler hak edebilir. Sıkıntıya ve darlığa göğüs gerenler, sarsıntıya kapılmaksızın bu direnişi gösterenler, zulüm karşısında baş eğmeyenler hak edebilir. Yüce Allah’ın bu yardımını dilediği kimselere göndereceğine kesinlikle inananlar, hatta sıkıntı doruk noktasına ulaştığı anlarda bile yalnızca Allah’ın yardımını gözleyenler; başka hiçbir çözüme, Allah’ın katından gelmeyen herhangi bir desteğe kesinlikle ümit bağlamayanlar bu yardıma hak kazanabilirler. Zâten söz konusu yardım sadece Allah katından gelebilir. İşte müminler bu kesin direniş sayesinde Cennet’e girerler, buna lâıyk olurlar, buna öncelik kazanırlar. Cihattan imtihandan, sabırdan, direnişten, sebatan, sırf Allah’a yönelmekten, bilinçlerinde sırf O’nu yaşatmaktan, O’nun dışındaki her şeyle ve herkesle bağını kopardıktan sonra gelen bir hak edıştır bu.”³⁷⁹

Yüce Allah’a itimat etme O’nun buyrukları çerçevesinde hareket ederek her türlü tehlikeden salim olma hissi ve kadere rıza da inancı güçlendiren diğer bir etkidir.³⁸⁰ Allah’a güvenip dayanarak kararlaştırılan görüşü büyük bir azim ve kararlılıkla uygulama işi, Allah’ın çizdiği kadere ve sonuçları dilediği gibi yönlendiren Allah’ın iradesine bağlar. Resûlullah, Rabbanî ve Nebvî zırhını giyerken, ümmete “şûra”yı yani görüş bildirmeyi, en tehlikeli ve en büyük işlerde bile uygulama sorumluluğunu taşımayı öğretiyordu. Şuradan sonra hareket etme, Allah’a güvenip dayandıktan sonra kendini Allah’ın kaderine teslim etmekten ibaret ikinci zırhını da kuşanıyordu. Allah’ın ve O’nun taraftarlarının sevdiği dostluk, müminlerin özenle koruması gereken dostluktur. Hatta bu, müminlerin ayırıcı özelliğidir. Allah’a güvenip dayanmak, her işi sonuçta O’na döndürmek İslâm düşüncesinde ve İslâmî hayatta beliren son denge çizgisidir. Bu, her işin Allah’a döneceğine ve Allah’ın dilediğini yapabildiğine ilişkin büyük gerçeğe birlikte hareket etmektir.³⁸¹

Mü’minlerin Rabblerine olan güven ve sevgileri de inancı güçlendiren diğer bir etkidir. “Bilgide derinleşmiş bulunanlar Allah katından kendilerine gelen her şeyin doğru olduğunu daha baştan gönül huzuru ile kabul etmişlerdir. Sonra, akılları da bu konuda, hiçbir kuşkuyla kapılmaz. Çünkü onlar ilmin sahasına girmeyen, insanın araç-gereç ve vasıtalarla bilgisini elde edemeyeceği konulara aklın girişmemesi gerektiğini bilirler. Ve çok geçmeden dürüst fitratları Yüce Allah ile temasa geçer ve gönül huzuru ile onu kabul ederler.”³⁸²

Yüce Allah’ın inanmış kullarını yaptıkları hatalardan vazgeçmeleri halinde onları affedebileceğini taahhüt etmesi³⁸³ de inancı güçlendiren diğer bir önemli etkidir. “Allah müminlerin hatalarından dolayı onları affedeceğini beyan

³⁷⁹ Kutub, *a.g.e.* , I, 452.

³⁸⁰ *Âl’i İmran*, 3/160.

³⁸¹ Kutub, *a.g.e.* , II, 503-5.

³⁸² Kutub, *a.g.e.* , II, 222-3.

³⁸³ *Nisâ*, 4/17; *Âl’i İmran*, 3/135.

ederek onlara olan sevgi ve düşkünlüğünü hatırlatır. Yüce Allah'ın kabul edeceği, hatta lütfederek kabul edeceğine ilişkin güvence verdiği tövbe, yürekten yapılan tövbedir. Böyle bir tövbe pişmanlık duygusu ile derinden sarsılmış, şiddetli bir ürpertiye tutulmuş, bunun sonucunda toparlanarak dönüş yapmış, içinde gerçek bir arınma arzusu duyan ve sahiden yeni bir yola girmeye niyetli olan insan nefsi için bir tür “yeniden doğuş” anlamına gelir.³⁸⁴

Kullarını zayıf yarattığını belirten Yüce Allah³⁸⁵ onların yükümlülüklerini hafifletmeyi isteyerek vermeyi taahhüt ettiği en büyük ve hayırlı ödülü olan Cennet müjdesi³⁸⁶ ile inançlarına bağlılıklarını kuvvetlendirmede destek olmuştur. Allah kullarına helâl ile haramı açıkça bildirmek, daha öncekilerin yararlı geleneklerini tanıtmak ve onların günahlarını bağışlamak ister. Allah her şeyi bilir ve O hikmet sahibidir. Allah, kullarına lütfederek koyduğu yasaların hikmetlerini kendilerine açıklıyor, onlara hayatlarında rehber edinmelerini istediği sistemin içerdiği yararları ve kolaylıkları tanıtıyor. Böylelikle Allah, kullarını bu doruğa, kendileri ile konuşma doruğuna yükselterek onurlandırıyor.³⁸⁷

2. 5. 2. ALLAH'IN KANUNLARINDA DEĞİŞİKLİK OLMADIĞI

İlahi yasaların her durumda geçerli olabilecek üstün özelliğinin yanı sıra, rabbani özellikli olması, her türlü noksanlıktan uzak olması ve değişikliği gerektirecek zayıflıkta olmaması, onları her zaman geçerli kılacak üstünlükte kılmıştır. Bu da ilahi nizamın kaçınılmaz gerekliliğini ve insanlar için başka alternatiflere ihtiyaç bırakırmamayı gerektirmiştir. Ayrıca yasa koyuculuk yaratıcı olmanın ilahlık özelliği olması açısından da bakıldığında, iman etmenin yegâne yolu bu yasaların üstünlüğünü kabul etmede geçtiğini da hatırlamak yerinde olur. Kutub da konuyla ilgili eserlerinde şu malumatları vermektedir: “ Sizden önce ilahi yasaların değişmezliğini kanıtlayan birçok olaylar gelip geçti. Yeryüzünü geziniz ve Allah'ın ayetlerini yalan sayanların akıbetini görünüz ”.³⁸⁸

Bu ayet Müslümanları Allah'ın yeryüzündeki kanunlarına, her işin gereğince akıp gittiği temellere döndürmektedir. Bu kanunlar hayatın dışında değildirler. Hayata hükmeden kanunlar değişikliğe uğramadan seyrine devam etmektedir. İşler düzensiz olarak yürümez.³⁸⁹ Yasama yetkisi meselesi tamamen ilahlık meselesi ile ilgili bir meseledir. İnsanın hayatını düzenleme konusunda, ilahlık hakkının temelini şu gerçek oluşturmaktadır: “Ey müminler, Allah'ın size helal kıldığı tertemiz nimetleri haram saymayın, sınırları aşmayın.

³⁸⁴ Kutub, *a.g.e.* , III, 120.

³⁸⁵ *Nisâ*, 4/ 26-8.

³⁸⁶ *Âl'i İmran*, 3/137.

³⁸⁷ Kutub, *a.g.e.* , III, 173.

³⁸⁸ *Âl'i İmran*, 3/137.

³⁸⁹ Kutub, *a.g.e.* , II, 458-9.

Hiç kuşkusuz Allah sınırları aşanları sevmez. Allah'ın size bağışladığı helal ve tertemiz nimetlerden yiyin ve inandığınız Allah'tan korkun.”³⁹⁰

Bu, bizzât insanların da kabul edeceği bir yaklaşımdır. Çünkü mülkün sahibi, aynı zamanda mülkün tasarruf hakkına da sahiptir. Bu apaçık ilkenin dışına çıkan kimse, hiç kuşkusuz haddini aşan bir azgındır! Müminler tabiatıyla inandıkları Allah'a karşı sınırları aşmazlar. Allah'a karşı sınırları aşmak ile Allah'a inanmak, aynı kalpte asla bir araya gelemez!”³⁹¹

2. 5. 3. ALLAH'IN KULLARINA ASLA ZULMETMEDİĞİ

Yüce Allah kullarla ilişkilerinde her zaman adil davrandığını belirtmektedir. İnsanlar iyi niyetlerini bozmadıkları, güzel davranışlarını değiştirmedikleri, salih konumlarını terk etmedikleri sürece yüce Allah onlara bahsettiği nimetini geri almaz. Buna mukabil, imtihan ve deneme için kendilerine bahşedilen nimetlerin değerini bilemedikleri, bu nimetlere karşılık şükretmedikleri için kendilerinden nimetlerin geri alınmasını da hak ederler.”³⁹²

“Bu açıdan da (Yoksa Allah kesinlikle kullarına haksızlık etmez) ayeti, insan denen yaratığa verilen en büyük onura işaret etmektedir.”³⁹³

Yüce Allah, kaderinin uygulanışını insanın hareketlerine ve davranışlarına göre ayarlamakla bu lütfu bahşetmiştir insana. Yüce Allah, insan hayatındaki takdiri değişikliği, onların gönüllerinde, niyetlerinde, davranışlarında, hareketlerinde ve kendileri için seçtikleri hayat tarzlarında meydana gelen pratik değişikliğe dayandırmıştır. Bir diğer açıdan da insan denen varlığa büyük bir sorumluluk yüklemektedir. İnsan, nimetin değerini bilip, şükrettiği sürece, Allah'ın kendisine verdiği bir nimeti kalıcı kılabilir, arttırabilir de. Aynı zamanda nimete karşılık nankörlük yaptığı zaman, şımarttığı zaman, niyeti ve hayat tarzı bozulduğu zaman bu nimeti kendi eliyle giderebilir, yokedebilir.”³⁹⁴

2. 5. 4. ALLAH'IN VA'DİNİ YERİNE GETİRMESİ

Allah'ın vaadi ve Allah'ın vaadini yerine getirmesi gerçeği, mutlaka hayat olgusu çerçevesinde ele alınması gerekir. Vaadinin özgür iradesi ve derin hikmetinden kaynaklandığı, gözden kaçırılmamalıdır. O vaadini gerçekleştirir. Dilemesini geri çevirecek, yargısını bozacak yoktur, evrende dilediğinden

³⁹⁰ *Mâide*, 5/87.

³⁹¹ Kutub, *a.g.e.* , IV, 421-2.

³⁹² Kutub, *a.g.e.* , VII, 50.

³⁹³ *Enfâl*, 8/51.

³⁹⁴ Kutub, *a.g.e.* , VII, 50.

başka şey olmaz. “ Bu, Allah’ın vaadidir. Allah verdiği sözden caymaz ve Allah’ın va’di gerçektir.”³⁹⁵

Bu vaadin gerçekleşmesi, değişmez büyük yasanın bir yönüdür. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler, dıştan bilgin görünseler ve çok şey bilir olsalar da, onlara ilişkin bu yargı geçerlidir. Onlar dünya hayatının görünün kısmını bilirler. Bu dış görünüşü aşip arkasındakini göremezler. Dünya hayatının dış görünüşü, insanlara ne ölçüde geniş kapsamlı görünse de sınırlı ve küçüktür. Sınırlı hayatlarında çabaları da sınırlıdır. Hayat tümüyle de bu görkemli varlıktan küçük bir bölüm olup, ona da bu varlığın yapısı ve bileşimindeki yasalar ve sistemler egemendir.³⁹⁶

2. 5. 5. ALLAH’I SEVMEK ve ALLAH İÇİN SEVMEK

Müminin Allah düşmanlarına dostluğu mümkün müdür? Aralarında hüküm verebilmesi için Allah’ın kitabına çağrıldıkları halde sırtını dönen ve ondan yüz çeviren Allah düşmanlarına dostluk ile Allah’a iman gerçeği bir tek kalpte buluşamaz. Onun içindir ki, müminler bundan ciddi biçimde sakındırılmış, hayatta Allah’ın kitabının hâkim olmasına taraftar olmayanlara dost olduğunda Müslümanların İslâm dairesinden dışarı çıkacağı kesin biçimde belirtilmiştir. Artık bu dostluğun, kişinin gönlünün onlarla beraber olması veya onlara yardım etmesi yahut da onlardan yardım istemesi biçiminde gerçekleşmiş olması arasında fark yoktur.³⁹⁷

“Müminler, müminleri bırakarak kâfirleri dost edinmesinler. Kim böyle yaparsa artık Allah ile arasında hiçbir ilişki kalmaz. Yalnız, kâfirlerin size yönelik tehlikelerinden korunabilirsiniz. Allah sizi kendinden korkmaya çağırıyor.”³⁹⁸ Seyyid Kutub da bu konuda geniş açıklamalarda bulunmuştur: “ İşte böyle... Ne ilişkilerde ne de bağlılıkta, ne dinde ne de inançta, ne görevde ne de dostlukta onun Allah ile hiçbir ilgisi kalmamıştır. O, Allah’tan uzaktır artık. Her alanda Allah ile ilişkisini tamamen kesmiş olur. Kişinin korku içinde bulunduğu yer ve zamanlarda takiyye ile buna izin verilmiştir. Yalnız bu, dil ile gerçekleşen bir takiyyedir. Kalp ile beslenen bir dostluk, ya da fiilî olarak gerçekleşen bir dostluk değildir.”³⁹⁹

İbn-i Abbas (r.a.) diyor ki: “Takiyye, eylem ile olmaz. Takiyye, ancak dil ile olur.” Mümin ile kâfir arasında bir sevginin meydana gelmesi izin verilen takiyye kapsamına girmediği gibi, müminin takiyye adı altında pratik olarak herhangi bir şekilde kâfire yardım etmesi de izin verilen takiyye kapsamına girmez. Allah’a karşı bu tür düzenbazlıklara başvurmak doğru değildir! Kâfir,

³⁹⁵ *Rûm*, 30/6; *el- Hâc*, 22/47; *Ra’d*, 13/31; *el- Casiye*, 45/32.

³⁹⁶ Kutub, *a.g.e.* , XI, 404-5.

³⁹⁷ Kutub, *a.g.e.* , II, 255.

³⁹⁸ *Âl’i İmran*, 3/28; *Secde*, 32/4; *Nisâ*, 4/40, 45; *Şûrâ*, 42/24.

³⁹⁹ Kutub, *a.g.e.* , II, 255.

hayatın her alanında Allahın kitabının egemen olmasına taraftar olmayan kişidir.”⁴⁰⁰

2. 5. 6. ALLAH İÇİN SAVAŞMAK

İman edenler, Allah’ın dostluğuna, korumasına ve gözetimine dayanarak dururlar. Farklı sancakları, hayat metotları, şeriatları, yolları, değer ve ölçütleriyle kâfirler, şeytanın dostluğuna dayanıp dururlar. Onlar bütün farklılıklarına rağmen şeytanın dostlarıdır. Kâfirlerin öncelikle Allah’a karşı gelerek düşmanlık etmeleri ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaları karşısında, müminlerin de Allah’ın dinini, barışı ve esenliği sağlamak için onlara karşılık vermeleri sonucu yeryüzü bitmek tükenmek bilmeyen hak batıl savaşına sahne olmuştur. Yüce Allah ise, müminlere şeytanın dostlarıyla savaşmalarını, onların ve şeytanın hilesinden korkmamalarını emretmektedir. “ Müminler Allah yolunda, kâfirlerse Tağut (şeytan) uğrunda savaşır. O halde şeytanın dostlarıyla savaşınız. Çünkü şeytanın hilesi-düzeni zayıftır.”⁴⁰¹

Kutub, konuyu şu şekilde özetlemektedir: “İnsanlar, iki ayrı sancağın altında, iki ayrı gruba bölünüyor. Müminler Allah yolunda, O’nun hayat metodunu gerçekleştirmek, şeriatını yerleştirmek ve Allah adına insanlar arasında adaleti uygulamak için savaşır, başka bir isim altında değil. Yüce Allah’ın tek başına ilah olduğunu bu yüzden tek başına hükmetmesi gerektiğini kabul ederek... Kâfirlerse Tağut uğrunda Allah’ın metodunun dışında değişik hayat metotlarını gerçekleştirmek, Allah’ın izin vermediği değişik şeriatları yerleştirmek ve Allah’ın mizanı dışında değişik ölçüler dikmek için savaşır. Müslümanlar Allah için savaşmanın vicdan rahatlığı içindedirler. Bu savaşta herhangi bir çıkarları söz konusu değildir. Şahıslarına bir pay ayırmazlar. Ulusları, ırkları, akraba ve aşiretleri için hiçbir hedef gütmmezler. Bu savaş tek başına Allah içindir. O’nun hayat metodu ve şeriatı uğrudur. Onlar, batılı hakka galip getirmek için savaşan batıl ehli bir kavimle karşılaşıyorlar. Çünkü batıl ehli, beşerin uydurduğu cahiliye sistemlerinin Allah’ın sistemine galebe etmesi için savaşır. İnsanların koyduğu cahiliye kanunlarının hükümlerine uyması için savaşır.”⁴⁰²

Müslümanlar, İnsanlar arasında uygulamakla yükümlü oldukları Allah’ın adaletinin galip gelmesi için savaşır. İşte müminler, Yüce Allah’ın kendilerini koruyacağına ve karşılaştıkları kavmin dostunun şeytan olduğuna ve böylece son derece zayıf olduklarına inanarak savaşa giriyorlar. Onlar bunun yanında şeytanın hilesinin zayıf olduğunu da biliyorlar. Bu yüzden, daha savaşa başlamadan, müminin duygusunda savaşın gidişi ve sonucu bellidir. Savaşta şehit düşse de o, sonuca güvenmektedir. Galip gelse, gözleriyle zaferi

⁴⁰⁰ Kutub, *a.g.e.* , II, 256.

⁴⁰¹ *Nisâ*, 4/76.

⁴⁰² Kutub, *a.g.e.* , III, 331.

görse de görmese de büyük mükâfattan emindir. Her iki durum da eşittir kendi nazarında. İşte bu her iki duruma ilişkin gerçek düşünceden ilk Müslümanlar toplumunun hayatında meydana gelen ve Allah yolunda cihat tarihinin kaydettiği birçok olağan üstlükler gerçekleşmiştir... Tarihte bilinen kısa bir dönemde İslâm'ın olağanüstü yayılışı bu düşünceden kaynaklanmıştır. Kuşkusuz bu düşünce, İlahi metodun, düşman kamplara karşı Müslümanlara kazandırdığı üstünlüğün bir yönünü oluşturmaktadır. Kur'an, müminlerle birlikte sayı, hazırlık ve malca üstün düşmanlarla da savaşa girişmektedir. Böylece düşmanlar bu yönden de geride kalırlar, yenilmeleri de kaçınılmaz oluyor.⁴⁰³

2. 5. 7. ALLAH'I HER ZAMAN VE ÇOKÇA ANMAK

Yüce Allah'ı anmak, her Müslümanın imanının bir gereğidir. Allah'ı her daim hatırdan tutmak kulluğun olmazsa olmaz gereklerindendir. Yüce Allah, "Öyle ise siz beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin!"⁴⁰⁴

Evet yüce Allah'ın insanı anması ise kuşkusuz öyle büyük bir bağış ki, onu sadece Yüce Allah sunabilir. O Allah ki, O'nun hazinelerinin ne bekçisi ve ne de bağışlarının muhasebecisi vardır. Bu bağışın tek sebebi, biricik gerekçesi, O'nun bu şekilde bağışlayıcı ve bol bol ihsan sahibi olmasıdır. Nitekim Müslim'de geçen Kutsî bir hadise göre Yüce Allah şöyle buyuruyor: "Kim beni içinden anarsa, ben de onu içimden anarım. Kim beni bir topluluk içinde zikrederse, ben de onu ondan daha hayırlı bir topluluk içinde zikrederim." Yine Müslim'de yer alan bir başka Kutsî hadise göre de Peygamber efendimiz şöyle buyuruyor: "Yüce Allah diyor ki: Ey Âdemoğlu, eğer sen beni içinden anarsan, ben de seni içimden anarım. Eğer sen beni bir topluluk içinde anarsan ben de seni bir melek topluluğu ya da ondan daha hayırlı bir topluluk içinde anarım. Eğer sen hana bir karış yaklaşırsan ben de sana bir dirsek boyu yaklaşıyorum. Eğer sen bana bir dirsek boyu yaklaşırsan ben de sana bir arşın yaklaşıyorum. Eğer sen bana yürüyerek gelersen ben sana koşarak gelirim."⁴⁰⁵

Bu bağış, hiçbir sözün anlatamayacağı ve kalbin secdeye varmasından başka hiçbir şekilde şükrünün ifade edilemeyeceği bir bağıştır. Öte yandan, Allah'ı anmak sadece O'nun adını dile getirmek değildir. Allah'ı zikretmek; dilin zikri ile birlikte kalbin ya da tüm bedeninin reaksiyona girmesidir. Allah'ı zikretmek; O'nun varlığının bilincine varmak ve bu bilincin etkisi ile asgarî derecede O'na ortak koşmaksızın kulluk etmek, azami derecede ise O'nu görmektir. Yüce Allah'ın vuslat bağışladığı, buluşma hazzı tattırdığı kimse için bunun dışında kalan her şey anlamsızdır ve boştur.⁴⁰⁶

⁴⁰³ Kutub, *a.g.e.* , III, 332.

⁴⁰⁴ *Bakara*, 2/152.

⁴⁰⁵ Müslîm, *es-Sahih*, (Çev. , Ahmet Davutoğlu) , Sönmez Yay. , İst. , 1992. 25.

⁴⁰⁶ Kutub, *a.g.e.* , I, 289-90.

Kuşkusuz bütün ibadetlerde Allah'ı anma amacı vardır. Ancak Namaz ise Allah'ı anmanın zirve noktasıdır. Bu sebepten dolayı Seyyid Kutup Namaz için şu açıklamaları yapar: “Namazı kılarlar.”⁴⁰⁷ Yani o takva sahipleri, ibadeti tek olan Allah'a yöneltirler ve böylece kullara ya da nesnelere tapma düzeyinin üzerine yükselirler. Başka bir deyimle hiçbir sınırla sınırlı olmayan o yüce varlığa yönelirler, başlarını kulların önünde değil, Allah'ın önünde eğirler. Gerçek anlamda Allah'a secde eden ve gece-gündüz Allah'a bağlı olan kalp, varlığı gerekli olan Allah'a sebep yolu ile bağlı olduğunun bilincinde olur. Yeryüzüne bağımlı olmaktan, yeryüzü ihtiyaçları içinde kendini kaybetmekten daha yüce bir hayat gayesi benimser, yaratanla doğrudan ilişkide olduğu için diğer yaratıklar karşısında kendini daha güçlü hisseder. Bütün bunlar insan vicdanı için güç kaynağı olduğu kadar takva ve kötülüklerden kaçınmanın da kaynağıdır. Aynı zamanda kişiliği eğiterek onun düşüncelerine, bilincine ve davranışlarına Rabbani tasavvuru, Rabbani şuuru ve Rabbani hareketi öğretir.⁴⁰⁸

2. 6. ALLAH'A KULLUKTA ve İTAAT ETMEDE ÖRNEK BİR ŞAHSİYET

Allah'ın dünyada iman, ahrette de kurtuluş rehberi olarak seçtiği İbrahim (a.s.) Rabbinden gelen emre tereddüt etmeden itaat etmiş ve emri ilahiyeyi kabul etmişti. “Bir zamanlar Rabbi İbrahim'i bir takım kelimelerle sınıamış, onları tam olarak yerine getirince: Ben seni insanlara önder yapacağım, demişti. Andolsun ki, biz onu dünya da seçkinlerden kıldık. O Ahrette de salihler arasındadır. Hani Rabbi ona; “Teslim ol” buyurunca o da; “Ben âlemlerin Rabbine teslim oldum” dedi. İbrahim (bu ilâhî buyruğu) oğullarına tavsiye etti. Yakup da; “Ey oğullarım, Allah sizin için bu dini seçti, mutlaka Müslümanlar olarak ölünüz” dedi.”⁴⁰⁹

“İşte İbrahim (a.s.)'in milleti bu millettir. O'nun dini de bu dindir. Saf ve apaşık İslam... Bu dinden ancak kendi nefesine zulmedenler yüz çevirirler. Hz. İbrahim, bu inancın sırf kendi inancı olması ile yetinmeyerek onun gelecek kuşakların da inancı olmasını istemiş ve bu isteğinin gerçekleşmesi için onu oğullarına tavsiye etmiştir. Hz. Yakup da oğullarına aynı tavsiyeyi yapmıştır. Bilindiği gibi Hz. Yakup'un Yahudiler arasındaki adı “İsrail”dir ve onun soyundan geldiklerini söylerler. Böyle derler, ama sonra da ne O'nun ve ne de Hz. Yakup'un dedesi ve kendi ataları olan Hz. İbrahim'in vasiyetine uyarlar. Hz. İbrahim de Hz. Yakup da oğullarına, Yüce Allah'ın kendileri için bu dini seçmekle kendilerine ne büyük bir nimet bağışladığını anlatırlar. Yüce Allah'ın (c.c) kendilerine yönelik bu gözetiminin ve bağışının gerektirdiği asgari şey,

⁴⁰⁷ Bakara, 2/3.

⁴⁰⁸ Kutub, a.g.e. , I, 80.

⁴⁰⁹ Bakara, 2/124, 130-2.

O'nun bu seçim ve tercih nimetine karşı şükretmek, ona dört elle sarılmak ve bu emaneti koruyarak şu yeryüzünden yüz akıyla ayrılmaya çalışmaktır.”⁴¹⁰

İbrahim(a.s.)ile ilgili, Rabbi'nin O'nu Halil olarak seçmesiyle ilgili, Müslümanlara önder ve örnek olmasıyla ilgili, Muhammed (s.a.s)'e beşer olarak benzeyen ve samimiyeti, cömertliği, sabrı, şefkati ile ilgili o kadar çok şey söylenebilir ki, fakat burası onun yeri olmasa gerektir. Allah'ın onu yüce katında övmesi ve Peygamberimizin bizlere öğrettiği ve namazlarda her zaman zikrettiğimiz gibi, bu konudaki sözümüz dua şeklindedir. Allah'ım İbrahime yücelik ve bereket verdiğin gibi bizlere de ver.⁴¹¹

2.7. KÂFİRLERİN ALLAH İLE İLETİŞİM KURMA TALEPLERİNDEKİ AŞIRILIKLAR

Bir kısım müşrikler sık sık Peygamberimizin (a.s.) karşısına dikilerek Yüce Allah'ın kendileri ile doğrudan konuşmasını ya da kendilerine somut, mucizenin gösterilmesini istiyorlardı. Bu haddi aşmanın ve talebin maksadı Allah'a kulluk etmek için değildi. Aksine onlar da isteklerinin gerçekleşmeyeceğini biliyorlardı. Fakat sapkınlıkları o dereceye varıyordu ki, buna herhangi makul bir gerekçe bulmak imkânsızdır. Akıllarınca inanmalarındaki gerekçelerinde haklıydılar. Zira pazarlığa giriştikleri Allah ile aynı düzeyde olduklarının bedbahtça alaycılığını gösteriyorlardı. Yüce Allah bu durumdan bizleri şöyle haberdar etmektedir: “Bilmeyenler dediler ki: Allah bizimle konuşmalı ya da bize bir mucize gelmeli değil miydi? Onlardan öncekiler de işte tıpkı onların dediklerini demişlerdi. Kalpleri nasıl da birbirine benzedi? Gerçekleri iyice bilmek isteyenlere ayetleri apaçık gösterdik.”⁴¹²

Buradaki “bilmeyenler” okuma-yazmasız müşrikler, yani putperestlerdir. Bunların hiçbir kitap kaynaklı bilgileri yoktu. Onların bu sözlerinin burada hatırlatılmasının nedeni, kendilerinden öncekilerin yani Yahudiler ile diğer kitap ehlinin de vaktiyle kendi peygamberlerinden aynı isteklerde bulunmuş oldukları gerçeğini vurgulamaktır. Bilindiği gibi Hz. Musa'nın (a.s.) kavmi Yüce Allah'ı açıktan açığa görmeyi istemiş, ayrıca kendilerine mucize gösterilmesinde ısrar etmişlerdi. Demek oluyor ki, bunlar ile onlar arasında karakter, zihniyet ve sapıklık bakımından benzerlik vardır.⁴¹³

Kâfirler, Allah'ın kendilerine bulutlardan ve meleklerden bir gölge içinde gelmesini istiyorlardı. Onların bu istekleri, Yahudi efsanelerindeki tanrının kendisini insanlara bulutların arasında göstermesi inancından etkilendiklerini gösterir.⁴¹⁴

⁴¹⁰ Kutub, *a.g.e.* , I, 246.

⁴¹¹ Kutub, *a.g.e.* , I, 246.

⁴¹² *Bakara*, 2/118.

⁴¹³ Kutub, *a.g.e.* , I, 226.

⁴¹⁴ Kutub, *Seyyid, Kur'an'da Kıyâmet Sahneleri*, 163.

2. 7. 1. KÂFİRLERİN ALLAH HAKKINDA HADDİ AŞAN İDDİALARI

İsrail oğullarının bir kesimi Allah'ın kitabında mecazî anlamlar ifade eden cümleler arıyorlardı. Onlarla ağızlarını eğip büküyor, onları başka anlamlara çekiyor, metinlerden, eğip-bükmeyle ve saptırmakla dahi çıkmayacak anlamlar çıkarmaya çalışıyorlardı. Böylece uydurdukları şeyleri kitlelere, “Allah'ın kitabından gerçekler” diye yutturuyorlar ve “Bunlar Allah'ın dedikleridir” demeye kalkışıyorlardı. Hâlbuki Allah onları söylemiş değildi. Onlar bununla İsa'nın (s.a.) ve onunla beraber Kutsal Ruh'un ulûhiyetini ispatlamayı amaç ediniyorlardı. Çünkü onlar Baba, Oğul ve Kutsal Ruh üçlüsüne inanıyorlar, bunların üçünü bir varlığa, yani tek Allah'a indirgiyorlardı. İsa'dan da bu iddialarını destekleyen birtakım sözler rivayet ediyorlardı. Allah onların bu saptırmalarını ve başka şekilde yorumlamalarını reddetti. Allah'ın peygamberlik için seçtiği ve onu bu büyük görevle yükümlü kıldığı bir peygamberin insanlara kendisini ve melekleri ilah edinmelerini emretmeyeceğini, bunun imkânsız olduğunu belirtti.⁴¹⁵

Müşrikler değişik şekillerde Allah dışında başka ilâhlar icat etmek için Kur'an ayetlerini eğip-büküyorlar. Bu uydurma anlayışlarına yamamak için Kur'an ayetlerini didik didik ediyorlar, “O'nun Allah katından olduğunu söylüyorlar. Hâlbuki bu Allah katından değildir. Allah adına bile bile yalan söylüyorlar.”⁴¹⁶

“Allah fakir, biz ise zenginiz” diyenlerin sözünü Allah işitti. Gerek bu sözlerini ve gerekse sebepsiz yere peygamberleri öldürmelerini hesaplarına yazacak ve onlara “Kavurucu azabı tadın bakalım” diyeceğiz.⁴¹⁷ Kutub, ayet ışığında açıklamalarda bulunur: “Ardından, Allah'ın lütuf olarak verdiği malı ellerinde bulunduran, böylece kendilerinin Allah'tan daha zengin olduklarını, O'nun mükâfatına ve kendi yolunda infak edenlere vaat ettiği “kat kat” arttırmasına ihtiyaçlarının olmadığını sanan yahudiler kınanmaktadırlar. Çünkü onlar, küstahça şöyle diyorlardı: “Allah'a ne oluyor ki malımızdan kendisine borç vermemizi istiyor! Buna karşılık da “kat kat” vereceğini vaat ediyor. Oysa faizden ve “kat kat” arttırmaktan nehyeden O'dur. “Kuşkusuz bu küstahlıktan ve Allah'a karşı edepsiz bir tavır takınmaktan kaynaklanan bir kelime oyunudur.”⁴¹⁸

Yahudilerin ilahi hakikate ilişkin kötü düşünceleri, tahrif edilmiş kitaplarında yaygındır. “Onları hesaba çekmek için. O terk edilecek, unutulacak ya da boş verilecek değildir... Bunun yanında geçmiş günahlarının tescili de söz konusudur; çünkü onlar, günah ve isyanda bir bütündürler...”

⁴¹⁵ *Âl'i İmran*, 3/79-80.

⁴¹⁶ Kutub, *a.g.e.* , II, 335-7.

⁴¹⁷ *Âl'i İmran*, 3/181.

⁴¹⁸ Kutub, *a.g.e.* , II, 583.

Allah fakirdir, biz ise zenginiz” diyenler ve peygamberi öldürenler -kendi iddialarına göre- sunacakları bir kurban getirmedikçe, bazı İsrail oğulları peygamberlerinin gösterdiği gibi mucize gerçekleşip ateş kurbanı yemedikçe herhangi bir Resule inanmayacaklarını söyleyenler yahudilerdir. Allah emrettiği için Muhammed’e (a.s.) inanmadıklarını iddia ediyorlardı. Muhammed de bu mucizeyi göstermeyeceğine göre sözlerinde durmalıymışlar.⁴¹⁹ Bu, yalanlarını, vehimlerini, küfürde ısrarlarını, sonra da övünüp Allah’a iftira etmelerini ortaya çıkaran kuvvetli bir yüzleştirmedir.⁴²⁰

“Yahudiler “Allah’ın eli sıkıdır” dediler. Onlar yeryüzünde hep fesad, bozgunculuk peşinde koşarlar.⁴²¹ Bu, yahudilerin Yüce Allah’a ilişkin yanlış düşünceleridir. Kur’an-ı Kerim, bu tür yanlış düşüncelerinden birçoğunu anlatmıştır. Allah yolunda harcama yapmaları istendiğinde, “Allah fakir biz ise zenginiz” demişlerdi. Nitekim “Allah’ın eli sıkıdır” diyorlardı. Bunu cimriliklerine neden gösteriyorlardı. İddialarına göre Allah, onlara ve insanlara çok az mal veriyordu. O halde, nasıl hayır amaçlı harcama yapsınlardı? Duyguları o kadar yanılmış, kalpleri o denli katılaşmış ki, kastettikleri bozuk ve yalancı anlam olan cimriliği, doğrudan doğruya ifade etmeyip, daha çirkin, küstahça saldırgan ve kâfirce bir söz seçiyorlar: “Allah’ın eli sıkıdır” diyorlar. Gelen cevapta onların, bu sıfatı hak ettikleri belirtilmektedir. Söylediklerine karşılık lanetlendikleri, Allah’ın rahmetinden kovuldukları bildirilmektedir. Öyle de oldular. Allah’ın yarattıkları arasında en cimri, en mal tutkunu kişilerdir.⁴²²

Yüce Allah, peygamberlik için seçilmesinden dolayı ve bu peygamberliğin onların eski, yeni bazı kirli çamaşırlarını ortaya çıkarmasından ötürü, kendisine duydukları kin ve öfke nedeniyle bu kavmin ilerde sergileyeceği tavırları, peygamberine anlatmaktadır. Kin ve kıskançlık nedeniyle, Yüce Allah’ın, peygamberine indirdiği kitapta durumlarını ortaya çıkarması sebebiyle, birçoklarının azgınlık ve küfrü artacaktır. Sonra Yüce Allah, takdir edip aralarına saldırdığı, düşmanlık ve öfkeleşmekten, son derece kızgın alevli tuzaklarını boşa çıkarmasını ve Müslümanlar cemaatine karşı giriştikleri kızgın savaştan yenilgiyle döneceklerini ant almaktadır peygamberine. “Onların arasında kıyamet gününe kadar sürecek bir düşmanlık ve kin saldık. Ne zaman savaş ateşini körüklediler ise, Allah onu söndürmüştür.”⁴²³

“Ey Kitap Ehli, dininiz konusunda aşırılığa sapmayınız, Allah hakkında gerçek olmayan sözler söylemeyiniz. Meryem oğlu İsa-Mesih, Allah’ın sadece bir peygamberi, Meryem’e sunduğu bir kelimesi ve ondan gelen bir ruhtur. Allah’a ve peygamberine inanınız. Allah “üçtür” demeyiniz. Bundan vazgeçiniz, hayrınıza olan budur. Allah ancak tek bir ilahtır, çocuğu olmaktan

⁴¹⁹ *Âl’i İmran*, 3/183.

⁴²⁰ Kutub, *a.g.e.* , II, 584-5.

⁴²¹ *Mâide*, 5/ 64.

⁴²² Kutub, *a.g.e.* , IV, 323-5.

⁴²³ Kutub, *a.g.e.* , IV, 327, 342.

münezzektir, göklerde ve yeryüzünde bulunan her şey onundur. Allah insan için yeterli bir vekildir.”⁴²⁴

O halde bu aşırılıktır, sınırı ve hakkı aşmaktır. Bu Ehl-i Kitab'ı, Allah hakkında gerçek olmayan şeyleri söyleten bir saplantıdır. Bu yüzden O'nun çocuğu olduğunu zannediyorlar. -Allah çocuk edinmekten münezzehtir- Allah için biridir dedikleri gibi. Üç uknumdan ibaret tek ilah anlayışını da yorumladılar. Bunlar Allah'ın farklı durumlardaki “sıfat”larıdır, demeye başladılar. Kuşkusuz Allah ortaklardan münezzehtir. O benzerlerinin olmasından uzaktır. O'nun yaratıcı olması yaratıklardan farklı olmasını gerektirir. Hiçbir idrak yaratanla yaratılan, Malikle mülk arasında başkalığı, bundan başka bir şekilde düşünemez.⁴²⁵

Şayet İsa'nın babasız dünyaya gelişi, insanların adet ve alışkanlıklarına uymayan garip ve olağanüstü bir olay olarak görünüyorsa, bu gariplik alışlagelen durumdan farklı oluşundan kaynaklanmaktadır. Ancak insanların alışkanlıkları varlığın tümü demek değildir. Sünnetullah, insanların bildiği tabiat kanunlarından ibaret değildir. Kanunu yaratan ve uygulayan Allah'tır. Üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunan O'dur. Dilemesi de sınırlandırılmaz. Gerçeği söyleyen Yüce Allah, Hz. Mesih hakkında şöyle buyuruyor: “Meryem oğlu İsa-Masih, Allah'ın sadece bir peygamberi, Meryem'e sunduğu bir kelimesi ve ondan gelen bir ruhtur.” Kısacası, O, “Allah'ın peygamberidir” O'nun durumu da diğer peygamberlerin durumu gibidir. Nuh, İbrahim, Musa ve Muhammed (a.s.) gibi zaman boyunca gelen şerefli kafilenin durumu gibidir.⁴²⁶

Yüce Allah, İsa'yı Kur'an-ı Kerim'in çeşitli yerlerinde sözünü ettiği doğrudan evrensel emriyle yaratmıştır. Bu emir: “Ol... O da oluverirdi” şeklinde ifade edilmektedir. Yüce Allah bu kelimeyi Meryem'e sunmuş, Âdem'in dışında insanların alışageldikleri gibi bir babanın nutfesi olmaksızın onun karnında İsa'yı yaratmıştır. Kuşkusuz her şeyi yoktan var eden kelimenin, İsa'yı, Meryem'in karnında bir “nefes”ten yaratması şaşılacak bir şey değildir. Bundan önce Yüce Allah, Âdem'in çamurdan kalıbına ruhundan üflemiş O da “insan” oluvermişti.⁴²⁷ Yine İsa'nın kıssasında şöyle buyurmaktadır: “İrzini koruyan Meryem'i hatırla ki, biz O'na ruhumuzdan üfleştik.”⁴²⁸

Bu iş daha önce de meydana gelmişti. Oradaki ruhla bu ruh aynıdır. Âdem'in kıssasını kabul eden ve Allah'ın ruhundan üflediğine inanan hiçbir Ehl-i Kitap mensubu kimse, Âdem'in ilah olduğuna ya da İsa için söylendiği gibi ya da tanrısal uknumlardan biri olduğunu kabul etmeyecektir. Oysa ruh ve üfleme noktasında birbirine benzemektedir, her iki olay. Üstelik Âdem (a.s.), annesiz-babasız yaratılmıştır. İsa'nın ise bir annesi vardır. Nitekim Yüce Allah

⁴²⁴ Nisâ, 4/171.

⁴²⁵ Kutub, a.g.e. , IV, 323.

⁴²⁶ Kutub, a.g.e. , IV, 324-6.

⁴²⁷ el- Hicr, 15/28-9.

⁴²⁸ Enbiyâ, 21/59.

şöyle buyurmaktadır: “Allah katında İsa örneği, Allah’ın topraktan yarattıktan sonra “ol” demesiyle “oluveren” Âdem örneği gibidir.”⁴²⁹

Sorunun son derece açık ve basit olduğunu gördükten sonra, heva ve heveslerin, putperest kalıntıların, İsa (a.s.)’ın olayını peş peşe gelen nesillerin kafasında, nasıl içinden çıkılmaz bir düğüme dönüştürdüğüne şaşırıyor insan. Oysa olay son derece basittir. Apaçık ve nettir. “Yüce Allah Çocuğu almaktan münezzehtir. Ne Mesih Allah’a kul olmaktan kaçınır ve nede Allah’a yakın melekler.”⁴³⁰ Çocuk sahibi olmak fani birisi için süreklilik unsurudur. Nesil şeklinde kalıcı olma çabasıdır. Oysa Allah bakidir. Fanilerin şekline bürünüp kalıcı olmaya ihtiyaç duymaz. Göklerde ve yerde bulunanlar hep birlikte onun mülküdürler. Böylece Kur’an-ı Kerim burada, İsa’nın gibi meleklerle de oğulluk isnat eden ya da İsa’da olduğu gibi onları da ilahlığa ortak sayan her inancı düzelttiği gibi, Hristiyanların inançlarını da düzeltiyor.”⁴³¹

“Daha önce, Yüce Allah’ın bir peygamberi sıfatı ile Hz. İsa’nın Allah katından getirdiği inanç sistemine, bu sapık saçmalıkların Kilise konseyleri aracılığı ile nasıl sızdırıldıklarını Kur’an ayetleri⁴³² ışığında anlatmıştık. Dediğimiz gibi Hz. İsa, diğer peygamber kardeşleri gibi, içine hiçbir müşriklik unsuru katılmamış, halis bir Tevhid inancı getirmişti. Şimdi de Teslis ve Hz. İsa’nın ilahlığı konularında söz konusu kilise konseylerinde oluşturulan görüş birliği ve bu görüş birliğinin arkasından meydana gelen düşünce farklılıklarına yine kısaca değineceğiz. Bilindiği gibi bu çelişkili duruma daha önce de parmak basmıştık.”⁴³³

Hristiyan yazar Nuvfel b. Nimetullah b. Serkis, “Sevsenetü Süleyman” adlı eserinde bu konuda şunları yazar: “Değişik kiliselere göre farklılık göstermeyen ve İznik Konsülü tarafında belirlenen anayasada yeralan Hristiyanlık inancının ilkeleri şunlardır: “Bir tek ilaha, baba ilaha inanmak. Bu baba ilah her şeyi denetimi altında tutar, göklerin ve yerin, görünür-görünmez her şeyin yaratıcısıdır. Ayrıca bir başka tek ilah olarak Yasu’(İsa)ya inanmak gerekir. Yasu, yüzyıllarca önce, Allah’ın nurundan, baba Allah’tan doğmuş tek oğuldur. Hak ilahtan gelmiş hak bir ilahtır. Doğurulmuş; fakat yaratılmamıştır. Baba ilah ile aynı cevherdendir. Her şey onun aracılığı ile var olmuştur. O biz insanlar için, bizim günahlarımızdan ötürü gökten yere inerek cesede bürümüş bir Ruh’ul Kudüs olmuştur. Bakire Meryem’i yoldaş edinmiş, Platus zamanında bizden kopararak çarşıya gerilmiş, ızdırap çektilerle mezara konmuş ve kitapların yazdığına göre üçüncü gün ölümler arasından doğrularak göğe çıkmış ve Rabbin sağına oturmuştur. İlerde ölümlere ve dirilere dinini aşılama için şerefle geri gelecektir. Onun mülkü hiç sona ermez. Bir de Ruh’ul Kudüs’e inanmak gerekir. O baba ilahtan meydana gelmiştir. Oğul ilah

⁴²⁹ *Âl’i İmran*, 3/59.

⁴³⁰ *Nisâ*, 4/171-2.

⁴³¹ *Kutub, a.g.e.* , IV, 74-9.

⁴³² *Mâide*, 5/72-7.

⁴³³ *Kutub, a.g.e.* , IV, 364.

ile birlikte baba ilaha secde eder, onu kutsar. O peygamberler aracılığı ile konuşandır.”⁴³⁴

Öte yandan Dr. R. Bosset “Kitaba Mukaddes Tarihi” adlı eserinde şunları yazar; “Allah’ın tabiatı üç kutsal unsurdan (uknumdan) oluşmuştur bunlar birbirlerine eşittirler: Baba ilah, oğul ilah ve Ruh’ul Kudüs ilah. Yaratma fonksiyonu oğul ilah aracılığı ile baba ilaha aittir. Fedakârlık oğul ilaha ve günahlardan arındırma da, Ruh’ul Kudüs’e aittir.” Üç kutsal unsuru bir tek ilahın yapısında düşünmek, Tevhid ile Teslis ilkelerini birbirleri ile bağdaştırmak akıl için son derece zordur. Bu yüzden Hristiyan teologlar, aklın daha baştan reddettiği bu mesele üzerinde düşünmeyi erteleme, geriye atma yolunu seçmişlerdir. Nitekim Rahip Poertre’nin “İlkeler ve Ayrıntılar” adlı broşüründen aldığımız şu paragraf sözünü ettiğimiz aklî değerlendirmeyi geriye atma amacını dile getirir: “Biz bu meseleyi aklımızın gücü oranında anladık. Gelecekte, göklerde ve yerde bulunan her şeyin üzerindeki perdeler kalktığı zaman, bu meseleyi daha iyi anlayabileceğimizi umuyoruz. Şimdi ise anladığımız kadarı bizim için yeterlidir.” İşte Yüce Allah “Bu saçma sözler, tümü ile küfürdür” buyuruyor. Daha önce dediğimiz gibi hem Hz. İsa’nın Allah olduğu ve hem de Allah’ın, üç kutsal unsurun üçüncüsü olduğu biçimindeki sözlerin her ikisi bu kategoriye girer. Yüce Allah’ın sözünden sonra başka söz yoktur. O doğruyu söyler ve doğruyu iletir.”⁴³⁵

Allah’ı layıkıyla takdir edemeyen kimileri ise sapık inatçılıkları ve savuna durdukları uyduruk fikir ve ideolojilerine gerekçe ve mazeretini göstermek için Allah’ın bizlere gönderdiği kitabını inkâr etmişlerdir. Kutub bunları da izah eder: (Onlar “Allah hiçbir insana bir şey indirmemiştir” derken, Allah’ı gereği gibi tanıyamamışlardır.)⁴³⁶

Cahiliye döneminde Mekkeli müşriklerin söylediği bu sözlerin benzerini bugün de söyleyenler bulunmaktadır. Bunlardan kimisi, dinlerin, insanlar tarafından meydana getirildiğini, insanların gelişmesi ve ilerlemesine paralel olarak evrimleşip geliştiğini iddia etmektedir. Ancak bu konuda, taraftarlarının yükselip alçalmasına paralel olarak, yükselip alçalan ve tamamıyla Allah’ın dininin dışında kalan eski, yeni tüm putperest dinler gibi bizzât insan düşüncesinin ürünü dinler ile peygamberlerin getirdiği dinler arasında bir ayırım yapmazlar. Allah’ın dini ilk temeli üzerinde hep kalıcı olmuştur. Her peygamber onu insanlara duyurmuş, bir grup kabul ederken, bir diğer grup da yüz çevirmiştir. Ardından birtakım sapmalar ve bozulmalar baş göstermiştir. İnsanlar tekrar cahiliyeye dönmüş, tek ve sürekli dini getirecek yeni peygamberin gelmesini beklemeye koyulmuştur. Bu tür mazeret ileri sürenler şöyle derler: “Allah, insanlardan peygamber göndermez, şayet dilerse bir melek indirir. Nitekim Araplar da aynı şeyleri söylüyorlardı. Yahut “Şu koca evrenin yaratıcısı, yeryüzü dediğimiz şu boşlukta yüzen gezegende yaşayan küçücük insana önem verip peygamber göndermez. Ayrıca şu küçük gezegende

⁴³⁴ Kutub, *a.g.e.* , IV, 365.

⁴³⁵ Kutub, *a.g.e.* , IV, 366.

⁴³⁶ *En’âm*, 6/ 91-3.

yaşayan bu basit yaratığın yolunu bulması için peygamberlere de kitap indirmez, derler.⁴³⁷

Tüm bunlar Yüce Allah'ı gereği gibi değerlendirememenin sonucu bilgisizce söylenmiş sözlerdir. Oysa lütûf sahibi ulu, merhametli, adil, her şeyi bilen ve hikmet sahibi olan Allah; insanı yarattığı gibi onun gizlisini, açığını, gücünü, eksikliğini, doğru ve sağlıklı yahut yanlış ve bozuk olup olmadığını öğrenmesi için düşünce, söz ve davranışlarıyla, sistem ve kurumlarıyla başvuracağı bir ölçüte olan ihtiyacını bildiği için, onu tek başına bırakmamıştır. Yüce Allah insanoğluna verdiği aklın, ihtirasların, azgınlıkların, eğilim ve arzuların baskısıyla karşı karşıya kaldığını da biliyordu. Bunun yanında, Yüce Allah tarafından emrine verilmiş olması nedeniyle yeryüzünün enerji kaynakları üzerinde insan aklına tam bir yetki verilmiştir. Ancak varlık hakkında mutlak bir düşünce oluşturmak ve hayat için değişmez temeller belirlemek gibi bir yetkisi ve yeteneği söz konusu değildir.⁴³⁸

Varlık ve hayat için kendisine sağlıklı bir düşünce oluşturmak, inancın kapsamına girmektedir. Bu yüzden Yüce Allah, insanı aklıyla başbaşa bırakmamıştır. Aynı şekilde gerçek Rabbini bilmek, O'nu arzulamak, sıkıntılı anlarda O'na sığınmak gibi fitratta yer eden gizli bilgilerin eline de bırakmamıştır. Çünkü insan fitratı da iç ve dış baskılar; cin ve insanlardan şeytanların sahip oldukları tüm yönlendirme ve etkileme yöntemleriyle saptırıp aldatmaları sonucu bozulabilir. Bu nedenle Yüce Allah, fitratlarını kendi yörüngesine ve ilk arılığına döndürmek ve akıllarını sağlıklı ve güvenilir bir hale getirmek için insanları vahyin, peygamberlerinin, yol göstericiliğinin ve kitaplarının emrine vermiştir. Böylece içlerinden ve dışarıdan gelecek her türlü sapıklık karartısını gidermiş oluyor.⁴³⁹

Yüce Allah'ın lütfuna, iyiliğine, merhametine, adaletine, hikmet ve bilgisine de ancak bu yakışır. İnsanı yaratıp ardından başıboş bırakması, sonra da peygamber göndermeksizin kıyamet günü onları hesaba çekmesi, O'na yakışmaz: “Biz peygamber göndermedikçe kimseye azap etmeyiz. Sonuç olarak Allah'a iftira edenler, bu işi o kadar ileriye götürüyorlar ki ağızları alıştı diye bu helal bu da haram”⁴⁴⁰ demeye kadar vardırıdılar. Cahiliye dönemindeki Araplar, helâl kılmalarının ve haram yapmalarının ancak Allah'ın izniyle gerçekleşmekte olduğunu söylüyorlardı. Veya bu yaptıklarına, Allah'ın yasası budur diyorlardı! Bu haram yaptıklarının ve helâl kıldıklarının Allah'ın yasası olduğu şeklindeki iddialarına yer verilmişti.⁴⁴¹

Onlar diyorlardı ki, Allah şunu istiyor, bunu istemiyor, tamamen iftira olarak... Nitekim bugün de Müslümanlar olduğunu iddia eden bazı insanlar, kendilerine göre hükümler belirlemekte ve sonra da, “işte Allah'ın yasası”!

⁴³⁷ Kutub, *a.g.e.* , VIII, 19.

⁴³⁸ Kutub, *a.g.e.* , VIII, 20.

⁴³⁹ Kutub, *a.g.e.* , VIII, 21.

⁴⁴⁰ *İsra*, 17/15.

⁴⁴¹ *En'âm*, 6/138.

Demektedirler. Yüce Allah, burada onlara iftira ettiklerini belirterek karşılık vermektedir.”⁴⁴²

2. 7. 2. ALLAH'A ŞİRK KOŞMAK

“Allah kendisine ortak koşma suçunu bağışlamaz. Bunun dışındaki suçları dilediğine bağışlar. Kim Allah’a ortak koşarsa gerçekten koyu bir sapıklığa düşmüş olur.”⁴⁴³ Kutub konuya şu açıklamalar ile izahat vermektedir: “ Benzeri ayetlerde⁴⁴⁴ geçen Allah’a ortak koşma; Arap cahiliyesinde ve diğer eski cahiliyelerde görülen; açıkça Allah’la beraber başka ilahlar edinmek şeklinde gerçekleşebildiği gibi, Yüce Allah’ı ilahlığın özelliklerinde birlememek ve bu özellikleri bazı insanlara tanımak şeklinde de gerçekleşebilir. Kur’an-ı Kerim’in “Hahamlarını ve papazların Allah’tan başka rabler edindiler.”⁴⁴⁵ Dediği Yahudi ve Hristiyanların şirki bu tür bir şirktir. Onlar, hahamlarına ve papazlarına Allah’la birlikte ibadet emiyorlardı. Sadece Allah’ın dışında onlara kanun koyma hakkını tanıyorlar, kendilerine haramlar ve helaller belirliyorlardı. İlahlığın başta gelen özelliklerinden birini onlara vermişlerdi. Böylece şirk sıfatını hak etmişlerdi. Bu yüzden onlar hakkında, emredildikleri tevhide muhalefet ettiler denmişti.”⁴⁴⁶

Allah diledikçe, tüm diğer günahlar için bağışlanma kapısının açık olmasına rağmen, -kişi bu inanç üzere ölürse- şirk suçu için bağışlanma söz konusu değildir. Şirk suçunun bu denli büyütülmesinin, bağışlanma dairesinden çıkarılmasının nedeni; Allah’a ortak koşanın, bütünüyle iyilik ve doğruluğun sınırlarından çıkması, fitratının hiçbir zaman düzeltilmeyecek şekilde bozulmuş olmasıdır. Şirk çeşitlerinden biri de Arap cahiliyesinin Yüce Allah’ın - Melekleri- kız edindiği ve şeytana ibadet etmeleri konusunda uydurdukları masallarıdır. Araplar, meleklerle ve onları temsilen diktikleri putlara ibadet ettikleri gibi şeytana da ibadet ediyorlardı.”⁴⁴⁷

Yüce Allah müşriklere kendisinin ortakları olduğunu ileri sürdükleri düzmece tanrıları getirmelerini ve huzurunda hazır bulunmaları için onları çağrılarını emrediyor. Onlar da bir an için ahirette olduklarını unutarak bu düzmece tanrılara sesleniyorlar. Fakat Allah’a ortak koştukları bu düzmece tanrılar onlara cevap vermiyorlar. Çünkü bunlar yüce Allah’ın yarattığı bazı yaratıklardır.”⁴⁴⁸

⁴⁴² Kutub, *a.g.e.* , VIII, 19-21.

⁴⁴³ *Nisâ*, 4/116.

⁴⁴⁴ *Kehf*, 18/4-5, 26, 52-3.

⁴⁴⁵ *Tevbe*, 9/31.

⁴⁴⁶ Kutub, *a.g.e.* , III, 450.

⁴⁴⁷ Kutub, *a.g.e.* , III, 451.

⁴⁴⁸ Kutub, *a.g.e.* , IX, 43.

Böylesine dehşet verici bir ortamda ne kendilerine ne de başkalarına herhangi bir yararları dokunamaz. Yüce Allah kullukta bulunulan bu düzmece tanrılarla onlara kulluk sunan suçlular arasında yok edici bir engel koymuştur. Ne onlar, ne de bunlar bu engeli aşamazlar. Yüce Allah'ın aralarına koyduğu engel cehennem ateşidir. “ Onların aralarına engel olarak bir cehennem vadisi koyduk.” Suçlular bu engeli görüyorlar. Bu yüzden sürekli korku ve endişe içindedirler. Her an ateşten bu uçuruma yuvarlanma beklentisi içindedirler. Onlar da bu azaptan kurtulamayacaklarını, bir yere sığınamayacaklarını anlamışlar.”⁴⁴⁹ İşte batıl bir iddinin peşinde sürüklenmenin acı akibeti böyle olur.

2. 7. 3. KÂFİRLERİN ALLAH'A İNANMAMAK KONUSUNDAKİ ISRARLARINDA ANLAMSIZ BİR GEREKÇE

İnsanın kalbi; ya Allah'ın kendisini yarattığı fitratına dayanıp doğru yolu bulacak, buna bağlı olarak tek olan ilahını tanıyacak, onu kendine Rab edinecektir. Yalnız O'na kul olmayı kabul edecek ve sadece O'nun yasasına teslim olacak, O'ndan başkasının ilahlığını reddedecek ve O'nunla ilişkilerinde tam bir netliğe kavuşacak ya da cahiliyenin putperestliğinin dar geçitlerinden ve tuzaklarından sürekli biçimde geçmek zorunda kalacaktır. Geçtiği her geçitte, bir karanlıkla karşılaşacak ve patikada yeni bir kuruntuyla yüz yüze gelecektir. Cahiliyenin ve putperestliğin azgın otoriteleri ondan, kulluk için çeşitli ayınlar isteyecek, kendilerini memnun edebilmesi için ondan, çeşitli fedakârlıklar bekleyeceklerdir.⁴⁵⁰

Sonra ibadetlerdeki ve fedakârlıklardaki bu ayınlar öyle bir çoğalacaktır ki putperest bunların temelini unutacak, hikmetini kavramadan onları bilinçsizce yerine getirecektir. Çeşitli ilahlara ibadet ettiğinden Allah'ın insana bağışladığı insanî onurunu yitirecektir. Hâlbuki İslâm, kulların bağlı bulunduğu otoriteyi bire indirgemek, bununla insanları birbirine kulluk etmelerinden kurtarmak, çeşitli ilahlara ve Rablere kulluğundan kurtarmak için tevhidi esas almıştır. İnsanın vicdanını putperestliğin kuruntularından ve korkularından kurtarıp özgürlüğe kavuşturmak için, insanın aklına onurunu geri vermek, onu ilahların ve ayınların boyunduruğundan kurtarmak için gelmiştir. İşte bu nedenle İslâm, putperestliğin her çeşidine, her biçimine karşı savaşmış. Onu tüm boyutlarıyla ve girintilerine çıkıntılarına varıncaya kadar amansız bir şekilde kovalamıştır. Vicdanlarının derinliklerinde, ibadet şekillerinde, sosyal hayatla ilgili konularda, idare ve sistemli yasamaların tümünde ona karşı mücadele etmiştir.⁴⁵¹

⁴⁴⁹ Kutub, *a.g.e.* , IX, 43.

⁴⁵⁰ Kutub, *a.g.e.* , IV, 470-1.

⁴⁵¹ Kutub, *a.g.e.* , IV, 472-3.

“Kendilerine; geliniz, Allah’ın indirdiği Kur’an’a ve peygambere uyunuz denildiğinde, “atalarımızın bıraktığı miras bize yeter” derler.”⁴⁵²

Kulların yasalarına uyar, kulların ilahı tarafından belirlenen yasayı bırakırlar. Kulların kullara kulluğundan kurtuluş çağrısını red ederler. Aklın ve vicdanın babaları atalara kulluğunu seçerler. Allah’ın yasası ve peygamberinin sünneti elinin altında olduğu halde kendisinin veya atasının belirlediği yasalara dayanan herkes bir şey bilmiyor ve doğru yolda gitmiyor demektir! Şüphesiz Yüce Allah en doğru söyleyendir. Ve işin gerçeği de bunu göstermektedir. Allah’ın yasasını bırakıp insanların yasalarına yönelenler hem sapık ve cahil kimselerdir, hem de iftiracı ve kâfir!⁴⁵³

2. 8. İNANÇ SAVAŞLARI

İnsanoğlunun yaratıldığı günden bu güne devam edegelen hak-batıl savaşı; evet inanç ve akide savaşı vardır. Müslümanların Allah yolunda kâfirlerin de tağut uğrunda savaşları devam etmektedir. Fakat bu savaşın galibi bellidir. Allah nurunu tamamlayacaktır. Allah itikad savaşına dikkatimizi çekerek uyarılarda bulunmuştur: “Dinlerine uymadıkça Yahudiler de Hristiyanlar da asla senden razı olmayacaklardır.”⁴⁵⁴

Yahudiler ile Hristiyanlar seninle savaşmaya, sana tuzak kurmaya devam edecekler, seninle barış yapmayacaklar, senden hoşnut olmayacaklardır. Ancak sen bu görevi ihmal ettiğin, bu gerçeği savunmaktan vazgeçtiğin ve bu kesin hidayeti bırakarak onların az önce anlatılan sapıklıklarını, müşrikliklerini ve sakat zihniyetlerini onayladığın takdirde seni severler, senden hoşnut olurlar. Kutub, konuyla ilgili açıklamalarına şöyle devam etmektedir: “Onların eksigi senin haklı olduğuna, Rabbin tarafından sana gelen mesajın gerçek olduğuna inanmamak değildir. Onlara olanca delillerini sunsan, olanca sevgini önlerine sersen bunların hiçbirisi ile hoşnutluklarını kazanamazsın. Ancak dinlerine uymakla ve yanındaki gerçeğe sırt dönmekle onların hoşnutluğunu kazanabilirsin. Bu çıbanbaşı inanç meselesidir. Yahudilerin ve Hristiyanların Müslümanlar topluluğuna karşı verdikleri amansız savaşın gerçek mahiyeti budur. Dediğimiz gibi bu mücadele, temelde ve gerçek mahiyeti ile bir inanç savaşıdır. Fakat İslâm’ın ve Müslümanların bu iki koyu düşman kampı, bu savaşa değişik renkler yakıştırırlar; olanca hilekârlıklarını, kurnazlıklarını, ikiyüzlülüklerini kullanarak bu savaş için çeşitli kılıflar uydururlar.”⁴⁵⁵

Onlar din sancağı altında Müslümanların karşısına çıktıklarında onların dinleri ve inançları uğruna nasıl kahramanca çarpıştıklarını tecrübe etmişlerdir.

⁴⁵² *Mâide*, 5/104.

⁴⁵³ Kutub, *a.g.e.* , IV, 474-6.

⁴⁵⁴ *Bakara*, 2/119-20.

⁴⁵⁵ Kutub, *a.g.e.* , I, 227.

Bu yüzden dinimizin bu tarihi düşmanları uyanmışlar ve savaşın rengini değiştirmişlerdir. Artık onlar bu savaşın asıl niteliğini ortaya koyarak inanç savaşı olduğunu açıkça söylemiyorlar. Bunun yerine aradaki savaşa “toprak savaşı”, “ekonomik savaş”, “siyasi savaş”, “stratejik savaş” gibi adlar takıyorlar. Ayrıca aramızdaki aldanmış gafillerin beyinlerine sokmaya çalışıyorlar ki, inanç savaşı, artık anlamsız bir eski hikâye olmuştur, artık o sancağı havaya kaldırarak onun ismi altında savaşmak yersiz ve geçersizdir. Böyle bir şeye ancak tutucular, gericiler girişirler! Onlar bu zehirli propagandayı inanç coşkuluğundan ve kahramanlığından kurtulmak için yapıyorlar. Oysa onlar, yani uluslararası Siyonizm, dünya Hıristiyanlığı ve bunlara ek olarak evrensel Komünizm soğukkanlı bir kararlılık içinde öncelikle bu granit kayayı parçalamak amacı ile Müslümanlara karşı savaşmaktadırlar. O granit kaya ki, yüzyıllar boyunca ona toslamışlar ve her defasında tümünün kafatası parçalanmıştır.⁴⁵⁶

Bu savaş inanç savaşıdır. Yoksa toprak savaşı, ekonomik savaş ya da stratejik amaçlı savaş değildir. Bu uydurma kılıfların ve yakıştırmaların hiçbir aslı yoktur. Düşmanlarımız gizli ve tarihi maksatları uğruna bu uydurma yaftaları kafamıza sokmaya çalışıyorlar. Onlar bizi bu savaşın gerçek mahiyeti ve asıl karakteri hakkında yanılgıya düşürmek istiyorlar. Eğer biz onların bu yalancı propagandalarına aldanırsak kendimizden başka hiç kimseyi kınamamalı, hiç kimsede kabahat aramamalıyız. Çünkü bu durumda sözlerin en doğrusunu söyleyen Yüce Allah’ın Peygamberine ve O’nun ümmetine yönelttiği direktiften uzak düşmüş oluruz.⁴⁵⁷

Onları hoşnut edebilecek yegâne bedel onların dinine girmektir. Bunun dışındaki her şeyi peşinen reddederler, ellerinin tersi ile geri çevirirler. Fakat kesin emin ve doğru direktif hemen arkadan geliyor, doğru yol, sadece Allah’ın gösterdiği yoldur. Bu konuda taviz yok... Bundan vazgeçmek söz konusu değil... Bu hususta esneklik ve gevşeklik yok... Bu ilkenin zararına hiçbir uzlaşmaya girilemez... Onun küçük-büyük hiçbir kısıntısı bile pazarlık konusu edilemez... İsteyen inansın, isteyen inkâr etsin... Sakın ha! Onları hidayete erdirmek, onların iman etmelerini sağlamak, onların dostluğunu ve sevgisini kazanmak gibi endişe ve arzular seni bu ince yoldan saptırmasın. Eğer sana gelen bilgidir sonra onların arzularına, keyiflerine uyacak olursan, andolsun ki, Allah tarafından ne bir dost ve ne de bir destekçi bulamazsın.⁴⁵⁸

Yüce Allah İtikat Savaşına girişenlere, kaybedecekleri bu savaşa girişmemeleri konusunda uyarmıştır: “De ki: Ey Ehl-i Kitap, niçin Allah’ın yolunu eğri göstermeye yeltenerek inananları o yoldan döndürmeye çalışıyorsunuz? Oysa onun doğru olduğunu biliyorsunuz. Allah yaptıklarınızdan kesinlikle habersiz değildir.”⁴⁵⁹ Ehl-i kitabın ipliğini pazara

⁴⁵⁶ Kutub, *a.g.e.* , I, 228.

⁴⁵⁷ Kutub, *a.g.e.* , I, 229.

⁴⁵⁸ Kutub, *a.g.e.* , I, 229.

⁴⁵⁹ *Âl’i İmran*, 3/99.

çıkaran bu gibi ifadeler ve açıklamalar, öncelikle ehl-i kitabı gerçek kimlikleriyle yüz yüze getirmeleri, gerçekte kâfir oldukları halde iman ve dindarlık maskesine bürünmelerine karşın onları gerçek sıfatlarıyla vasıflandırması neticesinde faydalı olmuşlardır. Onlar, Kur'an'daki Allah'ın ayetlerini inkâr etmeleriyle kâfir olmuşlardır. Allah'ın kitabından bir kısmını inkâr edense tümünü inkâr etmiş demektir. Onlar şayet kendi yanlarındaki Allah'ın ayetlerine gerçekten inanmış olsalardı kendi Resullerinden sonra Allah'tan gelen ayetlere de inanırlardı. Çünkü dinin hakikati birdir. Bunu bilen, bundan sonra Resullerin getirdiği şeylerin de hak olduğunu bilir ve bu Resullere uymak suretiyle Allah'a teslim olması gerektiğini de kabul eder... Oysa içinde bulundukları bu durum, sonucundan ürperip korkmalarını gerektiren bir hakikattir.”⁴⁶⁰

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SEYYİD KUTUB'UN ALLAH'IN HÂKİMİYETİ KONUSUNA YAKLAŞIMI

3. 1. ALLAH'IN YÜCE ARŞIN SAHİBİ OLMASI

Göklerin ve yerin yaratılış süreci sırasında, yani bu iki evrensel kesimin bilinen son şekilleri ile varlık alanına çıkarılışları sırasında su vardı ve yüce “Allah'ın Arş'ı bu su üzerinde idi.”⁴⁶¹ Peki, bu nasıl var olmuştu? Neredeydi? Hangi halde idi? Yüce Allah'ın Arş'ı bu suyun üzerinde nasıl duruyordu? Haddini bilen hiçbir tefsir bilgini ayetin anlamının sınırlarını aşarak bu bilinmez, bu gayb konusunun karanlığına dalamaz, çünkü bu mesele hakkında bilgi edinebileceğimiz elimizdeki tek kaynak bu ayettir, bu ayetin sınırlı içeriğidir.⁴⁶²

“Arş'in ve kesin egemenliğin sahibi olan Allah'tır.”⁴⁶³ Hz.Süleyman(a.s.)'in kıssasında kendimizi ilginç bir kuşla karşı karşıya buluyoruz. Bu, anlayış, zekâ ve inanç sahibi bir hudhud'dur. Haberi ustalıkla anlatmakta, konumunun özelliğini bilmektedir. Secdenin ancak yerin ve göklerin gizliliklerini açığa çıkararak, yüce tahtın sahibi olan Allah'a yapılabileceğini kestirebilmektedir. Ama normalde hudhud kuşları anlayamazlar. Bu özel bir hudhuddur. Kendisine

⁴⁶⁰ Kutub, *a.g.e.* , II, 371-2.

⁴⁶¹ *Hûd*, 11/7.

⁴⁶² Kutub, *a.g.e.* , VIII, 120-2.

⁴⁶³ *Mü'minûn*, 23/116; *Neml*, 27/26; *İsrâ*, 17/42; *Burûc*, 85/15.

bu özel yetenek verilmiştir. Bu ise alışılan şeylere ters düşen, mucizevî bir olgudur!⁴⁶⁴

Yüce arşın sahibinin, sevgili efendinin hoşuna giden, O’nu memnun eden bir işaret... O’nun rızasını elde etme uğrunda katlanılan her türlü acı, her türlü işkence basitleşmez mi? Değer verilen herşey ve hayatın kendisi basitleşmez, değersizleşmez mi?⁴⁶⁵

Her şeyden üstün ve her şeye egemen, “Arş’ın Rabbi” olan Allah, onların bu nitelemesinden uzaktır. Arş; mülkün, egemenliğin ve yüceliğin sembolüdür. Yüce Allah onların dediklerinden uzaktır, yücedir. Nizamı ile boşluk ve bozulmuşluktan uzak oluşu ile varlık bütünü, onların bu sözlerini yalanlamaktadır.⁴⁶⁶

3.1.1. “ALLAH’IN KÜRSÜ’SÜ” (EGEMENLİĞİ)

Kur’an-ı Kerim’in tasvir üslubu uyarınca burada, yani mutlak soyutlama anlatımının egemen olduğu bir yerde böyle somut bir tablo ile karşılaşırız. Çünkü böyle yerlerde somut tablo, kalbe sunulmak istenen gerçeğe güç, derinlik ve değişmezlik kazandırır. Çünkü Kürsü (koltuk, taht) normal olarak hükümdarlık, egemenlik anlamında kullanılır. O halde “Allah’ın Kürsü’sü, gökleri ve yeri kaplayınca”⁴⁶⁷

O’nun egemenliği de gökleri ve yeryüzünü kaplamış demektir. Hiçbir mecazi yoruma girişmeksizin kelimelerin düz anlamlarının toplamından çıkarılacak olan budur. Fakat somut ifade yolu ile zihinde çizilen tablo, bundan daha sağlam ve yerinden oynatılmazdır. “Bunları koruyup gözetmek O’na ağır gelmez” ifadesi için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. O da dolaylı biçimde eksiksiz kudreti dile getirir. Fakat bu anlam burada somut bir tablo yolu ile yorgunluğun ve bıkkınlığın yokluğu tablosu yolu ile anlatılıyor. Çünkü Kur’an üslubu anlamlara, onları zihinde somutlaştıracak tablolar çiziyor, böylece bu anlamlar sayesinde insan zihni daha iz bırakıcı, daha derinlikli ve daha elle tutulur biçimde etkilenir.⁴⁶⁸

Eğer Kur’an’ın kendine özgü üslubunu, ifade biçimini iyi kavrayacak olursak onun içerdiği bu tür ifadeler etrafında yapılan tartışmalara girmek gereğini duymayız, bunun yanı sıra bu amaçla Kur’an-ı Kerim’in yalınlığını ve berraklığını büyük oranda bozan Batı kaynaklı yabancı felsefi kavramları ödünç almaya kalkışmayız. Bu sözlerime şunu da eklemem yerinde olur ki, Kur’an’da kullanılan “Kürsü” ve “Arş” terimlerini açıklayıcı ve anlamlarını

⁴⁶⁴ Kutub, *a.g.e.* , XI, 142.

⁴⁶⁵ Kutub, *a.g.e.* , XVI, 129.

⁴⁶⁶ Kutub, *a.g.e.* , X, 120-1.

⁴⁶⁷ Bakara, 2/255.

⁴⁶⁸ Kutub, *a.g.e.* , II, 42.

belirleyici sahih hadislerle rastlamış değilim. Bundan dolayı bu kavramlar üzerinde söylediklerimden daha geniş açıklamalara girişmemeyi tercih ediyorum.⁴⁶⁹

3. 1. 2. ALLAH'I DALGINLIK VE UYKI TUTMADIĞI

Bu sıfat, Yüce Allah'ın varlıkları gözetip yönetmesini ve varlıkların O'nun sayesinde ayakta duruşunu pekiştiren bir sıfattır. Fakat bu pekiştirme, Yüce Allah'ın sürekli gözetleyiciliğini ve denetim altında tutuculuğunu insanın kolaylıkla algılamasını sağlayan bir ifade özelliği taşır. Aynı zamanda Yüce Allah ile hiçbir varlık arasında benzerlik olmadığı gerçeğini, “Hiçbir şey O'nun gibi değildir”⁴⁷⁰, “Rabbim yanlış yapmaz ve unutmaz”⁴⁷¹ realitelerini somut biçimde yansıtır. Bu sıfat, gizli uyuklamaktan (dalgınlıktan) ya da sürekli uykudan Allah'ı arındırmayı, O'nu bu hallerin her ikisinden de kayıtsız şartsız bir kesinlikle tenzih etmeyi içerir. Yüce Allah'ın, bütünü ve ayrıntıları ile bu varlık âlemini her zaman ve her durumda gözetip yönettiği gerçeği müthiş bir gerçektir. Tasavvur edebildiği kadarı ise başları döndürecek, akılları hayrete düşürecek ve kalpleri huzurla dolduracak kadar müthiştir. O'nu ne gaflet basar, ne de uyku.⁴⁷²

İnsan bu gerçeğin ne kadar müthiş olduğunu, bunu derinliğine düşündüğünde şu dehşet verici evrende yaralan sayısız atomu, hücreyi, canlı varlığı, cansız nesneyi, bütün bunları gözetimi ve denetimi altında tutan ve bütün bu varlıkların Allah'ın tedbirine dayalı olarak ayakta durma gerçeğini ancak anlayabilir. Evet, bu gerçeği insan ancak kendi dar kapasiteli hayalinde canlandırdığında ne kadar müthiş olduğunu anlayabilir. Bu, insan idrakinin tasavvur edemeyeceği bir iştir. Tasavvur edebildiği kadarı -ki o da çok azdır- ise başları döndürecek, akılları hayrete düşürecek ve kalpleri huzurla dolduracak kadar müthiştir.⁴⁷³

3. 1. 3. ŞEFAATİN ALLAH'IN İZNIYLE GERÇEKLEŞEBİLDİĞİ

Bu sıfat, ilâhlığın derecesini ve kulluğun konumunu açıklar. Buna göre bütün kullar, Allah'ın huzurunda kulluk konumunun gerektirdiği yerde dururlar; bu konumu geçemezler, aşamazlar. Onlar çekingen, boynu bükük, Rabbinin önünde ileriye doğru adım atmayan, O izin vermedikçe başkalarına şefaathçi olmaya cüret etmeyen, izne uyararak bu iznin sınırları içinde şefaathçilik etmeye girişen, edepli bir kulun konumunda dururlar. Aralarında birbirlerinden

⁴⁶⁹ Kutub, *a.g.e.* , II, 43.

⁴⁷⁰ *Şûra*, 42/11.

⁴⁷¹ *Tâhâ*, 20/52.

⁴⁷² *Bakara*, 2/255.

⁴⁷³ Kutub, *a.g.e.* , II, 37.

üstündürler ve Allah'ın terazisinde de bu üstünlük farklılıkları geçerlidir, ama hepsi kulun aşamayacağı sınırın önünde dururlar. Allah'ın izni olmadıkça O'nun katında şefaatçi olmaya kalkışacak kim olabilir acaba?⁴⁷⁴

Oysa bu konuda peygamberlerden sonra ortaya çıkmış bir yığın sapık düşünce vardır. Bu sapık düşünceler, Allah realitesi ile kulluk realitesini birbirine karıştırmışlardır. Bu mantıksız düşüncelere göre, Allah -hâşâ- oğul edinmiş ya da değişik şekillerde ortağı olan veya birden çok parçanın oluşturduğu bir sentezdir. Kimine göre O'nun -hâşâ- katında şefaatçilik eden ve aracılıkları kesinlikle kabul edilen rakipleri vardır. Kimine göre -hâşâ- O'nun, yetkilerini O'nun yakını olmaktan alan insandan vekilleri vardır. Bu gerçeğin ışığında bütün bu saçma düşüncelerin akla gelmeyecek, duygular dünyasına uğramayacak ve hayale gölgesi düşmeyecek çirkin, gerçeklerden yoksun uydurmalar olduğu açıkça ortaya çıkar!⁴⁷⁵

Aracılık (şefaat) yüce Allah'ın iznine bağlıdır. Yüce Allah da kendisine inanmayanlara, O'nun merhametine lâyık olmayanlara aracılık edilmesine izin vermez. "Allah katında O'nun izin verdiği kimseler dışında hiç kimse şefaat, aracılık edemez."⁴⁷⁶ Müşrikleri ise kendileri hakkında ilke olarak aracılık izni verilmeye lâyık değildirler. Buna göre böyle bir izin ne meleklerle ve ne de diğer aracılık edebilecek kimselere verilmaz.⁴⁷⁷

3. 1. 4. TÜM VARLIKLARIN ALLAH'I TESBİH ETMESİ

Şu uçsuz bucaksız evrende insan tek başına değildir. Çevresinde sağında, solunda, üstünde, altında, bakışının ve hayalinin uzandığı her yerde, farklı özelliklere, değişik görüntü ve şekillere sahip yüce Allah'ın yarattığı kardeşleri, yoldaşları vardır. Bu varlıklar farklı özellik ve yapılarla sahip olmakla beraber Allah'ı anma noktasında buluşurlar, O'na yönelirler. O'nu överek noksanlıklardan tenzih ederler. "Göklerdeki ve yerdeki tüm varlıkların ve havada süzülen kuşların Allah'ı noksanlıklardan tenzih ettiklerini görmüyor musun? Bu varlıkların tümü, Allah'a nasıl dua edeceğini, O'nu nasıl noksanlıklardan tenzih edeceğini bilir. Allah da onların ne yaptıklarını bilir."⁴⁷⁸

Bu varlıkların tümü, Allah'a nasıl dua edeceğini, O'na nasıl noksanlıklardan tenzih edeceğini bilir. Sadece insandır, Rabbini noksanlıklardan tenzih etmeyen. Oysa varlıklar içinde öncelikli olarak Allah'a inanması, O'nu noksanlıklardan tenzih etmesi O'na yalvararak dua etmesi gereken insanoğludur. Evren tümüyle bu sahnede ürpererek yaratıcısıysa yönelen, onu överek tesbih eden, O'na dua eden bir durumda canlandırılıyor: Aslında evren özü, yapısı itibarıyla, kendisine hükmeden yasalarda somutlaşan

⁴⁷⁴ Kutub, *a.g.e.* , II, 39.

⁴⁷⁵ Kutub, *a.g.e.* , II, 40.

⁴⁷⁶ *Sebe'*, 34/23.

⁴⁷⁷ Kutub, *a.g.e.* , XII, 123.

⁴⁷⁸ *Nûr*, 24/41; *el- Tegâbun*, 64/1.

yüce yaratıcının iradesine uyması itibariyle de sahnede canlandırıldığı durumdadır.⁴⁷⁹

İnsan şeffaflaştığı zaman, duygulanışla algıladığı bu sahneyi görür gibi kavrar. Bu evrenin Allah'ın tesbih edişinin yankılarını, çınlamalarını işitir. Bütün varlıkların bu duaya, bu fısıltıya katıldığını işitir. İşte Muhammed b. Abdullah (a.s.) yürürken ayaklarının altındaki çakıl taşlarının Allah'ı tesbih edişlerini bu şekilde işitirdi. Bu yüzden Hz. Davud (a.s.) zeburu okurken dağlar ve kuşlar koro halinde ona katılırdı.⁴⁸⁰

Kutub, konuya yönelik açıklamalarına devam eder: Evrensel İslami düşüncenin bir gereği de insan kalbinin varlıklar âleminin topyekün yaratıcısına yöneldiğini hissetmesi ve onlarla birlikte Rabbine yönelmesidir. Varlıklar âleminin Rabbini övgüyle tesbih ettiğini duyması ve onlara katılmasıdır. Varlıklar âleminin Allah'ın emri ve hikmeti uyarınca hareket ettiğini görüp Allah'ın koyduğu yasaya ve şeriata boyun eğmesidir.⁴⁸¹

3. 2. ULUHİYYET VE RUBBUBİYET MESELESİ

Seyyid Kutub'a göre, İslam inanç sisteminde, en büyük ve en köklü meseleyi rububiyet meselesi oluşturmaktadır. Bu konudaki fikirlerini şöyle ele alır: “Çünkü ulûhiyet meselesi müşrikler tarafından ciddi bir şekilde inkâr konusu olmamıştır. Onlar Allah'ın varlığına inanıyorlardı. Zira insanın fitratı, aşırı bir şekilde saptığı çok az rastlanan haller dışında, bu evrenin bir ilahının varlığına inanmadan edemez. Fakat bu evrenin bir ilahı olduğuna inanan müşrikler, Allah ile beraber başka ilahları da O'na ortak koşuyorlar, ibadetleriyle onlara yöneliyorlardı. Bu ortak koşulan varlıklar kendilerini, Allah'a yaklaştıracak ve Allah katında kendilerine şefaatçi olacaklar diye onlara tapıyorlardı. Bunun yanında kendileri rububiyetin özelliklerini kullanıyorlar, Allah'ın izin vermediği şeyleri kendilerine kanun yapıyorlardı. “Ey Musa, muhakkak ki âlemlerin Rabb'i olan Allah benim ben!”⁴⁸²

Gökleri, yeri ve içindeki varlıkları yaratan, güneşi ışık, ayı aydınlık yapan ve O'na konaklar belirleyen, gece ile gündüz arasındaki farklılığı takdir eden Allah'dır... Eğer bilinçli bir biçimde düşünülürse, bu apaçık tabiat olayları insanların duygularını harekete geçirir ve kalplerini uyandırır. Bu evreni yaratan ve idare eden yüce Allah'dır. Ve insanların kendisine kulluk yaparak boyun eğmeleri ve yarattığı varlıklardan hiçbirini O'na ortak koşmamaları gereken tek ilah Allah'dır. Bu koca evren, gökler ve yeryüzü, güneş, ay, gece ve gündüz ile göklerde ve yerdeki yaratıklar, milletleri, nesilleri, bitkileri,

⁴⁷⁹ Kutub, *a.g.e.* , X, 443.

⁴⁸⁰ Kutub, *a.g.e.* , X, 444.

⁴⁸¹ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 520.

⁴⁸² *Kasas*, 28/30.

kuşları, hayvanları ve yasaları ile bir bütün olarak bu tek gerçeğe (Rububiyet) bağlı olarak işlemektedir...⁴⁸³

İlahlık meselesinin müşrikler tarafından ciddi biçimde inkâr konusu yapılmadığını, yüce Allah'ın yaratan, rızık veren, diriltten öldüren, idare eden, tasarrufta bulunan ve her şeye gücü yeten ilah olduğunun inkâr edilmediğini belirtmiştik. Fakat onlar, bir ilahın varlığını kabul etmelerinin sonucunda yapılması gerekenleri yapmıyorlardı. Allah'ın ilahlığını bu düzeyde kabul etmelerinin gereği olarak, kendi hayatlarında yalnız O'na rububiyet hakkı tanımaları gerekirdi. Allah'ın rububiyetini kabul etmek, yalnız O'na bağlanmakla somutlaştırılabilir. İbadet niteliği taşıyan bütün eylemlerini yalnız O'na takdim etmeleri ve bütün işlerinde O'ndan başkasını hâkim kabul etmemeleri gerekirdi. İşte yüce Allah'ın aşağıdaki sözünün anlamı budur. “İşte budur Rabbiniz olan Allah; o halde O'na kulluk ediniz.”⁴⁸⁴

İbadet, kulluk yapmaktır. Kulluk da, boyun eğmektir. Bu da bağlılık ve itaattir. Bununla beraber yüce Allah'ı, tüm bu özelliklerde eşsiz kabul etmektir. Çünkü bu itaat, ulûhiyeti (ilahlığı) kabul etmenin kaçınılmaz şartlarından birisidir. Bütün cahili sistemlerde ilahlık sahası dar alanlara sıkıştırılır, insanlar bir ilahın varlığını kabul etmekle iman ettiklerini, insanların Allah'ın kendi ilahları olduğunu kabul ettiklerinde, ilahlığın şartlarına yani rububiyete bağlılık göstermeden hedefe ulaşacaklarını sanmaya başlarlar. Rububiyet ise, kendisinden başka Rabb bulunmayan Allah'ı, Rabb olarak kabul etmek, kendi otoritesine dayanılmadan hiç kimseye otorite tanımayan Allah'ın hâkimiyetine girebilmek için, yalnız O'na boyun eğmektir.⁴⁸⁵

Cahiliye sisteminde “ibadet”in anlamı da daraltılır. Öyle ki, ibadet, sadece dar anlamda ibadet niteliği taşıyan eylemlerin sunulması ile sınırlandırılır. Buna bağlı olarak insanlar, ibadet niteliği taşıyan eylemlerini yalnız Allah'a takdim ettikleri zaman ortaksız olarak Allah'a kulluk ettiklerini sanırlar. Hâlbuki ibadet terimi bu yozlaştırma girişimlerinden önce “abede” kökünden türetilmiş olması hasebi ile “boyun eğme ve eğilme” anlamlarına geliyordu. “İbadet niteliği taşıyan eylemler” ise, boyun eğmenin ve eğilmenin görünümlerinden sadece birisini oluştururlar. Boyun eğme gerçeğinin bütün boyutlarını ve tüm görünümelerini kapsayamazlar.⁴⁸⁶

Nitekim bugün dünyanın bütün ülkelerinde karşılaşılan problem budur. Bu ülkelerin kapsamında, halkı Müslümanlar ismi taşıyan ve ibadet nitelikli eylemlerini Allah için yapan ülkeler de vardır. Hâlbuki buna rağmen onların Rabbleri Allah'tan başkalarıdır. Zira onların gerçek Rabbi, otoritesi ve yasası ile onlara hükmeden kimsedir. Kendisine boyun eğdikleri, emrine ve yasağına teslim oldukları, kendileri için çıkardığı yasalarına uydukları kimsedir. İnsanlar böyle yapmakla bu ilahlara ibadet etmiş olurlar.⁴⁸⁷

⁴⁸³ Kutub, *a.g.e.* ,VII, 514.

⁴⁸⁴ *Yunûs*, 10/3.

⁴⁸⁵ Kutub, *a.g.e.* ,VII, 515-6.

⁴⁸⁶ Kutub, *a.g.e.* ,VII, 517.

⁴⁸⁷ Kutub, *a.g.e.* ,VII, 518-9.

“Allah’ı bir yana bırakarak taptığınız düzmece ilahlar, ya sizin ya da atalarınızın taktığı birtakım boş, içeriksiz adlardan başka bir şey değildirler. Allah onlara hiçbir güç vermiş değildir.”⁴⁸⁸ İster beşer türünden olsun, isterse beşer dışındaki ruhlar, şeytanlar, melekler, Allah’ın hâkimi bulunduğu evrensel güçler türünden olsun, sözkonusu sahte rabblerin tamamı, rabblik noktasında bir hiçtir, rabblik gerçeğinin en ufak bir niteliğine bile haiz değildir. Rabblik sadece ve sadece, her şeyden üstün ve tek olan, kulların yaratıcısı ve onların tümünden üstün bir konumda bulunan Allah’a aittir. Zira egemenlik tanrılığın niteliklerindendir. Egemenliğin kendisine ait olduğunu ileri süren, ister bir birey, bir sınıf, bir parti, ister bir grup, bir ulus, isterse uluslararası bir örgüt şemsiyesi altında tüm insanlar olsun- tanrılığın nitelikleri noktasından herkesten önce Allah’a savaş açmış demektir.⁴⁸⁹

“Musa “Bizim Rabb’imiz, her varlığı farklı niteliklerle donatarak yaratan, sonra da bu varlıkları nitelikleri doğrultusunda yönlendiren Allah’dır. Aslında sizin ilahınız, kendisinden başka ilah olmayan Allah’dır. O’nun bilgisi her şeyi kapsamı içine almıştır.”⁴⁹⁰

Burada Hz. Musâ’nın dilinden bize aktarılan ilahi vasıf, şu varlık âlemini yaratan ve yönlendiren ilahlık belirtilerini en özlü biçimde dile getiren vasıftır. Yani her varlığı “varoluş” sunmayı, her varlığı yaratılış amacına uygun niteliklerle donanmış olarak yaratmayı ve her varlığı yaratılış amacına uygun fonksiyona yöneltmeyi kastediyoruz. İnsan gücünün yettiği oranda gözünü ve basiretini şu koca evrenin çeşitli kesimleri üzerinde gezdirdiği takdirde küçük-büyük her varlıkta bu yoktan varedici ve yönlendirici gücün izlerini açıkça görür. Bu izler tek tek atomlardan en iri cisimlere, tek hücreden insanda somutlaşan en yüksek düzeyli canlılara kadar, her varlıkta açıkça gözlenebilir. Ona “varoluşu”nu sunmuş, onu yaratılış amacına uygun niteliklerle donatmış, onu bu amaca uygun fonksiyonlara yönlendirmiştir. Tıpkı canlı-cansız diğer tüm varlıklar gibi. Söylediğimiz iş, ortaksız Allah’ın, her varlığa kendine özgü yaratılışını sunduktan sonra onu fonksiyonlarına yönlendiren yüce Rabb’imizin tekelindedir.⁴⁹¹

“Allah’ın yanı sıra başka bir ilah mı var?”⁴⁹² Böyle bir iddianın asla yeri yok. Onu kabul edip boyun eğmekten başka kurtuluş yolu da yok.⁴⁹³ Şu gökler ve yeryüzü insanların gözleri önüne dikilmiştir. Onları yoktan var eden, yaratan ve şu müthiş kâinatı idare eden yaratandan söz etmektedirler. Bu, öylesine müthiş bir mülktür ki, hiç bir kimse onu yaratmaya ve idare etmeyi iddia edemeyeceği gibi, hiçbir kimse onun yaratıcısının mutlak kudretini ve gerçek Rabb’liğini itiraf etmekten kaçınmaz.⁴⁹⁴

⁴⁸⁸ *el- Yusuf*, 12/40.

⁴⁸⁹ *Kutub, a.g.e.* , VIII, 402-3.

⁴⁹⁰ *Tâhâ*, 20/50, 98.

⁴⁹¹ *Kutub, a.g.e.* , X, 46-7.

⁴⁹² *Neml*, 27/60; *Safat*, 37/4-5.

⁴⁹³ *Kutub, a.g.e.* , XI, 176.

⁴⁹⁴ *Kutub, a.g.e.* , XII, 303-4.

Evreni kontrolünde tutan yüce Allah'tır.⁴⁹⁵ İçindeki canlı-cansız varlıkları O korur. Şu halde O'nun insanları yönetmek üzere indirdiği kitap, O'nun evren üzerindeki genel Rabblığının bir yönünü temsil ediyor. Bu kitap evreni yönlendiren yasalar sistemini bütünleyen ilkeler içeriyor. Burada kesin inançtan sözedilmesi, müşriklerin karışık, çarpık ve tutarsız inanç sistemlerine yönelik bir iştartır. Çünkü onlar yüce Allah'ın gökleri ve yeri yarattığını kabul ediyor sonra da tutup onun dışında Rabbler ediniyorlardı. Onların bu tutumları söz konusu gerçeğin içlerinde nasıl belirsizleştığının, yüzeyselleştığının, kalıcılıktan ve kesinlikten uzaklaştığının belirtisiydi. Öldürme ve hayat verme gücüne sahip tek ilah O'dur. O'dur hem öncekilerin hem de sonrakilerin Rabbi olan.⁴⁹⁶

“Rabbimiz Allah'tır”⁴⁹⁷ sözü, eksiksiz bir hayat düsturu olup, hayattaki tüm girişim ve yönelimleri, hareket ve heyecanları kapsar. Düşünce, bilinç, insanlar, nesneler, eylemler, olaylar ve bu varlığın tüm öğeleri arasındaki bağlantı ve ilişkilere bir ölçü koyar. Kulluk O'na, yönelim O'nadır, yalnız O'ndan korkulur ve yalnız O'na dayanılır. O'nun dışında ne bir kimseye ne de herhangi bir şeye hiçbir şekilde hesap verilmez. O'nun dışında kimseden korkulmaz, bir yararlılık da umulmaz. Rabbimiz Allah'tır... Her girişim, her düşünce, her değerlendirme O'na yönelik olup, rızası gözetilir. Rabbimiz Allah'tır, O'ndan başkasının hâkimliğine başvurulmaz. O'nun şeriatından başkasına egemenlik tanınmaz. O'nun yol göstermesinden başka şeyle doğru yol bulunmaz. Varlığın içerdği canlı cansız bütün varlıklar bizimle bağlantılıdır. Allah'la olan bağlantımız üzerinde onlarla kesişiriz. Psikolojinin dengeye oturması; kalbin dinginliğe ermesi; duygu ve heyecanların kararlılık kazanarak çok çeşitli ve etkin olan iç dürtülerle dış dünya da ki cazibeli şeylerin etkisiyle sallantı, sarsıntı ve kuşkuya düşmemeleri. Yolun kaygınlıklar, dikenler ve engeller içermesi ve şurdan burdan sapıklığa çağırın özellikte olmasına karşın amel ve davranışların seçilmiş düstur çerçevesinde yürütülmesi.⁴⁹⁸

“O bütün yönlerin rabbidir. O doğunun da, batının da Rabbidir. O kendisinden başka ilah olmayan “tek” ve “bir”dir.”⁴⁹⁹ Her şeyden soyutlanıp sırf O'na bağlanmak, aslında şu evrendeki tek gerçeğe bağlanmaktır. O'na dayanmak, aslında şu evrendeki tek güce dayanmaktır. Tek olan Allah'a dayanmak, O'nun birliğine, doğuyu ve batıyı, başka bir deyimle tüm evreni kapsayan egemenliğine inanmanın dolaysız ürünü ve sonucudur.⁵⁰⁰

⁴⁹⁵ *Duhân*, 44/7-8; *Sâffât*, 37/4-5.

⁴⁹⁶ Kutub, *a.g.e.* , XIII, 237.

⁴⁹⁷ *Ahkâf*, 46/13.

⁴⁹⁸ Kutub, *a.g.e.* , XIII, 314-5.

⁴⁹⁹ *Müzzemmil*, 72/9.

⁵⁰⁰ Kutub, *a.g.e.* , XV, 338.

3. 2. 1. GERÇEK DİNİN ALLAH'A AİT OLMASI

Allah'ı birleme ve dini yalnız O'na tahsis etme ve eksiksiz bir hayat programıdır. Allah'a teslimiyet vicdandaki, düşünce ve inançta meydana gelen bir inkılab ile başlar. Bireyin ve toplumun hayatını kuşatan bütün bir düzen ile sona erer. “İyi bil ki, halis din yalnız Allah'ındır.”⁵⁰¹

Allah'ı birleyen kalp, bütün bir evrene hükmeden ilahi yasanın birliğine inanır. Yüce Allah'ın insanlar için belirleyip seçtiği düzenin de bu bir olan ilahi yasanın bir bölümü olduğuna kesin kanaat getirir. Bu yasaya uymadıkları takdirde insan hayatının düzelmeyeceğine ve içinde yaşadığı evrenle uyum içine girmeyeceğine inanır. İşte bundan dolayı Allah'ı birleyen bir kalp, O'nun belirleyip seçtiği düzenlerin dışında bir düzen seçmez. Bütün evrenin düzeniyle olduğu kadar, hayatın düzeniyle de uyum içinde bulunan Allah'ın şeriatından başkasına uymaz. Aynı şekilde Tevhid'in (Allah'ı birlemenin) etkileri, insanın düşüncelerinde ve duygularında ortaya çıktığı gibi, hayatında ve uygulamalarında da kendisini gösterir. Hayatın tümünü kuşatan eksiksiz, açık ve bütünü ile farklı bir program belirler. Böylece Tevhid, sırf dille söyleniveren bir söz olmaktan öte, bir anlam ifade etmektedir. İşte bu nedenle Tevhid inancının yerleştirilmesine, açıklanmasına, yüce Allah'ın gönderdiği Kur'an'da tekrar tekrar kendisinden söz edilmesine bunca özen gösterilmiştir. Bu öyle önemli bir olgudur ki, her çağda ve her çevrede yaşayan herkes onun üzerinde adamakıllı düşünmek zorundadır. Bu anlamı ile Tevhid, anlaşılması ve kavranması zorunlu olan geniş kapsamlı, büyük bir gerçekliği ifade etmektedir. İyi bil ki, halis din yalnız Allah'ındır.”⁵⁰²

3. 2. 2. ALLAH'IN KULLARINA YETERLİ OLMASI

Allah, kuluna yetmez mi? Evet, yeterlidir. Öyleyse kim O'nu korkutabilir? Hangi şey onu korkuya düşürebilir; Allah onunla beraber olduktan sonra. Bütün kullarının üstünde egemen olan, yüce kudret sahibi Allah'ın kendi kuluna kâfi olduğundan kim şüphe edebilir? “Allah, kuluna yetmez mi? Seni O'ndan başkalarıyla korkutuyorlar. Allah kimi saptırırsa onu artık doğru yola ileten olmaz. Allah kime de doğru yolu gösterirse; artık onu şaşırtan olmaz. Allah, galip ve öç alan değil mi?”⁵⁰³ Bu, rahat anlaşılabilecek, apaçık bir meseledir. Kafa yormaya ve tartışmaya gerek yok bu konuyu. Bir tarafta yüce Allah, diğer tarafta Allah'ın dışında kalan varlıklar. Bu konu üzerinde düşündüğümüzde artık ne herhangi bir şüpheyne ne de herhangi bir karışıklığa neden olacak bir şey kalır. Geçerli olan, Allah'ın iradesidir. Üstün olan, O'nun dilemesidir. Kullar hakkında hükmü geçerli olan O'dur. Kulların kendilerine,

⁵⁰¹ Zümer, 39/3.

⁵⁰² Kutub, a.g.e. , XII, 303, 423-4.

⁵⁰³ Zümer, 39/36-7.

kalblerinin hareketlerine ve duygularına hükmeden O'dur. Kuvvet ve üstünlük sahibi olan O'dur. O, herkese hakettiği karşılığı verir. İntikâma müstehak olandan intikam alır. Gerçekten Allah'a kulluk görevini yerine getiren bir insan nasıl bir kişiden veya bir şeyden korkabilir? Hem de yüce Allah onun koruyucusu ve kendisine yeterli olduğu halde! Sonra bu gerçeği başka bir kalıpta ortaya koymaktadır. Bu kalıp, onların kendi mantıklarından ve fitratlarında mevcut olan, Allah gerçeğine ilişkin realiteden kaynaklanmaktadır. Bu göklerde ve yerde yaşayan bir kimse veya bir varlık, yüce Allah'ın, kullarından birine dokundurmak istediği bir zararı önleyebilir mi? "Yine bu göklerde ve yerde yaşayan bir kimse veya bir varlık, yüce Allah'ın kullarından birine dokundurmak istediği rahmetine engel olabilir mi?"⁵⁰⁴

Bu sorulara verilecek kesin cevap, hayır dan ibarettir. Bu gerçek, inanmış bir kalbe yerleştiğinde onun açısından mesele bitmiş olur. Tartışma sona erer. Korku, kökünden sökülür. Bütün arzular sona erer; sadece yüce Allah'a bağlı olan umutlu kalır. O, kuluna yeter. Yalnız O'na tevekkül edilir. De ki: Allah bana yeter. Dayananlar O'na dayansın. Ayrıca bu, iç huzurdur, güvendir. Kesin kanaattir. Korkunun etkisinde kalmayan iç huzuru, sarsılmayan güven ve gevşemeyen kesin kanaat. Yolun düze çıkacağına tam bir güvenle yoluna devam etmektedir.⁵⁰⁵

3. 3. İLAHİ SİSTEM OLARAK İSLÂM

Şurası bir gerçektir ki, şayet ibadet ve kulluk kavramının gerçek anlamı sadece sembolik tapınma davranışları olsaydı uğruna bunca peygamberin gelmesini, bunca risaletlerin gönderilmesini haketmezdi. Gelmiş geçmiş peygamberlerin (a.s.) büyük çabalar sarfetmesini haketmezdi. Tarih boyunca davetçilerin, mü'minlerin karşı karşıya kaldığı bunca işkenceyi, bunca acıyı gerektirmezdi. Tersine insanları topyekün kullara boyun eğmekten kurtarıp, her işte ve her durumda, dünya ve ahiretteki hayat sistemlerinde sadece Allah'a boyun eğmelerini, O'na itaat etmelerini gerçekleştirme olgusu haketmiştir bu ağır bedeli. İlahlığın birliği, Rabblığın birliği, otoritenin birliği, egemenliğin birliği, yasama kaynağının birliği, hayat sisteminin birliği, insanların kapsamlı bir şekilde boyun eğdikleri, emirlerine uydukları merciin birliği... Evet, bunca peygamberin gönderilmesini, uğrunda bunca emeğin harcanmasını, tevhid gerçeği haketmiştir. Bunca işkenceler, tarih boyunca katlanılan bunca meşakkatler tevhidin gerçekleşmesi uğruna olmuştur. İnsanlık hayatı, tevhidin egemenliği olmaksızın islah olamadığı, doğru bir çizgiyi izleyemediği, yücelemediği, insana yaraşır bir hayat niteliğini kazanamadığı için bunca çaba sarfedilmiştir. Hiç kuşkusuz tevhidin egemenliği her yönüyle insanlık hayatı üzerinde sınırsız bir etkinliğe sahiptir.⁵⁰⁶

⁵⁰⁴ Zümer, 39/38.

⁵⁰⁵ Kutub, a.g.e. , XII, 461-2.

⁵⁰⁶ Kutub, a.g.e. , VIII, 238.

Hiç kuşkusuz Allah'a boyun eğmek, O'ndan başkasına boyun eğmekten kurtuluştur. Kula kulluktan çıkıp, sadece Allah'a kul olma onuruna ermektir. İnsan ancak bu şekilde gerçek onurunu kazanabilir. Ancak bu şekilde gerçekten özgür olabilir. İnsanın onuru ve özgürlüğü İslâm nizamının dışındaki hiçbir düzende garanti altına alınamaz. İnanç ve düşüncede Allah'dan başkasına itaat etmenin O'ndan başkasına boyun eğmenin anlamı bitmez tükenmez kuruntuların, efsanelerin ve hurafelerin pençesine düşmektir. Putperest cahiliye toplumları bunun değişik şekillerini temsil etmektedir. Halk tabakalarının asılsız kuruntuları da buna örnektir. Halk tabakaları, bozuk inançlarının, sapık düşüncelerinin baskısı sonucu mallarından, -kimi zaman evlâtlarından-kurbanlar, adaklar adarlar ve hurafeler uğruna İnsanlar hep korku duyarlar. Bu farklı ve mevhum rabblerden ve bu rabblerle ilişki halinde olan tapınak bekçilerinden, kâhinlerden... Cinler ve ifritlerle ilişki Kur'an büyücülerden... Gizli sırların sahibi şeyhlerden, velilerden... Ve daha nelerden, nelerden... İnsanların ürperdikleri, korktukları, sürekli yakınlaşmak istedikleri, ümit bağladıkları bir sürü hurafelerden... Boyunlarını büken, emeklerini çarçur eden, enerjilerini bir hiç uğruna tüketen asılsız kuruntulardan...⁵⁰⁷

Sonra insanlardan bir kesim, kapitalin ve burjuvanın azmasına zemin hazırlayan, bireyin tercihiine dayalı bu ferdiyetçi düzenlerden kaçıp sosyalist düzenlere sığındı! Peki, bunlar ne yaptılar? Kapitalist burjuva sınıfının egemenliğini, proletarya sınıfının egemenliği ile değiştirdiler! Veya kapitale ve şirketlere sahip olan kesime boyun eğmeyi, hem mala, hem de otoriteye sahip olan devlete boyun eğme ile değiştirdiler! Bu ise, kapitalist sınıfın egemenliğinden daha tehlikeli bir durumdur! İnsanın insana boyun eğdiği her durumda, her rejimde, her düzende, insanlar, mallarının ve canlarının en ağır vergisini vermişlerdir. Her zaman değişik biçimde ortaya çıkan ilahlara bu vergilerini takdim etmişlerdir! Herhalde ve mutlaka bir kulluk yapısı gerekmektedir! Eğer bu kulluk yalnız Allah için olmazsa, Allah'dan başkasına yapılmış demektir... Tek Allah'a kulluk, insanları kurtarır. Onları özgür, onurlu, şerefti ve üstün kılar... Allah'dan başkasına kulluk ise, insanın insanlığını, onurunu, özgürlüklerini ve üstünlüklerini yiyip bitirir... Bunun yanında onların mallarını ve maddi menfaatlerini de sonuna kadar sömürmeye devam eder! İşte bütün bu öneminden dolayı, yüce Allah'ın peygamberlik misyonlarında ve kitaplarında, ilahlık ve kulluk meselesine bu kadar önem verilmiştir. Bu mesele, sadece tarihteki basit cahiliye sistemlerinde yeralan putlara ve heykellere tapmakla ilgili değildir. Her yerde ve her zaman var olan bütün insanlarla ilgili bir meseledir. Bütün cahiliye sistemleri ile ilgilidir. Tarih öncesi cahiliyesini, tarih sonrası cahiliyesini, yirminci yüzyılın cahiliyesini ve kulların kullara kulluğu ilkesine dayanan bütün cahiliyeleri kapsamına almaktadır.⁵⁰⁸

⁵⁰⁷ Kutub, *a.g.e.*, VIII, 239.

⁵⁰⁸ Kutub, *a.g.e.*, VIII, 239.

Bu bir inanç meselesidir, inancın varlığı ya da yokluğu meselesidir. Bu bir iman meselesidir. İmanın geçerliliği ya da geçersizliği meselesidir. Bu İslâm meselesidir; İslâm'ın gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesi meselesidir. Sonra bu kanun, nizam ve hükümlerde, rejimlerde kanun ve nizamı gerçekleştiren, hükümleri uygulayan toplumlarda somutlaşan pratik hayatın sistemi meselesidir. Ayrıca “ibadet ve kulluk” meselesi sembolik tapınmalar meselesi değildir. Pratik hayatın içinde, boyun eğme, uyma, düzen, yasa, fıkıh, hüküm ve rejim meselesidir. Böyle olduğu için, bu dinde somutlaşan ilahi sistem de bu kadar önem kazanmıştır bu mesele. Peygamberlerin ve dinlerin gönderilmesini bu yüzden gerektirmiştir. Bunca işkencenin meşakkatin çekilmesini bunca fedakârlığa katlanılmasını böyle olduğu için hak etmiştir.⁵⁰⁹

Kutub, konuyla alakalı sözlerini şu şekilde tamamlamaktadır: Evren, bütün parçalarını birbirine bağlayan, tüm parçalarını bir ölçüye göre düzenleyen, bu parçalar ile düzenli bütünün hareketleri arasında bir ahenk oluşturan tek ve değişmez bir yasalar sistemine dayanmaktadır. Bu tek ve değişmez yasa, tek ve ortaksız bir ilahın biricik iradesinin ürünüdür. Eğer birden çok ilah olsaydı iradeler de birden fazla olacaktı. Bunun sonucu olarak da yasalar sistemi de birden fazla olacaktı. Çünkü irade, irade sahibi zâtın belirtisidir. Yasa sistemi de etkin iradenin belirtisidir. Evrenin bütün parçaları arasında bir ahenk oluşturan, sistemini, hedefini ve hareket tarzını yönlendiren birlik unsuru olmasaydı, ahengin ortadan kalkmasından dolayı anarşizm ve bozulmuşluk egemen olacaktı.⁵¹⁰ Evrenin bu ahengini en aşırı ateistler bile inkâr edemezler. Çünkü bu somut bir realitedir.⁵¹¹

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ALLAH'I TENZİH

4. 1. ALLAH'IN ZÂTINI TENZİH

“Şirk” özü itibarı ile ilâhlığın özelliklerinden birini Yüce Allah'tan başka bir varlığa yakıştırmaktır. “O gün onların tümünü bir yere toplarsınız da sonra Allah'a ortak koşanlara, hani, nerede Allah'ın ortakları olduklarını

⁵⁰⁹ Kutub, *a.g.e.* , VIII, 239.

⁵¹⁰ *Enbiyâ*, 21/22.

⁵¹¹ Kutub, *a.g.e.* , X, 120-1.

sandıklarınız? Diye sorarız. “Sonra bu müşriklerin, vallahi, ey Rabbimiz, biz müşrik değildik demelerinden başka bir akıbetleri olamaz.”⁵¹²

Seyyid Kutub, Allah’ın zâtını her türlü noksanlıktan tenzih ederek, müşriklerin; Allah’ın buyrukları, mahşer, hesap günü, meleklerle ilgili asılsız yakıştırmalar ve cinlerin varlığı gibi pek çok konudaki ithamlarına cevap verir. Böyle acaip ve tutarsız bir durumla karşılaşan müslümanların takındıkları tutumlarına da değinerek, konuyla ilgili aşağıdaki açıklamaları yapar: “Mahşer toplantısı kesinlikle gerçekleşecektir ve müşriklere o büyük, o dramatik soru sorulacaktır. Hani bu dünya hayaldi ve bütün bunlar ne gerçekte ve ne de pratikte hiçbir zaman var olmamışlardı? İşte o noktada eski müşrikler arınırlar, akılları başlarına gelir, altının ateş potasında pişme işlemi sonucunda yabancı unsurlardan, cüruftan ve pastan arınması gibi bir olay yaşanır. Mahşer ve hesap günü gelince de bu düzmeceleri, bu hayali yakıştırmaları kendilerini yüzüstü bırakıp kayıplara karıştı!”⁵¹³

“Müşrikler cinleri Allah’a ortak koştular. Oysa cinleri yaratan O’dur. Körü körüne, hiç yoktan O’na oğullar ve kızlar yakıştırdılar. Hâşâ O, onların uydurdukları sıfatlardan uzak ve Yücedir. Eşi olmadığına göre, çocuğu nasıl olabilsin ki? Her şeyi O yarattı ve O her şeyi bilendir.”⁵¹⁴

Değişik cahiliye toplumlarında yer alan birçok putçu düşüncede şeytan fikrini andıran kötü varlıklara inanıldığı bilinmektedir. Bu varlıklardan korkup (ister kötü ruhlar, ister kötü kişiler olarak algılsın), kötülüklerinden korunmak için kurbanlar sunmuş, sonra da ibadet etmişlerdir. Arap putperestliği de, bu tür kötü düşünceleri barındıran bozuk putperestliklerden biridir. Cinlere ibadet etmek ve onları Yüce Allah’a ortak koşmak suretiyle onlara benzemektedirler. “Hâlbuki cinleri O yaratmıştır.” Kuşkusuz şu varlık bütününü yoktan varedenin kendisinden sonra yerine geçecek birine ihtiyacı yoktur. Yerine geçecek birinin olması geçici kimselerin beklentisidir. Zayıfların dayanağıdır. Hiçbir şey yaratamayanların hoşlanacağı bir duygudur. Üstelik onlar çoğalmanın kuralını biliyorlar; kişinin cinsinden dışı bir eşinin olması lâzım. Allah’ın bir eşi bulunmadığı halde nasıl çocuğu olabilir ki?⁵¹⁵

O, tektir-birdir. O’na benzer hiçbir şey yoktur. Evlilik olmadan neslin olması söz konusu olabilir mi? Ayetlerin akışı, daha önce, Yüce Allah’ın oğullarının ve kızlarının bulunduğu ve Allah’ın yarattığı cinlerin O’na ortak olduğuna ilişkin düşüncelerinin tutarsızlığını ortaya çıkarmaktaydı. Aynı zamanda müşrikleri, her şeyin Allah tarafından yaratıldığı gerçeğiyle yüzyüze getirmekteydi. Bu sefer de kendisine ibadet edilen, boyun eğilen, itaat edilen, bir hayat nizamı olarak dinine uyulan zâtın her şeyin yaratıcısı olduğunu

⁵¹² *En’âm*, 6/22-3.

⁵¹³ Kutub, *a.g.e.* , V, 142-5.

⁵¹⁴ *En’âm*, 6/100-1; *Zuhrûf*, 43/81-2.

⁵¹⁵ Kutub, *a.g.e.* , V, 351-2.

belirlemek için yine aynı gerçeğe dayanmaktadır. O halde, O'ndan başka ilâh yoktur. O'nun dışında bir Rabbin varlığı söz konusu değildir!⁵¹⁶

Müşrikler meleklerin Allah'ın kızları olduklarını ileri sürerek onlara tapıyorlardı. Oysa şayet yüce Allah'ın çocuğu olsaydı en başta ona kulluk sunması ve bunu bilmesi gereken Allah'ın peygamberi ve elçisidir. Çünkü Hz. Peygamber Allah'a yakındır ve Allah'a ibadet sunmakta, O'nun emrine uymakta gevşeklik göstermez. Şayet onların ileri sürdükleri gibi Allah'ın bir çocuğu varsa ona gereken saygıyı göstermekte kusur etmez. Oysa Hz. Peygamber (a.s.) Allah'tan başkasına kulluk sunmuyor. Bu da başlıbaşına, Allah'ın evladı olduğuna ilişkin iddialarının dayanaksız, asılsız, delilsiz olduğunun kanıtıdır. Hiç kuşkusuz yüce Allah bu saçma iddiadan, bu dayanaksız yakıştırmadan uzaktır.⁵¹⁷

Biz şu evrenin yapısını ve niteliklerini yüce Allah'ın bize anlattığından daha iyi bilecek değiliz. Göklerdeki ve yerdeki tüm varlıkların birer “ruh”u vardır. Her varlık bu ruhla yüce yaratıcısına yönelmekte ve O'nu noksan niteliklerden tenzih etmektedir.⁵¹⁸ Elimizdeki doğru bilgilere en yakın düşünce tarzı budur. “Evrendeki her varlık, O'nu överek tesbih eder, fakat siz bu varlıkların tesbihlerini anlayamazsınız.”⁵¹⁹ Kur'an kaynaklı olmayan nesnelerin yapısal özelliklerine ilişkin eski bilgilerimizle uyuşsunlar diye bu açık anlamlı ayetleri yorumlamaya kalkışmamalıyız. Çünkü ilke olarak evrene, varlık âleminin ilişkin tüm bilgilerimiz bu evrenin, bu varlık âleminin yüce yaratıcının verdiği bilgilere dayanmalıdır.⁵²⁰

Göklerde ve yerde olan herşeyin Allah'ı kutsaması bütün bir evrenin O'na yönelerek O'nu yüceltip noksan sıfatlardan tenzih etmesi anlaşılıyor. “O'nun her şeye gücü yeter ve işleri eşsizdir.” Yani Allah güçlüdür. Dostlarına yardım edebildiği gibi düşmanlarını da ezip geçebilecek kudrettedir. Takdirinde ve planlamasında mahirdir.⁵²¹ “Allah'ı noksanlıklardan tenzih etme konusunda dağları ve kuşları Davud'a boyun eğdirdik.”⁵²² Evrende yeralan varlıkların yüce Allah'ı övgü ile tesbih etmelerini, ancak engellerden mesafelerden soyutlanan ve bütünüyle yüce Allah'a yönelen varlıkların ruhları ile birlikte hareket edenler anlar.⁵²³

⁵¹⁶ Kutub, *a.g.e.* , V, 353-7.

⁵¹⁷ Kutub, *a.g.e.* , XIII, 219-20.

⁵¹⁸ *Hadid*, 57/1; *Nûr*, 24/41.

⁵¹⁹ *İsrâ*, 17/44; *Haşr*, 59/1.

⁵²⁰ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 281-2.

⁵²¹ Kutub, *a.g.e.* , XIV, 373.

⁵²² *Enbiyâ*, 21/79.

⁵²³ Kutub, *a.g.e.* , X, 157.

4. 2. ALLAH’IN MÜNEZZEH OLDUĞU DURUMLAR

“Kim Allah’a ortak koşarsa son derece büyük bir iftira günahı işlemiş olur.⁵²⁴ Allah’a ortak koşma Allah ile kul arasındaki ilişkiyi keser. Buna göre Yüce Allah ile ilişkileri kesik olarak dünyadan ayrılırlar ise hiçbir affedilme ümitleri kalmaz. Yüce Allah’a ortak koşmak açık, belirgin ve bariz bir günah; çirkin, küstahça ve son derece ağır bir zulümdür. Bunun dışında kalan bütün küçük ve büyük günahlara gelince Yüce Allah onları dilediği kullarına bağışlar. Bunlar tümü ile af kapsamına girerler.”⁵²⁵

“ Şu kendilerine kitaptan bir pay verdiklerimizi görmüyor musun? Bunlar puta ve tağut’a (şeytana) inanırlar ve kâfirler hakkında “Bunların yolu müminlerin yolundan daha doğrudur”derler. Bunlar Allah’ın lânetine uğramış kimselerdir. Yoksa onların Allah’ın mülkünde bir payları mı var? Eğer öyle olsaydı, insanlara bir çekirdek kırıntısı bile vermezlerdi.”⁵²⁶

Tağut, Yüce Allah’ın şeriatı dışında kaynaklanan hüküm anlamındadır. Tağut, sözlük anlamı ile “azgınlık, taşkınlık, ölçü dışına çıkma” demektir. Sözü ettiğimiz tutum da bir tür taşkınlık ve bir çeşit ölçüyü çiğnemektir. Çünkü Yüce Allah’ın tekelindeki imtiyazlardan biri olan egemenliği insanlardan birine yakıştırmaya kalkışıyor. Bu tür kural dışı, taşkın hükümlere inananlar, uyum gösterenler ya Allah’a ortak koşmuşlardır ya da doğrudan doğruya kâfirdirler.⁵²⁷

“ Hani Allah “Ey Meryemoğlu İsa sen mi, Allah dışında beni ve Anneni ilah edindin” dedi. İsa şöyle dedi; “Hâşâ seni her türlü noksanlıktan tenzih ederim, gerçek olmadığı bildiğim bir sözü söylemek bana yakışmaz, eğer böyle bir şey söyleseydim sen bunu bilirdin, Sen benim içimdekini bilirsin, fakat ben Senin özündekini bilemem, hiç kuşkusuz Sen gaybleri bilersin. Ben onlara sadece bana emrettiğini yani “Benim ve sizin Rabbiniz olan Allah’a kulluk ediniz” dedim. Aralarında bulunduğum sürece onların üzerinde gözetleyici oldum. Fakat sen canımı alınca onların tek gözetleyicisi Sen oldun. Her şeyin şahidi Sensin.”⁵²⁸

4.2.1. “ ALLAH’IN ÇOCUK EDİNDİĞİ ” İFTİRASI

Bu iddia, sadece Hristiyanların Hz. İsa (a.s.) ile ilgili iddiaları değildir, Yahudiler de Hz. Üzeyir için aynı şeyi söylüyorlardı. Tıpkı bunlar gibi

⁵²⁴ Nisâ, 4/48.

⁵²⁵ Kutub, a.g.e. , III, 261.

⁵²⁶ Nisâ, 4/51-3.

⁵²⁷ Kutub, a.g.e. , III, 269-72.

⁵²⁸ Mâide, 5/116-7; Al-i İmran, 3/79-80.

müşrikler de melekler hakkında aynı iddiayı ileri sürüyorlardı.⁵²⁹ “Allah böyle bir şeyden münezzehtir.”⁵³⁰ Evlât edinmek O’nun bu yüceliği ile bağdaşmaz. Ölümlüler soylarını sürdürmek için ve güçsüzler destek kazanmak amacıyla evlât ediniyorlar. Oysa yüce Allah kalıcıdır, varlığının sona ermesi söz konusu değildir. Tüm varlıklar O’nun “ol” sözü ile var olur. O bir işin olmasına karar verince o işe sadece “ol” der, o da hemen olur. Yani neyi gerçekleştirmek isterse ona iradesini yöneltmekle gerçekleştirir. Allah bir şey yapmak isterse, ne evlada ve ne de yardımcının aracılığına ihtiyaç duymaz.⁵³¹

Yahudi ve Hristiyanlar kendilerinin, Allah’ın oğulları ve sevdikleri olduklarını söylüyorlar. Onlar, kendi düşüncelerine dayanarak Yüce Allah’a, babalık yakıştırıyorlar, cesed babalığı değil, ruh babalığı iddia ediyorlardı. Burada temel sorun, sadece inançtaki sapma değildir. Sorun aynı zamanda, tümüyle bu sapmaya dayalı hayat tarzı yozlaşmasıdır. Böylece, inancın kesin gerçeği ilan ediliyor, oğulluk iddiasının asılsız olduğu ve Kitap Ehli’nin de yaratılmış insanlar oldukları ortaya konuyor.⁵³²

“Allah çocuk edindi” dediler. Hâşâ!”⁵³³ Buna inanmak, gerçekten çok saçma bir inançtır. Düşüncedeki bir aksaklıktan kaynaklanmaktadır. Bu düşünce ezeli ve ebedi olan ilahi özellikler ile fani bir yaratık olan insanın özellikleri arasındaki korkunç farkı kavramaktan aciz kalmaktadır. Bu düşünceye saplananlar ayrıca fani varlıkların doğum yolu ile varlıklarını devam ettirmelerindeki yasanın hikmetini de anlamakta güçlük çekiyorlar. Hâlbuki bu varlıklarda birtakım noksanlıklar ve yanlışlıklar bulunduğundan, nesillerini devam ettirmek için doğal bir eksiği tamamlamaktadır ve böyle eksiklikler Allah için söz konusu olamaz. İnsanlar ölürlere, fakat hayat Allah’ın belirlediği zamana kadar sürecektir. Bu zaman doluncaya kadar yaratıcı olan Allah’ın hikmeti insanların varlıklarını devam ettirmelerini gerektirmektedir. Çocuk ise, soyu sürdürmenin bir vasıtasıdır. İnsanlar yaşlanırken, ihtiyarlar ve zayıf düşerler. Çocuk, ihtiyar olan gücün genç bir güç ile değiştirilmesidir. Bu güç, Allah’ın dilediği şekilde yeryüzünü bayındır hale getirmek, hayatın devamı için zayıfların ve ihtiyarların yardımına koşmaya ilişkin fonksiyonunu icra etmek için devreye girer. Fakat ihtiyaçların hiçbirisi Allah’ın kendisi için söz konusu değildir. Yüce Allah’ın ne varlığını sürdürmeye, ne ihtiyarlığı sırasında yardımcıya, ne destekçiye, ne mala, ne de Allah’ın yüce zâtı ile ilgili akla gelen ve gelmeyen başka bir şeye ihtiyacı vardır.⁵³⁴

Bu nedenle çocuk sahibi olmasının hikmeti ortadan kalkar. Zira ilahi yapı, kendi zâtı dışında başka bir varlıkla bağımlı değildir ki, çocukla bu amaç gerçekleşsin. Yüce Allah’ın insanların varlığını devam ettirmeleri için onlara bir nesil vermesinin hikmeti, onların yapılarının yetersiz olması ve bu türden tamamlayıcı bir yardımcıya ihtiyaç duymasıdır. Onların yapıları zorunlu olarak

⁵²⁹ Kutub, *a.g.e.* , I, 223.

⁵³⁰ *Meryem*, 19/35.

⁵³¹ Kutub, *a.g.e.* , IX, 507-8.

⁵³² Kutub, *a.g.e.* , IV, 187-8.

⁵³³ *Bakara*, 2/116; *Yunus*, 10/68; *Meryem*, 19/88-92; *Mü’minûn*, 23/91; *Furkan*, 25/2.

⁵³⁴ Kutub, *a.g.e.* , VIII, 27-9.

çocuğa ihtiyaç duyar. Yoksa mesele anlamsız bir şekilde düzenlenmiş değildir... Yüce Allah ezeli ve ebedi yaratıcıdır. Çocuğa ihtiyacı yoktur. O'nunla istisnasız bütün insanların ilişkisi, yaratıcı ile yaratılan arasındaki ilişkiden öteye geçemez.⁵³⁵

“Bazı kâfirler “Rahmeti bol olan Allah, evlat edindi” dediler. Sizler, böyle demekle son derece çirkin bir iddia ileri sürdünüz. Bu iddia karşısında nerede ise gökler paramparça olacak, yer yarılacak ve dağlar gürültü ile göçerek yerle bir olacak. Onlar rahmeti bol olan Allah’a çocuk yakıştırdılar diye. Oysa rahmeti bol olan Allah’a çocuk edinmek yakışmaz.”⁵³⁶

İşte o anda çevrelerindeki bütün durgun nesneler zelzeleye tutuluyor, bütün hareketsiz varlıklar sarsılmaya başlıyor. Yaratıcısına bağlı evrenin tümü öfke saçmaya koyuluyor. Bu sözün yapısına ve özüne ters düştüğünü hissediyor. Özünün zembereğinin koptuğunu ve varlığının ekseninin devrildiğini fark ediyor. Dayanağı olan ve dengesini sağlayan alt tabanın sarsıldığını görüyor. Oysa rahmeti bol olan Allah’a çocuk edinmek yakışmaz.”⁵³⁷

Yüce Allah’ın oğul edindiğine ilişkin iddia değişik cahiliye toplumlarında değişik şekillerde ortaya çıkmıştır. Arap müşriklerinin, meleklerin Allah’ın çocukları olduklarına inandıkları bilinmektedir. Yahudi müşrikler de Üzeyir’in Allah’ın oğlu olduğunu söylemekteydiler. Bu inanç hristiyanlar arasında da İsa peygamberin Allah’ın oğlu olduğu iddiası şeklinde ortaya çıkmıştır. Hepsi de değişik çağlarda, değişik şekillerde ortaya çıkmış cahiliye sapıklıklarıdır.⁵³⁸

Üreme, yüce Allah’ın hayatın devamı için yarattığı doğal kanunlardan biridir. Oysa yüce Allah’ın varlığı geçici değil, kalıcı ve sürekli. O’nun gücü her şeye yeter, hiç bir şeye muhtaç değildir.⁵³⁹ “Allah çocuk edinmek isteseydi, yarattıklarından dilediğini seçerdi. O bundan münezzehtir, yücedir. O, tek ve kahredici Allah’dır.”⁵⁴⁰ Ne var ki, yüce Allah kendisini bir evlat edinmekten tenzih etmektedir. Öyleyse kimsenin O’na bir evlat yakıştırmaya hakkı yoktur. İşte Allah’ın iradesi de, dilemesi de, takdiri de budur. Bu da yüce Allah’ın, kendisini evlat ve ortaktan tenzih etmesidir.⁵⁴¹

⁵³⁵ Kutub, *a.g.e.* , VIII, 29-31.

⁵³⁶ *Meryem*, 19/88-92; *Enbiyâ*, 21/26-7.

⁵³⁷ Kutub, *a.g.e.* , IX, 538-9.

⁵³⁸ Kutub, *a.g.e.* , X, 123.

⁵³⁹ Kutub, *a.g.e.* , X, 492.

⁵⁴⁰ *Zümer*, 39/4.

⁵⁴¹ Kutub, *a.g.e.* , XII, 424.

4. 2. 2. ALLAH'IN KÖTÜLÜĞÜ EMRETMEMESİ

Ancak yüce Allah'ın hayra rızası vardır, şerre rızası yoktur. Nitekim yüce Allah buyurur: “Allah kullarının küfrüne razı değildir.”⁵⁴² Allah'ın iradesi, meşiet ve takdiri kulların bütün işlerine taalluk eder. Rızası ise ancak emirlerine ve güzel işlerine taalluk eder, kötü ve çirkin işlere Allah'ın rızası yoktur. Allah imandan razı olur, küfürden razı olmaz. Hayırdan razı olur; ama şerden razı olmaz. Yüce Allah'ın sevgisi ve rızası imana ve hayradır. Yüce Allah, “Allah'a ve resulüne itaat edin”⁵⁴³ buyurur. Allah itaat edenden razı olur ve böyle kullarını sever. Nitekim Kur'an-ı Kerim buyurur: “Allah kendisinden korkanları sever”, “Allah iyilik yapanları sever” ve “Allah tövbe eden ve temizlenenleri sever”.⁵⁴⁴ Allah'ın kötülükten razı olmadığını da “Allah kâfirleri sevmez”, “Allah zalimleri sevmez” ve “Allah adaleti, iyiliği ve yakınlarla vermeyi emreder.” Zinayı, kötülüğü ve zulmü yasaklar” ayetleri bize bildirmektedir.⁵⁴⁵

Seyyid Kutub bu konuyu eserlerinde çokça ele almıştır. Bu konuda kısa bir alıntı yapalım: “Yüce Allah kesinlikle kötülüğü emretmez. Kötülük ise; aşırı yani sınırı aşan her şey demektir. Yüce Allah belirlediği sınırlara tecavüz edilmesini, örtü, hayâ ve takvaya ilişkin emirlerine karşı çıkılmasını nasıl emreder? Bu kötülüğü işlemelerini emreden yüce Allah olduğuna ilişkin iddiaları reddedildikten sonra yüce Allah'ın emrinin aksi yönden belirdiği açıklanmaktadır. “Yüce Allah her işte adalet ve dengeyi emretmiştir”⁵⁴⁶, kötülük ve aşırılığı değil. İbadet ve ayinlerde Allah'ın hayat metoduna uygunluğu, Peygamberine (a.s.) indirdiği kitaba başvurmayı emretmiştir. Boyun eğmenin sırf kendisine yönelik olmasını, kulluğun eksiksiz bir şekilde kendisi için olmasını emretmiştir. Hiç kimse hiç kimsenin şahsından kaynaklanan kurallara uymaz.”⁵⁴⁷

4. 2. 3. ALLAH'IN VA'DİNDE DURMASI

“Allah müminlerin mallarını ve canlarını karşılığında kendilerine cenneti vermek üzere satın aldı. Onlar Allah yolunda savaşır, bu yolda kimi zaman öldürürler ve kimi zaman da öldürülürler. Bu Allah'ın üzerine borç aldığı ve hem Tevrat'ta, hem İncil'de, hem de Kur'an'da yer verdiği bir sözdür. Allah'dan daha çok sözünde duran kim olabilir ki? O halde yaptığınız bu alışverişe sevininiz. İşte büyük kurtuluş, büyük başarı budur.”⁵⁴⁸

⁵⁴² Zümer, 39/7.

⁵⁴³ Âl-i İmrân, 3/32.

⁵⁴⁴ Âl-i İmrân, 3/76, 134; Bakara, 2/222.

⁵⁴⁵ Âl-i İmrân, 3/32, 37; Nahl, 16/90.

⁵⁴⁶ A'râf, 2/29.

⁵⁴⁷ Kutub, a.g.e. , VI, 61-2.

⁵⁴⁸ Tevbe, 9/111.

Yüce Allah'ın bize burada bildirdiğine göre, mü'minlerin gerek canlarından, gerekse mallarından herhangi bir şeyi Allah yolunda sarfetmeksizin alıkoyma hakları yoktur. Canlarını ve mallarını Allah yolunda sarfetme ya da etmeme serbestisine sahip değildirler. Kesinlikle böyle bir seçenekleri yok... Bu, kesinleşmiş bir satış sözleşmesidir. Alıcı sözleşmede geçen şartlara uygun olarak belirlenen ilkeler uyarınca dilediği gibi uygulamada bulunabilir. Satıcı ise, bundan sonra, sağa sola kıvrımadan, seçme hakkına sahip olmadan, tartışma ve mücadeleye girmeden çizilen yolu izlemekten başka bir şey yapamaz. Ancak itaat edebilir. Belirlenen şartları uygular ve tereddütsüz teslimiyet gösterebilir. Bu satışın karşılığı olan ücret, cennettir. Bunu elde etmenin yolu, cihad ve savaştır. Sonuç, zafer ya da şehitlik... Canlarınızı ve mallarınızı Allah'a özgü kıldığınızdan ve yüce Allah'ın va'dettiği gibi karşılığında ücret olarak cenneti aldığınızdan dolayı sevinin. Allah için yaşayan, insanın yükseldiği bu yüce makam bir yana, zafer elde ettiğinde onun sözünü yüceltmek, dinini yeryüzüne egemen kılmak, onun kullarını Allah'dan başkasının aşağılayıcı kulluğundan kurtulmak için elde eder. Şehit düştüğünde O'nun yolunda ve O'nun dininin kendi yanında hayattan daha üstün olduğuna tanıklık etmek için şehit düşer. Her hareketinde, her adımında yeryüzünün kayıtlarından daha güçlü, toprağın ağırlığından daha yüce olduğunun bilincinde olur. Kendi dünyasında imanı sıkıntılardan üstün tutması, inancı hayata tercih etmiştir.⁵⁴⁹

“Ey insanlar, Allah'ın verdiği söz gerçektir. Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın, sakın şeytan, sizi Allah'ın affına güvendirerek ayartmasın.”⁵⁵⁰ Yüce Allah'ın sözü gerçektir. Kesinlikle günü gelecek, bunda şüphe yok. Bir gün kesinlikle gerçekleşecek, boşa çıkması söz konusu değil. O'nun sözü gerçektir ve gerçek kesinlikle ortaya çıkar. O ne kaybolur, ne geçersizliğe uğrar, ne havaya gider, ne hedefinden sapar.⁵⁵¹

4. 3. ALLAH'IN YAPTIKLARINDAN SORUMLU TUTULAMAYACAĞI

Varlığın bütününe egemen olan bir ilah ne zaman sorguya çekilecektir? Kulları üzerinde ezici bir güce sahipken, başka bir irade tarafından, hattâ kendisinin belirlediği ve varlık düzenine egemen kıldığı yasalar sistemi tarafından sınırlandırılmayan serbest bir iradeye sahipken, kimmiş O'nu sorguya çekecek olan? “O yaptıklarından sorumlu değildir. Oysa onlar davranışlarından sorumludurlar.”⁵⁵²

⁵⁴⁹ Kutub, *a.g.e.* , VII, 415, 419.

⁵⁵⁰ *Fâtır*, 35/5.

⁵⁵¹ Kutub, *a.g.e.* , XII, 175.

⁵⁵² *Enbiyâ*, 21/23.

Kimi insanlar zaman zaman gurura kapılıp inkârcı bir eda ile hayret ederek birtakım sorular sorarlar... Allah niye böyle yapmış? Bunu yaparken hangi hikmeti gözetmiştir? Sanki şunu demek istiyorlar. Biz bunda bir hikmet görmüyoruz! Bu tutumları ile onlar yüce ma'bud karşısında takınılması gereken zorunlu edep tavrının sınırlarını aşıyorlar. Bunun gibi insanın kapasitesi belli olan kavrama yeteneğinin sınırlarını da aşıyorlar. Her şeyi bilen, düzenleyen ve her şeye egemen olan kim ise O'dur planlayan, yöneten ve hükmeden. Varlık bütünü'nün tabiatından ve realitesinden kaynaklanan evrensel kanıtın yanısıra kendilerinden, hiçbir kanıta dayanmayan şirk iddialarını dayandırdıkları, geçmiş toplumlardan aktarılan bir kanıt istenmektedir.⁵⁵³

5. DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA

Seyyid Kutub, Allah İnancını öylesine geniş bir çerçevede ele almıştır ki, bu konuda yapacağımız değerlendirmede eserlerindeki kendi tabirleri ile yazıp ifade etmeyi daha isabetli bulmaktayım. Şimdi de Allah inancı konusundaki düşüncelerini aktarmamız yerinde olur sanırım: “Günümüzde Allah’ın varlığını tartışma konusu yapan bir azınlık vardır. Bunlar bilimsellik iddiasıyla ortaya atılmasına rağmen, hiçbir şekilde “bilim”e dayanmamaktadır. Çünkü insan bilgisi dahi böyle bir inkârı açıklayamamaktadır. Ne bilimden, ne de evrenin yapısından bir kanıt elde edememektedir. Başlıca nedeni de kiliseden ve dini hiçbir esasa dayanmaksızın O’nun adına insanları köleleştirdikleri kilisenin tanrısından kaçıştır. Ayrıca Allah’ın varlığını tartışma konusu yapanların fitratlarında da bir eksiklik söz konusudur. İşte İnsan bünyesinin başlıca görevlerini yerine getirememesi bundan kaynaklanmaktadır. Hâlbuki “İşte Rabbimiz olan Allah budur. O’ndan başka ilâh yoktur, her şeyin yaratıcısı O’dur. O halde sırf O’na kulluk ediniz ve her konuda dayanılacak tek merci O’dur” buyrulmaktadır.⁵⁵⁴ Burada Yüce Allah’ın ilâhlık, Rabblik, yöneticilik ve hayatın tümüne egemenlik noktasında birleşmesinin, ayrıca hiçbir şeyi ortak koşmadan tek başına O’na kullukta bulunmalarının zorunluluğu gibi insanlardan, bu gerçeklerin gereklerini yerine getirmeleri istenmektedir.⁵⁵⁵

Buna rağmen yaratılış ve ona egemen kader gerçeği, Allah’ın varlığını tartışma konusu yapanların yüzüne kahredici bir kanıt olarak çarpmaktadır. Buna karşılık, gösteriş yapmaktan ve kimi zaman bunamanın sınırına varan şımarıklıktan başka bir şey gelmez ellerinden. Cornel Üniversitesi’nden doktora sahibi, Dault Üniversitesi Tabii Bilimler Bölüm Başkanı kimyager matematikçi John Kleyflant Cautran, “Çağdaş Dünyada Allah Tecelli Ediyor” kitabında yer alan “Kaçınılmaz Sonuç” adlı makalesinde şunları söylemektedir. “Acaba akıl sahibi bir kişi, akıl ve hikmetten yoksun maddenin yalnızca

⁵⁵³ Kutub, *a.g.e.* , X, 121.

⁵⁵⁴ *En’âm*, 6/102.

⁵⁵⁵ Kutub, *a.g.e.* , V, 357.

tesadüfler sonucu kendi kendine oluştuğunu düşünebilir mi? Buna inanması mümkün mü? Ya da maddenin bu düzen ve kanunları meydana getirdiği sonra da kendisine empoze ettiğini iddia edebilir mi? Hiç kuşku yok ki, buna verilecek cevap olumsuz olacaktır. Madde enerjiye dönüşürken ya da enerji maddeye dönüşürken belirli kanunlara göre hareket etmektedir. Üretilen madde de kendisinden önce var olan maddenin uyduğu kanunlara uymaktadır.”⁵⁵⁶

“Kimya bilimi kimi maddelerin yok olmaya, ortadan kalkmaya yüz tutmasının mahiyetini bize göstermektedir. Ancak kimi madde büyük bir hızla yok olmaya yönelirken, diğer bir kısmı da daha düşük bir hızla yok olmaya yüz tutmaktadır. Buna göre madde sonsuz değildir. Bu demektir ki, öncesiz de değildir. O halde bir başlangıcı vardır. Maddenin başlangıcının yavaş yavaş ya da aşamalı olmadığı, aksine birden bire olduğu ortaya çıkmaktadır. Hatta bilim, bu maddelerin oluştukları sürenin sınırlarını da belirleyebilir. Buradan anlaşılıyor ki, şu maddi dünyanın yaratılmış olması bir zorunluluktur ve yaratıldığından beri de belirli evrensel yasa ve kurallara göre hareket etmektedir. Burada tesadüf unsuruna yer yoktur.”⁵⁵⁷

Şu maddi dünya kendisini yaratmaktan ya da uyacağı yasaları belirlemekten aciz olduğuna göre, yaratılış olayının maddi varlığın dışında bir güç tarafından gerçekleştirilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Aynı zamanda bütün kanıtlar gösteriyor ki, bu yaratıcının akıl ve hikmet sahibi biri olması da gerekmektedir. Ancak özgür irade olmadığı sürece akıl, maddi dünya da bir şey yapamaz. Özgür irade sahibi birinin de kendi başına var olması gerekmektedir. Akılımızın kabul etmemizi zorunlu gördüğü kesin ve mantıksal sonuca göre, bu evrenin bir yaratıcısının olmasıyla iş bitmiyor. Bu yaratıcının hikmet sahibi, her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten olması da zorunludur. Bu evreni yaratıp düzenlemesi ve yönetmesi için kaçınılmazdır. Bu yaratıcının varlığı sürekli olmalıdır. Varlığının kanıtları her taraftan görülebilmelidir. Bundan dolayı makalenin başlangıcında işaret ettiğimiz gibi şu evrenin yaratıcısı ve yönlendiricisi olan Allah’ın varlığına teslim olmaktan başka seçenek yoktur.”⁵⁵⁸

Yüce Allah’ın otoritesi sadece insanların üzerinde geçerli değildir. O her şeyin üzerinde otorite sahibidir. Çünkü her şeyin yaratıcısıdır. İşte bu temelın açıklanmasında güdülen amaç budur. Cahiliye döneminde müşrikler buna karşı çıkmıyorlardı. Ancak gereklerini kabul etmiyorlardı. Müşriklerin kaçındığı şey ise; sadece Allah’ın egemenliğine boyun eğme, itaat etme, ortak koşmaksızın yalnız ve yalnız O’nun otoritesine uymaktır.”⁵⁵⁹

İnsanlık gerek temelde gerek ayrıntılarda, gerek özde, gerek görüntülerde, gerek yüzeyde, gerekse derinliklerde tam ve yaygın biçimde cahiliye dönemine

⁵⁵⁶ Kutub, *a.g.e.* , V, 358.

⁵⁵⁷ Kutub, *a.g.e.* , V, 359.

⁵⁵⁸ Kutub, *a.g.e.* , V, 360-2.

⁵⁵⁹ Kutub, *a.g.e.* , V, 363.

geri döndü. Babaları mümin olanlar, ataları bu dine samimi biçimde bağlı olanlar bile bu geriye dönüş kervanına katılmaktan kurtulamadılar. Çünkü islâm inancı bu Müslümanlar torunlarının kafalarında ve idraklerinde köklü çarpıklıklara uğradı. Bu din, dünyanın çehresini değiştirerek yerine yeni bir dünya kurmak için geldi. Bu dünyada Yüce Allah'ın ortaksız otoritesi onaylanarak tüm tağutların, bütün şeytani güçlerin egemenliği reddedilecekti. Kulluk kavramının en geniş anlamı ile sırf Yüce Allah'a kulluk edilecek, O'nunla birlikte kullardan birine tapılmayacaktı. Yüce Allah dilediklerini kula kulluk etme aşağılığından sırf Allah'a kulluk etme düzeyine çıkaracaktı. Bu yenedünyada Yüce Allah'tan başkasına kul olma tutsaklığından olduğu gibi şahsi arzu ve ihtiraslarının tutsaklığından da kurtulmuş, özgür, onurlu ve her tür aşağılıktan arınmış yeni "insan" doğacaktı.⁵⁶⁰

Bu din "Allah'tan başka ilâh olmadığına şahitlik ederim" ilkesini yerleştirmeye geldi. Tarih boyunca gelen bütün peygamberler insanları bu ilkeyi benimsemeye çağırmışlardır. "Allah'tan başka ilâh olmadığına şahitlik etmek" şu demektir. Evrensel düzendeki yüksek egemenlik gibi insan hayatına ilişkin Yüce egemenlik de ulu Allah'a özgüdür. Müslümanlar bu temel ilkeden hareket ederek evreni yaratmada, tasarlamakta ve yöneltmekte Yüce Allah'ın ortağı olduğuna inanmaz. İbadet amaçlı davranışları sadece Yüce Allah'a sunar; hukuk sistemini, kanunları, değer yargılarını, inançları ve düşünceleri sadece ilâhi kaynaktan alır. Müslümanlar herhangi bir zorbanın bu konuların herhangi birinde Yüce Allah'ın egemenlik yetkisine ortak olmaya kalkışmasına göz yummaz.⁵⁶¹

İşte bu dinin inanç açısından temeli budur. Acaba günümüzde insanlığın bu temel ilke karşısındaki konumu nedir? Bu bakımdan insanlık türlü türlü gruplara ve akımlara ayrılır ki, bu grupların ve akımların ortak niteliği cahiliye kökenli olmaktır. Bu gruplardan ve akımlardan biri ateizmdir, Yüce Allah'ın varlığını kökten inkâr eder ki böylelerine, "Allah tanımazlar (ateistler)" denir. Bunların durumu herhangi bir açıklamaya ihtiyaç duyulmayacak derecede bellidir. Bu gruplardan ve akımlardan biri putperestliktir. Bu akım bir ilâhın varlığını kabul eder, fakat çeşitli ilâhları ve putları O'na ortak koşar. Bu akımın bağlılarına Hindistan'da, Afrika kıtasının orta kesiminde ve dünyanın değişik yerlerinde rastlıyoruz.⁵⁶²

Bu gruplardan ve akımlardan biri yahudiler ile Hristiyanların oluşturduğu "Ehl-i Kitap" topluluğudur. Bu topluluğun mensupları çok eskiden Yüce Allah'a oğul-evlât yakıştırmak sureti ile müşrik olmuşlardı. Ayrıca Yüce Allah'ı bir yana bırakarak hahamlarını ve rahiplerini ilâh edindikleri için de müşrik olmuşlardır. Gerçi onlar hiçbir zaman hahamları ve rahipleri adına namaz kılmış, onlar için rukua varmış ve secdeye kapanmış değillerdi, ama onların egemenlik iddialarını kabul etmişler, onları orijinal kanun koyucular

⁵⁶⁰ Kutub, *a.g.e.* , VI, 11.

⁵⁶¹ Kutub, *a.g.e.* , VI, 12.

⁵⁶² Kutub, *a.g.e.* , VI, 13-4.

olarak tanımışlardı. Ayrıca bunlar günümüzde Yüce Allah'ın egemenliğinin hayat tarzlarındaki köklerini tamamen kazıyarak "kapitalizm", "sosyalizm" gibi adlarla andıkları ideolojileri hayat sistemi olarak benimsiyorlar. Ve bunlar "demokrasi", "diktatörlük" gibi adlarla andıkları insan ürünü rejimleri yürürlüğe koyuyor, böylece Yüce Allah'ın dininden tamamen çıkarak eski Yunanlıların, Romalıların ve benzerlerinin tıpkısı olan bir cahiliye bataklığına saplanıyorlar...⁵⁶³

Hepsi Yüce Allah'ın kullar üzerindeki mutlak egemenliğini reddediyor. Tümü "insan arzusu"nun şu ya da bu biçimde egemen ilâh olmasını öngörüyor, "Yüce Allah'ın şeriatı"nın uygulanan kanun sistemi olmasına hep birlikte karşı çıkıyorlar. Gerçi biçimleri, görüntüleri, sloganları, yaftaları, isimleri, nitelikleri, grupları, akımları ve doktrinleri birbirinden farklı oluyor, ama hepsi de cahiliye zihniyetini karakterize eden, bu zihniyetin özünü belirleyen söz konusu ortak ilkeyi hareket noktası olarak benimsiyorlar. İnsanlığın beşeri arzuların kulluğundan, kula kulluktan tam anlamı ile kurtulabilmesi için toplumda Yüce egemenliğin sırf Yüce Allah'ın tekelinde olması, bu egemenliğin ilâhi şeriatın üstünlüğünde somutlaşmış olması gerekir. Yüce Allah'ın ölçüsüne göre "Müslümanlar" ve "uygar" olmanın tek yolu, tek biçimi budur. Çünkü Yüce Allah'ın insanlar için istediği uygarlık toplumdaki her ferdin özgür ve onurlu olması temel ilkesine dayanır.⁵⁶⁴

Herhangi bir toplumun birleştirici, ortak bağı inanç, düşünce ve hayat sistemi olur da bu değerler herhangi bir ferdin keyfî arzusu, herhangi bir kulun iradesi yerine Yüce Allah'tan kaynaklanırsa, böyle bir toplum "uygar" ve "ileri" bir toplum ya da islâmî terimi ile "ilâhi değerlere bağlı bir Müslümanlar" toplumu olur. Çünkü bu durumda toplumun birliği en Yüce "insani" hasletlerde somutlaşmış olur. "Rabbimiz tarafından size indirilen mesaja uyunuz, O'nun dışında başka dostlar edinip peşlerinden gitmeyiniz."⁵⁶⁵ Bu ayetin içeriği bu dinin temel meselesine parmak basıyor. İnsanlar Yüce Allah'ın indirdiği mesaja uyacaklar; bu tutum Yüce Allah'a teslim olmaktır; O'nun ilâhlığını onaylamaktır; emir verip itaat edilmekte somutlaşan egemenliği O'nun tekeline vermektir; başkasının değil, sırf O'nun emir ve yasağına uymaktır.⁵⁶⁶

⁵⁶³ Kutub, *a.g.e.* , VI, 15.

⁵⁶⁴ Kutub, *a.g.e.* , VI, 16-7.

⁵⁶⁵ *A'râf*, 7/3.

⁵⁶⁶ Kutub, *a.g.e.* , VI, 16-7.

6. SONUÇ

Bu çalışmada Allah İnancı'nı şekillendiren ilahi buyruklara, ilmi çalışmalara, tarihsel algı ve konuyla ilgili doğru ve yanlış yaklaşımlara değinildi. Fakat konunun dönüp dolaştığı asıl mesele Yüce Allah'ın varlığı, kudreti ve evren üzerindeki sultanının mahiyeti olmuştur. Bu konudaki son söylenecekleri bizlere en veciz şekilde ifade ederek aktarabilme işini de Seyyid Kutub'a bırakmayı daha doğru bulmaktayım: "Yüce Allah'ın işlerinin şekli kendi zâtı gibi gayb konularına girer, bilinmez. İnsanın kavrayış gücü, yüce Allah'ın zâtını idrak edemediği müddetçe Allah'ın işlerinin de nasıl meydana geldiğine akıl erdiremez. Zira bir şeyin nasıl olduğunu düşünmek ne olduğunu düşünmenin ayrıntılı bir uzantısıdır. Yüce Allah'a izafe edilen bütün işlerin nasıl olduğunu düşünmeye çalışmadan onların birer realite olduğunu kabul etmekten başka çıkar yol yoktur. Yüce Allah'ın işlerine ve fiillerine değinen aşağıdaki metinleri ancak bu yöntemle anlayabiliriz. "Sonra duman halinde bulunan göğe yöneldi..."⁵⁶⁷ "Sonra Arş'a ..." ⁵⁶⁸, "Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır"⁵⁶⁹, "Gökler de sağ elinde dürülmüştür."⁵⁷⁰, "Melekler sıra sıra dizildiği halde Rabbin gelince."⁵⁷¹, "Üç kişinin fısıldaştığı yerde mutlaka dördüncüleri O'dur."⁵⁷²

Daha önce belirttiğimiz gibi bir şeyin nasıl olduğunu düşünmek, ne olduğunu düşünmenin bir ayrıntısıdır. Hâlbuki Allah'ın eşi ve benzeri yoktur. Bu nedenle Allah'ın zâtını idrak etmenin yolu olmadığı gibi, işlerinin nasıl meydana geldiğini kavramanın yolu da yoktur. Yüce Allah hiçbir şeye benzemediği müddetçe O'nun işini de herhangi bir kimsenin işine benzetmenin yolu olmayacaktır. Yüce Allah'ın işlerinin nasıl meydana geldiğini öğrenmek için, yarattıklarının işlerini buna temel olarak alıp düşünmek tamamen yanıltıcı girişimlerdir. Çünkü yüce Allah'ın mahiyeti diğer varlıkların mahiyetinden tamamen farklıdır. Aynı şekilde yüce Allah'ın işlerinin nasıl meydana geldiklerini açıklamaya çalışan bütün filozoflar ve kelâmcılar cahillik yapmış, sapıklığa düşmüş ve büyük yanlışlıklara yol açmışlardır!"⁵⁷³

Şüphesiz ki, İslamîyette Allah İnancı, tüm isanlara ve gelmiş geçmiş bütün toplumlara yaşanılan hayatı dinamik kılan, onları sağlam esaslar üzerinde daima ayakta tutarak sürekli diri ve yeni, daima kuşatıcı, çözüm getirici ve mutluluk sağlayıcı bir hayatın kaynağı ve tek yartıcısı olan Allah ve tüm kâinatla barışık tek gerçek inançtır.

⁵⁶⁷ *Fussilet*, 41/2.

⁵⁶⁸ *A'râf*, 7/54; *Yunûs*, 10/3; *Ra'd*, 13/2; *Furkan*, 25/59; *Secde*, 32/4; *Hadid*, 57/4.

⁵⁶⁹ *Ra'd*, 13/39

⁵⁷⁰ *Zümer*, 39/60.

⁵⁷¹ *Fecr*, 89/22.

⁵⁷² *Mücadele*, 58/7.

⁵⁷³ Kutub, *a.g.e.* , VI, 308.

7. KAYNAKLAR

KUR'ÂN-I KERÎM.

KUR'AN-I KERÎM VE AÇIKLAMALI MEALİ, TDV Yay. , Komisyon, Ankara, 2007.

ABDUH, Muhammed, *Risaletü'd –Tevhid*, Mısır, 1966.

ACLUNÎ, İsmail b. Muhammed, *Keşfu'l Hafa ve Muzilü'l-İlbas*, (nşr. Ahmed el- Kalas) Beyrut, 1985.

ALİYYÜ'L-KÂRÎ, *Şerhu'l Fıkhhü'l Ekber*, Mısır, h.1327.

ÂSİM EFENDÎ, Ebu'l Kemal Ahmed, *el-Okyanûsu'l-Basîd fî Tercemeti'l-Kamûsi'l-Muhîd(Kamus Tercemesi)*, I-III, İstanbul, h. 1305.

BAĞDÂDÎ, Ebu Mansur Abdulkâhir b. Tahir b. Muhammed, *el-Fark beyne'l-Fırak, Mezhepler Arasındaki Farklar*, (Çev. , E.Ruhi Fığlalı) , TDV Yay. , Ankara, 2001.

BAĞDÂDÎ, Abdu'l- Kahir b. Tahir (429/1037) , *Kitabu Usuli'd-Din*, İstanbul, 1926.

BEREKÂT, Muhammed, *Seyyid Kutub*, (Çev. , M. Beşir Eryarsoy) , Risale Yay. , İstanbul, 1991.

BUHÂRÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail, *Sahih-i Buharî*, (Çev. , Abdullah Feyzi Kocaer) I-II, Hüner Yay. , Konya, 2004.

DEVVÂNÎ, Celaleddin Muhammed b. Esad, *Şerhu'l Akaidu'l Adudiyye*, İstanbul, 1314.

EBU DAVUD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, Çağrı Yay. , İstanbul, 1992.

EBU HANİFE, İmam Âzam Numân b. Sâbit b. Zevta, *el-Fıkhu'l-Ekber*, Ebu'l-Münteha Şerhi, (Çev. , Y.Vehbi Yavuz) , Bayrak Yay. , İstanbul, 1993.

ELMALILI, Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dîni Kur'ân Dili*, İstanbul, 1982.

ERDEMCI, Cemalettin, “İlk Dönem (Hicri I. Asır) Kader Tartışmaları Gaylan ed-Dimeşki- Ömer b. Abdülaziz”, *Tezkire Dergisi*, Ankara, 2006, XLIII-XLIV, 198-223.

EŞ'ÂRÎ, Ebu'l Hasan Ali b. İsmail, *el-İbane an Usuli'd-Diyane*, (Thk. , Beşir Muhammed Uyûn) , Şam, 1993.

_____, *Makâlâtü'l-İslâmiyyîn ve İhtilâfû'l- Musallîn*, (Thk. , Muhammed Muhyiddin Abdulhamit) , Beyrut, 1990.

_____, *Kitabu'l-Luma' fi'r-reddi ala Ehli'z-Zeyğ ve'l-Bida*, (Tashih ve Takdim: Hamude Gurabe) , 1955.

FAZLURRAHMAN, *İslam*, (Çev. , Mehmet Dağ- Mehmet Aydın) , İstanbul, 1981.

GAZALÎ, *İlcamu'l-Avam an İlmi'l-Kelam*, Mısır, 1309.

HANBEL, Ahmed B. , *el-Müsned*, I-VI, Çağrı Yay. , 2. Baskı, İstanbul, 1992.

HATİB, Abdulkerim, *Allah Zâten ve Mevdu'an*, Beyrut, 1975.

İMAM MALİK, İbn Enes ibn Mâlik ibn Ebi Âmir el-Asbahî, *el-Muvatta*, I-IV, Beyan Yay. , İstanbul, 1994.

ISFAHÂNÎ, Er-Ragıp, *el-Müfred fî Garibu'l Kur'an*, İstanbul, 1969.

- İSFERİYÂNİ, Ebu'l Muzaffer Şahfur b. Tahir, *ET-Tefsir Fi'd Din*, Mısır, 1955.
- İBN-İ KESÎR, Ebu'l Fedâ, *Tefsiru'l-Kur'an'il-Azim*, (Çev. , Bekir Karlığa-Bedrettin Çetiner) , Çağrı Yay. , İstanbul, 1993.
- İBN MACE, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kazvinî, es-Sünen, (Çev. , Haydar Hatipoğlu) , Kahraman Yay. , İstanbul, 1982.
- İBN MANZUR, Ebu'l Fadl Cemaluddin Muh. B. Celaluddin, *Lisanu'l Arab*, Bulak Yay. H.1300.
- İBN TEYMÎYE, Takiyüddin Ahmed, *İbn Teymiye Külliyyatı*, (Derleyenler: Abdurrahman bin Muhammed b. Kasım el-Aşimi El Necdî-Muhammed b. Abdurrahman; (Çev. , M. Sait Şimşek- Ahmet Önkali-İ.Hakkı Sezer) ,Tevhid Yay. , İstanbul, 1998.
- _____, Takiyüddin Ahmed, *Tevhidü Esma ve's-sıfat*, (Çev. , Heyet) , Tevhid Yay. , İstanbul, 1998.
- KARSİ, Davud b. Muhammed, *Şerhu'l Kasidetu'n- Nuniye*, İstanbul, 1317.
- KOMİSYON, Türkçe Sözlük, TDK Yay. , Ankara, 2005.
- KUBAT, Mehmet, *Kur'an'da Tevhid*, Şafak Yay. , İstanbul, 1994.
- KURTUBÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Farh El-Ensârî el-Hazrecî el-Endelusi, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân*, I- XXII, Daru'l - Fikr, Beyrut, 1987.
- KUTUB, Muhammed, *Çağdaş Fikir Akımları*, İst. , 1986.
- _____, Muhammed, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamberin Hayatı*, (Çev. , Ahmet Asrar) , İstanbul, 1983.
- KUTUB, Seyyid, *Cihan Sulhu Ve İslam*, (Çev. , Ali Arslan) , Arslan Yay. , İstanbul, 1993.
- _____, Seyyid, *Din Dediğin Budur*, (Çev. , Mehmet Hasan Beşer) , Hilal Yay. , Ankara, 1964.
- _____, Prof. Seyyid, *Faiz*, (Çev. , Übeydullah Dalar) , İkbal Yay. , Ankara, 1984.
- _____, Seyyid, *Fi Zilali'l- Kur'an*, (Çev. , M. Emin Saraç- Bekir Karlığa- İ. Hakkı Şengüler) , Birleşik Yay. , İstanbul, 1984.
- _____, Seyyid, *İslam'da Cihad*, (Çev: Akif Nuri), Çağrı Yay. İstanbul, 1980.
- _____, Seyyid, *İslam Düşüncesi*, (Çev. , Hamid Şükrü, Resul Tosun) , Dünya Yay. , İstanbul, 2006.
- _____, Seyyid, *İslam ve Emperyalizm*, (Çev. , Ramazan Nazlı), Şelale Yay. , İstanbul, 1983.
- _____, Seyyid, *İslam Kapitalizm Çatışması*, (Çev. , Kamil M. Çetiner), ArslanYay. , İstanbul, 2007.
- _____, Prof. Seyyid, *İslam'da Sosyal Adalet*, (Çev. , Harun Ünal) , Arslan Yayınları, İstanbul, 2011.
- _____, Seyyid, *İstikbal İslamındır*, (Çev. , Hasan Fehmi Ulus), Arslan Yay. , İstanbul, 2007.
- _____, Prof. Seyyid, *Kadın ve Aile*, (Çev. , Halit Yılmaz) , İhtar Yay. , İstanbul, 1994.
- _____, Seyyid, *Kur'an'da Edebi Tasvir*, (Çev. , Mehmet Yolcu) , Çizgi Yay. , İstanbul, 1991.
- _____, Prof. Seyyid, *Kur'an'da Kıyamet Sahneleri*, (Çev. , A.Faruk

- Haznedaroğlu), Ravza Yay. , İstanbul, 2011.
- _____, Seyyid, *Son Sözler*, (Çev. , Ömer Bezirci), Nehir Yay. , İstanbul, 1989
- _____, Seyyid, *Yahudi İle Olan Savaşımız*, (Çev. , Abdulhamit Dağdeviren), Arslan Yay. , İstanbul, 1988.
- _____, Seyyid, *Yoldaki İşaretler*, (Çev. , Abdi Keskinsoy), Pınar Yay. , İstanbul, 1984.
- MATÛRİDÎ, Muhammed bin Mahmud Ebu Mansur Semerkandî, *Kitabu't-Tevhid Tercümesi*, (Çev. , Bekir Topaloğlu), İSAM Yay. , Ankara, 2003.
- MACÎT, Nadim, *Kur'an ve Hadise Göre Şirk ve Müşrik Toplum*, Konya, 1992.
- MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. Haccac el-Kureşî, *es-Sahih*, (Çev. , Ahmet Davutoğlu), Sönmez Yay. , İstanbul, 1992.
- NESEFÎ, Ömer, *İslam İnancının Temelleri, Akaid*, (Çev. , M. Seyyid Ahsen), Bayrak Yay. , İstanbul, 2001.
- ÖZ, Mustafa, *İmam-ı Azam'ın Beş Eseri*, İstanbul, 2002.
- ÖZLER, Mevlüt, *İslam Düşüncesinde İnsan Hürriyeti*, Nun Yay. , İstanbul, 1997.
- ÖZLER, Mevlüt, Allah'ın Zâtının Mahiyeti ve Aklen İdrâki Meselesi, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 13, 1997, 91-106.
- RÂZÎ, Muhammed b.Ömer Fahrüddin, *Mefatihü'l Gayb*, Tahran. Ths.
- _____, Muhammed b. Ömer Fahrüddin, *Levamiu'l Beyyinat Şerhu'l Esmailahi' Hüсна*, Kahire, 1976.
- SABÛNÎ, Nureddin, *Maturidiyye Akaidi*, (Çev. , Prof. Dr. Bekir Topaloğlu), 8. Baskı, Ankara, 2005.
- SARMİŞ, İbrahim, *Bir Edebiyatçı Olarak Seyyid Kutub*, Fecr Yay. , Ankara, 1983.
- SİNÂ, Ebu Ali Hüseyin b. Abdillâh b. Ali Belhi İbn, Arş Risalesi -Allah'ın Birliği ve Sıfatları Üzerine-, (Çev. , Enver Uysal), *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. , 2000, IX, sayı: 9.
- ŞEHRİSTANÎ, Ebu Feth Muhammed b. Abdülkerim, *el-Milel ve'n-Nihal*, (Thk. , Ahmed Fehmi Muhammed), Beyrut, ts.
- TABERÎ, Ebû Cafer Muhammed ibn Cerîr et-Taberî, *Tarihu'r-Rusul ve'l-Mulûk*, (Thk. , Muhammed Fadl İbrahim), I-XI, Kahire, 1993.
- TİRMİZÎ, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevrâ, es-Sünen, I-III, Çağrı Yay. , İstanbul, 1992.
- TOPALOĞLU, Bekir, *Kelam İlmi*, Damla Yay. , İstanbul, 1981.
- _____, Bekir, Allah'ın Varlığı, *Diyanet İlmi Dergi*, Ankara, 1985, XXI, sayı: 1, 3-10.
- _____, Bekir, “ Allah ”, *DİA*, İstanbul, 1989, II, 471-97.
- _____, Bekir, “ Esmâ-i Hüсна ”, *DİA*, İstanbul, 1995, XI, 404-418.
- UYSAL, Enver, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2000, IX, sayı: 9, 641-656
- YILMAZ, Selahattin, “ Arapça'da Allah (الله) İsminin Etimolojisi ve Onunla Yapılan Deyimlerin Filolojik Yapısı ”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VII / 2, Sivas, Aralık-2003, 201-7.
- YÜCEER, İsa, *Kelam Felsefe Uzlaşması*, Tablet Yay. , Konya, 2007.

_____, *Kelam Firkalarında Yöntem*, Tablet Yay. , Konya, 2007.

_____, *Kelam hikmet ilişkisi*, Tablet Yay. , Konya, 2007.

ZİYA PAŞA, *Külliyat-ı Ziya Paşa*, (Terkib-i Bend'den) 138, İstanbul, 1924.

ÖZET

Bu çalışmamızda değerli mütefekkir Seyyid Kutub'un eserlerinde Allah inancı ile ilgili düşüncelerini inceledik. Ancak konunun önemine binaen, Allah'ın zâtı, sıfatları, isim ve fiilleri ile ilgili yeri geldikçe İlim âlemince makbul görünen hadis, kelim, tefsir ve benzeri alanlardaki ilim adamlarının görüşlerine de başvurduk.

Konuyu dört ana bölümde inceledik. Birinci Bölümde "İslam Düşüncesinde Allah İnancı" konusunda; Allah'a İman, "Allah" lafzı ve O'nun zâtı, İsim, sıfat ve fiilleri yanında bunların sözcük anlamları ile Seyyid Kutub'un eserlerinde bu konulara yaklaşımını ve her türlü açıklamalarını kendi ifade metinlerine bağlı olarak aktarmaya çalıştık. İkinci Bölümde ise Seyyid Kutub'un Allah İnancını eserlerinde incelerken takip ettiği yöntemi yine kendi ifade metinlerine bağlı olarak araştırmaya çalıştık. Üçüncü Bölümde ise Seyyid Kutub'un İslam Dininde, Allah İnancını islamın temel amacı olarak gördüğü; "Allah'ın Hâkimiyeti" konusuna yaklaşımındaki titiz ve değerli fikirlerini aktardık. Son Bölümde ise Allah'ı her türlü eksiklik, iftira ve hatalardan tenzih ederek; tarih boyunca yaşanan insanlık krizlerinin Yüce Allah'ı layıkıyla değerlendirmemenin bir sonucu olduğunu, delilleri ile sunmaya çalıştık.

Allah İnancı evrenin, tüm canlıların ve bunların bir parçası olan insanoğlunun varlık sebebidir. Dolayısıyla bu inanç insanın, toplumsal, ferdi psikolojik ve tüm hücreleri ile duyumsaması gerektiği ve hayatının böylelikle anlam kazanacağı vazgeçilmez bir ilkedir. Şüphesiz, kıymetli mütefekkir Seyyid Kutub'un yaşadığı zaman ve coğrafya'nın fikirlerinin oluşmasında etkisi vardır. Fakat incelememizde şunu gördük ki fikirleri, tespit ve yaklaşımları hem günümüz hem de yaşadığımız coğrafyada ötelenmiş sorunlara vahyi çözümler getirmiştir. Allah inancını sahabe dönemindeki safiyetine kavuşturma çabasında; bu çalışma ile bir nebze olsun bilimsel katkıda bulunmuşsak, bizler de kendimizi bahtiyar sayacağız.

SUMMARY

In this study the works of Sayyid Qutb valuable writer with belief in Allah. However, the importance of the topic therefore, Allah's names and attributes, verbs related to Rashmi, as it appears in the hadeeth, tafseer, philosophy academic circles accepted and applied knowledge in areas like people's opinions also.

We have four main subject sections. In the first section "Islam in the belief in Allah"; Faith in God, "God" his next to their Names, adjectives and verbs Rashmi, and word meanings in the works of Sayyid Qutb's approach to these issues with and convey their own sorts of descriptions depending on the expression text. The second Section is examining the works of Sayyid Qutb's belief in Allah, followed by adhering to its own expression text again we tried to investigate the method. The third Section is Sayyid Qutb's Islam, the main objective of the belief in Allah as Islam; "God's Command" topic, how meticulous and valuable ideas, reported. The last section is Allah, surely any shortcoming, slander and errors; throught the history of mankind, God Almighty isn't a result of demure assesment the crises, we tried to provide with evidence.

Belief in Allah, universe, creatures of the their live is part of mankind all inanimate entity. Therefore, the faith of people, social, personal, psychological, and all the cells in the results, and for the rest of your life with this meaning is an essential principle of win. Of course, precious time and geography of Sayyid Qutb lived of the writer's ideas are the effect of the formation. But in practice it, we saw that the ideas we have today and the detection and approaches and solutions to the problems and the revelation has stepped in. Belief in God during the period of the Companions of bringing in an effort to purity; If we have contributed a little bit with this study scientifically, we'll count ourselves fortunate.